

**Η ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ : ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ
ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΗΘΙΚΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ.**

ΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΣ ΨΙΛΟΥΤΣΙΚΟΥ

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα, για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου, του Μεταπτυχιακού Προγράμματος "Ψυχολογία της Άσκησης", του τμήματος "Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού" του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, στην κατεύθυνση "Αγωνιστικός Αθλητισμός".

Τρίκαλα, Ιούλιος 2010

Εγκεκριμένη από το καθηγητικό σώμα:

1^{ος} Επιβλέπων: Παπαϊωάννου Αθανάσιος

2^{ος} Επιβλέπων: Θεοδωράκης Ιωάννης

3^{ος} Επιβλέπων: Χατζηγεωργιάδης Αντώνης

Διεύθυνση επικοινωνίας : Λίλιαν Ψιλούτσικου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού,
42100 Τρίκαλα
e-mail: lilia_psy@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η προσωποκεντρική προσέγγιση στον αγωνιστικό αθλητισμό: αξιολόγηση του ρόλου της ενσυναίσθησης στη διαμόρφωση του ψυχολογικού κλίματος της ομάδας και την ανάπτυξη ηθικών αθλητικών συμπεριφορών.

(Υπό την επίβλεψη του καθηγητή, Κου Παπαϊωάννου)

Λίλιαν Ψιλούτσικου.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας :

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.

Η αξιοποίηση ψυχοθεραπευτικών θεωρήσεων, στον αγωνιστικό αθλητισμό, υπαγόρευσε τη διεξαγωγή παρεμβατικού προγράμματος, που θα εφαρμόζε ένα σύγχρονο ουμανιστικό μοντέλο, την προσωποκεντρική προσέγγιση, που θα διευκόλυνε την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων. Σκοπός της παρέμβασης ήταν η αξιολόγηση της δυναμικής της ενσυναίσθησης, στη μόρφωση θετικού ψυχολογικού κλίματος, στα πλαίσια της ομάδας και στην ενίσχυση της ηθικής συμπεριφοράς των αθλητών. Η έρευνα διεξήχθη με την συμμετοχή 6 αντρών προπονητών, με μέσο όρο ηλικίας τα 44.33 ± 3.72 έτη και μέσο όρο προπονητικής εμπειρίας τα 16.5 ± 5.75 έτη και 43 αθλητών και αθλητριών πετοσφαίρισης, με μέσο όρο ηλικίας τα 16.51 ± 4.97 έτη και μέσο όρο προπονητικής ηλικίας τα 5.86 ± 4.50 έτη. Χρησιμοποιήθηκε εξατομικευμένη προσωποκεντρική συμβουλευτική με τους προπονητές, με τη μέθοδο της διαδοχικής εισαγωγής των υποκειμένων στην παρέμβαση, που είχε διάρκεια έξι εβδομάδων και μετρήσεις με τους αντίστοιχους αθλητές τους, κατά την έναρξη και μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης. Για τη διεξαγωγή των μετρήσεων χρησιμοποιήθηκαν οι ελληνικές εκδόσεις των παρακάτω αναφερόμενων ερωτηματολογίων, το Empathy Quotient, το Person-Centered Climate Questionnaire, και η Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale. Η στατιστική ανάλυση αποκάλυψε στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις, για την ομάδα του πρώτου προπονητή, που μείωσε τα επίπεδα στις διαστάσεις δέσμευση και σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου διερεύνησης των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, εύρημα που μπορεί να αποδοθεί στην ηλικία του προπονητή, που ήταν ο μεγαλύτερος μεταξύ των προπονητών και την αντίσταση που επέδειξε στην προτεινόμενη προσέγγιση. Στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις διαπιστώθηκαν, σε σύγκριση με την πρωταρχική μέτρηση, στην ομάδα του προπονητή που παρακολούθησε τέσσερις συνεδρίες και επέδειξε θετικότερα επίπεδα στη διάσταση ασφάλεια, του ερωτηματολογίου του αντιλαμβανόμενου ψυχολογικού κλίματος και στη διάσταση αφοσίωση, του ερωτηματολογίου της ηθικής αθλητικής συμπεριφοράς. Το εύρημα μπορεί να αποδοθεί στον αριθμό των συνεδριών που αναγνωρίζονται ως κατάλληλες για την ολοκλήρωση του ψυχολογικού αντικειμένου που παρουσιάστηκε και στην ηλικία του προπονητή, που ήταν ο νεότερος μεταξύ των προπονητών. Στις ομάδες των υπόλοιπων προπονητών δεν διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις. Περιορισμό της έρευνας αποτέλεσε το μικρό μέγεθος του δείγματος. Μελλοντικές έρευνες, με μεγαλύτερο δείγμα προπονητών και αθλητών, απαιτούνται για την καλύτερη διερεύνηση του φαινομένου στον αθλητισμό.

Λέξεις κλειδιά: πρόσωπο-κεντρική προσέγγιση, ενσυναίσθηση, ψυχολογικό κλίμα ομάδας, ηθική αθλητική συμπεριφορά.

ABSTRACT

The person-centered approach on the competitive athletics: the evaluation of the role of empathy to the configuration of the psychological team climate and to the fostering of the sportspersonship.

(Under the supervision of Professor Papaioannou)

Lilian Psiloutsikou

University of Thessaly

Department of physical education and sports.

The exploitation of psychotherapeutic approaches on the competitive athletics, dictates the transaction of intervention programme, implementing a modern humanistic model, the person-centered approach, that would facilitate the learning of social skills. The purpose of the intervention was the evaluation of the dynamic of empathy to the configuration of positive psychological climate on the team and to the reinforcement of ethical behavior of the athletes. The research conducted with the participation of six men coaches, with a mean age 44.33 ± 3.72 years, and a mean training age 16.5 ± 5.75 years, and 43 male and female athletes of volleyball, with a mean age 16.51 ± 4.97 years, and a mean training age 5.86 ± 4.50 years. It was used individualized person centered counseling with the coaches, with the method of sequence insertion of the subjects to the intervention, that had six weeks duration and measurements with their corresponding athletes on the beginning and after the completion of the intervention. For the transaction of the measurements, it was used the Greek versions of the questionnaires that are referenced below, the Empathy Quotient, the Person-Centered Climate Questionnaire and the Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale. The statistical analysis revealed statistically significant differences for the team of the first coach that decreased the levels in the aspects of commitment and respect for the opponent, of the questionnaire investigating the sportspersonship, finding that can be attributed to the age of the coach, that was the oldest between the coaches and to the resistance that indicated to the proposed approach. Statistically significant differences was discovered, in comparison with the primary measurement and to the team of the coach that attended four sessions and indicated more positive levels in the aspect safety, of the questionnaire assessing the perceived psychological climate and in the aspect dedication, of the questionnaire investigating the sportspersonship. This finding can be attributed to the number of sessions that are identified as appropriate for the completion of the psychological subject that was exhibited and to the age of the coach, that was the younger between the coaches. No statistically significant differences were found for the teams of the rest coaches. One limitation of the research was the small size of the sample. Future researches, with larger sample of coaches and athletes, are demanded for the more effective investigation of the phenomenon to the athletics.

Key words: person-centered approach, empathy, psychological team climate, sportspersonship.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

...ΣΕΛΙΔΑ

I.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
II.	ABSTRACT.....	3
III.	ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	4
IV.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
	-Προσωποκεντρική θεωρία.....	6
	-Απαραίτητες συνθήκες-ποιότητες του προσωποκεντρικού θεραπευτή.....	7
	- Ενσυναίσθητη κατανόηση, ή ενσυναίσθηση (empathy).....	7
	-Άνευ όρων θετική αναγνώριση-αποδοχή (Uncoditional positive regard).....	8
	-Αυθεντικότητα, ή γνησιότητα και συμφωνία με τον εαυτό (Genuiness or Cougruence).....	9
	-Επικοινωνιακές τεχνικές προσωποκεντρικής προσέγγισης.....	9
	-Εννοιολογική αποσαφήνιση και ορισμοί της ενσυναίσθησης.....	11
	-Η διττή φύση της ενσυναίσθησης.....	13
	-Σημασία της ενσυναίσθησης.....	14
	-Διαφοροποίηση της ενσυναίσθησης ως προς το φύλο.....	15
	-Μέτρηση της ενσυναίσθησης.....	16
	-Εφαρμογή της προσωποκεντρικής προσέγγισης στον αθλητισμό.....	18
	-Ψυχολογικό κλίμα της ομάδας.....	20
	-Εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου sportspersonship.....	23
	-Έκθεση του προβλήματος.....	28
	-Σημασία της έρευνας.....	29
	-Σκοπός της μελέτης.....	30

-Λειτουργικοί Ορισμοί.....	31
-Διατύπωση ερευνητικών και στατιστικών υποθέσεων.....	32
V. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	
-Ενσυναίσθηση-Προσωποκεντρική θεωρία	36
- Ψυχολογικό κλίμα της ομάδας	57
- Ηθικές αθλητικές συμπεριφορές.....	80
VI. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	
-Συμμετέχοντες.....	108
-Ερευνητική διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	109
-Μεθοδολογικός σχεδιασμός.....	114
-Όργανα αξιολόγησης.....	116
-Στατιστική ανάλυση.....	118
VII. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	
-Έλεγχος της εσωτερικής συνοχής των ερωτηματολογίων.....	119
VIII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	130
IX. ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	136
-Σημασία για τη φυσική αγωγή.....	140
-Σημασία για την ποιότητα ζωής.....	155
XII. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	161

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Η προσωποκεντρική προσέγγιση διατυπώθηκε τη δεκαετία του 1950, ως εναλλακτική πρόταση στα δύο θεωρητικά μοντέλα, της ψυχανάλυσης και του συμπεριφορισμού, που κυριαρχούσαν έως τότε, στην επιστήμη της ψυχολογίας και αντιλαμβάνονταν τον άνθρωπο ως δέσμιο, ενορμήσεων, εσώτερων συγκρούσεων, περιβαλλοντικών συνθηκών και συμπεριφορικών στάσεων. Η νέα προσέγγιση, που αναγορεύτηκε τρίτη δύναμη στη ψυχολογία, είναι μια θεωρία προσωπικότητας, ουμανιστικού χαρακτήρα, βαθιά επηρεασμένη από τον υπαρξισμό και τη φαινομενολογία. Εκφραστές της νέας ανθρωπιστικής θεώρησης ήταν ο Abraham Maslow, ο Carl Rogers και ο Allport. Ο Αμερικανός ψυχολόγος Carl Ransom Rogers, 1902-1987, με τον οποίο η προσωποκεντρική προσέγγιση έχει ταυτιστεί και συνδέσει το όνομά της, ως Ροτζεριανή θεραπεία, απομακρύνεται από τη θεώρηση του θεραπευτή ως αυθεντία, που καλείται να παρέμβει με την εξειδικευμένη κατάρτιση και τις δεξιότητές του, για να παρέχει ερμηνείες και να προβάλλει λύσεις, για αυτό και αναγνωρίζεται, ως προσέγγιση μη κατευθυντική. Εστιάζει στο πρόσωπο, τον πελάτη, δίνοντας έμφαση στη δόμηση του εαυτού. Διατυπώνει την άποψη πως η ψυχοπαθολογία είναι εκδήλωση της διάσπασης του εαυτού και επέρχεται όταν υπάρχει ασυμφωνία του ιδανικού, με τον πραγματικό εαυτό. Η προσωποκεντρική θεωρία πρεσβεύει πως ο άνθρωπος διαθέτει εγγενώς την τάση προς την προσωπική ανάπτυξη και την αυτοπραγμάτωσή του. Για να επιτευχθεί η ολιστική εξέλιξη του εαυτού απαιτείται η δόμηση ψυχοθεραπευτικού περιβάλλοντος. Προϋπόθεση για τη λειτουργικότητα της θεραπευτικής ατμόσφαιρας, η διανοητική σύνδεση του θεραπευτή με τον πελάτη, η συναισθηματική προσέγγισή τους και η ανάπτυξη θεραπευτικής σχέσης. Η καλλιέργεια θεραπευτικού περιβάλλοντος θα ευνοήσει την ενδοσκοπική διεργασία, θα προάγει τη νοηματοδότηση του βιώματος και θα ενθαρρύνει την κατάκτηση της συνοχής του "εγώ". Η ανάπτυξη ενσυναισθητικής και γνήσιας σχέσης θα εκλύσει θεραπευτική δύναμη, που θα προδιαθέσει την ανάδυση της υποκειμενικής συνειδητότητας του πελάτη, την καταστολή των αμυντικών του στάσεων και τη μόρφωση

αυτοεκτίμησης, που θα συνηγορήσουν στην ανάληψη της ευθύνης, για τη διαχείριση των προσωπικών προβλημάτων. Η προσωποκεντρική συμβουλευτική δύναται να ασκηθεί ατομικά και σε ευρύτερο ομαδικό κύκλο.

Το πρόσωπο που συνέλαβε τη νέα θεραπευτική προοπτική, ο Carl Rogers, συμπύκνωσε και απέδωσε τον ουμανιστικό της χαρακτήρα, με μία πρόταση. Ολοκληρωμένος άνθρωπος: ο άνθρωπος που μπορεί να είναι όλο και περισσότερο οι δυνατότητές του.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ - ΠΟΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

Οι σύμβουλοι-διευκολυντές προτείνεται να αναπτύξουν ποιότητες, που θα συνάδουν με τις κύριες συνθήκες που ο Rogers χαρακτήρισε ως επαρκείς και αναγκαίες, για την εφαρμογή της προσωποκεντρικής προσέγγισης, που προτείνονται και ως κατάλληλες για όλες τις διαπροσωπικές συναλλαγές. Αυτές οι ποιότητες είναι η ενσυναισθητική κατανόηση, η άνευ όρων αποδοχή και η γνησιότητα. Η Ιωσηφίδη, 2008, χαρακτηρίζει το σύμβουλο της προσωποκεντρικής κατεύθυνσης, περισσότερο συνοδοιπόρο με τον πελάτη και όχι ακόλουθο, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αμοιβαιότητα και την ισοτιμία της σχέσης των δύο ανθρώπων που συναντιούνται, γνωρίζονται και αναπτύσσονται.

ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΤΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ, Ή ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ, (EMPATHY).

Η ενσυναισθητική κατανόηση προϋποθέτει, να απεκδυθεί ο προσωποκεντρικός σύμβουλος τη δική του πραγματικότητα, για να διεισδύσει στον εσώτερο εαυτό του πελάτη και να επιδιώξει την παράλληλη αντίληψη των συναισθημάτων του. Ο θεραπευτής συμμετέχει ψυχολογικά στο βίωμα, που εξαγορεύει ο πελάτης και επιχειρεί να το νοηματοδοτήσει, με ακρίβεια, για να το μετακοινωνήσει και προωθήσει τη συμφωνία με τον εαυτό. Με ευαισθησία προβάλλει την κατανόηση των ιδεών και των συναισθημάτων που έχει αναγνωρίσει και επιδιώκει να συνθέσει ολοκληρωμένο το βίωμα. Ο σύμβουλος δεν εκβιάζει την επίγνωση και δεν επιτρέπει να αναδυθούν απειλητικά για το "εγώ"

συναισθήματα. Αντίθετα, εκφράζει την απόλυτη αποδοχή για το άλλο πρόσωπο, επισημαίνει τα θετικά χαρακτηριστικά του και αναγνωρίζει την αξία της ύπαρξής του.

Ο Rogers χαρακτήρισε την ενσυναίσθηση στην ψυχοθεραπευτική σχέση, ως την περίοδο επικοινωνίας, που απαιτεί αρχικά τη μετακίνηση, από την προσωπική μας θέση, στη φαινομενολογία του άλλου προσώπου, ώστε να βιώσουμε τα δικά του συναισθήματα και ακολούθως να κοινωνήσουμε στο άλλο πρόσωπο τη συναισθηματική διάσταση αυτού του βιώματος.

Δεν αρκεί να διαθέτει ο σύμβουλος την ικανότητα της ενσυναίσθητης κατανόησης, πρέπει να είναι σε θέση και να τη μεταδώσει στον άλλο, (Rogers, 1961 στο Μαλικιώση-Λοίζου, 2004).

ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ ΘΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ-ΑΠΟΔΟΧΗ, (UNCONDITIONAL POSITIVE REGARD).

Ο προσωποκεντρικός σύμβουλος δεν επιδιώκει, μέσα από το θεραπευτικό κλίμα που καλλιεργεί, την εκπλήρωση των προσδοκιών του για τον πελάτη, αλλά αντίθετα αποθαρρύνει τη συμμόρφωση με τις προσωπικές του αξίες, που θα καταργούσε τη μοναδικότητα της ύπαρξής. Δεν εξετάζει αν οι θεωρήσεις του πελάτη συγκλίνουν με τις προσωπικές του αρχές και αν οι αντιλήψεις του εμπεριέχουν αρνητικές ποιότητες. Δεν αναπτύσσει ερμηνείες και αξιολογικές κρίσεις για τις στάσεις του πελάτη. Σέβεται τα βιώματα του άλλου προσώπου, επιδεικνύει απεριόριστη θετική αποδοχή των συναισθημάτων του, και επιβεβαιώνει την αξία της ύπαρξής του. Η βίωση της γνησιότητας του ενδιαφέροντος του θεραπευτή και της εκτίμησης της προσωπικής αξίας, εμπλουτίζει την ατμόσφαιρα της διαπροσωπικής σχέσης με συναισθηματική ζεστασιά, που δύναται να εξοστρακίσει τον "εγωτικό κλοιό ασφαλείας" του πελάτη και να διασπάσει την εικόνα που εκείνος επιλέγει να προτάσσει αμυντικά, ως ευαίσθητη απόκριση στην αξιολόγηση που ασκούν οι "σημαντικοί άλλοι" της ζωής του.

ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ Η΄ ΓΝΗΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ (GENUINNESS OR COUGRUENCE).

Η θεραπευτική συνθήκη διαπνέεται από γνησιότητα, όταν ο θεραπευτής δεν προσποιείται υποκριτικά τον ειδικό, δεν είναι εγκλωβισμένος στην ταυτότητα του ειδήμονα, αλλά έχει αναγνωρίσει και αποδεχτεί τις εσωτερικές εμπειρίες του, έχει αναπτυχθεί, ωριμάσει και δομήσει αληθινή σχέση με τον εαυτό. Η επίδειξη σεβασμού και αποδοχής στον πελάτη ενθαρρύνει τη λεκτική απεικόνιση των συμβάντων, η γνησιότητα της θεραπευτικής σχέσης που δομείται, ενισχύει τη θετική απόκρισή του, η βίωση της συμφωνίας προδιαθέτει για την αποκάλυψη του εαυτού, η οικοδόμηση εμπιστοσύνης διευκολύνει τον πελάτη να αποδεχτεί και εκθέσει την αυθεντική εικόνα του "εγώ" του. Όταν ο σύμβουλος εκφράζει με αυθεντικότητα την αίσθηση της πραγματικότητας που βιώνει, διευκολύνει την ειλικρινή επικοινωνία, όταν επιτρέπει στον θεραπευόμενο να τον αναγνωρίσει συναισθηματικά, ευνοεί την συνταύτιση των αυτενεργούντων προσώπων.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Ως ενεργητική ακρόαση, (active listening), χαρακτηρίζεται η διαδικασία αντανάκλασης των νοημάτων και των συναισθημάτων του πελάτη από το σύμβουλο, για να ελέγξει την κατανόησή τους. Στη διαδικασία της ενεργητικής ακρόασης συμπεριλαμβάνονται προφορικά, αλλά και μη λεκτικά μηνύματα. Η εφαρμογή της ενεργητικής ακρόασης ενθαρρύνει τη λεκτική απελευθέρωση του πελάτη, επιτρέπει τη μύησή του στη χρήση της και την καθιστά πολύτιμη για την κατάκτηση της ενσυναισθητικής επικοινωνίας.

Διαλογικές τεχνικές που αξιοποιούνται στα πλαίσια της προσωποκεντρικής συμβουλευτικής είναι : (i) η διατύπωση κλειστών ερωτήσεων, (questioning), που εκμαιεύουν απαραίτητες πληροφορίες, για την προώθηση του διαλόγου, (ii) η διατύπωση ανοιχτών ερωτήσεων, (probing), για την απόσπαση διεξοδικότερων αποκρίσεων, που θα προάγουν τη συνειδητότητα, (iii) η διατύπωση ελλιπούς ερώτησης, για την παρακίνηση του πελάτη να τη συμπληρώσει κατάλληλα και αποκαλύψει τη σκέψη του, (iv) η χρήση σιωπής, επιφωνημάτων κατανόησης και επανάληψης της τελικής λέξης, που ενθαρρύνουν τη λεκτική απελευθέρωση,

(v) η επαναδιατύπωση, (paraphrasing), που επαναπροσδιορίζει και αποκρυσταλλώνει τα νοήματα, ελέγχει την κατανόησή τους και επικεντρώνεται στα ουσιώδη, (vi) η επιλεκτική επανάληψη, (parroting), που υπογραμμίζει επιλεκτικά κάποια από τα νοήματα, για να καταθέσει ενδιαφέρον γι' αυτά και ενθαρρύνει την εκτενέστερη απελευθέρωση του πελάτη, (vii) η επαναπλαισίωση, (reframing), όσων εκφράστηκαν από τον πελάτη, που επιτρέπει την ανάλυσή τους, μέσα από διαφορετικό πρίσμα, (viii) η ανακεφαλαίωση, (summarizing), που περιλαμβάνει την αναφορά όσων συζητήθηκαν και τη θεματική τους τακτοποίηση, (ix) η αυτό-αποκάλυψη, (self-disclosure), που προβλέπει τη μερική έκθεση του εαυτού, για την καλλιέργεια σχέσης εμπιστοσύνης, (x) η τεχνική της αντανάκλασης του συναισθήματος, ή καθρέφτισμα, (reflection of feeling, or mirroring), που περιλαμβάνει τη διατύπωση προτάσεων που αποτυπώνουν τα συναισθήματα του πελάτη και αντανακλούν σε αυτόν την κατανόησή τους, (xi) η αντιπαράθεση, (confrontation), για την αναγνώριση των ασυμφωνιών, που εντοπίζονται σε ιδέες και δράσεις του πελάτη και υπαγορεύουν την αλλαγή, (xii) ο συσχετισμός, που αφήνει να διαφανούν οι συνέπειες των επιλεγμένων συμπεριφορικών στάσεων, (xiii) η ενίσχυση, (reinforcement) των επιλογών του πελάτη, που είναι θετικές και μετουσιώνουν την τάση για γνωστική μετακίνηση και τροποποίηση των στάσεων, (xiv) η κατευθυντήρια οδηγία, (directive), που χωρίς να αποτελεί παρέμβαση, περικλείει αλλαγή, (xv) η τοποθέτηση στόχων, (goal setting), που θα κατευθύνει στην εκπλήρωση προσδοκιών, (xvi) η ενσυναίσθηση, (empathy), που καταθέτει την κατανόηση των νοημάτων, αλλά και των συναισθημάτων του πελάτη, που αποτυπώνονται στις εκφράσεις του.

Η μη λεκτική επικοινωνία δομείται από τρία διακριτά μέρη, σύμφωνα με τον Martens, (1987),

(α) την κινησιολογία, (kinesics), ή γλώσσα του σώματος, που αναφέρεται σε εκφράσεις του προσώπου, χειρονομίες, στάση του σώματος, σωματική επαφή και βλεμματική επαφή. Το βλέμμα, η έκφραση του προσώπου και οι κινήσεις του σώματος δύνανται να ενισχύσουν, ακόμη και να ακυρώσουν το αποτέλεσμα μιας λεκτικής παρέμβασης, Courau, (2000).

(β) τη μελέτη του ανθρώπου σε σχέση με το περιβάλλον, (proxemics), που εξετάζει την επικοινωνιακή σχέση, σε συνάρτηση με το χώρο που καταλαμβάνουν οι συνομιλητές, τη σωματική στάση και την απόστασή τους, αλλά και τη διάταξη των αντικειμένων στο χώρο και

(γ) την παράλληλη γλώσσα, (paralanguage), που αναφέρεται στα χαρακτηριστικά της φωνής, όπως το βάθος, την αντήχηση, την άρθρωση, το μέτρο, την ένταση και τον ρυθμό. Στη μη λεκτική επικοινωνία συμπεριλαμβάνεται και η μη συνειδητή, γι αυτό και ορίζεται ως η επικοινωνία που δεν είναι λεκτική.

Οι διαλογικές τεχνικές που παρατάχθηκαν υπηρετούν τη βάθυνση της επικοινωνίας, την αύξηση της συνειδητότητας και την οργάνωση εποικοδομητικών λύσεων. Ωστόσο, οι επικοινωνιακές τεχνικές εκπληρώνουν το στόχο τους όταν ασκούνται με δεξιότητα και είναι εμπλουτισμένες με την ποιότητα της ενσυναίσθησης.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ

Η ενσυναίσθηση αποδίδεται με τη λέξη *empathy*, που ετυμολογικά προέρχεται από την ελληνική λέξη εμπάθεια, που αναλύεται, ως σύνθετη, στα δομικά μέρη έν + πάθος. Ωστόσο, εννοιολογικά δεν ταυτίζονται, καθώς η λέξη εμπάθεια έχει αποκτήσει αρνητική χροιά. Σύμφωνα με μία κυρίαρχη θεώρηση, από τη λέξη εμπάθεια, ο Rudolfe Lotz δημιούργησε τη Γερμανική *Einfühlung*, από την οποία προήλθε η Αγγλική λέξη *empathy*.

Θα ήταν σκόπιμο να διαχωριστεί η έννοια της ενσυναίσθησης, *empathy*, από την έννοια συμπάθεια, *sympathy*. Ο Ehmman, (1971), αναγνωρίζει στη συμπάθεια χαρακτηριστικά: οίκτου, συλλύπησης και συμφωνίας, που δεν μπορούν να αποδοθούν στην έννοια της ενσυναίσθησης. Βιβλιογραφικά, έχει επιχειρηθεί επίσης, διάκριση της έννοιας της ενσυναίσθησης, από τους όρους προβολή και ταύτιση.

Ο Γερμανός φιλόσοφος Robert Vischer, (1873), αποδίδει στον όρο *Einfühlung*, την αισθητική ευαισθησία. Ο όρος ενσυναίσθηση χρησιμοποιήθηκε, κατά την έναρξη του εικοστού αιώνα, από τον Theodore Lipps, για να εξηγήσει αισθητικές εμπειρίες, (Ickes, 2003) και να περιγράψει τη διαισθητική πρόσβαση στη γνώση της υποκειμενικότητας του άλλου προσώπου, ενώ διατηρείται η στάση του παρατηρητή.

Οι Mehrabian & Epstein (1972), ορίζουν την ενσυναίσθηση, ως τη συναισθηματική απόκριση στις αντιλαμβανόμενες συναισθηματικές εμπειρίες των άλλων.

Έχουν επιχειρηθεί πολλές προσπάθειες για να καταλήξουν σε ορισμό, που θα εκτείνεται από την κοινωνική επίγνωση, διαμέσου της ικανότητας για κατανόηση της συναισθηματικής και γνωστικής κατάστασης των άλλων, στην εμπειρία των ίδιων, ή παρόμοιων συναισθημάτων με άλλους, (Eisenberg & Lennon, 1983 ; Eisenberg & Miller, 1987).

Ο Goleman, ψυχολόγος και διάσημος αρθρογράφος των New York Times, διατύπωσε την άποψη πως η ενσυναίσθηση οικοδομείται στην αυτοεπίγνωση. Όσο περισσότερο ανοιχτοί είμαστε στις ίδιες μας τις συγκινήσεις, τόσο περισσότερο ικανοί θα είμαστε να αντιληφθούμε τα συναισθήματά.

Η ενσυναίσθηση προϋποθέτει την κατανόηση του συμβουλευόμενου σε γνωστικό, (τι σκέπτεται και τι λέει), αλλά και στο θυμικό επίπεδο, (τι αισθάνεται), Duann Hill, (1996).

Η ενσυναίσθηση είναι ένα είδος ταύτισης με τον πελάτη σε συναισθηματικό επίπεδο, είναι η ανάπτυξη της διαίσθησης και της αντίληψης της τρέχουσας κατάστασης, βλέποντας τον κόσμο μέσα από τα μάτια του άλλου και έχοντας παράλληλα μια συν-αισθάνουσα αντίληψη των πραγμάτων, Parry, (1996).

Η ενσυναίσθηση ορίζεται ως "η ικανότητα ενός ατόμου να κατανοεί και να συμμερίζεται τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις ανησυχίες ενός άλλου ανθρώπου "σαν να" ήταν αυτός ο άλλος, διατηρώντας όμως την ακεραιότητά του" Χουντουμάδη και Πατεράκη Λεξικό Ψυχολογίας, εκδ. «Τόπος», 2008).

Ενσυναίσθηση είναι η ευαίσθητη, αλλά και ισχυρή επιλογή, να επιτραπούν να αναδυθούν, νοερές εικόνες, ή και αισθήσεις των εμπειριών, τις οποίες μοιράζεται ο πελάτης, μέσα από τον θεραπευτή, Σταλίκας & Χαμοδράκα, (2008).

Ο όρος ενσυναίσθηση περικλείει την ικανότητα θεώρησης του κόσμου, μέσα από τη ματιά άλλων, της αίσθησης των δικών τους συναισθημάτων με ακρίβεια, αλλά και της ακρόασης, με δεξιότητα, για να αντιληφθεί, όχι μόνο το έκδηλο νόημα, αλλά και τις λεπτές αποχρώσεις, για τις οποίες το ίδιο το υποκείμενο ίσως να μην είναι ενήμερο.

Η ΔΙΤΤΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ

Κατά την έναρξη του αιώνα, δεν διαπιστώνεται ομοφωνία σε σχέση με τη φύση της ενσυναίσθησης. Οι ερευνητές αναγνωρίζουν και εστιάζουν την έρευνά τους αρχικά κυρίως στη συναισθηματική διάσταση της ενσυναίσθησης, αλλά προοδευτικά, το ενδιαφέρον τους προσελκύει η διανοητική προοπτική της. Ο Dymond, (1950), διατυπώνει τη γνωστική προσέγγιση, υιοθέτησης οπτικής, σύμφωνα με την οποία, το ενσυναισθητικό άτομο αναλαμβάνει νοερά το ρόλο κάποιου άλλου και μπορεί να προβλέψει με ακρίβεια τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ενέργειές του. Επίδραση προς την κατεύθυνση αυτή άσκησαν γνωστικές προσεγγίσεις, που διατύπωσαν τη θεωρία πως η ικανότητα της υιοθέτησης της οπτικής των άλλων, αποτελεί θεμελιώδη κοινωνική δεξιότητα, που μπορεί να επιφέρει καλύτερη κοινωνική λειτουργικότητα και υψηλότερη αυτοεκτίμηση, (Piaget, 1932).

Ερευνητικά καταδεικνύεται η υπεροχή της θεώρησης της ενσυναίσθησης ως γνωστικής και συναισθηματικής διαδικασίας, (Coke, Batson, & McDavis, 1978). Κατά τις τελευταίες δεκαετίες αναπτύχθηκε κίνημα ενοποίησης των δυο ερευνητικών κατευθύνσεων. Η σύγχρονη θεώρηση αναγνωρίζει την ενσυναίσθηση ως σύστημα ενδο-εξαρτημένων μερών, με τη γνωστική και τη συναισθηματική διάστασή της να βρίσκονται σε αλληλοεπίδραση και πρεσβεύει πως αυτή η οργάνωση της ενσυναίσθησης δεν επιτρέπει τη μεμονωμένη θεώρηση της μιας διάστασης, ανεξάρτητα από την άλλη, (Feshbach, 1976; Hoffman, 1977). Οι σύγχρονες έρευνες προσεγγίζουν την ενσυναίσθηση, υπό το πρίσμα της πολυδιάστατης φύσης της και ενσωματώνουν τα γνωστικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά της, (Hoffman, 2000; Preston & de Waal, 2002). Οι νέοι μελετητές θεωρούν πως η ενσυναίσθηση έχει ένα συναισθηματικό συστατικό, που περιλαμβάνει τη συναισθηματική απόκριση του παρατηρητή στη συναισθηματική κατάσταση κάποιου άλλου και ένα γνωστικό χαρακτηριστικό, που ουσιαστικά αντιστοιχεί στη χρήση της θεωρίας του μυαλού, των Baron-Cohen and Wheelwright, (2004).

Η νευροεπιστήμη έχει αναγνωρίσει ως εγκεφαλικό κέντρο και υπόστρωμα, για την εκδήλωση της σύνθετης συναισθηματικής διεργασίας της ενσυναίσθησης, το

μεταιχμιακό σύστημα και συγκεκριμένα την αμυγδαλή. Αποδίδει στην ύπαρξη εξειδικευμένων νευροεγκεφαλικών δομών και νευρωνικών κυκλωμάτων την παραγωγή της ενσυναίσθησης, που την αναγνωρίζει ως ψυχοβιολογική λειτουργία.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ

Η εξελικτική ψυχολογία υποστηρίζει πως ο άνθρωπος, από την ηλικία του ενός έτους, διαθέτει στοιχειωδώς την ποιότητα της ενσυναίσθησης και δύναται, κάποιες φορές, να επιδεικνύει ενσυναισθητικό ενδιαφέρον και να παρηγορεί τους άλλους, ενώ, από την ηλικία των δύο ετών, οργανώνει ολοκληρωμένες ενσυναισθητικές συμπεριφορές, που αποτελούν συναισθηματική απόκριση στην κατάσταση άλλων ανθρώπων. Ο Hoffman (1976), υπέθεσε, πως αναπτυξιακά το παιδί, αρχικά, δε δύναται να διαχωρίσει τον εαυτό από τους άλλους, με αποτέλεσμα να βιώνει το ίδιο τη λύπη που αναγνωρίζει σε εκείνους, ενώ προοδευτικά, με την κατάκτηση της δεξιότητας υιοθέτησης της οπτικής των άλλων, μεταστρέφει την προσωποκεντρική ενσυναισθητική λύπη, σε προσανατολισμένο προς τους άλλους ενδιαφέρον, και εκδηλώνει αισθήματα συμπάθειας και ευσπλαχνίας προς αυτούς.

Η ενσυναίσθηση, ως τάση να αντιλαμβάνεται κάποιος τη θέση και την κατάσταση του μυαλού κάποιου άλλου, αποτελεί κεντρική σύλληψη σε πολλές θεωρίες κοινωνικής συμπεριφοράς, (Dymond, 1950). Έρευνες καταδεικνύουν θετική σύνδεση, ανάμεσα σε αναφορές συναισθημάτων ενσυναίσθησης, με την παροχή ενεργητικής βοήθειας σε άλλους, (Archer, Diaz-Loving, Gollwitzer, Davis, & Foushee, 1981), αρνητική σύνδεση της ενσυναίσθησης με την εκδήλωση επιθετικότητας, (Mehrabian, 1997) και θετική σύνδεσή της με την επίδειξη αλτρουιστικών συμπεριφορών, (Batson & Coke, 1981). Οι Mehrabian & Epstein, (1972), κατέδειξαν επίσης, πως διαφορετικά επίπεδα της συναισθηματικής ενσυναίσθησης συνδέονται με επιθετική συμπεριφορά και με αλτρουιστικές εκδηλώσεις. Διαπιστώθηκε από τον Davis, (1983), σε έρευνα που συνδύαζε σχεδιασμένες συνθήκες αποφυγής, πως οι ατομικές διαφορές στην ενσυναίσθηση, σχετίζονται με διαφορετικές ενσυναισθητικές συμπεριφορές.

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΥΛΟ

Η διαφοροποίηση της ενσυναίσθησης στα δύο φύλα, μπορεί να αποδοθεί, σύμφωνα με τους Eysenck & Eysenck (1975), σε πολλούς παράγοντες, μεταξύ αυτών, στα υψηλότερα επίπεδα νευρώσεων στις γυναίκες.

Οι Eisenberg and Lennon, (1983), κατέδειξαν, με μελέτη τους, πως είναι καθαρά υπαρκτές και μεγάλες οι διαφορές της ενσυναίσθησης στα δύο φύλα, όταν πραγματοποιούνται μετρήσεις αυτοαναφοράς, ενώ φυσιολογικές και άλλες μετρήσεις των αντιδράσεων στις συναισθηματικές καταστάσεις των άλλων, δεν αποδεικνύουν σημαντικές διαφορές.

Ο Manstead, (1992), διατύπωσε την πίστη πως οι γυναίκες είναι καλύτερες στην ενσυναίσθηση από τους άντρες.

Έρευνες των Ickes and colleagues, (2003), υποστηρίζουν πως οι αντιλαμβανόμενες διαφορές ως προς το φύλο, ερμηνεύονται μέσα από τις διαφορές στην παρακίνηση.

Το θεωρητικό μοντέλο των ατομικών διαφορών ως προς το φύλο, (Baron-Cohen, 2002, 2003; Lawson et al., 2004), προτείνει πως ο νους διαθέτει δύο κύριες διαστάσεις, την ενσυναίσθηση και την συστηματοποίηση. Οι γυναίκες υπερτερούν στην ενσυναίσθηση, που ορίζεται ως η ικανότητα να αντιλαμβάνονται τον κοινωνικό κόσμο, να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα των άλλων και να αποκρίνονται σε αυτά, ενώ οι άντρες προβάλλονται ως ειδήμονες στη συστηματοποίηση, που ορίζεται ως η ικανότητα να αναλύουν τη συμπεριφορά των συστημάτων, να αναπτύσσουν κανόνες που εξηγούν τη λειτουργία τους, να προβλέπουν και να ελέγχουν τα αποτελέσματά τους και να δομούν νέα συστήματα.

Σύγχρονες έρευνες, με τη χρήση νευροφυσιολογικών μετρήσεων, καταδεικνύουν την ύπαρξη διαφορών φύλου στο ανθρώπινο νευρικό σύστημα, με τις γυναίκες να εμφανίζουν υψηλότερη κινητικότητα, από τους άντρες συμμετέχοντες. Παράλληλα, οι γυναίκες σημείωσαν υψηλότερες τιμές, από τους άντρες και σε μετρήσεις αυτοαναφοράς, ένδειξη που αξιολογήθηκε, από τους ερευνητές, πως συσχετίζεται θετικά με τη φυσιολογική απόκριση.

Ο Goleman, (1996), διαπίστωσε σε σύντομο μάθημα, που δεν περιελάμβανε λεκτικές υποδείξεις, πως οι γυναίκες είναι καλύτερες από τους άντρες στην ικανότητα να ενσυναισθάνονται. Ο Goleman κατέληξε στην διαπίστωση πως η ενσυναίσθηση μπορεί να διδαχθεί.

Οι Lawrence et al., (2004), καταδεικνύουν, με έρευνά τους, πως ο παράγοντας που παράγει τη μεγαλύτερη διαφοροποίηση είναι η συναισθηματική ενσυναίσθηση, που σχετίζεται με την πρόθεση του ατόμου να εκφράσει συναίσθημα, παρά με την ικανότητά του να αναγνωρίσει διανοητικές καταστάσεις και να ανταποκριθεί με το κατάλληλο συναίσθημα, ενώ διαπίστωσαν μικρότερες διαφορές στη γνωστική ενσυναίσθηση και καθόλου διαφορές στις κοινωνικές δεξιότητες.

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ

Η δόμηση κατάλληλης κλίμακας, για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης, προϋποθέτει την εννοιολογική της αποσαφήνιση. Η αποδοχή της διττής φύσης της ενσυναίσθησης υπαγορεύει τη μέτρηση και της γνωστικής ικανότητας, για την υιοθέτηση της οπτικής των άλλων και της συναισθηματικής αντίδρασης, ως επιλεγμένης απόκρισης στη συναισθηματική κατάσταση των άλλων.

Η κλίμακα των Mehrabian and Epstein, (1972), μειονεκτεί γιατί ενώ φαινομενικά αποτιμά τη συναισθηματική ενσυναίσθηση, παράλληλα, συνεκτιμά και θέματα, που συγκαταλέγονται στις γνωστικές αποκρίσεις και επίσης, γιατί από τα γνωστικά και συναισθηματικά θέματα που μετράει, παράγει μονή ενσυναισθητική τιμή.

Επίσης, και ο Hogans, (1969), ενώ οργάνωσε τη μέτρηση των διανοητικών αποκρίσεων, για τον υπολογισμό της γνωστικής ικανότητας και τη μέτρηση της συναισθηματικής απόκρισης, για τον υπολογισμό της συναισθηματικής αντίδρασης, επέλεξε να συνενώσει τις μετρήσεις για τη δημιουργία ενιαίας τιμής της ενσυναίσθησης.

Η Κλίμακα Διαπροσωπικής Ικανότητας Αντίδρασης, Interpersonal Activity Index, Davis, (1980), περιλαμβάνει τέσσερις, επτά-θεματικές υποκλίμακες, που αναπτύχθηκαν με παραγοντική ανάλυση, για να μετρήσουν γνωστικές και συναισθηματικές διαστάσεις της

ενσυναίσθησης. Οι υποκλίμακες που προέκυψαν είναι (α) η υιοθέτηση της οπτικής, (PT), που εκτιμά την αυθόρμητη τάση του υποκειμένου να υιοθετεί ψυχολογικές οπτικές άλλων ανθρώπων και αντιπροσωπεύει τη γνωστική διάσταση της ενσυναίσθησης, (β) η ενσυναισθητική ανησυχία, (EC), που αναφέρεται στην τάση του υποκειμένου να βιώνει αισθήματα ζεστασιάς, συμπόνιας και ανησυχίας για τους άλλους και μετρά την συναισθηματική απόκριση, (γ) η προσωπική λύπη, (PD), που εκτιμά τυπικές συναισθηματικές αντιδράσεις και δεν αφορά τα προσανατολισμένα στους άλλους, συναισθήματα ανησυχίας, αλλά και τα προσωπικά συναισθήματα αγωνίας και στενοχώριας, ως αντίδραση στα συναισθήματα των άλλων και (δ) η υποκλίμακα φαντασίας, (FS), που μετρά την τάση του υποκειμένου να μεταθέτει τον εαυτό στα συναισθήματα και τις δράσεις πλασματικών χαρακτήρων, βιβλίων και ταινιών. Η κλίμακα διαθέτει υψηλή αξιοπιστία και εγκυρότητα.

Οι Σταλικά & Χαμοδράκα, εκτιμούν πως η Κλίμακα Διαπροσωπικής Ικανότητας Αντίδρασης, (Interpersonal Reactivity Index), του Davis, (1980), αποτελεί πολύτιμο ψυχομετρικό εργαλείο, που χρησιμοποιείται ερευνητικά για τη μετρική εκτίμηση της ενσυναίσθησης, αξιολογεί γνωστικούς και συναισθηματικούς παράγοντες και είναι σταθμισμένο σε αρκετές χώρες.

Έγκυρη κλίμακα αξιολόγησης της ενσυναίσθησης αναπτύχθηκε από τους Baron-Cohen, (2003), που περιελάμβανε εξήντα θέματα. Οι Wakabayashi et al., (2006), συντόμευσαν το πρωτότυπο ερωτηματολόγιο σε 22-θεματικό, παρατηρώντας πως οι πιο σύντομες κλίμακες αποδεικνύονται περισσότερο αποτελεσματικές στην εκπλήρωση των ερευνητικών στόχων. Οι Lawrence et al., (2004), πρότειναν για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης, την εκτίμηση τριών δομικών παραγόντων της κλίμακας, της γνωστικής ενσυναίσθησης, των κοινωνικών δεξιοτήτων και της συναισθηματικής επανεργοποίησης. Αξιολόγηση της συντομευμένης 8-θεματικής έκδοσης του ερωτηματολογίου, από τους Muncer & Ling (2006), την αναγνώρισε ως ισοδύναμη με την 22-θεματική.

Μία από τις πιο διαδεδομένες κλίμακες της ενσυναίσθησης για παιδιά και ενήλικες είναι η Bryant's Empathy Index, (BEI; Bryant, 1982), που είναι βασισμένη στην κλίμακα των Mehrabian & Epstein, (1972).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Η προσωποκεντρική προσέγγιση εφαρμόζεται με επιτυχία στην Ιατρική επιστήμη και τη Νοσηλευτική, επίσης, στην εκπαίδευση, τον εργασιακό τομέα και σε κοινωνικές ομάδες που παρέχουν υπηρεσίες στον άνθρωπο. Η μεταφορά ψυχολογικών θεωρήσεων, όπως ψυχοδυναμικών και γνωστικών-συμπεριφορικών μοντέλων, στον αθλητικό τομέα, που αντιλαμβάνονται τον άνθρωπο ως δέσμιο παραγόντων που αδυνατεί να ελέγξει προσωπικά, υπαγόρευσε την εφαρμογή και δοκιμή ουμανιστικού μοντέλου, που θα προσιδεάζει στην προσδοκία των αθλητών να βελτιώσουν τον εαυτό και να αναπτύξουν τη φύση τους. Η προσωποκεντρική προσέγγιση, που διαθέτει έντονο ανθρωπιστικό χαρακτήρα, διατυπώνει την πεποίθηση πως «η ανθρώπινη φύση είναι δημιουργική και αξιόπιστη και διαθέτει εγγενώς την τάση για ανάπτυξη». Ο αθλητισμός συνάδει με τον εξελικτικό χαρακτήρα της προσωποκεντρικής προσέγγισης, καθώς συνηγορεί, μέσα από την προπονητική πρακτική και την αγωνιστική συμμετοχή, στην αξιοποίηση του δυναμικού του ανθρώπου και την ανάπτυξή του, για την επίτευξη της αθλητικής επίδοσης.

Σύγχρονοι ερευνητές αναγνωρίζουν πως ο παραδοσιακός ρόλος για τους προπονητές ήταν έντονα κατευθυντικός, καθοδηγητικός και διαγεγραμμένος, (Cassidy et al., 2004; Kidman 2001). Οι Potrac & Cassidy, (2006), αποδέχονται πως ο προπονητής θεωρούνταν ως η μοναδική πηγή γνώσης, που τη μετέδιδε, διαμέσου οδού μιας κατεύθυνσης, με τους αθλητές να κατέχουν παθητικό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης. Ο Downey, (2003), προτείνει απόλυτα μη καθοδηγητικό ρόλο για τον προπονητή, στη θέση του διευκολυντή, που θα παρέχει ελάχιστη ανατροφοδότηση και θα εμπλέκεται στην αρωγή του αθλητή να επιλύσει προβλήματα, με τη δόμηση γνώσης εμπειρικά, μέσα από τεχνικές, όπως ερωτήσεις, ανακεφαλαίωση, αντανάκλαση και ακρόαση, ενώ οι αθλητές, με κάποιους περιορισμούς, θα ελέγχουν την προσωπική τους ανάπτυξη. Κλειδί για την αποτελεσματική συμπεριφορά είναι, σύμφωνα με τους Smith & Smoll, (2007), η ενημερότητα της προσωπικής συμπεριφοράς και των συνεπειών της, και η δεξιότητα του αυτοελέγχου. Ερευνητές ισχυρίζονται πως οι αθλητές έχουν τη γνώση, ή ικανότητα, να αναγνωρίζουν τι προωθεί τη μάθηση και ανάπτυξή τους, (Cain 1989, Jones & Standage 2006). Οι προπονητές οφείλουν να επιδιώκουν να γνωρίσουν τους αθλητές τους, (Chelladurai, & Reimer, 1998) και να κατανοούν πώς οι αθλητές ερμηνεύουν τη δική τους συμπεριφορά, (Reimer, 2007).

Στον Ελληνικό χώρο διαπιστώνουμε την ύπαρξη ελάχιστων, αλλά ενθαρρυντικών εγχειρημάτων, που φιλοδοξούν να εισαγάγουν ψυχοθεραπευτικές μεθόδους στον τομέα του αθλητισμού, για τη διαχείριση των αρνητικών υποκειμενικών ποιοτήτων και των αντίξωων αντικειμενικών συνθηκών. Η δόμηση παρεμβατικών προγραμμάτων που εδράζονται σε ψυχοθεραπευτικά μοντέλα, όπως ψυχαναλυτικά, συμπεριφορικά και προσωποκεντρικά, αποβλέπουν στην κατάλληλη ρύθμιση του εαυτού, που θεωρητικά δύναται να εκτιμηθεί με την αξιολόγηση των εξελίξεων αγωνιστικά, όπως βελτίωση της επικοινωνίας, διαχείριση του άγχους, ενίσχυση της παρακίνησης, αύξηση της απόδοσης.

Η προσωποκεντρική προσέγγιση στον αθλητισμό μπορεί να αξιοποιηθεί για την αναγνώριση των αναγκών των αθλητών και την προσωπική τους ανάπτυξη. Η ψυχολογική προετοιμασία των αθλητών για την αγωνιστική εκτέλεση, επιτάσσει την αξιοποίηση του μοντέλου. Η καλλιέργεια ψυχολογικών δεξιοτήτων, η μετάδοση επικοινωνιακών ικανοτήτων, η διαδικασία της μάθησης και η μεθόδευση στρατηγικών, υπαγορεύουν την προσαρμογή της θεώρησης στον αθλητισμό. Το ουμανιστικό προσωποκεντρικό μοντέλο διαθέτει τις απαιτούμενες ποιότητες, για να ενθαρρύνει τον αθλητή να έρθει σε επαφή με το συναίσθημα, να αναγνωρίσει τις προσδοκίες του, να αποκτήσει συνειδητότητα και να κερδίσει τον έλεγχο. Δύναται να ενισχύσει την πίστη στον εαυτό, να αυξήσει την εσωτερική παρακίνηση και να κατευθύνει στην λήψη αποφάσεων. Η προσωποκεντρική προσέγγιση είναι κατάλληλη για τη διαχείριση του άγχους των αθλητών, την καλλιέργεια της ομαδικότητας, την αντιμετώπιση της επιθετικότητας και την ανάπτυξη ηθικών συμπεριφορών. Μπορεί επίσης, να βρει εφαρμογή στη διαδικασία δόμησης της συνοχής της ομάδας και την άσκηση της ηγεσίας στα πλαίσιά της, ενώ αξιολογείται ιδανική για την αποκατάσταση του αθλητή που έχει υποστεί τραυματισμό.

Πρακτικά, η εφαρμογή του προσωποκεντρικού μοντέλου στον αθλητισμό προβλέπει τον εμπλουτισμό της προπονητικής πρακτικής με τις αρχές που προτείνει ο Rogers και απαιτεί δέσμευση των μελών στη δόμηση και διατήρηση ψυχοθεραπευτικής σχέσης. Ο προπονητής πραγματώνει εξατομικευμένη διαλογική συναλλαγή με τον αθλητή, που θα του παρέχει τη δυνατότητα να εκφράσει ψυχοπιεστικές ιδέες, άγονους συλλογισμούς, θεωρήσεις και αξιολογικές κρίσεις για τον εαυτό και τον αγωνιστικό του ρόλο. Η συνάντηση επικεντρώνεται στον αθλητή, που μέσα από διαδικασία απελευθέρωσης σκέψεων και συναισθημάτων, αποβλέπει στη συνειδητοποίηση και εξέλιξη του εαυτού, χωρίς να προσδοκά παρέμβαση του προπονητή και έτοιμες λύσεις. Ο προπονητής είναι παρόν για να επιδείξει

ευαισθησία, ενσυναίσθητη κατανόηση, αποδοχή και αυθεντικότητα, που θα δομήσουν θετικό περιβάλλον αμοιβαίου σεβασμού και θα ενθαρρύνουν την ενδοσκοπική διεργασία του αθλητή. Ο προπονητής-διευκολυντής, αξιοποιεί τις επικοινωνιακές τεχνικές για να ενθαρρύνει την έκφραση, να προωθήσει την αυτοεπίγνωση και να επιδείξει εμπιστοσύνη στις αναδυόμενες ποιότητες του εαυτού.

Η προσωποκεντρική προσέγγιση προβάλλει ως επιτακτική την ανάγκη δόμησης ψυχοθεραπευτικού περιβάλλοντος, που θα επιτρέψει για τους πελάτες την αύξηση της αποδοχής του εαυτού και τη βελτίωση της λειτουργικότητάς τους. Στον αγωνιστικό αθλητισμό θα δοθεί βαρύτητα στην καλλιέργεια θετικού ψυχολογικού κλίματος στα όρια της ομάδας, που θα επιτρέψει την απόκτηση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων που προβάλλει η προσέγγιση και θα ευνοήσει την μετακίνηση των αθλητών σε περισσότερο ηθικές συμπεριφορικές επιλογές.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά του κλίματος μελετήθηκαν αρχικά από ποιοτικές έρευνες, που εστίαζαν σε περιβάλλοντα φροντίδας υγείας, για να εντοπίσουν τις διαστάσεις που σχετίζονταν με την ευημερία όσων λάμβαναν φροντίδα. Η διερεύνηση των ποιοτήτων του θετικού περιβάλλοντος κατέληξε στην αναγνώριση τριών κεντρικών διαστάσεων σε αυτό, της ασφάλειας, της καθημερινότητας και της φιλοξενίας. Ως ιδανικό μοντέλο φροντίδας προτάθηκε το προσωποκεντρικής κατεύθυνσης, γιατί πληροί τις απαραίτητες ποιότητες του θετικού κλίματος και εστιάζει στην ατομική εμπειρία. Ο ρόλος του περιβάλλοντος μελετήθηκε και στον αθλητικό τομέα και έστρεψε το ενδιαφέρον των ερευνητών στην αναγνώριση των παραγόντων που συντελούν στη δόμηση του ιδανικού ψυχολογικού κλίματος της ομάδας. Οι Fletcher and Hanton, (2001), τόνισαν πως οι αθλητικοί οργανισμοί που υποστηρίζουν στα σοβαρά την απόδοση στο επίπεδο των κορυφαίων αθλητών, θα έπρεπε να δώσουν προσοχή στο περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι αθλητές. Ο Spink, (1995), συνέδεσε το κλίμα της ομάδας με τη μελλοντική συμμετοχή στον αθλητισμό.

Πλήθος μελετών επιχείρησαν να διερευνήσουν το ρόλο του κοινωνικού περιβάλλοντος και κυρίως του προπονητή στη δόμηση του θετικού ψυχολογικού κλίματος στην ομάδα και να προσδιορίσουν τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τις συμπεριφορές, ακόμη και το

στυλ ηγεσίας που αναπτύσσουν θετικό θεραπευτικό περιβάλλον για τους αθλητές. Ως ρυθμιστικός παράγοντας για το κλίμα της ομάδας, εξετάζεται η συνοχή της και επίσης, το παρακινητικό κλίμα και ο προσανατολισμός των στόχων.

Οι Ryan and Deci, (2001), σε έρευνά τους, υποστηρίζουν πως σε περιβάλλον, όπου καλλιεργείται φιλική και ζεστή ατμόσφαιρα, ευνοείται η ανάπτυξη του ατόμου. Οι Carron and Spink, (1993), παρατήρησαν πως όταν τα μέλη της ομάδας επικοινωνούν αποτελεσματικά δημιουργείται θετική ατμόσφαιρα στην ομάδα. Οι Gould, Guinan, Greenleaf, Medbery, and Peterson (1999), κατέδειξαν πως η αποτελεσματική επικοινωνία σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα στον αθλητισμό. Η επιτυχημένη επικοινωνία αναγνωρίστηκε, επίσης από τον Carron, (1982), ως το στοιχείο κλειδί, για την αποτελεσματικότητα των προπονητών.

Οι Reinboth et al., (2004), διαπίστωσαν, σε έρευνα που διεξήγαγαν σε έφηβους αθλητές, πως τα χαρακτηριστικά του αντιλαμβανόμενου αθλητικού περιβάλλοντος, που δόμησε ο προπονητής, σχετίζονταν θετικά με την ικανοποίηση αναγκών των αθλητών, (της αυτονομίας, της ικανότητας και της συνεκτικότητας), που επίσης σχετίζονταν θετικά με την ευημερία των αθλητών. Οι Weiss & Friedrichs, (1986) απέδειξαν πως οι προπονητικές συμπεριφορές σχετίζονται με τις μετρήσεις της ικανοποίησης των αθλητών. Επίσης, οι Mageau and Vallerand, (2003), βεβαίωσαν πως η ποιότητα της σχέσης προπονητή αθλητή, είναι καθοριστικός παράγοντας για την ικανοποίηση και την ευημερία των αθλητών.

Έρευνες των Gould et al., (1999) αποδεικνύουν πως η σχέση αθλητή προπονητή λειτουργεί ως κλειδί στο αγωνιστικό περιβάλλον και υποστήριξαν πως ο προπονητής είναι περισσότερο πιθανό να ασκεί σημαντική επίδραση, όταν εφαρμόζει συστηματικά αθλητικο-κεντρική προσέγγιση. Οι Chelladurai and Carron, (1983), απέδειξαν πως οι αθλητές υψηλού αγωνιστικού επιπέδου προτιμούν συχνή εκπαίδευση και καθοδήγηση, ενώ η προτίμηση των αθλητών για κοινωνική υποστήριξη, είναι περισσότερο σημαντική στις μικρότερες ηλικίες και τα χαμηλότερα αγωνιστικά επίπεδα. Μελέτη των Weiss and Friedrichs, (1986), που διερεύνησε τη σχέση ανάμεσα στις προπονητικές συμπεριφορές και την ικανοποίηση των αθλητών, διαπίστωσαν πως η αντίληψη θετικής ανατροφοδότησης, δημοκρατικού στυλ ηγεσίας και κοινωνικής υποστήριξης, στα πλαίσια της ομάδας, σχετίστηκαν με υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης των αθλητών. Οι Johnson & Johnson, (1989), υποστήριξαν, πως για τη δόμηση της ομάδας, οι προπονητές θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη συνεργατική μάθηση που

προωθεί τις θετικές κοινωνικές επαφές και μπορεί να ικανοποιήσει την ανάγκη των αθλητών για συνεκτικότητα μεταξύ των μελών της ομάδας.

Ο ορισμός του Northouse, (2001), που αναγνωρίζει την ηγεσία, ως τη διαδικασία, όπου ένα άτομο επηρεάζει ομάδα ατόμων, για να επιτύχουν κοινό στόχο, αφήνει να διαφανεί η δυναμική του ρόλου του ηγέτη στο περιβάλλον της ομάδας. Έρευνα των Munroe et al., (1999), αναγνωρίζει πως ο χαρακτήρας των ηγετικών συμπεριφορών, διαμορφώνει την άμεση αλληλεπίδραση, αλλά και τα πρότυπα της ομάδας και συνεπώς την ατμόσφαιρα της ομάδας. Έρευνα των Riemer & Chelladurai, (1995), έχει αποδείξει σύνδεση της ηγεσίας με την ικανοποίηση των αθλητών. Ο Westre ισχυρίστηκε πως οι σύγχρονοι αθλητές δεν είναι ικανοποιημένοι με το αυταρχικό στυλ ηγεσίας. Έρευνα των Gardner et al., (1996), απέδειξε πως οι προπονητές παράγουν υψηλά επίπεδα συνοχής στο έργο για τους παίκτες, μεταχειριζόμενοι εκπαίδευση και καθοδήγηση, δημοκρατική συμπεριφορά, κοινωνική υποστήριξη και θετική ανατροφοδότηση και αποφεύγοντας τη χρήση αυταρχικών προπονητικών στρατηγικών. Ο Hammermeister, σε έρευνά του απέδειξε πως ο ρόλος του ηγέτη της ομάδας επιδρά στην παρακίνηση, τις διανοητικές δεξιότητες και την ικανοποίηση των αθλητών. Η διαπίστωση των Loughhead & Hardy, (2005), πως οι αρχηγοί της ομάδας, επιδεικνύουν περισσότερη κοινωνική υποστήριξη, θετική ανατροφοδότηση και δημοκρατικές συμπεριφορές από τους προπονητές, αποδεικνύει πως κατέχουν θεμελιώδη ρόλο στη μόρφωση της ατμόσφαιρας της ομάδας.

Η συνοχή της ομάδας περιγράφηκε ως η συνολική δύναμη που γίνεται η αιτία για να συνεχιστεί η συμμετοχή του μέλους στην ομάδα και αξιολογείται σημαντικό να εγκαθιδρυθεί ένα επίπεδο συνοχής, που θα χτίζει θετικό κλίμα για την επιτυχία της, Bird, (1977). Οι Carron and Spink, (1993), παρατήρησαν πως η θετική επικοινωνία της ομάδας δημιουργεί θετική ατμόσφαιρα. Επιπλέον, διαπιστώθηκε πως όταν το μέλος της ομάδας, κάνει κάποια θυσία γι' αυτή, η δέσμευσή του στην ομάδα αυξάνεται, επιδρώντας έμμεσα στη συνοχή της ομάδας. Οι Brawley, Carron, and Widmeyer, (1993), διαπίστωσαν πως οι στόχοι της ομάδας επηρέασαν την ικανοποίηση της ομάδας, τη συνοχή και την απόδοση. Ερευνητές πρότειναν πως η παρακίνηση αυτοκαθορισμού κατέχει σημαντικό ρόλο στην ευημερία του ατόμου, Ryan and Deci, (2001). Οι Carron, Colman, Wheeler, and Stevens (2002), σε μετανάλυσή τους, πρότειναν πως η κοινωνική συνοχή στα πλαίσια της ομάδας είναι διευκολυντικός παράγοντας. Ο Cox, (1990), παρατήρησε πως η τοποθέτηση στόχων για την ομάδα παρακινεί τους παίκτες να εργαστούν για κοινό στόχο. Οι Widmeyer & Ducharme, (1997), πρότειναν

πως η τοποθέτηση στόχων μπορεί να επηρεάσει τη συνοχή, ενθαρρύνοντας μεγαλύτερη εστίαση της ομάδας.

Τα προγράμματα δόμησης ομάδας αποτελούν σημαντική και αποτελεσματική διαδικασία για την ανάπτυξη της ομάδας, Stevens & Bloom, (2003). Οι Smith, Small, & Barnett, (1995), υποστήριξαν πως οι προπονητές, εφαρμόζοντας τεχνικές δόμησης της ομάδας, αναπτύσσουν περισσότερο θετικό περιβάλλον και προωθούν τις επιθυμητές προπονητικές συμπεριφορές. Επίσης, τα προγράμματα δόμησης της ομάδας επιδρούν στην ευχαρίστηση των αθλητών, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους, ενώ και οι ίδιοι οι προπονητές δηλώνουν πως με τη συμμετοχή στα παρεμβατικά προγράμματα βελτιώνουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες. Το μεγάλο πλήθος εντατικών πρακτικών και αγωνιστικών καταστάσεων, παρέχει δυναμική για την ανάπτυξη σημαντικής αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους αθλητές και τους προπονητές τους. Αυτό το υψηλό επίπεδο διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης δημιουργεί μοναδικό κοινωνικό περιβάλλον, που δεν είναι συνηθισμένο στις μικρές ομάδες, δεδομένο που καταδεικνύει πως η ποιότητα και η αλληλεπίδραση στο περιβάλλον της ομάδας αναγνωρίζονται ως ενδεικτικά, ή ακόμη και καταλυτικά για την αποτελεσματικότητα της ομάδας και την επιτυχία της, Ball and Carron, (1978).

Η δόμηση θετικού ψυχολογικού κλίματος έχει συνδεθεί ερευνητικά με την εκδήλωση συμπεριφορών ήθους, ακόμη και συμπεριφορών αλτρουιστικού χαρακτήρα. Στον αγωνιστικό τομέα θα επιχειρηθεί αξιολόγηση του ρόλου του κλίματος της ομάδας στην ανάπτυξη ηθικών αγωνιστικών στάσεων.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ‘‘SPORTSPERSONSHIP’’

Η έννοια της ηθικής στον αθλητισμό, αποδίδεται με τον όρο morality, ενώ συχνά απαντάται βιβλιογραφικά και ως moral reasoning, sportspersonship, fair play, prosocial (-antisocial) behavior. Οι όροι εννοιολογικά δεν ταυτίζονται, ωστόσο πλαισιώνουν το υπό μελέτη αντικείμενο της παρούσας έρευνας, την εκδήλωση ηθικών αθλητικών συμπεριφορών στον αθλητισμό - sportspersonship. Ο όρος sportspersonship απαιτεί εννοιολογική αποσαφήνιση και διατύπωση που να συλλαμβάνει επαρκώς την ουσία της

και να καλύπτει γνωστικά το περιεχόμενό της. Οι Shields and Bredemeier (1995), όρισαν την αθλητική εντιμότητα ως την αρετή συντονισμού των παρορμήσεων για παιχνίδι και ανταγωνισμό, σε συνδυασμό με ηθικούς στόχους. Παράλληλα, αναγνώρισαν στον όρο αρετές, όπως τιμιότητα, αυτο-πειθαρχία, κουράγιο και επιμονή. Ο Feezel (1986), διατύπωσε την άποψη πως ένας αθλητής επιδεικνύει αθλητική εντιμότητα, όταν συμμετέχει θετικά στον αγώνα και παλεύει για τη νίκη, αποφεύγοντας να κερδίσει πλεονέκτημα σε βάρος του αντιπάλου και αντιδρά ευγενικά, αποδεχόμενος τη νίκη και την ήττα.

Η ανάπτυξη ηθικών συμπεριφορών μπορεί να εξηγηθεί μέσα από τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura, (1977), που πρεσβεύει πως η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι το αποτέλεσμα μάθησης, μέσα από την παρατήρηση συμπεριφορικών μοντέλων και συναισθηματικών εκδηλώσεων του υποκειμενικού περιβάλλοντος. Η θεωρία αυτή προτείνει για τον αθλητισμό πως η θετική παρουσία του προπονητή δύναται να λειτουργήσει ως πρότυπο στις διαπροσωπικές σχέσεις με τους αθλητές.

Οι Vallerand & Losier, (1994), αντίκρισαν την αθλητική εντιμότητα, μέσα από το πρίσμα κοινωνιοψυχολογικής σκοπιάς, που τη διαχώριζε από την επιθετικότητα. Οι Vallerand, Deshaies, Cuerrier, Briere και Pelletier, (1996), απέδωσαν ως αθλητική εντιμότητα, την ηθική συμπεριφορά που αναπτύσσεται εντός των αγωνιστικών χώρων. Υπογράμμισαν την πολυδιάστατη δομή της αθλητικής εντιμότητας, αναλύοντάς την σε πέντε δομικές διαστάσεις: (α) την πλήρη δέσμευση στο άθλημα, (β) το σεβασμό στους κοινωνικούς κανόνες συμπεριφοράς, (γ) το σεβασμό και το ενδιαφέρον για τους κανόνες και τις αρχές του αθλήματος, (δ) το σεβασμό και το ενδιαφέρον για τον αντίπαλο, (ε) την απουσία παράλληλα, της αρνητικής προσέγγισης της συμμετοχής στον αθλητισμό.

Οι Shields and Bredemeier (1995), εφάρμοσαν στον αθλητισμό, το μοντέλο του Rest (1983), που αποτελεί θεωρητικό δόμημα τεσσάρων σταδίων και αναλύει την ηθική δράση ως (α) την ερμηνεία της κατάστασης μέσα από την αναγνώριση πως εμπλέκεται το ηθικό στοιχείο, (β) τη μορφοποίηση της ηθικής κρίσης, σχετικά με το τι απαιτείται να επιτελεστεί και περιλαμβάνει την κρίση και το συλλογισμό, (γ) την επιλογή ανάμεσα σε ανταγωνιστικές αξίες και λήψη απόφασης για το τι προτίθεται να πράξει, (δ) την εφαρμογή της πρόθεσης που αποτελεί την ηθική συμπεριφορά. Ισχύει αλληλεπιδραστική σχέση ανάμεσα στα στάδια

και απαιτείται η ολοκλήρωση όλων των σταδίων με επιτυχία, για να επιτευχθεί η ηθική ανάπτυξη. Οι Shields and Bredemeier (1995), πρότειναν πως η ηθική ατμόσφαιρα της ομάδας επηρεάζει την ηθική κρίση, που αποτελεί και το δεύτερο συστατικό στη θεωρία του Rest. Ο Bredemeier (1995), αναγνώρισε τον αθλητισμό ως έναν κόσμο μέσα στον κόσμο και εξέτασε τη διαφορετικότητα μεταξύ ηθικής κρίσης στην καθημερινή ζωή και τον αθλητισμό, σε αγόρια και κορίτσια, ηλικίας 11-12 ετών. Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι η ηθική κρίση των παιδιών, σε θέματα που αφορούσαν στον αθλητισμό, είναι πιο χαμηλή από την ηθική κρίση που αναπτύσσεται στην καθημερινότητα, με τα μεγαλύτερα παιδιά να επιδεικνύουν τις εμφανέστερες διαφορές. Οι Shields & Bredemeier, (1995), υποστήριξαν ότι η ηθική στην καθημερινή ζωή θα πρέπει να διαχωριστεί από την ηθική στον αθλητισμό.

Ο Kohlberg ανέπτυξε επίσης δομική θεωρία, σύμφωνα με την οποία, οι άνθρωποι ακολουθούν μια αναπτυξιακή ακολουθία σταδίων, με την οποία επιτυχαίνουν ώριμη κατανόηση της ηθικής. Τα αναπτυξιακά αυτά στάδια αντιστοιχούν στο προσυμβατικό-εγωκεντρική προοπτική, (δε θα το κάνω, γιατί θα τιμωρηθώ), στο συμβατικό-διαπροσωπική συμφωνία, (δε θα το κάνω, γιατί είναι ενάντια στους κανόνες) και το μετασυμβατικό επίπεδο της ηθικής ανάπτυξης-στάθμιση ισορροπίας των ατομικών δικαιωμάτων στην κοινωνία. Η θεωρία αναλύεται σε έξι στάδια ηθικής ανάπτυξης για τα παιδιά και τους εφήβους.

Έχουν διεξαχθεί έρευνες που προσανατολίζονται στην αναγνώριση των ατομικών χαρακτηριστικών που επιδρούν στην ανάπτυξη ηθικών συμπεριφορών και υποδεικνύουν ως πιθανούς ρυθμιστικούς παράγοντες το φύλο, την ηλικία και τον τύπο του αθλήματος. Τα δεδομένα που προκύπτουν από τις μελέτες αυτές, είναι συχνά αντιφατικά μεταξύ τους και απαιτείται πληρέστερη διερεύνηση του θέματος.

Σύμφωνα με τους Bredemeier & Shields, (1984), η εξέταση των προσωπικών μεταβλητών που επηρεάζουν την ηθική λειτουργικότητα στον αθλητισμό, επικεντρώθηκε στα στάδια των ηθικών συλλογισμών, την αθλητική εμπειρία, το φύλο και την ηλικία. Ο Bredemeier (1995), δεν διαπίστωσε διαφοροποιήσεις των δύο φύλων, ενώ οι Kavussanu and Roberts, (2001), υποστήριξαν πως οι άντρες είναι δεκτικοί στην επιθετικότητα και τείνουν να είναι πιο ανεκτικοί στην τίμια αθλητική συμπεριφορά. Αυτό εξηγείται σύμφωνα με τους Kavussanu et al., (2006), γιατί οι άντρες αντιλαμβάνονται εντονότερο το κλίμα της ομάδας από τις γυναίκες. Οι Kavussanu & Roberts, (2001), διαπίστωσαν διαφοροποιήσεις

ηθικής λειτουργικότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, παικτών κολλεγιακού μπάσκετ. Έρευνες των Duda et al., (1991) και των Kavussanu & Roberts (2001), καταδεικνύουν πως ο παράγοντας γένος επιδρά στις μεγαλύτερες ηλικίες. Τα υψηλότερα επίπεδα ενσυναίσθησης που επιδεικνύουν οι γυναίκες μπορεί να ευθύνονται για τις διαφοροποιήσεις των φύλων στην επιθετικότητα, Carlo, et al.,(1999). Η διαφοροποίηση της ηθικής συμπεριφοράς στα δύο φύλα, θα μπορούσε να αποδοθεί στη μεγαλύτερη συμμετοχή των αντρών στον αθλητισμό, σε αθλήματα επαφής και των γυναικών σε αθλήματα μέσης επαφής, Bredemeier, Weiss, Shields, & Cooper, (1984).

Ο Stornes, (2001), βρήκε πως οι νεότεροι άντρες παίκτες ήταν περισσότερο σκεπτικοί να επιδείξουν μη αθλητικές συμπεριφορές, από τους μεγαλύτερους ηλικιακά παίκτες. Οι Kavussanu et al., (2006), υποστήριξαν πως οι μεγαλύτεροι παίκτες κοινωνικοποιούνται διαμέσου της αθλητικής εμπειρίας, που εμπλέκει σε δράσεις που προσφέρουν πλεονέκτημα στην ομάδα. Οι Bredemeier and Shields, (1984), κατέληξαν πως υπάρχουν αθλήματα, όπως είναι το μπάσκετ, που συντελούν στην επίδειξη φτωχής αθλητικής εντιμότητας, σε σύγκριση με κάποια ατομικά αθλήματα, όπως είναι η κολύμβηση.

Ως ανεξάρτητες μεταβλητές που παρεμβαίνουν και διαμορφώνουν τις ηθικές συμπεριφορές αναγνωρίζονται και οι κοινωνικοί παράγοντες. Οι Guivernau & Duda, (2002), εξέτασαν τη δυναμική των σημαντικών άλλων, όπως των καλύτερων φίλων, των δημοφιλών παικτών, των αρχηγών των ομάδων, των γονέων και των προπονητών, στη μόρφωση των προσδοκιών των αθλητών, υποδεικνύοντας την επιρροή που ασκούν, κυρίως οι προπονητές στους αθλητές τους. Οι Rutten et al. (2007), απέδειξαν πως η ποιοτική σχέση προπονητή αθλητή σχετίζεται με λιγότερη αντικοινωνική συμπεριφορά και συγκεκριμένα στο νεανικό αθλητισμό, η υποστηρικτική σχέση προπονητή-αθλητή αναπτύσσει λιγότερη αντικοινωνική συμπεριφορά στους έφηβους αθλητές. Οι Shields et al., (1995), απέδειξαν πως οι παίκτες που αναγνώριζαν τους προπονητές, ως αυταρχικούς ηγέτες, αντιλαμβάνονταν πως επιδοκιμάζονταν η εξαπάτηση και η επιθετικότητα στην ομάδα. Οι Stephens & Bredemeier, (1996), εκτίμησαν την ηθική ατμόσφαιρα, και διαπίστωσαν πως υπήρχαν αναφορές πιθανότητας των αθλητών να επιτεθούν στον αντίπαλο, όταν αντιλαμβάνονταν πως πολλοί από τους συναθλητές επιθυμούσαν να συμπεριφερθούν επιθετικά στον αντίπαλο. Ισχύει, σύμφωνα με τους Stornes, (2001), πως οι στάσεις αθλητικής εντιμότητας προβλέπουν την συμπεριφορά αθλητικής εντιμότητας. Ο Kohlberg και οι συνεργάτες του, αναγνώρισαν την

ύπαρξη μιας ηθικής ατμόσφαιρας, που περιλαμβάνει διακριτές όψεις του ηθικού κλίματος και των συνηθειών της ομάδας και επιδρά καθοριστικά στη μόρφωση των συμπεριφορών και μελέτησαν δομικό συστατικό της ηθικής ατμόσφαιρας, τα συλλογικά πρότυπα, που τα όρισαν ως το σύμπλοκο ειδικών συμπεριφορικών προσδοκιών, που αποτελούν συλλογική αξία. Τα συλλογικά πρότυπα μελετήθηκαν σε συνάρτηση με τη δόμηση συλλογισμών ηθικών και συμπεριφορών, σε περιβάλλοντα σχολείου και φυλακής και διαπίστωσαν πως τα μέλη μιας ομάδας, μέσα από αλληλεπιδραστικές σχέσεις, αναπτύσσουν κατανόηση του τι συνιστά κατάλληλη συμπεριφορά.

Η διαμόρφωση της ηθικής συμπεριφοράς μπορεί να εξηγηθεί επίσης, μέσα από τη θεωρία της παρακίνησης και του προσανατολισμού των στόχων. Οι Vallerand and Losier (1994), απέδειξαν πως ο βαθμός της παρακίνησης αυτοκαθορισμού προβλέπει για τους έφηβους παίκτες την τίμια αθλητική συμπεριφορά στον αθλητισμό. Η τίμια αθλητική συμπεριφορά και το τίμιο παιχνίδι πρέπει να διερευνάται σε συνάρτηση με το κλίμα παρακίνησης, αφού έρευνες καταδεικνύουν πως κλίμα εμπλοκής στο εγώ, συνδέεται με χαμηλά επίπεδα ηθικής λειτουργικότητας για αγόρια και κορίτσια, Duda et al., (1991) και επομένως, απαιτείται προσοχή στον προσανατολισμό που καλλιεργούν οι προπονητές. Οι Dunn and Dunne, (1999), ανέφεραν πως οι παίκτες που διαθέτουν υψηλά επίπεδα προσανατολισμού στο έργο, επιδεικνύουν σεβασμό και φροντίδα για τις κοινωνικές συμβάσεις. Ο προσανατολισμός στο έργο βρέθηκε πως σχετίζεται θετικά με την προκοινωνική συμπεριφορά, Dunn & Causgrove-Dunn, (1999). Η επίτευξη στόχων και συγκεκριμένα ο υψηλός προσανατολισμός στο εγώ και χαμηλός στο έργο, έχει συνδεθεί με τη μη τίμια αθλητική συμπεριφορά και την εξαπάτηση, από τους Duda et al., (1991). Ο Nicholls's, (1989), θεώρησε πως ο προσανατολισμός στο εγώ συνδέεται θετικά με απροσάρμοστες συμπεριφορές, σε σχέση με το ηθικό περιβάλλον. Οι Shields & Bredemeier, (1995), αναφέρουν πως η εστίαση της προσοχής στο άτομο, μειώνει την ικανότητα επίδειξης ενσυναίσθησης και φροντίδας για τους άλλους. Οι Stephens & Bredemeier, (1996), διερευνώντας την επίδραση του ηθικού περιβάλλοντος στους ηθικούς συλλογισμούς διαπίστωσαν πως οι παίκτες που περισσότερο μπαίνουν στον πειρασμό να φερθούν επιθετικά και να παίζουν μη τίμια, είναι προσανατολισμένοι στο εγώ. Σε συμφωνία με την θεωρία αυτοκαθορισμού οι Deci and Ryan, (2002), πρότειναν πως η αντίληψη των κοινωνικών παραγόντων του αυτόνομου υποστηρικτικού περιβάλλοντος από τον προπονητή, μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την αυτόνομη παρακίνηση, με την ικανοποίηση τριών βασικών

ψυχολογικών αναγκών και να μορφώσουν έμμεσα, υψηλά επίπεδα τίμιας αθλητικής συμπεριφοράς και χαμηλές αντικοινωνικές ηθικές συμπεριφορές.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η επιστήμη της Αθλητικής Ψυχολογίας αναζητά συστηματικά και μεθοδικά ψυχολογικές πρακτικές, που θα λειτουργήσουν αποδοτικά και στο αθλητικό περιβάλλον. Στο παρελθόν, η ψυχοδυναμική θεωρία, όπως και η γνωστική-συμπεριφορική, αποτέλεσαν χρήσιμα εργαλεία για τους αθλητικούς ψυχολόγους. Η απαίτηση για εισαγωγή σύγχρονων ψυχολογικών τάσεων στον αθλητισμό υπαγορεύει την ερευνητική δοκιμή της προσωποκεντρικής μεθόδου στον αγωνιστικό αθλητισμό, με την προσδοκία να δομήσει το ιδανικό ψυχοθεραπευτικό περιβάλλον για τους αθλητές, να διευκολύνει την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων και να επιτύχει την ηθική ανάπτυξη των αθλητών. Βιβλιογραφικά, στον Ελληνικό και τον διεθνή στίβο, ο περιορισμένος αριθμός των ερευνών που έχουν επιχειρηθεί, κατευθύνουν στην οργάνωση νέων παρεμβατικών μελετών, που θα συμβάλουν στη γνώση και θα εκπληρώσουν την προσδοκία.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρεμβατική έρευνα που οργανώθηκε, εφαρμόζει σύγχρονη ψυχοθεραπευτική θεώρηση, στον αθλητικό τομέα και εγκαινιάζει μια νέα προοπτική. Ο σχεδιασμός της διαθέτει λογική, που εδράζεται στη χρήση παρελθοντικά, έτερων ψυχοθεραπευτικών μοντέλων στον αθλητισμό, και φιλοδοξία, καθώς επιχειρεί να μεταφέρει την επιτυχία του θεραπευτικού μοντέλου, στον τομέα του αθλητισμού. Προσδοκάται η παρούσα έρευνα να αναδείξει τις μεταβλητές που ευνοούν την επικοινωνία με τους αθλητές, διευκολύνοντας παράλληλα την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων από τους συμμετέχοντες, που δομούν θετικές ψυχολογικές ποιότητες στο κλίμα της ομάδας, προάγουν την αλληλεπίδραση και αποτελούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ηθικών συμπεριφορών στον αγωνιστικό χώρο.

Οι οριοθετήσεις της μελέτης θα επιτρέψουν τη διερεύνηση ορισμένων μόνο παραμέτρων που συντελούν στη μόρφωση του αποτελέσματος, ωστόσο θα προσθέσουν στη γνώση και θα αναδείξουν προτεινόμενες οπτικές προς διερεύνηση. Τα δεδομένα, που θα προκύψουν από την έρευνα, θα συνδράμουν πρακτικά στην εκπόνηση του προπονητικού έργου και θα συμβάλουν στην επιδέξια διαπροσωπική επικοινωνία των αθλητών, τη λειτουργικότητα της ομάδας και την προώθηση ηθικών αγωνιστικών συμπεριφορών, που θα προάγουν τον αθλητισμό και θα τον αναδείξουν σε υπέρτατη αξία.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η απουσία καινοτόμων ερευνών, που θα εφαρμόζουν κάποια σύγχρονη ψυχοθεραπευτική θεώρηση, στον αθλητικό τομέα, κατεύθυναν στην οργάνωση της παρούσας παρέμβασης, που αποβλέπει στην εξέταση του ρόλου του προσωποκεντρικού μοντέλου του Rogers, με το οποίο θα εξοικειωθούν προπονητές σε εξατομικευμένη προσέγγιση,

(α) για τη μόρφωση των τριών ποιοτήτων της ενσυναίσθησης των αθλητών, της γνωστικής διάστασης, της κοινωνικής δεξιότητας και της συναισθηματικής επανεργοποίησης,

(β) για τη δόμηση του κλίματος της ομάδας, όπως αυτό γίνεται αντιληπτό από τους αθλητές, στις διαστάσεις του, ασφάλεια και φιλοξενία και

(γ) για την ανάπτυξη των ηθικών αγωνιστικών συμπεριφορών των αθλητών, που εκδηλώνονται ως δέσμευση, σεβασμός στους κανόνες, σεβασμός στον αντίπαλο και αφοσίωση. Η νέα έρευνα, αξιοποιεί την προσαρμογή της προσωποκεντρικής προσέγγισης στον αγωνιστικό αθλητισμό, με σκοπό τη βελτίωση των ενσυναισθητικών ποιοτήτων των αθλητών, τη δόμηση ευεργετικού κλίματος στα πλαίσια της ομάδας και την ψυχολογική και ηθική ανάπτυξη των αθλητών.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ

Ο ίδιος ο Carl Rogers ορίζει την ενσυναίσθηση, ως τη δυνατότητα να αντιλαμβάνεται κάποιος, με ακρίβεια, το εσωτερικό πλαίσιο αναφοράς κάποιου άλλου, καθώς και τα συναισθηματικά στοιχεία και νοήματα, που ενυπάρχουν σε αυτό, σαν να ήταν εκείνος ο άλλος άνθρωπος, χωρίς όμως να ξεχάσει ποτέ τον όρο "σαν", (Rogers, 1959, στο Μαλικιώση-Λοίζου, 2001: 110).

ΚΛΙΜΑ ΟΜΑΔΑΣ

Ο Brooker, (2007), περιγράφει ως θετικό το κοινωνικό περιβάλλον, που αναγνωρίζει την αξία του ατόμου, επιδεικνύει κατάλληλη φροντίδα για το πρόσωπο και διαθέτει ποιότητες που ευνοούν την ευημερία των ανθρώπων και πρότεινε ως ιδανικό το προσωποκεντρικό μοντέλο φροντίδας.

ΤΙΜΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Ο Arnold, (2001), σημείωσε πως το τίμιο παιχνίδι δε συνεπάγεται μόνο σεβασμό για τους κανόνες του παιχνιδιού, αλλά σχετίζεται και με το σεβασμό για τον αντίπαλο, τις ίσες ευκαιρίες για καλή εκτέλεση, την αμοιβαία συνεργασία, τη δικαιοσύνη και την τίμια αθλητική συμπεριφορά.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Διατυπώθηκε ερευνητική υπόθεση που θα εξεταστεί από την παρούσα μελέτη.

Η επιτέλεση συνεδριών συμβουλευτικού προσωποκεντρικού χαρακτήρα με τους προπονητές, θα ενθαρρύνει την ένταξη των βασικών αρχών της προτεινόμενης παρέμβασης στην άσκηση του προπονητικού έργου και θα επιτρέψει την επικέντρωση στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των αθλητών τους. Όσο περισσότερο θα εκτίθενται και θα καταρτίζονται οι προπονητές, (διαδοχική βαθμιαία εισαγωγή στην παρέμβαση), στη χρήση της προσωποκεντρικής παρέμβασης, τόσο θα βελτιωθούν στατιστικά, (στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις), οι δείκτες που θα καταγράψουν οι αθλητές/τριες των ομάδων τους, στους εξεταζόμενους παράγοντες των ερωτηματολογίων του αντιλαμβανόμενου ψυχολογικού κλίματος της ομάδας και των ηθικών συμπεριφορών στον αγώνα.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Διατυπώθηκαν μηδενική και εναλλακτικές υποθέσεις, που αποτέλεσαν αντικείμενο εξέτασης από την παρούσα μελέτη.

Μηδενική Υπόθεση H_0 : Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα γνωστική ενσυναίσθηση.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα κοινωνική δεξιότητα.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα συναισθηματική επανεργοποίηση.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα ασφάλεια.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων για τον παράγοντα φιλοξενία.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα δέσμευση.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα σεβασμός στον αντίπαλο.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες.

Δε θα διαπιστωθούν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συμμετέχοντες αθλητές/τριες της έρευνας, μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διάρκειας 6 εβδομάδων, για τον παράγοντα αφοσίωση.

Εναλλακτική υπόθεση H_1 : Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση της ενσυναίσθησης, (γνωστικής).

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση της ενσυναίσθησης, (των κοινωνικών δεξιοτήτων).

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση της ενσυναίσθησης, (συναισθηματικής επανεργοποίησης).

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση του αντιλαμβανόμενου, από τους αθλητές, κλίματος (ασφάλεια) της ομάδας.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση του αντιλαμβανόμενου, από τους αθλητές, κλίματος (φιλοξενία) της ομάδας.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση στις ηθικές συμπεριφορές (δέσμευση) των αθλητών στον αγώνα.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση στις ηθικές συμπεριφορές (σεβασμός στον αντίπαλο) των αθλητών στον αγώνα.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση στις ηθικές συμπεριφορές (σεβασμός στους κανόνες) των αθλητών στον αγώνα.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική αύξηση στις ηθικές συμπεριφορές (αφοσίωση) των αθλητών στον αγώνα.

Εναλλακτική υπόθεση H₂: Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση της ενσυναίσθησης, (γνωστικής).

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση της ενσυναίσθησης, (των κοινωνικών δεξιοτήτων).

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση της ενσυναίσθησης, (συναισθηματικής επανεργοποίησης).

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση του αντιλαμβανόμενου, από τους αθλητές, κλίματος (φιλοξενία) της ομάδας.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση του αντιλαμβανόμενου, από τους αθλητές, κλίματος (ασφάλεια) της ομάδας.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση στις ηθικές συμπεριφορές (δέσμευση) των αθλητών στον αγώνα.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση στις ηθικές συμπεριφορές (σεβασμός στον αντίπαλο) των αθλητών στον αγώνα.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση στις ηθικές συμπεριφορές (σεβασμός στους κανόνες) των αθλητών στον αγώνα.

Η διαδοχική και προοδευτικά αυξανόμενη εισαγωγή των προπονητών στην προσωποκεντρική παρέμβαση, θα επιφέρει στατιστικά σημαντική μείωση στις ηθικές συμπεριφορές (αφοσίωση) των αθλητών στον αγώνα.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ-ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η ανασκόπηση των ερευνών που επιχειρούσαν τη δημιουργία κλιμάκων μέτρησης της ενσυναίσθησης, υπηρετεί παράλληλα τη διερεύνηση των ποιοτήτων που δομούν την έννοια και αποκαλύπτουν την πολυδιάστατη φύση της. Η ενδεικτική παράθεση άρθρων που εφαρμόζουν την προσωποκεντρική προσέγγιση σε τομείς, όπως ο εργασιακός χώρος, προσθέτουν στην κατανόηση της λειτουργικότητάς της.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα από τους Mehrabian, & Epstein, που επεδίωκε την ανάπτυξη ικανοποιητικού οργάνου μέτρησης της συναισθηματικής ενσυναίσθησης και την αξιολόγηση της εγκυρότητάς της, σε πειραματικές συνθήκες, που σχετίζονται με ανάλογα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας. Στόχος της έρευνας ήταν να διερευνήσει τα επίπεδα απαντητικότητας στη συναισθηματική εμπειρία των άλλων, συσχετίζοντας με την συναισθηματική ενσυναίσθηση, την επιθετικότητα και τη βοηθητική συμπεριφορά, έννοιες που σε πρότερες έρευνες είναι διαχωρισμένες. Διατυπώθηκε η υπόθεση πως τα υποκείμενα με υψηλή συναισθηματική ενσυναίσθηση, είναι λιγότερο πιθανό να εμπλακούν σε επιθετική συμπεριφορά, ιδιαίτερα αν ο πόνος του θύματος βιώνεται άμεσα και περισσότερο πιθανό να αναμειχθούν σε βοηθητική συμπεριφορά, όταν παρατηρούν λύπη σε άλλον.

Τους συμμετέχοντες του πρώτου πειραματικού σχεδιασμού, αποτέλεσαν 91 φοιτητές ψυχολογίας και των δύο φύλων. Παράγοντες που διερευνήθηκαν ήταν η τάση ενσυναίσθησης, η αμεσότητα του θύματος, η επιθετικότητα και το φύλο. Ο πειραματικός σχεδιασμός προέβλεπε την διεξαγωγή δύο διακριτών συνεδριών, που απείχαν χρονικά μία εβδομάδα. Στην πρώτη συνεδρία διανεμήθηκε 33- θεματικό ερωτηματολόγιο, που με σχετικές υποκλίμακες, αξιολογούσε τις οπτικές της ενσυναίσθησης, ενώ η δεύτερη συνεδρία, κατηγοριοποιήθηκε για τους συμμετέχοντες με τον τίτλο προσωπικότητα και μάθηση και περιελάμβανε σχεδιασμό βασιζόμενο στο πείραμα του Milgram (1965), για τη μέτρηση της επιθετικότητας των υποκειμένων. Τα υποκείμενα τοποθετήθηκαν τυχαία σε ρόλους δασκάλου-μαθητή και προβλεπόταν οι λανθασμένες απαντήσεις να τιμωρούνται από το δάσκαλο, με τη διαβαθμισμένη παροχή ρεύματος, μέσω ηλεκτροδίου, στο μαθητή, που βέβαια ήταν εικονική. Στην πρώτη συνθήκη ο μαθητής βρισκόταν ενώπιον του δασκάλου και στη δεύτερη σε διπλανό χώρο.

Διαπιστώθηκε διαφοροποίηση της επιθετικότητας, οφειλόμενη στην ενσυναισθητική τάση. Η ενσυναίσθηση δεν αναδείχτηκε επαρκής συνθήκη για την αναστολή της επιθετικότητας, ωστόσο διαφορές στην ενσυναίσθηση, σε συνδυασμό με διαφορές στην αμεσότητα του θύματος, που δρούσε ως ρυθμιστικός παράγοντας του αρνητικού συναισθήματος, προκάλεσαν διαφοροποιήσεις. Μόνο τα υψηλά ενσυναισθητικά άτομα επηρεάστηκαν από την αμεσότητα του θύματος και επέδειξαν μικρότερη επιθετικότητα στην συνθήκη αυτή. Για το κάθε υποκείμενο προέκυψαν τιμές επιθετικότητας ανάλογα με τον μέσο όρο των επιπέδων σοκ που διοχετεύτηκε από αυτό στους υποθετικούς μαθητές. Τα ευρήματα του πρώτου σχεδιασμού, καταδεικνύουν σημαντικά υψηλότερη επιθετικότητα των αντρών, σε σχέση με τις γυναίκες, επιβεβαιώνοντας έρευνες που καταδεικνύουν την επιθετικότητα ως κύρια διαφορά των φύλων. Δεν διαπιστώθηκε σημαντική επίδραση της αμεσότητας του θύματος, σε αντίθεση με ευρήματα πρότερων ερευνών, ίσως γιατί η παρούσα μελέτη δεν διέθετε τόσο δυναμικό χειρισμό ανατροφοδότησης.

Η δεύτερη έρευνα στόχευε να διερευνήσει τη συνδυασμένη συμβολή παραγόντων, καταστασιακών και προσωπικότητας, στην ανάπτυξη βοηθητικής συμπεριφοράς. Διατυπώθηκε η υπόθεση πως η αλτρουιστική συμπεριφορά σχετίζεται με την ενσυναισθητική τάση και την ομοιότητα με το πρόσωπο που χρειάζεται βοήθεια.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 81 φοιτήτριες πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας, στις οποίες χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο συμπεριφοράς έντεκα, αντιφατικών μεταξύ τους, θεμάτων. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν μετρήσεις της τάσης συναισθηματικής ενσυναίσθησης, της τάσης σύνδεσης, της ευαισθησίας στην απόρριψη, της ανακούφισης και της τάσης αναζήτησης επιδοκιμασίας των υποκειμένων. Επίσης μετρήθηκαν χαρακτηριστικά τριών συναισθηματικών παραγόντων, (η ευχαρίστηση, η διέγερση και η κυριαρχία), Mehrabian and Russel, (1972), για να περιγραφεί με συναισθηματικές διαστάσεις η τάση ενσυναίσθησης.

Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν πως θα έπρεπε να επιτύχουν πρόβλεψη της συμπεριφοράς κάποιου άλλου υποκειμένου, σε σχέση με την ακρόαση μουσικής και δόθηκε χρόνος για δυαδική αλληλεπίδραση και αναγνώριση των ομοιοτήτων. Η συνθήκη προέβλεπε να ζητηθεί συνδρομή από τον συμμετέχοντα, ώστε να δοκιμαστεί αν θα επιδείξει αλτρουιστική συμπεριφορά σε υποκείμενο, που παρουσίαζε ομοιότητες με το ίδιο και χρειαζόταν βοήθεια. Μετά την εφαρμογή του σχεδιασμού, διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια,

για να εκτιμηθεί η αντίληψη ομοιότητας και συμπάθειας προς τα άλλα μέλη που συμμετείχαν στον πειραματικό σχεδιασμό.

Ο σχεδιαζόμενος χειρισμός της ομοιότητας απέτυχε να επιδράσει στην ανάπτυξη συμπεριφορών βοήθειας. Τα ευρήματα καταδεικνύουν πως η τάση ενσυναίσθησης είναι καθοριστικό χαρακτηριστικό της προσωπικότητας για την πρόβλεψη της βοηθητικής συμπεριφοράς και η συσχέτισή τους είναι σημαντική. Ο δεσμός, η αποδοχή, η εξάρτηση και η αυξανόμενη πιθανότητα συμφωνίας με το πρότυπο της ομάδας αναδεικνύονται δευτερεύοντα. Επίσης διαφαίνεται πως η βοηθητική συμπεριφορά αποτελεί λειτουργία της τάσης ενσυναίσθησης και σχετίζεται άμεσα με τη συναισθηματική διέγερση σε εμπειρίες άλλων, τόσο θετικής όσο και αρνητικής ποιότητας. Τα ενσυναισθητικά άτομα είναι συναισθηματικά απαντητικά στις ανάγκες των άλλων. Η προτεινόμενη κλίμακα αναδεικνύεται έγκυρη και υψηλής δυναμικής για ανάλογες συνθήκες.

Δομήθηκε από τον Davis, (1980), νέο πολυδιάστατο όργανο ατομικών διαφορών για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης. Για την ανάπτυξη του νέου ερωτηματολογίου, 452 άτομα και των δύο φύλων, αξιολόγησαν πόσο θεωρούν πως τους περιγράφουν τα πενήντα θέματα, που επιλέχθηκαν για να απαρτίσουν την πρώτη έκδοση του ερωτηματολογίου, για τη μέτρηση των γνωστικών και συναισθηματικών οπτικών της ενσυναίσθησης. Τα θέματα επιλέχθηκαν από πρότερες έρευνες, κάποια από αυτά διασκευάστηκαν, ενώ γράφτηκαν και νέα για την παρούσα δόμηση ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης. Η ανάλυση παραγόντων αποκάλυψε την ύπαρξη τεσσάρων κύριων παραγόντων, που ομαδοποιούν τα επιμέρους θέματα στις ενότητες (α) φαντασίας, (β) ανάληψης οπτικής, (γ) ενσυναισθητικής ανησυχίας και (δ) προσωπικής λύπης.

Η δεύτερη έκδοση του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης συμπεριέλαβε 45 θέματα, που είτε προσαρτίστηκαν ανέπαφα και διασκευάστηκαν από την προηγούμενη έκδοση, είτε γράφτηκαν για το νέο ψυχομετρικό εργαλείο, ώστε να προσεγγίζουν το περιεχόμενο των τεσσάρων κεντρικών ψυχολογικών ποιότητων της ενσυναίσθησης. Η νέα έκδοση του ερωτηματολογίου δοκιμάστηκε από 427 φοιτητές ψυχολογίας και των δύο φύλων και συλλέχθηκαν δεδομένα, που καταγράφουν την κρίση των υποκειμένων σχετικά με τις ψυχολογικές ποιότητες που τους χαρακτηρίζουν. Οι δύο πρώτες θεωρήσεις της ενσυναίσθησης κατηύθυναν την θεματική επιλογή για τη δόμηση του νέου, 28-θεματικού

ερωτηματολογίου, τεσσάρων, 7-θεματικών, υποκλιμάκων, για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης.

Επιλέχθηκαν και οργανώθηκαν η κλίμακα φαντασίας, που απεικονίζει την τάση του υποκειμένου να μεταφέρεται νοερά στην υπόσταση φανταστικών χαρακτήρων, βιβλίων και ταινιών, και άλλων πλασματικών καταστάσεων και η κλίμακα υιοθέτησης οπτικής, που αντανακλά την τάση, ή ικανότητα του υποκειμένου, στην αληθινή ζωή, να υιοθετεί αυθόρμητα οπτικές άλλων, ενώ, ως συναισθηματικές κλίμακες, συγκαταλέχθηκαν, η κλίμακα ενσυναισθητικής ανησυχίας, που εκτιμά την τάση του υποκειμένου να βιώνει συναισθήματα ζεστασιάς, συμπόνοιας και ανησυχίας, όταν παρακολουθεί αρνητικές εμπειρίες άλλων και η κλίμακα της προσωπικής λύπης, που εκτιμά τα ατομικά συναισθήματα φόβου, αγωνίας και στενοχώριας, ως αποτέλεσμα της παρατήρησης αρνητικών εμπειριών άλλων ανθρώπων.

Η επιβεβαίωση του τελικού ερωτηματολογίου απαίτησε την δοκιμή του σε 1161 φοιτητές ψυχολογίας και των δύο φύλων στο πανεπιστήμιο του Austin στο Texas, που κλήθηκαν να δηλώσουν πόσο καλά τους περιγράφουν οι διατυπωμένες προτάσεις.

Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν απέδειξε πως ισχύουν οι ίδιοι τέσσερις δομικοί παράγοντες και για τα δύο φύλα, ωστόσο οι γυναίκες επέδειξαν αυξημένες τιμές και στις τέσσερις υποκλίμακες, με την κλίμακα υιοθέτησης οπτικής να εμφανίζει την μικρότερη διαφοροποίηση ανάμεσα στα δύο φύλα. Διαπιστώθηκε πως η υψηλότερη τάση υιοθέτησης οπτικής συσχετίζεται με υψηλότερη ενσυναισθητική ανησυχία για τους άλλους, αλλά και με λιγότερα αισθήματα προσωπικής λύπης για αρνητικές εμπειρίες άλλων.

Προέκυψε, πως το νέο όργανο που αναπτύχθηκε για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης, αντλεί σταθερά χαρακτηριστικά ατομικών διαφορών από τους συμμετέχοντες και υπολογίζει αξιόπιστα τέσσερις χωριστές και σχετικά ανεξάρτητες ποιότητες του ατόμου. Επίσης, διαθέτει άριστα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά και η παραγοντική δόμησή του επιδεικνύει σταθερότητα και για τα δύο φύλα, σε ανεξάρτητα δείγματα και σε επαναλαμβανόμενες μετρήσεις και αναδεικνύεται κατάλληλο ερευνητικό για τη μελέτη της ενσυναίσθησης και εξαιρετικά χρήσιμο για τη διερεύνηση της πολυδιάστατης φύσης της ενσυναισθητικής διαδικασίας.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα από τον Davis, (1983), με διττό στόχο, αρχικά να καταδειχθεί γενικά, πως οι ατομικές διαφορές στην ενσυναίσθηση ασκούν αξιοσημείωτη επίδραση στις σημαντικές συναισθηματικές αντιδράσεις του ενσυναισθητικού συναισθήματος και της προσωπικής λύπης και επίσης, να αποδειχτεί ειδικά πως, σε συνέπεια με την πολυδιάστατη θεώρηση της ενσυναίσθησης, οι μετρήσεις της συναισθηματικής, παρά της γνωστικής ενσυναίσθησης, σχετίζονται με αυτές τις συναισθηματικές αντιδράσεις.

Τους συμμετέχοντες της έρευνας αποτέλεσαν 158 φοιτητές ψυχολογίας στο πανεπιστήμιο του Texas, που αρχικά συμπλήρωσαν το pro-test IRI, ένα τεσσάρων υποκλιμάκων, 28-θεματικό ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, που εκτιμούσε όψεις της ενσυναίσθησης, όπως την υιοθέτηση οπτικής, την ενσυναισθητική ανησυχία, την προσωπική στενοχώρια και την φαντασία. Στα υποκείμενα του δείγματος υποστηρίχτηκε πως το πείραμα αποσκοπεί στη διερεύνηση των αντιδράσεων και των αντιλήψεων του κοινού για τύπους μετάδοσης, όπως ραδιόφωνο, τηλεόραση, ταινίες. Στο δείγμα, που άκουσε ραδιοφωνικές εκπομπές και τηλεοπτική μαγνητοφωνημένη μετάδοση, χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια, που φαινομενικά ανίχνευαν τους στόχους της υποθετικής έρευνας, αλλά στην πραγματικότητα κατέγραφαν τη συναισθηματική κατάσταση των υποκειμένων, που αποτελούσε και τον αντικειμενικό σκοπό της έρευνας. Σχεδιασμός της πειραματικής συνθήκης παρείχε, στα υποκείμενα της έρευνας, τη δυνατότητα να εκδηλώσουν αλτρουιστική συμπεριφορά. Το 22-θεματικό ερωτηματολόγιο της διάθεσης συμπληρώθηκε από τους συμμετέχοντες, πριν και μετά την κρίσιμη μετάδοση.

Η επεξεργασία των δεδομένων επιβεβαίωσε την υπόθεση πως είναι η συναισθηματική και όχι η γνωστική ενσυναίσθηση, που σχετίζεται με τις αντιδράσεις σε συναισθηματικές καταστάσεις. Επίσης, εκπληρώθηκε η προσδοκία της έρευνας πως το ενσυναισθητικό συναίσθημα και οι αντιδράσεις προβλέπονται από παράγοντες καταστασιακούς και ατομικών διαφορών στην ενσυναίσθηση. Επισημάνθηκε πως οι συναισθηματικές αντιδράσεις ζεστασιάς, συμπάθειας και ανησυχίας είναι αυτές που σχετίζονται με την ανάπτυξη βοηθητικών συμπεριφορών, ενώ η προσωπική λύπη και η αγωνία δεν συνδέονται με αυτές. Δε διαπιστώθηκε κύρια επίδραση της καθοδήγησης στην ανάπτυξη βοήθειας, ωστόσο συντέλεσε. Παρατηρήθηκε σύνδεση των τιμών της υποκλίμακας συναισθηματική ανησυχία με τη συναισθηματική ενσυναίσθηση, αλλά και με την αναφορά των συναισθημάτων προσωπικής λύπης, ενώ διαπιστώθηκε πως η συναισθηματική ανησυχία προβλέπει τις συναισθηματικές αντιδράσεις των δύο τύπων. Βρέθηκε πως η υιοθέτηση οπτικής σχετίζεται

με την ανάπτυξη αλτρουιστικών αντιδράσεων, μόνο λόγω της επίδρασης που ασκεί στις απαντήσεις ενσυναισθητικού συναισθήματος. Τα ευρήματα υποστηρίζουν την πολυδιάστατη φύση της ενσυναίσθησης.

Οι Johnson, Cheek, & Smither, (1983), διεξήγαγαν έρευνα για να προσδιορίσουν παραγοντικά την έννοια της ενσυναίσθησης και να τη συσχετίσουν με την κλίμακα ενσυναίσθησης του Hogan, για να εκτιμήσουν τη μοναδικότητα των ψυχολογικών νοημάτων των παραγόντων.

Χρησιμοποιήθηκαν δύο ομάδες συμμετεχόντων και από τα δύο φύλα, 168 προπτυχιακοί φοιτητές ιδιωτικού Πανεπιστημίου και 111 ερευνητές και φοιτητές μηχανικοί. Η πρώτη ομάδα συμπλήρωσε την Hogan's Empathy Scale, σε φόρμα Likert, ενώ υποομάδα συμπλήρωσε συλλογή από κλίμακες προσωπικότητας, που επιλέχθηκαν κατάλληλα να εμπεριέχουν ψυχολογικές έννοιες, σχετικές με το περιεχόμενο των παραγόντων των Grief and Hogan. Η δεύτερη ομάδα συμπλήρωσε την Empathy Scale και το Q-set της ενσυναίσθησης. Οι κλίμακες που επιλέχθηκαν συμπεριελάμβαναν την ενεργητική ικανότητα, την κοινωνικότητα και την ευχάριστη παρουσία, την ντροπαλότητα, τις ηθικές και πολιτικές στάσεις. Επίσης, συμπεριλήφθηκαν οι όψεις της ενσυναίσθησης, δηλαδή οι υποκλίμακες, υιοθέτηση οπτικής, φαντασία, ενσυναισθητικό ενδιαφέρον και προσωπική θλίψη, που δομούν τη γνωστική και συναισθηματική ενσυναίσθηση, σύμφωνα με τον Davis και τέλος, κλίμακες για την εκτίμηση διαστάσεων της προσωπικότητας, που περιγράφονται από την κοινωνικό-αναλυτική θεωρία.

Η παραγοντική ανάλυση της Hogan's Empathy Scale, σε φόρμα Likert, είχε καταλήξει σε 4 παράγοντες, την Κοινωνική Αυτοπεποίθηση, την Ηρεμία, την Ευαισθησία και την Μη Συμμόρφωση. Η συσχέτιση 16 διαφορετικών μετρήσεων προσωπικότητας με το σύνολο 12 κλιμάκων, επιβεβαίωσε τη μοναδικότητα των ψυχολογικών νοημάτων των παραγόντων. Η παρούσα έρευνα επιβεβαιώνει τις υποκλίμακες που επιλέχθηκαν να δομούν την έννοια της ενσυναίσθησης και διαπιστώνει αναλογία με τα αρχικά κριτήρια ενσυναίσθησης του Hogan και μόνο οι παράγοντες Ευαισθησία και Μη συμμόρφωση αναδείχτηκαν πιο σημαντικοί. Η μελέτη τοποθετεί τα ευρήματα σε συγκριτικό πλαίσιο με έρευνες που προηγήθηκαν, ενώ παράλληλα επιχειρεί αξιολόγηση των σύνθετων στατιστικών αναλύσεων, της διακήρυξης της ουσιώδους έννοιας των θεμάτων και της σημασίας της ομοιογένειας των κλιμάκων.

Οι Muncer & Ling, (2006), πραγματοποίησαν μελέτη για να εξετάσουν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της κλίμακας ενσυναίσθησης που μετρήθηκε από τους Baron-Cohen, (2003).

Οι 362 συμμετέχοντες στρατολογήθηκαν από το φοιτητικό πληθυσμό, τριών Πανεπιστημίων, της Βόρειας Αγγλίας, όπως επίσης και από γονείς αυτών. Το δείγμα, που ανήκε και στα δύο φύλα, συμπλήρωσε το εξήντα-θεματικό ερωτηματολόγιο αυτό-αναφορών, Empathy Quotient, για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης. (Baron-Cohen, 2003; Baron-Cohen & Wheelwright, 2004). Χρησιμοποιήθηκε κλίμακα τύπου Likert, τεσσάρων βαθμίδων, για να καταχωρηθούν απαντήσεις συμφωνίας-διαφωνίας.

Η έρευνα συνολικά αναγνωρίζει την EQ ως έγκυρη μέθοδο αυτοαναφοράς, για τη μέτρηση της ενσυναίσθησης. Η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων, μέσα από τη διεξαγωγή συγκριτικής μελέτης, καταδεικνύει ως κατάλληλη τη δόμηση των τριών παραγόντων της ενσυναίσθησης, που προτάθηκε από τον Lawrence et al.. Η διερευνητική ανάλυση προτείνει πως είναι δυνατόν, με τη χρήση τροποποιημένων δεικτών, να μετρηθούν οι τρεις παράγοντες της ενσυναίσθησης, δηλαδή η γνωστική ενσυναίσθηση, η συναισθηματική αντίδραση και οι κοινωνικές δεξιότητες, με τρεις κλίμακες των πέντε διαστάσεων. Διαπιστώθηκαν, αξιοσημείωτες διαφορές ως προς το φύλο στην ενσυναίσθηση, σύμφωνα με τις προσδοκίες ως προς το πρότυπο του φύλου. Αυτές αφορούσαν τις συναισθηματικές αντιδράσεις, ίσως γιατί σχετίζονται με τη θέληση του ατόμου να εκφράσει συναίσθημα και όχι με την ικανότητα να αναγνωρίσει κάποια συναισθηματική κατάσταση και να αποκριθεί με κατάλληλο συναίσθημα, ενώ βρέθηκαν μικρότερες διαφορές στη γνωστική ενσυναίσθηση και καθόλου διαφορές στις κοινωνικές δεξιότητες, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στην τάση των αντρών να υπερεκτιμούν ανάλογες δεξιότητες, σε μια μέτρηση αυτοαναφοράς, γι' αυτό και προτείνεται η μέτρηση της ικανότητας, που θα αποκαλύψει αντικειμενικά τις διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο.

Καναδική εθνική εταιρεία ερευνών διεξήγαγε έρευνα, το 2007, με στόχο να δοκιμαστεί η 8-θεματική έκδοση που προέκυψε από την ανάλυση, συνολικά 60 θεμάτων, του ηλίικου ενσυναίσθησης, (Empathy Quotient), των Baron-Cohen (2003) και να συγκριθεί με την συντομευμένη έκδοση αυτής, την 22-θεματική κλίμακα των Wakabayashi et al., (2006).

Επιπλέον, στόχος της έρευνας ήταν να καταστήσει έγκυρη την EQ-8, δοκιμάζοντάς τη σε μοντέλο χορηγίας φιλανθρωπιών. Η έρευνα διεξήχθη διαδικτυακά και διαπιστώθηκε πως πλεονεκτούσε, συγκριτικά με το κλασσικό δείγμα, μιας, πανεπιστημιακού τύπου, έρευνας, καθώς συγκέντρωνε μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων, που ήταν πολύ περισσότερο αντιπροσωπευτικοί του πληθυσμού, όσον αφορά τα κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και τα εισοδήματα. Οι συμμετέχοντες προέρχονταν και από τα δύο φύλα και ανήλθαν στους 4682.

Τα ευρήματα με τη συντομευμένη κλίμακα EQ-8 συγκρίνονται και διαπιστώνεται πως αντανακλούν, προηγούμενα ευρήματα, από την 22-θεματική κλίμακα. Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν, φανερώνει σημαντικές διαφορές, μόνο ως προς τον παράγοντα φύλο, με τις γυναίκες να καταγράφουν υψηλότερα σκορ στην ικανότητα ενσυναίσθησης. Η υψηλή ενσυναίσθηση διαπιστώνεται πως διαθέτει ισχυρή προβλεπτική αξία και για την προσφορά δωρεών. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν έτσι την υπόθεση πως η ενσυναίσθηση σχετίζεται με τη δωρεά χρημάτων, καθώς τείνουν σε συμφωνία με την υπόθεση της Θεωρίας Ενσυναίσθησης-Αλτρουισμού, (e.g. Batson et al., 1978, 1979; Batson, 1992, 1994), που πρεσβεύει πως η ενσυναίσθηση προκαλεί αλτρουιστικό κίνητρο για την εκπλήρωση του στόχου μείωσης των αναγκών όσων υποφέρουν. Τα ευρήματα σφραγίζουν την εγκυρότητα της συντομευμένης κλίμακας EQ-8 για την ανάδειξη των ατομικών διαφορών στην προσφορά φιλανθρωπίας, καθιστώντας την έγκυρο ψυχολογικό εργαλείο, κατάλληλο για εφαρμογή και σε άλλα πεδία των κοινωνικών επιστημών.

Οι Aristu, Tello, Ortiz, & Gandara, (2008), διεξήγαγαν έρευνα για να εξετάσουν την παραγοντική δομή της κλίμακας ενσυναίσθησης του Bryant, χρησιμοποιώντας διαφορετικά δείγματα για τη διεξαγωγή διερευνητικής και επιβεβαιωτικής ανάλυσης.

Το δείγμα αποτέλεσαν 2.714 παιδιά και των δύο φύλων, από την Ισπανία, ηλικίας, κατά μέσο όρο, περίπου έντεκα ετών. Οι συμμετέχοντες διαιρέθηκαν σε 2 ισοδύναμα δείγματα, με όμοια χαρακτηριστικά. Το δείγμα Α αξιοποιήθηκε για τη διερευνητική ανάλυση παραγόντων και το δείγμα Β για την επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων. Στις υπό-ομάδες διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια που αποτελούσαν την Ισπανική έκδοση του Bryant's empathy index, (Bryant, 1982), που αποτελούνταν από 22 θέματα, σχετιζόμενα με τη συναισθηματική ενσυναίσθηση. Τα θέματα διακρίνονταν από συντομία και χαμηλή νοηματική συνθετότητα,

που διευκόλυναν την αντιληπτική κατανόηση τους από τα παιδιά, τα οποία καταχωρούσαν τις απαντήσεις τους σε κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας τριών βαθμίδων.

Η διττή παραγοντική ανάλυση αποκάλυψε τρεις θεωρητικές διαστάσεις που απαρτίζουν την ενσυναίσθηση, (α) ένα γνωστικό παράγοντα, τα αισθήματα κατανόησης (των συναισθημάτων των άλλων) και δύο παράγοντες συναισθηματικού χαρακτήρα, (β) τα αισθήματα λύπης, όταν αναπτύσσεται στα παιδιά, παρόμοια συναισθηματική κατάσταση με των άλλων, ως απόρροια της αντίληψης της κατάστασης αυτών και (γ) η αντίδραση δακρύων, που σχετίζεται με το μεταδοτικό συναίσθημα και την συμπάθεια προς τους άλλους, ως αποτέλεσμα της αντίληψης της κατάστασης και της λύπης αυτών.

Η ολοκληρωμένη παραγοντική σύλληψη της ενσυναίσθησης, είναι σύμφωνη με πρότερες έρευνες και θεωρητικά και εμπειρικά κατάλληλη για τη διεξαγωγή ερευνών σε ευρύ ηλικιακό πεδίο. Η χρήση πολυχωρικών συσχετίσεων και η εκτίμηση διασταυρούμενης εγκυρότητας σε διαφορετικά δείγματα, την αναδεικνύει ως χρήσιμο όργανο, πολυδιάστατης φύσης, για τη μελέτη του πληθυσμού.

Ο Hojat και οι συνεργάτες του, (2002), πραγματοποίησαν έρευνα που αποσκοπούσε αρχικά, στην εμπειρική εξέταση και τον έλεγχο της αξιοπιστίας της θεμελιώδους δομής της νέο-ανεπτυγμένης κλίμακας αξιολόγησης της ενσυναίσθησης των ιατρών και στη διερεύνηση των διαφορών στις τιμές της ενσυναίσθησης, σε σχέση με το φύλο και την ιατρική ειδικότητα.

Επιλέχθηκαν ως συμμετέχοντες, για τη διεξαγωγή της έρευνας, 704 ιατροί στη Φιλαδέλφεια. Το επιλεγμένο δείγμα συμπλήρωσε αναθεωρημένη έκδοση της Jefferson Scale of Physician Empathy.

Διαπιστώθηκε πως η ενσυναίσθηση των ιατρών είναι μια πολυδιάστατης φύσης σύλληψη, που συμπεριλαμβάνει τρία συστατικά: την ανάληψη οπτικής, την ευσπλαχνικότητα και την μετακίνηση στη θέση των ασθενών. Τα δύο τελευταία δομικά χαρακτηριστικά της ενσυναίσθησης αναφέρονται εξειδικευμένα στη σχέση ασθενούς και ιατρού. Οι παράγοντες που αναδύθηκαν στηρίζουν τη δομική εγκυρότητα της ενσυναίσθησης, που παρουσιάζει εσωτερική συνοχή και σχετικά σταθερές τιμές στον χρόνο.

Διαπιστώθηκε πως διαφορετικές ιατρικές ειδικότητες επέδειξαν αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις. Οι ψυχίατροι κατέγραψαν στατιστικά σημαντικό υψηλότερο μέσο όρο στην ενσυναίσθηση, συγκριτικά με τις ειδικότητες των αναισθησιολόγων, των ορθοπαιδικών, των χειρουργών, των νευροχειρουργών, των ραδιολόγων, των καρδιοχειρουργών, των μαιευτήρων και γυναικολόγων και των γενικών ιατρών, ενώ δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις με τις ειδικότητες των παθολόγων, των παιδιάτρων, της επείγουσας ιατρικής και της οικογενειακής ιατρικής. Το εύρημα αυτό αντανακλά την αντίληψη πως διαφορετικά άτομα, με διαπροσωπικές δεξιότητες, ανεπτυγμένες σε διαφορετικό βαθμό, που καταγράφονται και στις τιμές ενσυναίσθησης που επιδεικνύουν, έλκονται από διαφορετικές ειδικότητες. Επίσης, μπορεί να αποδοθεί στην έμφαση που δίνεται στην εκπαίδευση των διαπροσωπικών δεξιοτήτων των διαφορετικών ειδικοτήτων. Η κάθε ερμηνεία συνεπάγεται διαφοροποιήσεις στην επιλογή και τη συμβουλευτική καριέρας, όπως και στο περιεχόμενο σπουδών, που αναπτύσσουν τα ακαδημαϊκά ιατρικά κέντρα.

Το εύρημα πως οι γυναίκες, σε σύγκριση με τους άντρες, τείνουν να καταγράφουν υψηλότερες τιμές στην ενσυναίσθηση, ήταν σχεδόν στατιστικά σημαντικό.

Ο ερευνητής Sezen-Balcikanli, (2009), πραγματοποίησε μελέτη που αποσκοπούσε στη διερεύνηση της υπόθεσης πως η εκπαίδευση του τίμιου παιχνιδιού, που εστιάζει στις ηθικές αθλητικές συμπεριφορές, μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη των ικανοτήτων ενσυναίσθησης των φοιτητών δασκάλων.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 50 προπτυχιακοί, Τούρκοι φοιτητές δάσκαλοι και των δύο φύλων, σε τμήμα διδασχής της Φυσικής εκπαίδευσης και των σπορ, που παρακολουθούσε την τάξη "το τίμιο παιχνίδι στα σπορ και η εκπαίδευσή του", που πρόσφερε πλήθος υποδειγμάτων διδασχής του τίμιου παιχνιδιού, και ασκούσε την ικανότητα να αναγνωριστούν οι διαφορετικές οπτικές των συμμετεχόντων στο αθλητικό περιβάλλον, όπως του διαιτητή, του εκπαιδευτή και του συναθλητή. Για την εκτίμηση της επίδρασης του μαθήματος στις ενσυναισθητικές ικανότητες των φοιτητών, διανεμήθηκε, στην πειραματική ομάδα, κατά τη διάρκεια της πρώτης και της τελευταίας εβδομάδας διδασχής του μαθήματος, το 28-θεματικό ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, Interpersonal Reactivity Index (IRI), του Davis, (1983), που αξιολογεί τέσσερις διαστάσεις, την ανάληψη οπτικής, το ενσυναισθητικό ενδιαφέρον, τη φαντασία και την προσωπική λύπη.

Διαπιστώθηκε πως οι φοιτητές, με την ολοκλήρωση της τάξης διδασχής του τίμιου παιχνιδιού, είχαν αναπτύξει ενσυναισθητικές δεξιότητες, εύρημα που στηρίζει την επίδραση της σχετικής διδασκαλίας στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης. Στο ανταγωνιστικό αθλητικό περιβάλλον, η επίδειξη ενσυναίσθησης και ιδιαίτερα για τους αντιπάλους, συγκρούεται με τη στενή εστίαση που ο αθλητής τυπικά, ενθαρρύνεται να διατηρεί, κατά τη διάρκεια του αγώνα. Αξιολογείται επομένως, απαραίτητο, στη Φυσική Αγωγή, όπου το περιβάλλον δίνει μικρότερη έμφαση στον ανταγωνισμό, να λαμβάνονται προφυλάξεις, που θα διασφαλίζουν τη βελτίωση των ενσυναισθητικών δεξιοτήτων και την κατάκτηση κατάλληλων συμπεριφορών αθλητικής ηθικής. Αποδείχτηκε, πως η διδασχή του τίμιου παιχνιδιού, άσκησε ιδιαίτερα τη διάσταση της ενσυναίσθησης, φαντασία, που αντανάκλα την ικανότητα αναγνώρισης της οπτικής των άλλων και λήψης αντικειμενικών αποφάσεων, χωρίς προκατάληψη, στην εκάστοτε συνθήκη. Επίσης, τα ευρήματα καταδεικνύουν πως οι φοιτητές ανέπτυξαν ενημερότητα της κατανόησης των συναισθημάτων των άλλων, εγκαταλείποντας την εγωκεντρική οπτική, άσκησαν δηλαδή μια συναισθηματική διάσταση της ενσυναίσθησης, το ενσυναισθητικό ενδιαφέρον, που αφορά την επίδειξη συμπόνοιας και ενδιαφέροντος για τους άλλους. Η ενσυναίσθηση αξιολογείται πολύτιμη ως δεξιότητα, καθώς συνδέεται με την επίδειξη τίμιου παιχνιδιού, όπως ο σεβασμός για τους αντιπάλους, το να μην επωφελείσαι από τα μειονεκτήματα του αντιπάλου, να μην κερδίζεις άδικα οφέλη, να αισθάνεσαι ενόχληση από την άδικη τιμωρία του αντιπάλου, συμπεριφορές που μειώνονται κάτω από την πίεση της νίκης και αντικαθίστανται από την εξαπάτηση και τις επιθετικές συμπεριφορές. Επίσης, η εστίαση στο τίμιο παιχνίδι, βελτίωσε μια γνωστική διάσταση της ενσυναίσθησης, την ανάληψη προοπτικής, που αναφέρεται στην υιοθέτηση της οπτικής των άλλων. Η ενσυναίσθηση, σε συνδυασμό με την ανάληψη οπτικής, αυξάνουν την αυτό-συνειδητότητα και την ανάληψη ευθύνης και κατάλληλης δράσης, σε συνθήκη σύγκρουσης και θεμελιώνουν την ηθική συμπεριφορά. Δεν διαπιστώθηκε, για το περιορισμένο χρονικό διάστημα, που διήρκησε η έρευνα, σημαντική αύξηση της διάστασης προσωπική λύπη, που αναφέρεται στην ανάπτυξη συναισθημάτων λύπης, όταν παρατηρείται η δυστυχία άλλων.

Οι Gard, Lindstrom, & Dallner, (2003), σχεδίασαν έρευνα, για να προσδιορίσουν τη σχέση ανάμεσα στα ατομικά χαρακτηριστικά, τα χαρακτηριστικά της εργασίας και του οργανισμού, τις προσδοκίες από τις εργασιακές και οργανωσιακές πρακτικές και την αποτελεσματικότητα, όταν επιδιώκεται μετάβαση του οργανισμού, σε προσωποκεντρικού,

χαρακτήρα εργασία, βασισμένη στην ομάδα. Η έρευνα επεδίωκε να καταγράψει τις αντιλήψεις και τις προσδοκίες των υπαλλήλων από τη θέση εργασίας του γενικού και τις οργανωσιακές πρακτικές στον οργανισμό του νέου προσανατολισμού, που ωστόσο, κατά την διεξαγωγή της έρευνας, επιχειρούσε μείωση του προσωπικού του. Διατυπώθηκε υπόθεση πως η μετάβαση σε πελατοκεντρικής κατεύθυνσης, εργασία, θα βελτίωνε την προσδοκία για τον έλεγχο της εργασίας και το περιεχόμενο αυτής, αλλά θα επιδείνωνε το εργασιακό κλίμα και τη συνοχή της ομάδας.

Τους συμμετέχοντες, που ανήλθαν στους 640, αποτέλεσαν γυναίκες και άντρες εργαζόμενοι, σε οργανισμό στη Σουηδία, σε τρεις διαφορετικές θέσεις εργασίας, ως επιθεωρητές, ως μηχανικοί και ως χαρτογράφοι. Πραγματοποιήθηκαν μετρήσεις με αντικείμενο τις πρακτικές της εργασίας και του οργανισμού, την ευημερία και την αποτελεσματικότητα του βασισμένου στην ομάδα οργανισμού. Δομήθηκε ερωτηματολόγιο, με την ενοποίηση τριών διαφορετικών κλιμάκων, που διερευνούσαν, η πρώτη, την μετάβαση σε ομάδα πρόσωπο-κεντρικής κατεύθυνσης σε οργανισμό, η δεύτερη, το προφίλ της ομαδικής εργασίας, ενώ η τρίτη εκτιμούσε διαστάσεις του προηγούμενου ερωτηματολογίου, που περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, θέματα για την κοινωνική αποτελεσματικότητα και την πελατο-κεντρική φύση του οργανισμού. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, ο οργανισμός πραγματοποιούσε, παρέμβαση για την αύξηση της ικανότητας και των δεξιοτήτων, που απαιτούνται, για τη βελτίωση των πρακτικών της και τη μετάβαση στον προσωποκεντρικό χαρακτήρα. Η παρέμβαση περιελάμβανε σεμινάρια για την εξυπηρέτηση του πελάτη, επίσης, για τη διαχείριση του γενικού, αλλά και μαθήματα τεχνολογικής εκπαίδευσης, νομικών, οικονομικών και πληροφορικής, που πιστοποιούσαν την παρακίνηση των υπαλλήλων στη μάθηση, που θα συντελούσε στην αύξηση της συνοχής και τη διαδικασία της αλλαγής.

Διαπιστώθηκαν διαφορές στην αντίληψη των τριών κατηγοριών εργαζομένων, σε σχέση με τους εργασιακούς και οργανωσιακούς παράγοντες, την ευημερία και την αποτελεσματικότητα. Οι επιθεωρητές, που διέθεταν την υψηλότερη μόρφωση, αξιολογούσαν θετικά το περιεχόμενο της εργασίας, το εργασιακό κλίμα και τις πρακτικές, επίσης προσδοκούσαν καλύτερο έλεγχο και περιεχόμενο στην εργασία και όταν αντιλαμβάνονταν θετικά τη συνοχή, προσδοκούσαν θετικές αλλαγές στις εργασιακές και οργανωσιακές πρακτικές. Το ισχύον χαμηλό επίπεδο πελατο κεντρικής κατεύθυνσης συνδυάζεται με την προσδοκία για βελτίωση του εργασιακού κλίματος και του περιεχομένου. Υψηλά θετικές

σχέσεις διαπιστώθηκαν ανάμεσα στη συνοχή της ομάδας και την συνεχή βελτίωση των πρακτικών, σε σχέση με την κοινωνική αποτελεσματικότητα της ομάδας εργασίας.

Οι γυναίκες και οι εργαζόμενοι με τη χαμηλότερη εκπαίδευση αξιολογούσαν αρνητικά την εργασία και τα χαρακτηριστικά της, λόγω των οργανωσιακών αλλαγών, που απαιτούσαν αυξημένη προσπάθεια. Οι νέες τεχνολογικές απαιτήσεις και τα σύνθετα εργασιακά αντικείμενα προκαλούσαν αίσθηση χαμηλού ελέγχου και αβεβαιότητας στο εργασιακό περιβάλλον. Η προσωπική ικανότητα σχετίστηκε με την αντίληψη προσδοκούμενης βελτίωσης της κοινωνικής υποστήριξης και της υγείας, στο μέλλον. Το άγχος συνδέεται με τις αρνητικές προσδοκίες για την εργασία στον οργανισμό μελλοντικά. Η αίσθηση του ελέγχου και η συνοχή συνέβαλαν στην ανάπτυξη της προσωπικής ικανότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας της ομαδικής εργασίας.

Η ανασκόπηση των ελάχιστων βιβλιογραφικά ερευνών, που εφάρμοσαν την προσωποκεντρική προσέγγιση στον αγωνιστικό αθλητισμό, καταδεικνύει την προσπάθεια διερεύνησης της λειτουργικότητας της μεθόδου σε σχέση με διαφορετικά αγωνιστικά προβλήματα, όπως το άγχος και η παρακίνηση.

Εφαρμόστηκε από τις Callary, & Durand-Bush, προσωποκεντρική, βασισμένη στο συναίσθημα, συμβουλευτική παρέμβαση, που μπορεί να συνδεθεί με το πελατοκεντρικό μοντέλο του Rogers, καθώς πρεσβεύουν από κοινού, την εμπραυτική ακρόαση στην επικοινωνία και την προσωπική υπευθυνότητα στην αναγνώριση της εμπειρίας, με σκοπό την αξιολόγηση του ρόλου της παρέμβασης στην αναγνώριση της εμπειρίας, το ρόλο του προπονητή στην εφαρμογή του μοντέλου, μετά τη λήξη του προγράμματος και την αποτελεσματικότητα του συμβούλου-διευκολυντή.

Τους συμμετέχοντες της έρευνας αποτέλεσαν 16 αθλήτριες της πετοσφαίρισης και ο προπονητής τους. Στην εφαρμογή της παρέμβασης συμμετείχε και σύμβουλος-διευκολυντής, που εξασφάλισε τη δοκιμή της τεχνικής αντήχησης. Η έρευνα διεξήχθη σε τρεις διαφορετικές φάσεις, οι οποίες συνολικά διήρκεσαν 26 εβδομάδες. Στην προ-παρεμβατική φάση διεξήχθησαν συνεντεύξεις με τον προπονητή και τους αθλητές του για την αντιλαμβανόμενη εκτέλεση και την επιτυχία, καθώς και τα συναισθήματά τους για την περίοδο που ξεκινούσε, ενώ συλλέχθηκαν και καταγραφές με παρατηρήσεις για την προπονητική πρακτική της

ομάδας. Κατά τη διάρκεια της παρεμβατικής φάσης πραγματοποιήθηκαν τέσσερις συναντήσεις με την ομάδα και τον προπονητή τους, όπου συζητήθηκε η επίδραση του συναισθήματος του κάθε υποκειμένου στην ομάδα, η προετοιμασία που θα έπρεπε να επιτελεσθεί για να αισθανθούν όπως θα ήταν επιθυμητό, τα ατομικά και ομαδικά εμπόδια που ορθώνονται στην πορεία τους και η επιστροφή σε αυτό που επιθυμεί ο καθένας να αισθανθεί. Ακολούθησαν ερωτήσεις καθρεφτίσματος από τον διευκολυντή, με αντικείμενο τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις δράσεις που σχετίζονταν με την απόδοση και την ευημερία των αθλητών. Η μετα-παρεμβατική φάση περιελάμβανε συνεντεύξεις με τους αθλητές και τον προπονητή για την παρέμβαση που εφαρμόστηκε.

Η αξιολόγηση της εμπλοκής της ομάδας στη διαδικασία αντήχησης επιχειρήθηκε μέσα από την ανάλυση των διηγήσεων. Διαπιστώθηκε πως ο προπονητής, με την καθοδήγηση του συμβούλου, δύναται να εφαρμόσει την παρεμβατική τεχνική, ακόμη και μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, για να επιτύχει το συντονισμό των υπαρκτών συναισθημάτων των αθλητών με τα επιθυμητά, για την υπερνίκηση των εμποδίων. Ο προπονητής συνειδητοποίησε τη σημαντικότητα του ρόλου του στα πλαίσια της ομάδας, την επίδραση που ασκεί στους παίκτες και κυρίως την αρμοδιότητά του να παρακινεί τους αθλητές να αναλάβουν την ευθύνη και τον έλεγχο των εμπειριών τους. Τη συνειδητότητα του προπονητή προώθησε η ακρόαση των σκέψεων των παικτών και η κοινωνία των συναισθημάτων τους. Ο προπονητής εμπιστεύτηκε τους αθλητές και τη δυναμική τους να γίνουν αυτοκατευθυνόμενοι και να αναλάβουν την ευθύνη για την απόδοσή τους.

Ο σύμβουλος-διευκολυντής με τη γνησιότητα, την ενσυναίσθηση και το ενδιαφέρον που επέδειξε, όπως και με τη μετάδοση των ερμηνειών των γεγονότων, ως ανατροφοδότηση στον προπονητή, συνέβαλε στη δόμηση των εμπειριών του προπονητή και της ομάδας. Η εμπιστοσύνη και η ποιότητα της σχέσης που έχτισε με τον προπονητή, σφράγισε την ποιότητα των αλληλεπιδράσεων που αναπτύχθηκαν στη συνέχεια και καθόρισε την επιτυχία τους. Οι αθλητές σχολίασαν επίσης θετικά την αποτελεσματικότητα του συμβούλου στην εφαρμογή της παρέμβασης ανθρωπιστικού χαρακτήρα. Αναγνώρισαν πως ο διευκολυντής εφάρμοσε εμπαθητική ακρόαση, που προήγαγε την παρέμβαση. Επίσης, η αποτελεσματικότητα του συμβούλου σχετίστηκε με τη διακριτική παρουσία του και την έμμεση παρέμβασή του για την ενθάρρυνση των αλλαγών.

Η ομάδα κατανόησε τη σημαντικότητα της παρέμβασης, ανέπτυξε πίστη στην παρεμβατική τεχνική, εργάστηκε για να συνδεθεί με την αίσθηση της ομάδας και την απόδοση ως διαδικασία και για το λόγο αυτό ωφελήθηκε. Η ομάδα πέτυχε να αναλάβει την ευθύνη και τον έλεγχο των συναισθημάτων, των σκέψεων και των ενεργειών της και να αυξήσει την απόδοση και την ευημερία της, αποδεικνύοντας την επιτυχία της παρέμβασης.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα από τις Lorimer, & Jowett, (2010), με σκοπό τη διερεύνηση της επίδρασης ποικίλων παραγόντων στην ενσυναισθητική ακρίβεια των προπονητών. Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν εξήντα προπονητές του μπάντμιντον και από τα δύο φύλα, που στην πλειοψηφία τους διέθεταν υψηλού επιπέδου πιστοποιητικά προπονητικής κατάρτισης. Οι συμμετέχοντες επάνδρωσαν την πειραματική ομάδα-ανατροφοδότησης και την ομάδα ελέγχου-μη ανατροφοδότησης. Αρχικά, ζητήθηκε από τους προπονητές να αυτοαξιολογήσουν το επίπεδο της αντιλαμβανόμενης ενσυναίσθησης, ή της κατανόησης που διαθέτουν και στη συνέχεια, αφού παρακολούθησαν βιντεοσκόπηση εκπαιδευτικής συνεδρίας ενός προπονητή και της αθλήτριας του, κατέγραψαν στις δέκα προγραμματισμένες παύσεις του βίντεο, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που υπέθεταν πως διακατείχαν τον αθλητή. Η καταγραφή επιτελέστηκε σε φόρμα όμοια με των Ickes and colleagues, (Ickes, 2001; Ickes et al., 1990). Την βιντεοσκόπηση αξιολόγησαν και οι δύο ομάδες, ωστόσο η πειραματική ομάδα, μετά την κάθε παύση, λάμβανε με ακρίβεια ανατροφοδότηση των σκέψεων που δομούσε και των συναισθημάτων που βίωνε η αθλήτρια στην πραγματικότητα. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, οι προπονητές επαναξιολογούσαν το επίπεδο της αντιλαμβανόμενης ενσυναίσθησης, ή κατανόησης και συμπλήρωναν ερωτηματολόγιο προσωπικότητας και δημογραφικών. Η συλλογή των δεδομένων που αποκάλυπταν τις πραγματικές σκέψεις και τα συναισθήματα της αθλήτριας αποτέλεσαν το αντικειμενικό κριτήριο για την εκτίμηση της ενσυναίσθησης των προπονητών, ενώ η ενσυναισθητική ακρίβεια υπολογίστηκε με τη διαδικασία που αναπτύχθηκε από τους Ickes and colleagues.

Η ανάλυση των δεδομένων καταδεικνύει πως αυξήθηκε η ενσυναισθητική ακρίβεια των προπονητών σχετικά με τις σκέψεις και τα συναισθήματα της αθλήτριας του βίντεο, τόσο για την ομάδα ελέγχου, όσο και για την πειραματική ομάδα, καθώς ο προπονητής, παρακολουθώντας το βίντεο, έχει πρόσβαση για κάποιο χρονικό διάστημα σε αυξανόμενη ένταση πληροφόρησης για την αθλήτρια. Επίσης αποδεικνύεται βελτίωση της

ενσυναισθητικής ακρίβειας των προπονητών, όταν λαμβάνουν σωστή ανατροφοδότηση. Η διαπίστωση αυτή προτείνει την τοποθέτηση κατάλληλων ερωτήσεων προς τους αθλητές, για τη λήψη σωστής ανατροφοδότησης, που θα επιφέρει την κατανόηση, με ακρίβεια, των αθλητών από τους προπονητές τους. Η διεξαγωγή επικοινωνίας, με σκοπό την απόκτηση ανατροφοδότησης από τον αθλητή, είναι περισσότερο κρίσιμη κατά την έναρξη της προπονητικής περιόδου, γιατί τότε ο προπονητής ξεκινά με μικρή πληροφόρηση για την ψυχολογική κατάσταση του αθλητή, τη διάθεση, τις συνήθειες, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Επίσης διαπιστώθηκε πως ο υπολογισμός της αντιλαμβανόμενης ικανότητας ενσυναισθητικής ακρίβειας από τους προπονητές δεν είχε σημαντική σύνδεση με την πραγματική ικανότητα ενσυναισθητικής ακρίβειας, με εξαίρεση τη σύνδεση της συνολικής ενσυναισθητικής ακρίβειας για την πειραματική ομάδα, και την εκτίμησή της μετά το πείραμα. Τέλος, αποδεικνύεται πως τον περισσότερο χρόνο οι προπονητές δεν έχουν συνείδηση όσων οι αθλητές τους σκέφτονται και αισθάνονται και προτείνεται η ακριβής ανατροφοδότηση από τον αθλητή, που είναι πιθανολογείται πως θα βελτιώσει την ενημέρωση των προπονητών και θα ενισχύσει τα πραγματικά επίπεδα της ενσυναισθητικής ακρίβειάς τους.

Η εμπειρία των προπονητών και η εκπαίδευσή τους, δεν αναδείχθηκαν σημαντικοί παράγοντες για την πραγματική ενσυναισθητική ακρίβεια, ενώ διαπιστώθηκε αρνητική συσχέτιση, του χρονικού διαστήματος που ασκούσαν την προπονητική, με την ενσυναισθητική ακρίβεια και μόνο για την ομάδα ελέγχου, ένδειξη που καταδεικνύει πως οι έμπειροι προπονητές στην πραγματικότητα ασκούν χειρότερα το έργο τους από τους μη έμπειρους. Τα ευρήματα υποδεικνύουν την εστίαση της προσοχής των προπονητών στα λεκτικά και τα μη λεκτικά σήματα των αθλητών και προτείνεται να μην υποθέτουν τα νοήματά τους.

Διεξήχθη, από τους Πατσιαούρα, Σούλα και Παπανικολάου, (2003), διερευνητική μελέτη-πilotική έρευνα, με περιορισμένο αριθμό δείγματος και μικρή διάρκεια παρέμβασης, για την αξιολόγηση του ρόλου, επιλεγμένης, ψυχοθεραπευτικής μεθόδου, στη διαχείριση του άγχους κατάστασης και του άγχους προδιάθεσης των αθλητών.

Στην παρέμβαση εφαρμόστηκε η προσωποκεντρική προσέγγιση του Rogers, (1985; 1991a,b), με τη μορφή της συμβουλευτικής ομάδων, τουλάχιστον εβδομαδιαίας συχνότητας,

που έδιναν έμφαση σε αθλητικά θέματα που προβλημάτιζαν τους αθλητές και σχετίζονταν με τον έλεγχο του άγχους, ενώ παράλληλα δινόταν στους αθλητές και η δυνατότητα ατομικής συμβουλευτικής, που ωστόσο επικεντρωνόταν σε προσωπικά θέματα του αθλητή. Για την επιτυχημένη διεξαγωγή της παρέμβασης, δόθηκε βαρύτητα στη συνύπαρξη τριών απαιτητών συνθηκών στη δόμηση των συνεδριών, της αυθεντικότητας, της αποδοχής και της ενσυναίσθησης, του συμβούλου διευκολυντή, που επεδίωκε κυρίως την ανάπτυξη της ζεστασιάς και της αποδοχής μεταξύ των αθλητών, αλλά και την προσωπική τους ανάπτυξη, με την επιλογή λύσεων και την διαχείριση καταστάσεων.

Τους συμμετέχοντες της έρευνας αποτέλεσαν οκτώ, κορυφαίοι αθλητές στίβου ημι-αντοχής, που αντιπροσώπευαν ισάριθμα τα δύο φύλα, στους οποίους χορηγήθηκε πληροφόρηση για τις αρχές της προσωποκεντρικής παρέμβασης. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό του άγχους ήταν το Mental Readiness Form (MRF) και συμπληρώθηκε από τους αθλητές, στην αρχή της έρευνας και μετά το πέρας των οκτώ εβδομάδων, που αποτέλεσαν και τη συνολική διάρκειά της.

Η έρευνα επιβεβαίωσε την αρχική υπόθεσή της για μείωση του άγχους προδιάθεσης των αθλητών, μετά την παρεμβατική χρήση της προσωποκεντρικής μεθόδου, ενώ καταγράφηκε και μείωση της αυτοπεποίθησης των αθλητών. Το θεωρητικό μοντέλο του Rogers, σε σχέση με την πορεία της αλλαγής της ατομικής συμπεριφοράς, που συντελείται με την προσωποκεντρική παρέμβαση, εξηγεί τα φαινομενικά αντίθετα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα από τους Γεωργιάδη και Πατσιαούρα, (2004), για να αξιολογηθεί η λειτουργικότητα της εφαρμογής επιλεγμένων μεθόδων της προσωποκεντρικής προσέγγισης, της αυθεντικότητας, της αποδοχής και της ενσυναίσθησης, για τον έλεγχο του προ-αγωνιστικού άγχους σε αθλητές.

Τους συμμετέχοντες της έρευνας αποτέλεσαν 22 αθλητές του τσεκβον ντο και των δύο φύλων, που διαχωρίστηκαν σε ομάδα ελέγχου και ομάδα παρέμβασης. Ως όργανο αξιολόγησης, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, που αποτελεί προσαρμογή της κλίμακας υπολογισμού του άγχους, Mental Readiness Form (MRF), για τη διεξαγωγή ερευνών στον Ελληνικό χώρο και χορηγήθηκε πριν και μετά την παρέμβαση, που διήρκησε οκτώ

εβδομάδες. Η παρέμβαση, που δοκίμασε την προσωποκεντρική μέθοδο του Rogers (1985), πραγματοποιήθηκε με τη μορφή συμβουλευτικής ομάδων, εβδομαδιαίας συχνότητας, με αντικείμενο αγωνιστικά θέματα που έθεταν οι αθλητές. Ο προπονητής άσκησε συνήθεις παιδαγωγικές και προπονητικές μεθόδους με την ομάδα ελέγχου.

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν κατέδειξε, όπως ήταν αναμενόμενο, από τη φύση του αθλήματος που εντάσσεται στα ατομικά, που απαιτούν συχνή επαφή με τον αντίπαλο και προδιαθέτουν για φόβο τραυματισμού, υψηλά επίπεδα άγχους, καθώς ο αθλητής είναι υπεύθυνος για την επίδοση και το αποτέλεσμα του αγώνα, Martens et al., (1990). Αναλυτικότερα και οι δύο ομάδες αύξησαν το άγχος, ωστόσο η έρευνα κατέδειξε πως η τροποποιημένη μορφή της προσωποκεντρικής προσέγγισης, που βασίζεται στην θεωρία του Rogers, πέτυχε να περιορίσει αισθητά, μεταξύ των δύο μετρήσεων, την αύξηση του σωματικού άγχους για την παρεμβατική ομάδα, καθιστώντας την μη σημαντική στατιστικά. Επίσης, την διαφοροποίησε από την ομάδα ελέγχου, όπου καταγράφηκε στατιστικά σημαντική αύξηση.

Οι ερευνητές Γεωργιάδη, Πατσιαούρας και Γεωργιάδης, (2007), πραγματοποίησαν μακροχρόνια μελέτη, για τη διερεύνηση της επίδρασης της προσωποκεντρικής μεθόδου του Rogers στη διαχείριση του άγχους στον αθλητισμό. Στη μελέτη αυτή, η ψυχοθεραπευτική προσέγγιση επιλέχθηκε ως στρατηγική για την αντιμετώπιση, ίσως του πιο ισχυρού, εσωτερικού αντιπάλου των αθλητών, του προαγωνιστικού άγχους, (Θεοδωράκης, Γούδας, Παπαϊωάννου, 2001), που εξετάστηκε σε συνάρτηση με την αυτοπεποίθηση.

Οι 44 αθλητές ποδοσφαίρισης, που αποτέλεσαν τους συμμετέχοντες της έρευνας, οργανώθηκαν σε δύο ομάδες, την ελέγχου και την παρεμβατική. Η τελευταία δέχτηκε προσωποκεντρική πρακτική, τροποποιημένης μορφής, συχνότητας μιας εβδομαδιαίας συνεδρίας και διάρκειας 9 μηνών. Η ψυχοθεραπευτική μέθοδος, που εφαρμόστηκε ως συμβουλευτική ομάδων, επεξεργαζόταν τα αγωνιστικά θέματα που έθεταν οι ίδιοι οι αθλητές και επεδίωκε την πλήρη ανάπτυξη των σωματικών και διανοητικών ικανοτήτων τους και την αυτοπραγμάτωσή τους. Η παρέμβαση προέβλεπε οι συνεδρίες να διαπνέονται από αυθεντικότητα, συναισθηματική ζεστασιά-αποδοχή και εν-συναίσθηση. Ο ερευνητής-διευκολυντής αξιοποίησε επικοινωνιακά, κυρίως την τεχνική της παράφρασης, στο τέλος των

δηλώσεων των αθλητών. Στην ομάδα ελέγχου εφαρμόστηκαν οι συνήθεις παιδαγωγικές και προπονητικές μέθοδοι.

Χορηγήθηκαν στους αθλητές δύο κλίμακες προς συμπλήρωση, η σύντομη κλίμακα αξιολόγησης του άγχους, προσαρμοσμένη για έρευνες στον Ελληνικό χώρο, Mental Readiness Form (MRF) και η τροποποιημένη, ελληνική έκδοση του Competitive State Anxiety Inventory-2, (CSAI-2), που διαθέτει καλά ψυχομετρικά χαρακτηριστικά, κυρίως για τη διερεύνηση του άγχους κατάστασης και του άγχους προδιάθεσης. Μεθοδολογικά, οργανώθηκε να απαντηθούν οι κλίμακες, σε τέσσερις διαφορετικές χρονικές φάσεις της έρευνας.

Η συγκριτική ανάλυσή τους κατέδειξε, καθοριστική επίδραση της ψυχοθεραπευτικής παρέμβασης στο προαγωνιστικό άγχος, αφού, κατά την τελική μέτρηση, διαπιστώθηκε, για την παρεμβατική ομάδα, στατιστικά σημαντική μείωση, τόσο του άγχους κατάστασης, όσο και του άγχους προδιάθεσης, ενώ δε διαπιστώθηκαν διαφοροποιήσεις στο γνωστικό άγχος. Παράλληλα, εκτιμάται πως η μείωση του σωματικού άγχους των αθλητών, αύξησε πιθανόν την επικέντρωσή τους στην τεχνική τους κατάρτιση και την εκτίμηση των αδυναμιών στον τομέα αυτό, και επέφερε συνειδητοποίηση που αποτυπώθηκε στα μειωμένα επίπεδα αυτοπεποίθησης που καταγράφηκαν.

Διεξήχθη μελέτη, από τους Πατσιαούρα, Παπανικολάου, Χαριτωνίδη, Νικολαΐδη, & Κεραμίδα, (2008), για να διερευνηθεί η επίδραση παρέμβασης, προσωποκεντρικού προσανατολισμού, στο υπαρκτό, άγχος κατάστασης και χαρακτηριστικό άγχος των αθλητών.

Στην έρευνα συμμετείχαν 74 παιδιά και από τα δύο φύλα, ηλικίας από 12 έως 15 ετών, που εντάσσονταν σε ομάδες του βόλεϊ. Οι νεαροί αθλητές διαχωρίστηκαν σε ομάδες πειραματικές και σε ομάδες ελέγχου. Στις πειραματικές ομάδες εφαρμόστηκαν συνεδρίες συμβουλευτικής, εβδομαδιαίας τουλάχιστον συχνότητας, κυρίως για θέματα σχετιζόμενα με την αθλητική δράση των παικτών, ενώ παράλληλα τους εκχωρήθηκε η δυνατότητα να λαμβάνουν και ατομική συμβουλευτική, για προσωπικά θέματα, που θεωρητικά δύνανται να διαφοροποιήσουν την απόδοση των αθλητών. Οι σύμβουλοι ερευνητές επεδίωκαν να δομήσουν ένα ασφαλές περιβάλλον, που θα προδιέθετε τους αθλητές να μιλήσουν με άνεση

και να επιτύχουν την επίλυση των προβλημάτων τους, μέσα από προσωπικές επιλογές, χωρίς παρεμβάσεις συμβούλων και παροχή έτοιμων λύσεων.

Τεχνικές που εφάρμοσαν στην επικοινωνία, οι σύμβουλοι της προσωποκεντρικής παρέμβασης, ήταν η αντανάκλαση, δηλαδή το αντικαθρέφτισμα του συναισθήματος, αλλά και η παράφραση, ώστε να αναδυθούν συναισθήματα, σκέψεις και θεωρίες του αθλητή, που θα εξέλισσαν τους προβληματισμούς του, ενώ τα ερωτήματα ανοιχτού τέλους, που έδιναν την δυνατότητα στον αθλητή να συμφωνήσει, ή να διαφωνήσει με τον σύμβουλο, πιστοποιούσαν τη γνησιότητα του ενδιαφέροντος του συμβούλου και την πρόθεσή του για κατανόηση και αποδοχή του αθλητή. Στην ομάδα ελέγχου, οι έμπειροι κορυφαίοι προπονητές συνέχισαν να ασκούν τις παιδαγωγικές και προπονητικές αρχές, που συνήθως εφάρμοζαν.

Οι αθλητές συμπλήρωσαν, στην έναρξη και στο τέλος της περιόδου, διάρκειας 32 εβδομάδων, κλίμακες μέτρησης του άγχους, την STAI1, που ανιχνεύει το άγχος κατάστασης και τα αισθήματα ανησυχίας, έντασης, ανασφάλειας και νευρικότητας και την STAI2, που εκτιμά το χαρακτηριστικό άγχος, που σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας.

Τα δεδομένα καταδεικνύουν πως τα αγόρια λάμβαναν βοήθεια από τους συμβούλους, με μεγαλύτερη συχνότητα από τα κορίτσια, που προτίμησαν τη γραπτή επικοινωνία, ενώ η στατιστική ανάλυση των δεδομένων επισημαίνει σημαντική μείωση του χαρακτηριστικού άγχους στα αγόρια της πειραματικής ομάδας, κατά τη δεύτερη φάση και στατιστικά σημαντική μείωση του άγχους κατάστασης, στα κορίτσια της πειραματικής ομάδας, σε σχέση με την ελέγχου, κατά τη δεύτερη μέτρηση. Τα δεδομένα αυτά επιβεβαιώνουν τη θετική παρέμβαση της προσωποκεντρικής θεώρησης σε αθλητές ομαδικών αθλημάτων, που προτείνεται, ως αξιόπιστη μέθοδος, για τον έλεγχο του άγχους, πεποίθηση που υποστηρίζεται και από το θεωρητικό μοντέλο του Rogers (1985, 1991 a,b).

Πραγματοποιήθηκε μελέτη από τον Πατσιαούρα, (2008), με σκοπό να διερευνηθούν οι πιθανές επιπτώσεις της προσωποκεντρικής μεθόδου στην παρακίνηση των αθλητών και την επιθυμία τους για επιτυχημένη αγωνιστική εκτέλεση. Αναπτύχθηκε πειραματική διαδικασία, που προτείνει προσέγγιση που αναγνωρίζει το κάθε άτομο, όχι μόνο ως αθλητή, αλλά και ως πρόσωπο που επιζητά συναισθηματική υποστήριξη και αποδοχή των αναγκών του.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 74 παίκτες, από 5 ομάδες νεανίδων του βόλεϊ και των δύο φύλων, που συμμετείχαν σε πρωτάθλημα στην Αυστρία. Μεθοδολογικά επιλέχθηκε η δόμηση πειραματικής ομάδας και ομάδας ελέγχου. Οι αθλητές συμπλήρωσαν κλίμακα προσδιορισμού της παρακίνησης για εκτέλεση, υψηλής αξιοπιστίας, το Test of Achievement Motivation for Adolescents, του Hermans, (1976), που αξιολογούσε 5 παράγοντες, (α) την επιθυμία για εκτέλεση και επιτυχία, (β) το διευκολυντικό άγχος, (γ) τον φόβο της αποτυχίας, (δ) την κοινωνική αποδοχή και (ε) τον συνδυασμό του διευκολυντικού άγχους με το φόβο της αποτυχίας. Η κλίμακα συμπληρώθηκε πριν και μετά την παρέμβαση, που διήρκησε 8 μήνες.

Στην πειραματική ομάδα εφαρμόστηκε η Ροτζεριανή προσωποκεντρική μέθοδος, με τη μορφή συμβουλευτικών συνεδριών, που είχαν τουλάχιστον εβδομαδιαία συχνότητα. Η πειραματική ομάδα εξοικειώθηκε με την προσωποκεντρικού τύπου λεκτική επικοινωνία. Ο διευκολυντής αξιοποίησε την τεχνική της αντανάκλασης, για τη χορήγηση λεκτικής ανατροφοδότησης στους αθλητές, που θα λειτουργούσε παρακινητικά, στα πλαίσια της επικοινωνίας. Επίσης, δόθηκε βαρύτητα στη μόρφωση ασφαλούς περιβάλλοντος, που θα προδιέθετε τους αθλητές για την αυτοέκφρασή τους και θα τους κατηύθυνε στην προσωπική ανάπτυξη και αυτοπραγμάτωση, (Rogers, 1991b). Ο προπονητής επικοινωνιακά, μεταχειρίστηκε την τεχνική της παράφρασης, για να επιτύχει την ανάδυση των θεμάτων που απασχολούσαν τους αθλητές, με την επιδίωξη οι ίδιοι οι αθλητές να επιλέξουν τις επιθυμητές λύσεις στα προβλήματά τους. Παράλληλα, πραγματοποιούνταν και ατομική συμβουλευτική, όταν προέκυπταν θέματα στην προσωπική και την κοινωνική ζωή των αθλητών. Στους αθλητές παρέχονταν η δυνατότητα να εκφραστούν, εκτός από προφορικά και γραπτά, αν το επιθυμούσαν. Ο προπονητής ήταν παρών ενεργά, αλλά και ως παρατηρητής, σε κάθε φάση του πειραματικού σχεδιασμού. Με την ομάδα ελέγχου εφαρμόστηκαν οι συνήθειες παιδαγωγικές και προπονητικές πρακτικές.

Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν δε στηρίζει την υπόθεση που προέβλεπε πως η προσωποκεντρική μέθοδος θα βοηθούσε τους αθλητές να αυξήσουν την παρακίνησή τους για την εκτέλεση και την επιτυχία, παρέχοντάς τους την ευκαιρία να επιλέξουν και να αποφασίσουν τον τρόπο επίλυσης των προβλημάτων τους. Διαπιστώθηκε μείωση της επιθυμίας στα αγόρια για την εκτέλεση και την επίτευξη και μη σημαντικές διαφορές στην παρακίνηση των κοριτσιών και για τις δύο ομάδες, την πειρατική και την ελέγχου. Η προσωποκεντρική μέθοδος, στην παρούσα μελέτη, με τους περιορισμούς που τη διέκριναν,

δεν αναδείχτηκε αποτελεσματική πρακτική για τη διαφοροποίηση της παρακίνησης των αθλητών στην αγωνιστική τους εκτέλεση και επιτυχία.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΡΕΥΝΟΥΝ ΤΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η λειτουργικότητα του ψυχοθεραπευτικού περιβάλλοντος, που αρχικά διερευνήθηκε στο νοσηλευτικό χώρο παροχής φροντίδας υγείας, υπαγορεύει την ενδεικτική ανασκόπηση ανάλογων ερευνών.

Πραγματοποιήθηκε μελέτη, από τους Edvardsson, Sandman, & Rasmussen, (2008), για να δομηθούν και να αξιολογηθούν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της έκδοσης του ερωτηματολογίου του προσωποκεντρικού κλίματος για ασθενείς, Person-Centered Climate Questionnaire- Patient, (PCQ-P), στη Σουηδική γλώσσα. Τη συγκρότηση ανάλογης έγκυρης και αξιόπιστης κλίμακας, καθιστά επιτακτική η εκτίμηση, πως η φυσική και ψυχολογική οπτική του συστήματος φροντίδας υγείας, επηρεάζει την ευεξία και την ανάρρωση των ασθενών.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 544 ασθενείς από την ιατρική, τη χειρουργική και την ψυχιατρική πτέρυγα, 3 νοσοκομείων στη Σουηδία, που ήταν αντιπροσωπευτικά διαφορετικών φυσικών περιβαλλόντων και φιλοσοφιών φροντίδας. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκε εισαγωγικό θεματικό εργαλείο, δημιουργήμα ποιοτικών ερευνών. Αρχικά, αποκτήθηκαν τα θέματα, που αντιπροσωπεύουν επαρκώς το φαινόμενο που μελετάται.

Προέκυψε 45 -θεματικό ερωτηματολόγιο, δηλώσεων αυτοαναφοράς για το κλίμα, τύπου Likert, που περιλαμβάνει τις τρεις διαστάσεις του κλίματος που έχουν αναγνωριστεί, την ασφάλεια, το κλίμα καθημερινότητας και το κλίμα φιλοξενίας. Τα ποιοτικά δεδομένα, όπως και τα δημογραφικά, συλλέχθηκαν στη χρονική διάρκεια του ενός μήνα. Πραγματοποιήθηκε ανάλυση παραγόντων, για να μειωθεί ο αριθμός των θεμάτων και να καθοριστεί η φύση και ο αριθμός των παραγόντων που εξηγούν τις σχέσεις, ανάμεσα στα θέματα που αντιπροσωπεύουν το προσωποκεντρικό κλίμα. Από τη διαδικασία προέκυψαν 10 θέματα, αντιπροσωπευτικά της έννοιας ασφάλεια, 4 θέματα, αντιπροσωπευτικά του παράγοντα καθημερινότητα και 3 θέματα, αντιπροσωπευτικά της διάστασης φιλοξενία. Η

επιβεβαιωτική ανάλυση στηρίζει τη διερευνητική ανάλυση και αποδέχεται το 17-θεματικό ερωτηματολόγιο, με το μοντέλο των τριών παραγόντων.

Η εσωτερική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου αξιολογήθηκε ως ικανοποιητική, ενώ και η αξιοπιστία του ήταν στατιστικά σημαντική, καθιστώντας το αποτελεσματικό όργανο για τον προσδιορισμό του επιπέδου, που το κλίμα, σε περιβάλλοντα φροντίδας, γίνεται αντιληπτό ως προσωποκεντρικό. Το περιεχόμενο της κλίμακας αποδεικνύεται πως αντανακλά, σε μεγάλη έκταση, τις διαστάσεις της προσωποκεντρικότητας. Παράλληλα, συμπεριλαμβάνει τα χαρακτηριστικά των νοσοκόμων και του περιβάλλοντος φροντίδας, που περιγράφεται ως προσωποκεντρικό, αλλά και τα αποτελέσματα, όπως την ικανοποίηση και το αίσθημα ευεξίας από την φροντίδα. Το ερωτηματολόγιο δύναται να αξιοποιηθεί για να περιγραφεί, σε ποια έκταση, το κλίμα, σε διαφορετικά νοσοκομειακά συστήματα φροντίδας, γίνεται αντιληπτό ως προσωποκεντρικό, επίσης, για να διερευνηθεί η συσχέτιση ανάμεσα στα επίπεδα της προσωποκεντρικότητας, με τις μετρήσεις της ευεξίας των ασθενών και για να μετρηθούν οι αλλαγές στην αντίληψη του περιβάλλοντος, ως αποτέλεσμα των παρεμβάσεων. Προτείνεται επεξεργασία και προσαρμογή του ερωτηματολογίου, για να εφαρμόζει και σε ψυχιατρικούς ασθενείς, ώστε να αξιολογεί κατάλληλα το αντιλαμβανόμενο προσωποκεντρικό κλίμα και στον ιδιάζοντα αυτό χώρο.

Οι ερευνητές Edvardsson, Koch, & Nay, (2009), οργάνωσαν μελέτη, με σκοπό να εξετάσουν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της Αγγλικής έκδοσης του ερωτηματολογίου προσωπο-κεντρικού κλίματος για ασθενείς, English version Person-Centered Climate Questionnaire- Patient, (PCQ-P), που μετρά σε ποια έκταση το κλίμα του συστήματος φροντίδας υγείας γίνεται αντιληπτό ως προσωπο-κεντρικό.

Μεθοδολογικά, αξιοποιήθηκε ψυχομετρικός σχεδιασμός για τον έλεγχο της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της Αγγλικής έκδοσης του ερωτηματολογίου του πρόσωπο-κεντρικού κλίματος, που είχε υποστεί κατάλληλη μεταφραστική διαδικασία. Τους συμμετέχοντες, αποτέλεσαν 108 ασθενείς, Αυστραλιανού νοσοκομείου, με ετερογενείς διαγνώσεις, οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο αυτό-αναφορών, το PCQ-P, που αξιολογεί σε ποια έκταση το κλίμα του συστήματος φροντίδας υγείας γίνεται αντιληπτό ως προσωποκεντρικού χαρακτήρα.

Τα συνολικά αποτελέσματα υποστηρίζουν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά του ερωτηματολογίου και η ψυχομετρική αξιολόγηση αναδεικνύει τη νέα Αγγλική έκδοση, ως έγκυρη και αξιόπιστη κλίμακα, για την εκτίμηση της έκτασης, που το κλίμα ενός συστήματος φροντίδας υγείας, μπορεί να αναγνωριστεί από τους ασθενείς ως πρόσωπο-κεντρικής ποιότητας. Οι ερευνητές προτείνουν την αξιοποίηση του ερωτηματολογίου, για την διερεύνηση των σχέσεων των διαφορετικών επιπέδων πρόσωπο-κεντρικού προσανατολισμού, με τις μετρήσεις της ευημερίας των ασθενών, αλλά και για την καταγραφή των επιπέδων της πρόσωπο-κεντρικότητας σε διαφορετικά περιβάλλοντα φροντίδας και την εκτίμηση των επιδράσεων των παρεμβατικών σχεδιασμών, στην αντίληψη του κλίματος ως προσωποκεντρικού.

Οι μελέτες, με αποκλειστικό διερευνητικό αντικείμενο τις διαστάσεις του ψυχολογικού κλίματος της αθλητικής ομάδας είναι περιορισμένες. Δεδομένα για το περιβάλλον της ομάδας, απορρέουν συνήθως από την εξέταση των παραγόντων: χαρακτηριστικά του προπονητή, στυλ ηγεσίας, συνοχή της ομάδας και προγράμματα δόμησης ομάδας.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα από τους Pain, & Harwood, (2006), με κύριο σκοπό την πληρέστερη κατανόηση των παραγόντων που εντάσσονται στο αθλητικό περιβάλλον και αναγνωρίζεται πως επηρεάζουν θετικά, ή αρνητικά, την αγωνιστική εκτέλεση των αθλητών.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 6 προπονητές εθνικού επιπέδου, 4 παίκτες και 3 άτομα από το επιστημονικό αθλητικό προσωπικό. Επιλέχθηκε η διαφορετικότητα των συμμετεχόντων, ώστε να είναι αντιπροσωπευτικό το δείγμα και να υπηρετήσει την ανάδυση ποικίλων εμπειριών και οπτικών του περιβάλλοντος αγωνιστικής εκτέλεσης, αθλητικών ομάδων νέων, στην Αγγλία, που αποτελούσε την κύρια πρόθεση της έρευνας.

Δεδομένα συλλέχθηκαν, σε διάστημα 3 εβδομάδων μετά τα τουρνουά, με τη χρήση ημιδομημένου πρωτόκολλου, για την πραγματοποίηση προσωπικών συνεντεύξεων, διαφοροποιημένου χαρακτήρα, για τις κατηγορίες προπονητών και παικτών. Οι προπονητές απάντησαν σε δημογραφικά, σε ερωτήματα για την απόδοση των παικτών και της ομάδας και κατέθεσαν προτάσεις για την υποστήριξη του προσωπικού, ενώ οι παίκτες απάντησαν ερωτήματα που αφορούσαν την αγωνιστική εκτέλεση της ομάδας. Η συνέντευξη λήφθηκε από προπονητή, πρώην παίκτη ποδοσφαίρου, ειδικευμένο στην ποιοτική ερευνητική

μεθοδολογία. Τα δεδομένα που αναλύθηκαν ποιοτικά και κατηγοριοποιήθηκαν ως θετικής και αρνητικής επίδρασης στην απόδοση, αναγνώρισαν το περιβάλλον εκτέλεσης σε διεθνή τουρνουά, με τις εξής γενικές διαστάσεις : (α) σχεδιασμός και οργάνωση, (β) φυσικό περιβάλλον, (γ) παράγοντες τακτικής, (δ) φιλοσοφία ανάπτυξης και εκτέλεσης, (ε) ψυχολογικοί παράγοντες, (στ) φυσικοί παράγοντες, (ζ) κοινωνικοί παράγοντες και (η) προπόνηση.

Αναδύθηκε υγιής ισορροπία ανάμεσα στους θετικούς και τους αρνητικούς παράγοντες. Η συνοχή της ομάδας αξιολογήθηκε, με τη μεγαλύτερη συχνότητα, ως θετικός παράγοντας για την απόδοση, ενώ θετικά αναγνωρίστηκε και η οργάνωση κοινωνικών δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας και η αντίληψη, από τον αθλητή, ισχυρής συνοχής της ομάδας, ενώ και οι προπονητές έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνική διάσταση για τη συνοχή της ομάδας. Οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις, οι προσωπικές συναντήσεις και η συνέχεια προσωπικού και παικτών, αναδείχθηκαν βοηθητικοί παράγοντες για την απόδοση των παικτών και της ομάδας, ενώ οι ίδιοι οι αθλητές και οι προπονητές δήλωσαν πως η έλλειψη κοινού χρόνου αποδυναμώνει τις σχέσεις τους.

Ο παράγοντας κούραση στα τουρνουά, που αναφέρθηκε με τη μεγαλύτερη συχνότητα στις αρνητικές διαστάσεις, εντάχθηκε στους προπονητικούς και κοινωνικούς παράγοντες, καθώς διαπιστώθηκε πως η επαγγελματικού επιπέδου προπόνηση δύναται να μειώσει την αυτονομία των παικτών, τη χαρά και την ευχαρίστηση που συνδέονται με τον αγώνα. Από τους ψυχολογικούς παράγοντες, το άγχος αναγνωρίστηκε πως υπογραμμίζει τη φτώχη απόδοση, ίσως κάτω από την πίεση των προσδοκιών των προπονητών και του προσανατολισμού της παρακίνησης.

Η παρούσα έρευνα αποκαλύπτει πρόσθετες διαστάσεις του περιβάλλοντος, που αποσπούν την προσοχή και επηρεάζουν την απόδοση, αν και δεν εντάσσονται στους παράγοντες υψηλής συχνότητας. Το περιβάλλον απόδοσης αναδεικνύεται πολυπαραγοντικό, με την απόδοση να εξαρτάται από αλληλεπιδραστικούς παράγοντες.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα από τους Philippe, & Seiler, (2006), με σκοπό να διερευνηθεί η ποιότητα της σχέσης του προπονητή με τον αθλητή.

Η έρευνα διεξήχθη με τη συμμετοχή πέντε αντρών, κορυφαίων αθλητών της εθνικής ομάδας κολύμβησης της Ελβετίας, που προπονούνταν με διαφορετικό προπονητή. Επιλέχθηκε ποιοτική μεθοδολογία, που προέβλεπε τη συμπλήρωση, με τη μορφή της ημιδομημένης συνέντευξης, 57 ερωτημάτων, ανοιχτού τέλους, που περιελάμβαναν εισαγωγική θεματολογία δημογραφικών και τις ενότητες της εγγύτητας στον προπονητή, του συνεργατικού προσανατολισμού και της συμπληρωματικότητας στην δυάδα. Οι ενότητες αυτές που διακρίθηκαν, αντιπροσωπεύουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις συμπεριφορές, που αποτελούν τις ποιότητες που προσδιορίζουν τη σχέση του αθλητή με τον προπονητή και είναι αμοιβαίες και αιτιωδώς σχετιζόμενες.

Διεξήχθη ποιοτική ανάλυση περιεχομένου των συλλεχθέντων δεδομένων, από την οποία αναδύθηκαν θέματα που ταξινομήθηκαν ως υποκλίμακες τριών κεντρικών εννοιϊκών. Προέκυψαν, για την ενότητα εγγύτητα του προπονητή με τον αθλητή, οι υποκλίμακες: αιτήματα του προπονητή - απαιτήσεις των αθλητών και κοινωνικές σχέσεις, για την ενότητα του προσανατολισμού, οι υποκλίμακες: επικοινωνία και τοποθέτηση στόχων, και για την ενότητα συμπληρωματικότητα, οι υποκλίμακες: αποδοχή του άλλου προσώπου και σεβασμός των ρόλων του.

Η εγγύτητα αναλύθηκε, ως η ύπαρξη θετικών συναισθημάτων, που δένουν τα μέλη της σχέσης. Τα αποτελέσματα προβάλλουν την κοινωνική σχέση, που οι αθλητές χαρακτήρισαν ως προσωπική και σχέση φροντίδας, ως σημαντικό παράγοντα, γιατί προάγει την επαγγελματική σχέση και καταδεικνύουν πως η σχέση αυτή δύναται να συντελέσει στην ενίσχυση της αθλητικής απόδοσης.

Ο προσανατολισμός προσδιορίστηκε ως η ανάγκη να εγκαθιδρυθεί κοινό έδαφος και η επικοινωνία, που περιλαμβάνει λεκτικές συναλλαγές, για τεχνικά και προσωπικά θέματα, για τη λήψη αποφάσεων και τον προσανατολισμό των στόχων, αναγνωρίστηκε ως το όχημα για να εγκαθιδρυθεί το κοινό έδαφος, για την επιτέλεση της γνωριμίας του προπονητή με τον αθλητή. Αξιολογήθηκαν ως σημαντικές, οι προφορικές συναλλαγές, για τεχνικά και προσωπικά θέματα των αθλητών. Οι αθλητές ανέφεραν πως, αναζητώντας τον προπονητή τους, εκτιμούσαν την κοινωνική ικανότητά του και τις επικοινωνιακές δεξιότητές του να ακούν τον αθλητή και να επιλύουν προβλήματα και δηλώνουν πως οι διαπροσωπικές ποιότητες του προπονητή, όπως να ενθαρρύνει, να παρακινεί, να υποστηρίζει και να δίνει την αίσθηση της ευθύνης, συντελεί στην ανάπτυξή τους. Η έρευνα καταδεικνύει πως η ικανότητα

των προπονητών για κοινωνική υποστήριξη, παροχή πληροφοριών και μετάδοση συναισθημάτων, δύναται να διευκολύνει την ανάπτυξη της αθλητικής εκτέλεσης.

Ως συμπληρωματικότητα ερμηνεύτηκε η ικανότητα για αποδοχή και σεβασμό των ρόλων, των έργων και των ευθυνών των άλλων, χαρακτηριστικά που αναγνωρίστηκαν ως θετικές ποιότητες που αξιολογούνται σημαντικές και εμπλουτίζουν τη σχέση, για την πραγμάτωση της ανάπτυξης και της επιτυχίας της εκτέλεσης. Οι αθλητές χαρακτήρισαν τη σχέση με τους προπονητές αμοιβαία, καθώς αντιλαμβάνονταν πως οι ίδιοι βοηθούν τους προπονητές να εκπληρώσουν τα καθήκοντα και τις ευθύνες τους και οι προπονητές βοηθούν τους αθλητές να εκπληρώσουν τα δικά τους καθήκοντα και αρμοδιότητες. Οι αθλητές απέδωσαν στον προπονητή το ρόλο του συμβούλου και όχι του εντολέα, ενώ στους ίδιους αναγνώρισαν το ρόλο να ακούν τον προπονητή και να λαμβάνουν τις αποφάσεις τους, με προσωπική ευθύνη.

Οι ερευνητές Price, & Weiss, (2004), αξιοποιώντας, ως θεωρητική έδρα, το πολυδιάστατο μοντέλο ηγεσίας του Chelladurai, (1980 ,1990), υλοποίησαν έρευνα για να εξετάσουν τη σχέση ανάμεσα στο σύνδρομο burnout των προπονητών, με τις αντιλαμβανόμενες προπονητικές συμπεριφορές και τις γνωστικές και συναισθηματικές αποκρίσεις των αθλητών στις αθλητικές εμπειρίες. Διατυπώθηκε η υπόθεση πως οι υψηλότερες τιμές συναισθηματικής εξουθένωσης των προπονητών θα σήμαιναν περισσότερες αυταρχικές και λιγότερες δημοκρατικές συμπεριφορές στη λήψη των αποφάσεων, επίσης λιγότερη εκπαίδευση και καθοδήγηση, λιγότερη θετική ανατροφοδότηση και κοινωνική υποστήριξη στους αθλητές τους. Επίσης, υποτέθηκε πως υψηλότερες τιμές εξουθένωσης στους αθλητές, θα συνδέονταν με υψηλότερα επίπεδα άγχους και εξουθένωσης των αθλητών και μικρότερη ευχαρίστηση και αντιλαμβανόμενη ικανότητα.

Οι συμμετέχοντες ήταν 193 γυναίκες, παίκτριες ποδοσφαίρου, ενώ στο δείγμα συμπεριλήφθηκαν και 15 κορυφαίοι προπονητές και των δύο φύλων. Πραγματοποιήθηκαν μετρήσεις, της ευχαρίστησης των αθλητών, του αγωνιστικού άγχους, της αντίληψης των αθλητών για την ικανότητά τους στο ποδόσφαιρο, του συνδρόμου burnout των αθλητών, του συνδρόμου burnout των προπονητών και των αντιλαμβανόμενων συμπεριφορών των προπονητών, όπως είναι η εκπαίδευση και η καθοδήγηση, η θετική ανατροφοδότηση, η κοινωνική υποστήριξη, οι δημοκρατικές και οι αυταρχικές αποφάσεις.

Αποδείχτηκε πως οι προπονητές που επιδείκνυαν υψηλότερες τιμές συναισθηματικής εξουθένωσης, αξιολογούνταν από τις ομάδες τους πως παρείχαν λιγότερη εκπαίδευση τεχνικών και δεξιοτήτων, λιγότερη καθοδήγηση, μειωμένο επίπεδο δυσκολιών στην προπόνηση, λιγότερο έπαινο και κοινωνική υποστήριξη στους αθλητές τους, ενώ λάμβαναν περισσότερες δημοκρατικές αποφάσεις. Αυτές οι προπονητικές συμπεριφορές επέφεραν χαμηλότερη ευχαρίστηση και αντιλαμβανόμενη ικανότητα και υψηλότερο άγχος και σύνδρομο burnout στους αθλητές ποδοσφαίρου. Οι προπονητές με υψηλότερη εξουθένωση επεδείκνυαν λιγότερο ενδιαφέρον και ανησυχία για τους αθλητές και απομάκρυνση από τις αλληλεπιδράσεις τους, έδειχναν παραίτηση από την άσκηση ελέγχου, ενώ επέτρεπαν την ανάμειξη των αθλητών στη λήψη των αποφάσεων σε σχέση με σημαντικά θέματα της ομάδας και απέφευγαν να επιδείξουν αυταρχική εξουσία στη λήψη των αποφάσεων.

Διαπιστώθηκε, πως η εκδήλωση, από τους προπονητές, μικρότερης συχνότητας εκπαίδευσης και καθοδήγησης, χαρακτηριστικά του συνδρόμου burnout, αλλά και λιγότερης θετικής ανατροφοδότησης, συνδέεται με αναφορές, από τους αθλητές, λιγότερων θετικών ψυχολογικών αποκρίσεων, όπως αντίληψη χαμηλής ικανότητας και μικρότερη ευχαρίστηση και περισσότερων αρνητικών, όπως υψηλότερο άγχος και burnout. Η υψηλότερη χρήση του δημοκρατικού στυλ και η χαμηλότερη του αυταρχικού, αντανάκλα υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής εξουθένωσης, που συνδέεται με περισσότερες θετικές και λιγότερες αρνητικές ψυχολογικές επιπτώσεις στους αθλητές.

Η σύνδεση των προπονητικών συμπεριφορών με τις επιπτώσεις στους αθλητές, υποδεικνύει πως οι αθλητές απολαμβάνουν το παιχνίδι, νιώθουν περισσότερο ικανοί στο άθλημά τους, και βιώνουν λιγότερο άγχος και σύνδρομο εξουθένωσης, όταν οι προπονητές τους επιτρέπουν να καθορίζουν μόνοι τους στόχους τους, να συμμετέχουν στις αποφάσεις της ομάδας και την προπονητική πρακτική, όταν δηλαδή εφαρμόζουν το δημοκρατικό στυλ ηγεσίας. Οι ποιότητες που προκύπτουν από το δημοκρατικό στυλ αναγνωρίζεται πως συνηγορούν για τη ψυχολογική ευημερία των αθλητών, την αθλητική επίδοση και την συνεχιζόμενη εμπλοκή τους στα σπορ. Αντίθετα, όταν οι προπονητές εμφανίζονται ανυποχώρητοι ηγέτες της ομάδας, εφαρμόζουν δηλαδή το αυταρχικό στυλ, οι αθλητές αναφέρουν περισσότερες αρνητικές ψυχολογικές επιπτώσεις. Οι αθλητές που αντιλαμβάνονταν υψηλής συχνότητας, εκπαίδευση, καθοδήγηση, κοινωνική υποστήριξη και θετική ανατροφοδότηση, ανέφεραν υψηλότερη αντίληψη ικανότητας και ευχαρίστησης, χαμηλότερο άγχος και λιγότερα συμπτώματα εξουθένωσης.

Σκοπός της έρευνας, που διεξήχθη από τους Jowett, & Cramer, (2010), ήταν να προσδιοριστεί αν η αντίληψη της ποιότητας των δύο διαφορετικών πλαισίων κοινωνικών σχέσεων, με τους σημαντικούς άλλους που εντάσσονται στο περιβάλλον άθλησης, τους γονείς και τον προπονητή, χωριστά και συνολικά, μπορούν να προβλέψουν την περιγραφή του φυσικού εαυτού από τους αθλητές. Επίσης, θα μελετηθεί πως τα δύο πλαίσια σχέσεων συμπληρώνουν και ενισχύουν το ένα το άλλο για τη μόρφωση της αντίληψης του φυσικού εαυτού του αθλητή. Στην παρούσα μελέτη, ο φυσικός εαυτός αναγνωρίζεται, σύμφωνα με ορισμό που έχει διατυπωθεί, ως η αίσθησης αξίας του αθλητή ως ικανού και με δεξιότητες εκτελεστή στο επιλεγμένο άθλημα.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 173 νεαροί Βρετανοί αθλητές και των δύο φύλων, ηλικίας 13 έως και 23 ετών, που επιλέχθηκε να ασκούνται μεθοδικά, σε διάφορα οργανωμένα αθλήματα, όπου οι γονείς παραδοσιακά εμπλέκονται στενά στην αθλητική συμμετοχή των παιδιών τους, ενώ και οι προπονητές κατέχουν ουσιώδη ρόλο στην αγωνιστική εμπειρία των αθλητών. Χορηγήθηκαν στους συμμετέχοντες, κατάλληλες για τα νεαρά παιδιά, σύντομες εκδόσεις ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς (α) της ποιότητας της σχέσης με τους γονείς και με τους προπονητές, που ανιχνεύει τις ποιότητες: κοινωνική υποστήριξη, βάθος της σχέσης και σύγκρουση στη σχέση και (β) της αυτοπεριγραφής κορυφαίων αθλητών, που διερευνά πέντε διαστάσεις: τη δεξιότητα, τη μορφή του σώματος, τη φυσιολογική κατάσταση, την πνευματική προετοιμασία και τη συνολική απόδοση.

Η ανάλυση των δεδομένων αποδεικνύει πως η αντίληψη των νεαρών αθλητών για τη σχέση τους με τον προπονητή, συνδέεται με τον φυσικό εαυτό. Πιο εξειδικευμένα, διαπιστώθηκε, πως η ποιότητα βάθος της σχέσης με τον προπονητή, ή σημαντικότητα και παροχή υποστήριξης, συνδέεται θετικά και είναι ο μόνος προβλεπτικός παράγοντας και για τις πέντε διαστάσεις του φυσικού εαυτού, διαπίστωση που ερμηνεύεται πως ο ουσιαστικός και υποστηρικτικός προπονητής μπορεί να συμβάλει θετικά στην εικόνα των νεαρών αθλητών για τον φυσικό εαυτό, που στο αναπτυξιακό στάδιο που βρίσκεται ο αθλητής προσδοκάται να αυξήσει τη δέσμευσή του στο άθλημα και να ενισχύσει την προσπάθεια που θα καταβάλλει στην προπόνηση και τον αγώνα. Διαπιστώθηκε επίσης, πως η σχέση με τον προπονητή επιδρά πιο ισχυρά από την σχέση με τους γονείς. Αντίθετα, δεν εντοπίστηκε συσχέτιση της σύγκρουσης, όπως των διαφωνιών, ή της έκφρασης θυμού και αβεβαιότητας,

που συνοδεύουν τη σύγκρουση, με καμία από τις πέντε διαστάσεις του εαυτού. Η αντίληψη της σύγκρουσης στη σχέση με τον προπονητή προέβλεπε αρνητικά τη φυσική ικανότητα και τη συνολική απόδοση. Επίσης, βρέθηκε θετική συσχέτιση της αθλητικής εμπειρίας, όπως και της μακροχρόνιας προπονητικής σχέσης, με την υποστήριξη από τον προπονητή, καθώς αυξάνονταν οι ευκαιρίες για τη λήψη υποστήριξης.

Η αντίληψη των αθλητών για την ποιότητα της σχέσης με τους γονείς δεν σχετιζόταν με την αντίληψη του φυσικού εαυτού.

Η διερεύνηση της αλληλεπίδρασης των σχέσεων και η ανάδειξη των σημαντικών ποιοτήτων τους είναι σημαντική, γιατί επιδρά στη διαμόρφωση της αυτοαντίληψης των αθλητών, στην ψυχολογική υγεία και την ευημερία τους. Η διαπίστωση της θετικής επίδρασης που ασκεί η σχέση με τον προπονητή στη μόρφωση της εικόνας για τον φυσικό εαυτό και η διαφοροποίησή της, από τη σχέση με τους γονείς, ερμηνεύεται από τη θεώρηση πως οι αξιολογήσεις των προπονητών είναι περισσότερο σημαντικές για τους νεαρούς αθλητές, από ότι των γονέων. Η διερεύνηση της συνεργατικής αλληλεπίδρασης της σχέσης με τον προπονητή και της σχέσης με τους γονείς, αποκάλυψε πως η αντίληψη ανάπτυξης της αθλητικής δεξιότητας συσχετιζόταν θετικά με την αντίληψη σύγκρουσης με τον προπονητή όταν η αντίληψη σύγκρουσης με τους γονείς ήταν χαμηλή, ενώ σχετιζόταν αρνητικά, όταν η αντίληψη σύγκρουσης με τους γονείς ήταν υψηλή. Επίσης η αντίληψη της μορφής σώματος συσχετιζόταν θετικά με τη σύγκρουση με τον προπονητή, όταν η αντίληψη της σύγκρουσης με τους γονείς ήταν χαμηλή και αρνητικά, όταν η αντίληψη της σύγκρουσης με τους γονείς ήταν υψηλή. Η αντίληψη σύγκρουσης, στο ένα από τα δύο πλαίσια σχέσεων, δύναται να αντισταθμιστεί, όταν δεν υφίσταται στο άλλο πλαίσιο σχέσεων, ενώ δύναται να αυξήσει τη μάθηση που προκύπτει από τη διαχείριση της σύγκρουσης. Μπορεί να υποτεθεί πως τη διαχείριση της σύγκρουσης στο ένα πλαίσιο σχέσεων βοηθά η ύπαρξη έτερης υποστηρικτικής σχέσης.

Διεξήχθη μακροχρόνια έρευνα, από τους Reinboth, & Duda, (2006), με σκοπό να εξεταστεί η σχέση των αλλαγών του κοινωνικού περιβάλλοντος, που σχεδιάστηκε από τον προπονητή, δηλαδή του κλίματος παρακίνησης, με αλλαγές στην ικανοποίηση των αναγκών και στους δείκτες της ψυχολογικής και φυσικής ευημερίας των αθλητών.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 128 αθλητές και των δύο φύλων, μεγάλου Βρετανικού Πανεπιστημίου, που αντιπροσώπευαν πολλά διαφορετικά αθλήματα και αγωνίζονταν στο άθλημά τους, για τουλάχιστον πέντε χρόνια. Η έρευνα διήρκησε πέντε μήνες, όσο η αγωνιστική περίοδος των αθλητών και συλλέχθηκαν δύο φορές δεδομένα από το δείγμα, η πρώτη, έξι με οκτώ εβδομάδες, μετά την έναρξη της περιόδου, και η δεύτερη, έξι με οκτώ εβδομάδες, πριν τη λήξη της. Σε κάθε περίπτωση, αξιολογήθηκε, πως το χρονικό διάστημα ήταν ικανό, για να συνάψουν οι αθλητές σχέσεις, τόσο με τον προπονητή, όσο και με τους συναθλητές τους, στα όρια της ομάδας και πως το κλίμα παρακίνησης είχε εδραιωθεί, πριν την επιτέλεση της πρώτης μέτρησης. Οι αθλητές συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο αντιλαμβανόμενης παρακίνησης στα σπορ, το *Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2* (PMCSQ-2, Newton, et al., 2000), που προσδιόριζε την αντιλαμβανόμενη παρακίνηση, ως προς δύο διαστάσεις, τον προσανατολισμό του κλίματος στο έργο και τον προσανατολισμό στο εγώ. Επίσης, συμπληρώθηκε ερωτηματολόγιο που αξιολογούσε το περιβάλλον στην ομάδα. Παράλληλα, εκτιμήθηκε η ικανοποίηση της ανάγκης για αυτονομία, της ανάγκης για ικανότητα και της ανάγκης για συνεκτικότητα στα πλαίσια της ομάδας. Με την 6-θεματική έκδοση του *Subjective Vitality Scale*, (SVS; Ryan & Frederick, 1997), εκτιμήθηκε η σωματική και πνευματική δύναμη και η ετοιμότητα των αθλητών για δράση, και τα φυσιολογικά συμπτώματα, δηλαδή η ευεξία-αδυναμία.

Η επεξεργασία των δεδομένων καταδεικνύει πως η ενίσχυση των αναγκών για αυτονομία, ικανότητα και συνεκτικότητα, προβλέπεται θετικά από την αντιλαμβανόμενη έμφαση του προπονητή στο κλίμα παρακίνησης στο έργο, που σημαίνει ενίσχυση της προσπάθειας, της προσωπικής προόδου και της αντίληψης πως ο κάθε παίκτης κατέχει σημαντικό ρόλο στην ομάδα. Η ικανοποίηση της ανάγκης για αυτονομία, που προϋποθέτει τη γνήσια εμπειρία και την ανάπτυξη εσωτερικής εστίας αιτιότητας, συνδέεται με την ευημερία των αθλητών. Αντίθετα η αντιλαμβανόμενη έμφαση του προπονητή στο εγώ, που συνεπάγεται ατμόσφαιρα στην ομάδα, που εστιάζει στην αντιζηλία στο εσωτερικό της ομάδας και αναγνωρίζει μόνο τους πιο ταλαντούχους αθλητές, προβλέπει αρνητικά τη συνεκτικότητα της ομάδας. Διαπιστώθηκε, σε αντίθεση με υπόθεση της έρευνας, πως το αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης στο εγώ, δεν προβλέπει αρνητικά την ανάγκη για αυτονομία και ικανότητα.

Η ανάγκη για αυτονομία, που επιτρέπει και την πορεία προς τον αυτοκαθορισμό, προέβλεψε θετικά την υποκειμενική ζωτικότητα και ενεργητικότητα των αθλητών, ανάμεσα

στις δύο μετρήσεις και την ψυχολογική ευημερία τους. Επίσης, η επιλογή λήψης απόφασης συσχετίστηκε με τη ζωτικότητα των αθλητών, όπως και η αντίληψη της συνεκτικότητας με τον προπονητή προέβλεψε θετικά τη ζωτικότητα, ενώ η αντίληψη της ικανότητας, σε αντίθεση με υπόθεση της έρευνας, δεν προέβλεπε την υποκειμενική ζωτικότητα, ή τα φυσιολογικά συμπτώματα.

Η παρούσα έρευνα αποδεικνύει μερικώς πως οι εσωτερικές ανάγκες μεσολαβούν στις επιδράσεις που ασκούν οι κοινωνικοί παράγοντες πάνω στους δείκτες της ψυχολογικής ευημερίας των αθλητών. Παράλληλα, υποδεικνύει τη δόμηση αθλητικού περιβάλλοντος που θα διαθέτει χαρακτηριστικά κοινωνικού περιβάλλοντος, με προσανατολισμό στο έργο, που ενισχύουν την αίσθηση του "ανήκειν" και τη συνεκτικότητα και αυξάνει την ικανοποίηση των αθλητών και την αίσθηση ζωτικότητας που ανιχνεύεται στην ευημερία τους.

Η ανάλυση των δεδομένων υπέδειξε το ρόλο των προπονητών ως καθοριστικό για την ποιότητα του αθλητικού βιώματος των αθλητών. Διαπιστώθηκε πως είναι οι προπονητές που δομούν το ψυχολογικό περιβάλλον-κλίμα εκπαίδευσης, που αντανακλάται και στην ευημερία των αθλητών. Επίσης, αποκαλύφθηκε, ως σημαντικότερης αξίας, η σχέση του αθλητή με τον προπονητή του, από ότι με τους συναθλητές του, αφού αναδείχτηκε ισχυρότερος ο παράγοντας συνεκτικότητα με τον προπονητή, ο οποίος δύναται να ακούει, να αποδέχεται, να υποστηρίζει και να υπολογίζει ως αξία τον κάθε παίκτη, όχι μόνο ως αθλητή, αλλά και ως άνθρωπο.

Ο Turman, (2003), σχεδίασε έρευνα για να προσδιορίσει τις συγκεκριμένες τεχνικές και στρατηγικές που εφαρμόζουν οι προπονητές για να καλλιεργήσουν και προωθήσουν την συνοχή των παικτών στα πλαίσια της ομάδας.

Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός της έρευνας προέβλεπε, τη συλλογή των δεδομένων σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση, τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 30 αθλητές, που αντιπροσώπευαν ισότιμα τα δύο φύλα και προέρχονταν από πλήθος αθλημάτων. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ερευνητικό εργαλείο, που ζητούσε από τους αθλητές να αναγνωρίσουν προπονητικές συμπεριφορές που παρακινούν, ή αποθαρρύνουν τους αθλητές να συνεχίσουν τη συμμετοχή στο άθλημά τους. Κατά τη δεύτερη φάση το δείγμα αποτέλεσαν 12 αθλητές, κολεγιακής ομάδας ποδοσφαίρου, στους οποίους επιλέχθηκε να συγκαταλέγονται

αρχάριοι και έμπειροι παίκτες, επιθετικοί και αμυντικοί, οι οποίοι συμμετείχαν σε εμπειριστατωμένες συνεντεύξεις, στην αρχή και το τέλος της καλοκαιρινής προπονητικής περιόδου. Η συλλογή των δεδομένων εμπεριείχε πληροφορίες για την αλληλεπίδραση των αθλητών με τον προπονητή, ώστε να προσδιορίσει την επίδραση της προπονητικής συμπεριφοράς και των στρατηγικών στη συνοχή και την ενότητα της ομάδας.

Τα ευρήματα που προέκυψαν καταδεικνύουν τον πολύτιμο ρόλο που κατέχουν οι προπονητές για την ανάπτυξη της συνοχής στην ομάδα τους. Οι αθλητές αναγνώρισαν πλήθος τεχνικών και στρατηγικών που αισθάνονται πως αποθαρρύνουν, όπως η αδικία, η αμηχανία και η γελοιοποίηση, ή που προωθούν τη συνοχή της ομάδας, όπως η καύχηση, ο σαρκασμός, το πείραγμα, οι παρακινητικοί λόγοι, η ποιότητα του αντιπάλου, η ομαδική προσευχή, η αφοσίωση και άλλες κατευθυνόμενες στον αθλητή τεχνικές, όπως το κοινό σχέδιο δράσης και οι κοινοί στόχοι. Οι προπονητικές τεχνικές που αναγνωρίστηκαν από τους αθλητές κατά την πρώτη φάση, αύξησαν τη συνοχή κατά τη διάρκεια της δεύτερης. Ωστόσο, η καύχηση, ο σαρκασμός και το πείραγμα, αν και κατηγοριοποιήθηκαν από τους ίδιους τους αθλητές, ως μη παρακινητικές τεχνικές, αναγνωρίστηκε πως ευνοούν τη συνοχή της ομάδας, καθώς επιτρέπουν την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων με τον προπονητή και τους συναθλητές. Διαπιστώθηκε επίσης, πως στα πλαίσια της ομάδας λειτουργούσαν υποομάδες, οι αμυντικοί παίκτες δεν σχετίζονταν με τους επιθετικούς, το ίδιο και οι αρχάριοι με τους βασικούς παίκτες, ενώ ήταν υπαρκτή η δόμηση ομάδων, με βάση τα φυλετικά χαρακτηριστικά, γεγονός που επηρέαζε τη συνοχή της ομάδας. Οι παίκτες περιέγραψαν την ομαδική προσευχή ως μια από τις πλέον αποτελεσματικές στρατηγικές για την εξάλειψη των διαχωρισμών, της εχθρότητας και των ατομικών προκαταλήψεων στα πλαίσια της ομάδας, λίγα λεπτά μόλις πριν τον αγώνα. Τα ευρήματα υποδεικνύουν στους προπονητές να αφιερώνουν χρόνο για την ενασχόληση με στρατηγικές που αυξάνουν τη συνοχή της ομάδας.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα, από τους Blanchard, Amiot, Perreault, Vallerand, & Provencher, (2009), στον Καναδά, με σκοπό να εξεταστεί η σχέση της συνοχής της ομάδας και του διαπροσωπικού στυλ ελέγχου του προπονητή, με τις τρεις ψυχολογικές ανάγκες: της αυτονομίας, της ικανότητας και της συνεκτικότητας. Παράλληλα, διατυπώθηκε η υπόθεση πως οι κοινωνικοί παράγοντες επιδρούν στην αντίληψη των ψυχολογικών αναγκών, που

συνδέονται με την εσωτερική παρακίνηση, που μπορεί να προβλέψει θετικά την υποκειμενική ευεξία στον αθλητικό χώρο.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 207 αθλητές του μπάσκετ, που κλήθηκαν να συμπληρώσουν, στην έναρξη της περιόδου, ερωτηματολόγια, που εκτιμούσαν το διαπροσωπικό στυλ άσκησης ελέγχου του διαιτητή, τη συνοχή της ομάδας και την αντίληψη της ικανοποίησης των αναγκών: της αυτονομίας, της ικανότητας και της συνεκτικότητας, ενώ εκτιμήθηκε και η παρακίνηση στα σπορ και η υποκειμενική ευεξία των αθλητών, με δύο υποκλίμακες, που διερευνούσαν, η πρώτη τα θετικά συναισθήματα που βιώνουν οι αθλητές, όταν παίζουν μπάσκετ και η δεύτερη, τον βαθμό ικανοποίησης από το άθλημά τους.

Διαπιστώθηκε πως η συνοχή προέβλεπε κυρίως τη συνεκτικότητα και ακολούθως την αυτονομία και την ικανότητα, σχέση που ωστόσο ήταν μη σημαντική. Το διαπροσωπικό στυλ ελέγχου του προπονητή συνδέθηκε αρνητικά με την αυτονομία. Διαπιστώθηκε θετική σχέση των τριών ψυχολογικών αναγκών, κυρίως της αυτονομίας και έπειτα της συνεκτικότητας, με την παρακίνηση αυτοκαθορισμού, η οποία προβλέπει τα θετικά συναισθήματα, την ικανοποίηση από τα σπορ και γενικότερα, την ευημερία των αθλητών.

Διεξήχθη έρευνα από τους Patterson, Carron, & Loughhead, (2005), με σκοπό να προσδιοριστεί η δυναμική κανονιστική επίδραση των προτύπων της ομάδας στη σχέση της συνοχής με τις αυτοαναφορές αγωνιστικής εκτέλεσης. Τα κανονιστικά πρότυπα της ομάδας, στην παρούσα έρευνα, ορίζονται ως η συλλογική προσδοκία για κριτήρια συμπεριφοράς για τα μέλη της ομάδας, (Shaw, 1981 and Carron and Hausenblas, 1988).

Διατυπώθηκε η υπόθεση πως σε ομάδες με ισχυρά κανονιστικά πρότυπα και υψηλή συνοχή, η προσπάθεια θα ήταν υψηλότερη και σε ομάδες με αδύναμα πρότυπα και υψηλή συνοχή, η προσπάθεια θα ήταν μικρότερη.

Ως συμμετέχοντες επιλέχθηκαν 298 αθλητές και των δύο φύλων, που εντάσσονταν σε ομάδες αλληλεπιδραστικών και συνεργατικών αθλημάτων. Το δείγμα κλήθηκε να συμπληρώσει το Team Norm Questionnaire (Carron et al., 1999), που εκτιμά τη δυναμική των συλλογικών προσδοκιών για τα κανονιστικά πρότυπα της ομάδας, διερευνώντας τα πρότυπα για τον συναγωνισμό, την πρακτική, την εκτός αγωνιστικής σεζόν περίοδο και τις

κοινωνικές καταστάσεις. Επίσης, συμπλήρωσε το Group Environment Questionnaire (GEQ; Carron et al., 1985), με το οποίο υπολογίστηκε η συνοχή της ομάδας στο έργο και η κοινωνική συνοχή, ενώ καταχωρήθηκε με αυτοαναφορές, στο Rating of Perceived Exertion Scale, η προσπάθεια που καταβάλλουν οι αθλητές για την εκτέλεση.

Διαπιστώθηκε ικανοποιητικό επίπεδο ομοφωνίας για τα πρότυπα που ισχύουν στη ομάδα. Η πολυδιάστατη ανάλυση απέδειξε πως η υπόθεση που είχε διατυπωθεί ισχύει μερικώς, αφού διαπιστώθηκε πως ομάδες που κατέχουν ισχυρότερα πρότυπα για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και διαθέτουν υψηλή κοινωνική συνοχή στην ομάδα, καταβάλλουν σημαντικότερη προσπάθεια, όπως διαφαίνεται από τις αυτοαναφορές, ενώ, αντίθετα με την υπόθεση, η χαμηλότερη εκτέλεση αναφέρθηκε από αθλητές σε ομάδες με χαμηλή συνοχή και ισχυρά πρότυπα στην ομάδα. Το πρότυπο των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, στο πλαίσιο των κοινωνικών καταστάσεων της ομάδας, επηρέασε τη σχέση της συνοχής με την εκτέλεση που αναφέρθηκε.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα από τους Bloom, Stevens, & Wickwire, (2003), με σκοπό να αποτιμηθούν οι αντιλήψεις ειδικών προπονητών για το θέμα της δόμησης ομάδας, και να επιχειρηθεί η κατανόηση των στρατηγικών οικοδόμησης ομάδας για κορυφαίους αθλητές. Παράλληλα, η μελέτη επιδιώκει να εξετάσει αν οι προπονητές πιστεύουν στο ταλέντο, ή τη συνοχή της ομάδας. Η παρούσα μελέτη διερευνά τους παράγοντες που συμβάλλουν στη δόμηση μιας ομάδας, γιατί θεωρητικά έχει αναγνωριστεί πως αποτελούν τη διαδικασία για την επίτευξη της συνοχής, που οδηγεί, διαμέσου της αυξημένης συνεργατικότητας, στη βελτίωση της απόδοσης της ομάδας.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 29 κορυφαίοι προπονητές, κυρίως άντρες, πέντε ανώτερων εκπαιδευτικών αθλητικών ιδρυμάτων στον Καναδά, που αντιπροσώπευαν ποικίλα, ατομικά και ομαδικά σπορ. Με την ποιοτική τεχνική των συνεντεύξεων, συλλέχθηκαν δεδομένα που αφορούσαν τις αντιλήψεις των προπονητών, σχετικά με τις δραστηριότητες δόμησης ομάδας και τη χρήση αυτών. Η ανάλυση των δεδομένων υπέδειξε έξι θεματικές ενότητες, που αναδύθηκαν από τις απαντήσεις των προπονητών και κατηγοριοποιήθηκαν ως (α) θεμελιώδη στοιχεία για τη δόμηση ομάδας (β) περιβάλλον της ομάδας, (γ) ρόλος και χαρακτηριστικά του προπονητή, (δ) δραστηριότητες

δόμησης ομάδας, (ε) μαθήματα που κατακτήθηκαν και (στ) σχέση ανάμεσα στη δόμηση ομάδας, τη συνοχή και την απόδοση.

Διαπιστώθηκε πως οι κορυφαίοι προπονητές κατανοούν, πιστεύουν και εφαρμόζουν δραστηριότητες δόμησης της ομάδας, που τις αναγνωρίζουν ως δυναμική της ομάδας, συνοχή, χημεία, εμπιστοσύνη, συντροφικότητα, συγχρονισμένη προσπάθεια και δέσιμο των αθλητών, στην επιδίωξη κοινών στόχων. Οι προπονητές αξιολογούν πως οι δραστηριότητες δόμησης της ομάδας, που μπορεί να είναι ποικίλες, φυσικές, κοινωνικές, ακόμη και σύνθετες ψυχολογικές και διανοητικές, όταν εφαρμόζονται από ψυχολόγους, οργανώνονται κυρίως στην έναρξη, αλλά και σε κρίσιμες φάσεις και σε όλη τη διάρκεια της αγωνιστικής περιόδου και σε ευρύτερα περιβάλλοντα, έξω-αγωνιστικά. Οι δραστηριότητες μπορεί να υπηρετούν κάποιο στόχο φυσικής κατάστασης, ή και όχι, ωστόσο ενοποιούν την ομάδα. Τέτοιες είναι τα γυμνάσια, η άσκηση τεχνικής, τα αθλητικά παιχνίδια, μια διαδρομή σε φυσικό περιβάλλον, επίσης, οι κοινωνικές συγκεντρώσεις, τα γεύματα επιβράβευσης, τα βιβλία, το ιντερνέτ, τα σεμινάρια, τα συνέδρια, οι συζητήσεις με ψυχολόγους, ενώ ακόμη και ένας τυχαίος τραυματισμός δύναται να ενοποιήσει την ομάδα. Οι προπονητές εκτιμούν πως είναι εκείνοι οι υπεύθυνοι να επινοήσουν και εφαρμόσουν σε κατάλληλο χρόνο, δραστηριότητες για τη δόμηση της ομάδας, επιθυμούν να έχουν τον έλεγχο της οργάνωσης αυτών, ωστόσο επιδιώκουν να μεταδώσουν τις ιδέες τους για τις δραστηριότητες στον ηγέτη της ομάδας, που προσδοκάται να αναλάβει ρόλο για την προώθησή τους.

Οι προπονητές συμφωνούν πως η εγκαθίδρυση σταθερότητας και συνέπειας στο περιβάλλον της ομάδας βελτιώνει το κλίμα, που αποτελεί ιδανική συνθήκη για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων ενοποίησης της ομάδας. Αναγνωρίζεται από τους προπονητές, πως ο ρόλος τους είναι να εποπτεύουν, να ρυθμίζουν και να διευκολύνουν την ομάδα, ώστε να είναι λειτουργική προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Το στυλ ηγεσίας αναγνωρίζεται ως στρατηγική και η παρουσία της, κεντρικής σημασίας για την ανάπτυξη της ομάδας. Παράλληλα, οι προπονητές αποδέχονται πως δεν ωφελεί να λειτουργούν παρεμβατικά, ως δικτάτορες, γιατί χάνεται η αποτελεσματικότητα του ρόλου τους, αλλά επιθυμούν να μοιράζονται τις ευθύνες, να προβάλλουν τους έμπειρους παίκτες, ως παράδειγμα για την ομάδα και να ωθούν τους αθλητές να αναπτύξουν τους δικούς τους ρόλους, στα πλαίσιά της. Οι προπονητές αναγνώρισαν, πως το προσωπικό που συνεργάζεται με την ομάδα, κατέχει λειτουργικό ρόλο, που δύναται να συμβάλει στη διαδικασία δεσίματος, ή να προκαλέσει σύγχυση στους αθλητές. Στην παρούσα έρευνα, η συνοχή της ομάδας αναγνωρίζεται ως οργανωσιακή

δεξιότητα, που μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη του αθλητή και να κατευθύνει στην επιτυχή επίδοση. Οι δραστηριότητες συντελούν στην ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των αθλητών και λειτουργούν για τη δόμηση της ομάδας και τη βελτίωση της συνοχής. Το ταλέντο και η συνοχή αξιολογήθηκαν ως σημαντικά από τους προπονητές.

Οι ερευνητές Senecal, Loughhead, & Bloom, (2008), πραγματοποίησαν μελέτη, για να εξετάσουν, αν η υλοποίηση προγράμματος δόμησης ομάδας, κατά τη διάρκεια της αγωνιστικής περιόδου, με τη χρήση της διαδικασίας τοποθέτησης στόχων, θα αύξανε την αντίληψη της συνοχής, σε σύγκριση με τη συνθήκη ελέγχου, που δεν θα λάμβανε κανένα χειρισμό, κατά τη διάρκεια ολόκληρης της κανονικής περιόδου. Διατυπώθηκε η υπόθεση πως πριν την έναρξη της παρέμβασης, τοποθέτησης στόχων στην ομάδα, οι αθλητές στις δύο συνθήκες, πειραματικής και ελέγχου, θα αντιλαμβάνονταν όμοια τη συνοχή, ενώ μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, κατά τη διάρκεια της αγωνιστικής περιόδου, οι αθλητές στην πειραματική συνθήκη θα αντιλαμβάνονταν υψηλότερη τη συνοχή, από την ομάδα στη συνθήκη ελέγχου.

Τους συμμετέχοντες στην έρευνα αποτέλεσαν 86 γυναίκες λυκείου, 8 ομάδων του μπάσκετ, που αγωνίζονταν στο οργανωμένο μπάσκετ, περίπου 5 χρόνια. Τέσσερις από τις οκτώ συνολικά ομάδες, εντάχθηκαν στην πειραματική συνθήκη τοποθέτησης στόχων στη διάρκεια της κανονικής περιόδου των πέντε μηνών και τέσσερις ομάδες εντάχθηκαν στην συνθήκη ελέγχου, στην οποία δεν εφαρμόστηκε αθλητική ψυχολογική παρέμβαση, αλλά ακολούθησε παραδοσιακές αθλητικές πρακτικές. Για τη διεξαγωγή του παρεμβατικού προγράμματος τοποθέτησης στόχων στην ομάδα, αξιοποιήθηκε το πρωτόκολλο τριών σταδίων, των Eys, Patterson, Loughhead, and Carron's, (2006), με το οποίο προσδιορίστηκαν οι τέσσερις σημαντικότεροι στόχοι για τις ομάδες, βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι και οι αντικειμενικοί σκοποί για το κάθε παιχνίδι. Ακολούθησαν οι μετρήσεις της συνοχής, με το ερωτηματολόγιο Group Environment Questionnaire, (GEQ), που προσδιορίζει τέσσερις διαστάσεις της συνοχής. Μετά τη διεξαγωγή της παρέμβασης η πειραματική ομάδα συμπλήρωσε ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του προγράμματος και η ομάδα ελέγχου ερωτηματολόγιο για την εφαρμογή δραστηριοτήτων δόμησης της ομάδας από τον προπονητή, ενώ μετρήθηκε η χρονική διάρκεια συμμετοχής στην ομάδα, η εμπειρία και η απόδοση της ομάδας.

Διαπιστώθηκε πως οι αθλητές της ομάδας τοποθέτησης στόχων και της ομάδας ελέγχου, αρχικά διέθεταν παρόμοια αντίληψη της συνοχής, ενώ μετά την παρέμβαση, η ομάδα της τοποθέτησης στόχων είχε αναπτύξει υψηλότερη αντίληψη της συνοχής και στις τέσσερις διαστάσεις της. Επίσης, αποδείχτηκε πως η ομάδα ελέγχου μείωσε τη συνοχή στη διάρκεια της περιόδου, ενώ η ομάδα της τοποθέτησης στόχων δεν εμφάνισε ανάλογη μείωση, ίσως λόγω των υψηλών επιπέδων αρχικής αντίληψης αυτής, ένδειξη που προτείνει τα προγράμματα δόμησης ομάδας, τουλάχιστον για τη διατήρηση της συνοχής σε όλη τη διάρκεια της περιόδου. Παράλληλα, αποδεικνύεται πως και οι τέσσερις διαστάσεις της συνοχής είναι απαραίτητες, ακόμη και οι ατομικές, όταν εφαρμόζονται προγράμματα δόμησης ομάδας, γιατί ο κάθε αθλητής επεξεργάζεται ατομικά τους στόχους της ομάδας και αναπτύσσει αισθήματα για την προσωπική του ανάμειξη στο ομαδικό έργο και τους στόχους της ομάδας, για την προσωπική αποδοχή του και την κοινωνική αλληλεπίδραση με την ομάδα. Το παρεμβατικό πρόγραμμα αποδείχτηκε πως παρακίνησε τους αθλητές να εστιάσουν σε κοινό στόχο και να εργαστούν γι' αυτόν. Επίσης, διαπιστώθηκε μεγαλύτερη αύξηση της κοινωνικής συνοχής για την ομάδα της τοποθέτησης στόχων, η οποία διευκόλυνε τη συνεργατική αλληλεπίδραση των αθλητών και την αίσθηση πως θα πρέπει να βασίζονται ο ένας στον άλλο.

Πραγματοποιήθηκε μελέτη από τους Newin, & Bloom, (2008), με σκοπό να διερευνηθεί αν οι προπονητές δύνανται να επιφέρουν θετική αθλητική ατμόσφαιρα και εμπειρία, σε νεαρούς αθλητές. Για την κατανόηση των προτύπων της φυσικής δραστηριότητας νεαρών αθλητών, οργανώθηκε παρεμβατικό πρόγραμμα, δραστηριοτήτων δόμησης ομάδας, που θα συνέλλεγε πολύτιμα δεδομένα για την κατανόηση του θέματος που διερευνάται, για την ανάλυση των αντιλήψεων των προπονητών και τον προσδιορισμό της αποτελεσματικότητας του παρεμβατικού προγράμματος.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 8 προπονητές, που αντιπροσώπευαν όλα τα αγωνιστικά επίπεδα νεανικών ομάδων χόκεϊ επί πάγου, σε πόλη του Καναδά. Τη θεωρητική έδρα για τη διεξαγωγή της έρευνας αποτέλεσε το θεμελιώδες μοντέλο δόμησης ομάδας των Carron and Spink, (1993). Το παρεμβατικό πρόγραμμα οργανώθηκε, με βάση την προσέγγιση των τεσσάρων φάσεων, (α) την εισαγωγική φάση, όπου οι ερευνητές, για να αυξήσουν την παρακίνηση των προπονητών και την πρόθεσή τους να εφαρμόσουν τις δραστηριότητες

δόμησης της ομάδας, εξήγησαν τη λογική του προγράμματος και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων, ενώ προβλήθηκαν και αποτελέσματα ανάλογων προγραμμάτων, που καταγράφηκαν από σχετικές έρευνες, (β) τη θεμελιώδη φάση, που προέβαλε το θεωρητικό μοντέλο των Carron and Spink, (1993), αναλύθηκε η σύνθετη δόμησή του, καταδείχτηκε η συσχέτιση των συστατικών μερών του και αναγνωρίστηκαν οι πέντε παράγοντες που αποτελούν τους στόχους της παρέμβασης, (γ) το πρακτικό στάδιο, που σκιαγράφησε, για τους προπονητές, τις δραστηριότητες που απαιτούσαν ομαδική εργασία, επικοινωνία και συνεργατικότητα των αθλητών, για την επίλυση συναισθηματικού, φυσικού και διανοητικού χαρακτήρα προβλημάτων και (δ) την παρεμβατική φάση, που περιελάμβανε 5 δραστηριότητες δόμησης της ομάδας, που διεξάγονταν κάθε τρεις εβδομάδες, κατά προσέγγιση. Οι προπονητές ενθαρρύνθηκαν να εφαρμόζουν τις θετικές αρχές προπονητικής, των Smith and colleagues'.

Επιλέχθηκαν και αξιοποιήθηκαν τρεις ποιοτικές τεχνικές συλλογής δεδομένων (α) οι απαντητικές φόρμες, που συμπληρώθηκαν πριν και μετά την παρέμβαση, (β) οι αξιολογήσεις παρατηρήσεων των προπονητών, από 10 εκπαιδευμένους παρατηρητές, βοηθούς ερευνητές, στο πλαίσιο της εφαρμογής των δραστηριοτήτων δόμησης της ομάδας και (γ) οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις ερωτήσεων, ανοιχτού τέλους, τεσσάρων φάσεων, που υλοποιήθηκαν, με τον κάθε προπονητή, τον τελευταίο μήνα της περιόδου. Από την ταξινόμηση των δεδομένων που προέκυψαν, αναδύθηκαν τέσσερις κατηγορίες αυτών, (α) τα αποτελέσματα για τον προπονητή, (β) τα αποτελέσματα για την ομάδα, (γ) τα αποτελέσματα για τον αθλητή και (δ) η εμπλοκή στο πρόγραμμα και η αξιολόγηση.

Οι προπονητές εκτίμησαν πως οι αθλητές απόλαυσαν τις δραστηριότητες δόμησης της ομάδας, καθώς βίωναν ευχαρίστηση από αυτές και ανυπομονούσαν να συμμετέχουν σε νέα δραστηριότητα, αποτέλεσμα που αναγνωρίστηκε ως το πιο δημοφιλές συναισθηματικό αποτέλεσμα του παρεμβατικού προγράμματος, ενώ και μέλη της ερευνητικής ομάδας ανέφεραν πως οι αθλητές διασκέδασαν και επέδειξαν ενεργητικότητα και ενδιαφέρον για, σχεδόν όλες, τις δραστηριότητες της περιόδου. Ως συναισθηματική έκβαση αναγνωρίστηκε και η επιμονή που επεδείκνυαν οι αθλητές για την κατάκτηση στόχων, ενώ ως διανοητική, εκτιμήθηκε η ικανότητα να εφευρίσκουν λύσεις για τη διαχείριση των προβλημάτων. Επίσης, οι προπονητές αξιολόγησαν πως η συμμετοχή των αθλητών στο πρόγραμμα δραστηριοτήτων συνέβαλε στην απόκτηση και τη βελτίωση ποικιλίας σημαντικών δεξιοτήτων ζωής και ικανοτήτων. Παράλληλα, αναγνώρισαν πως οι αθλητές δέθηκαν μεταξύ τους και βελτίωσαν

την ικανότητά τους να εργάζονται μαζί, ως ομάδα. Όλοι οι προπονητές ανέφεραν την ανάπτυξη της ενότητας στην ομάδα, ως την πρωταρχική έκβαση του παρεμβατικού προγράμματος στην ομάδα.

Παράλληλα, οι προπονητές αισθάνθηκαν πως η εμπλοκή τους στο παρεμβατικό πρόγραμμα δόμησης της ομάδας, και ουσιαστικά η κατάκτηση της γνώσης για την προετοιμασία, την εφαρμογή και τη δέσμευση, που απαιτούν τα παρεμβατικά προγράμματα δραστηριοτήτων και η αύξηση της γνώσης για τα πλεονεκτήματα του προγράμματος για τους αθλητές, την ομάδα και τους ίδιους, προήγαγε τη δική τους επικοινωνιακή δεξιότητα και όσο προχωρούσε η περίοδος εφαρμογής της παρέμβασης, βελτίωνε την ικανότητά τους να αναλύουν σύνθετα αντικείμενα και δραστηριότητες και να εξηγούν τις οδηγίες περισσότερο περιεκτικά στους αθλητές, διαπίστωση που επιβεβαίωσαν και οι παρατηρητές ερευνητές. Οι διαφοροποιήσεις αυτές καταδεικνύουν πως οι προπονητές θα μπορούσαν, μέσω της οργάνωσης παρεμβατικών προγραμμάτων δραστηριοτήτων, να γίνουν αποτελεσματικότεροι ηγέτες της ομάδας και ακολούθως να ενισχύσουν την ατομική και ομαδική ικανοποίηση και απόδοση. Οι ίδιοι επιβεβαίωσαν πως απόλαυσαν τον ρόλο τους και εκτίμησαν την ανάμειξή τους στο πρόγραμμα παρέμβασης, ενώ θεωρούν πως θα μπορούσε να λειτουργήσει για αθλητές όλων των ηλικιών και όλων των αγωνιστικών επιπέδων. Επίσης, εξέφρασαν την επιθυμία τους να συμμετέχουν μελλοντικά σε προγράμματα και την πρόθεσή τους να εφαρμόσουν δικές τους δραστηριότητες δόμησης της ομάδας στο άθλημά τους, αν το πρόγραμμα δεν ήταν πλέον διαθέσιμο.

Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε επιτυχές για την προαγωγή σημαντικών προπονητικών συμπεριφορών και τα συνολικά αποτελέσματα προτείνουν τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την εφαρμογή παρεμβατικών προγραμμάτων δραστηριοτήτων, για τη δημιουργία θετικού αθλητικού περιβάλλοντος. Αξιολογείται πως σε ένα περισσότερο ευχάριστο και ικανοποιητικό περιβάλλον, είναι περισσότερο πιθανό οι νεαροί αθλητές να επιλέξουν να εξακολουθήσουν τη συμμετοχή τους στη φυσική δραστηριότητα, καθώς προχωράνε προς την ενηλικίωση.

Οι ερευνητές Westre, & Weiss, (1991), οργάνωσαν μελέτη που εδράζεται στο θεμελιώδες σύστημα συνοχής του Carron, (1982) και το πολυδιάστατο μοντέλο ηγεσίας των σπορ των Chelladurai and Carron, (1978), με την πρόβλεψη πως συγκεκριμένες

συμπεριφορές του ηγέτη συνδέονται με διαστάσεις της συνοχής της ομάδας. Διατυπώθηκε η υπόθεση πως τα υψηλά επίπεδα της συνοχής ως προς το έργο προβλέπουν τις συμπεριφορικές διαστάσεις του ηγέτη, την εκπαίδευση, την καθοδήγηση και το αυταρχικό στυλ.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 182 παίκτες ποδοσφαίρου, έξι νεανικών ομάδων, στους οποίους χορηγήθηκε η κλίμακα ηγεσίας για τα σπορ, που εκτιμά τις διαστάσεις, εκπαίδευση και καθοδήγηση, δημοκρατικό στυλ, αυταρχικό στυλ, κοινωνική υποστήριξη και τη συμπεριφορά ανταμοιβής και το ερωτηματολόγιο περιβάλλον της ομάδας, που διαθέτει τέσσερις υποκλίμακες, την ενσωμάτωση της ομάδας στο έργο και την κοινωνική ενσωμάτωση, την ατομική έλξη στο έργο της ομάδας και στην κοινωνική διάσταση της ομάδας, ενώ διεξήχθησαν και συμπληρωματικές μετρήσεις.

Αποδείχτηκε πως, όπως η κοινωνική υποστήριξη, το δημοκρατικό στυλ, η θετική ανατροφοδότηση και η εκπαίδευση και καθοδήγηση συνδέονται με τη συνοχή στο έργο, που αναφέρεται στα συναισθήματα συμφωνίας και δεσίματος των μελών της ομάδας στο έργο και τους στόχους. Υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στην αντίληψη των συμπεριφορών του προπονητή με τη συνοχή της ομάδας. Οι ερευνητές δηλώνουν πως η εκπαίδευση και καθοδήγηση, ως αποκρίσεις προσανατολισμού στο έργο, υπηρετούν τη βελτίωση της επίδοσης. Προτείνουν την εφαρμογή του δημοκρατικού στυλ που συνεπάγεται δράσεις που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή στις αποφάσεις της ομάδας σε σχέση με τους στόχους, τις πρακτικές μεθόδους, τις τακτικές και τις στρατηγικές, που αναπτύσσουν αισθήματα συμφωνίας και δέσμευσης στους στόχους. Στα πλαίσια της θετικής ανατροφοδότησης, οι συμπεριφορές ανταμοιβών, που δημιουργούν θετική ατμόσφαιρα στην ομάδα, ενισχύουν την επιτυχή παραγωγή στόχων και την τελική απόδοση, ενώ για την αύξηση της κοινωνικής υποστήριξης προτείνουν τη φροντίδα και την έννοια, ατομικά για το κάθε μέλος της ομάδας, που καλλιεργεί την αίσθηση της εγγύτητας μεταξύ των μελών. Επίσης διαπιστώθηκε πως όταν οι αθλητές αντιλαμβάνονταν πως ο προπονητής παρείχε με συχνότητα θετική ανατροφοδότηση και διέθετε δημοκρατικό στυλ, η ομάδα επιδείκνυε υψηλή συνοχή στο έργο και την αναγνώριζε ως περισσότερο επιτυχημένη. Αποδείχτηκε πως οι αρχάριοι παίκτες, που πιθανόν να έπαιζαν περισσότερο, σχετικά με τις δραστηριότητες προσανατολισμού στο έργο, είχαν ισχυρότερη την αίσθηση του "ανήκειν" στην ομάδα και επιδείκνυαν υψηλότερη συνοχή ως προς το έργο.

Οι Rieke, Hammermeister, & Chase, (2008), αναζητώντας σύγχρονο μοντέλο ηγεσίας, που να συνάδει με το μοντέρνο στυλ αθλητών, σχεδίασαν έρευνα για να αξιολογήσουν την επίδραση του κατάλληλου ηγετικού προφίλ, σε νεαρούς αθλητές.

Διατυπώθηκε η υπόθεση πως οι αθλητές που θα αντιλαμβάνονταν το συμμετοχικό στυλ ηγεσίας του προπονητή τους, θα επεδείκνυαν μεγαλύτερη ικανοποίηση από την αθλητική τους εμπειρία, θα είχαν καλύτερη κατανόηση, θα αξιοποιούσαν τις διανοητικές τους δεξιότητες και θα σημείωναν μεγαλύτερη εσωτερική παρακίνηση από συναθλητές τους, που δεν ασκούνται με ανάλογο προπονητή. Παράλληλα, θα εξετασθεί πως επιδρούν οι συμπεριφορές του προπονητή στην απόδοση των αθλητών, συγκρίνοντας τις προσδοκίες των αθλητών για την απόδοση, με το αρχείο όπου καταγράφονται οι νίκες και οι ήττες της ομάδας. Τέλος, θα διερευνηθεί η σκοπιμότητα ανάπτυξης του συμμετοχικού ηγετικού στυλ, σε έγκυρο αθλητικό πεδίο, εξετάζοντας την προτίμηση των αθλητών για το συγκεκριμένο προπονητικό στυλ.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 195 παίκτες τους μπάσκετ, από 20 διαφορετικές ομάδες, στις Η.Π.Α. Το δείγμα συμπλήρωσε ερωτηματολόγια για το προφίλ του ηγέτη, για την εσωτερική παρακίνηση, για την ικανοποίηση του αθλητή, για τον προσανατολισμό στο έργο και στο εγώ, στα σπορ, για τον υπολογισμό των διανοητικών δεξιοτήτων και για την αθλητική απόδοση στο μπάσκετ.

Στην παρούσα έρευνα διαπιστώνεται πως το συμμετοχικό ηγετικό στυλ, πραγματοποιεί αξιόλογο έργο, αυξάνοντας για τους αθλητές του μπάσκετ την ικανοποίηση από τα σπορ. Αποδείχτηκε πως το περιβάλλον άθλησης, που καλλιεργείται από ηγέτες και εδράζεται στην εμπιστοσύνη, τον συνυπολογισμό του κάθε παίκτη, την ταπεινή στάση, τη φροντίδα και την έννοια για τους αθλητές, συντελεί στην αίσθηση πως τους μεταχειρίζονται θετικά. Επίσης, αθλητές που προπονούνται από τέτοιους ηγέτες αντιλαμβάνονται πως λαμβάνουν καλύτερη εκπαίδευση και καθοδήγηση, από τους αθλητές παραδοσιακών στυλ ηγεσίας. Οι προπονητές συμμετοχικής ηγεσίας παράγουν αθλητές περισσότερο εσωτερικά παρακινημένους, συγκριτικά με τα άλλα στυλ ηγεσίας. Επίσης, επιδρά θετικά στην ανάπτυξη υγιούς ψυχολογικού προφίλ των αθλητών, με τη χρήση νοητικών δεξιοτήτων, σημαντικών για τους αθλητές. Αποδείχτηκε ακόμη, πως συνδέεται με περισσότερες νίκες, συγκριτικά με το στυλ ηγεσίας μη συμμετοχικής. Διαπιστώθηκε προτίμηση των αθλητών στο μοντέλο συμμετοχικής

ηγεσίας, των προπονητών που αξιολογήθηκαν και προτείνεται να καλλιεργείται από αυτούς, στα πλαίσια της ομάδας, περιβάλλον εμπιστοσύνης, συνυπολογισμού και υπηρεσιών.

Οι Dupuis, Bloom, & Loughhead, πραγματοποίησαν μελέτη με σκοπό να αναγνωριστούν και εξεταστούν οι ηγετικές συμπεριφορές των επίσημων αρχηγών των ομάδων.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 6 άντρες, πρώην αρχηγοί ομάδων χόκεϊ επί πάγου, σε πανεπιστήμιο του Καναδά, που αξιολογήθηκαν από προπονητές, ως οι καλύτεροι μεταξύ των αρχηγών ομάδων. Πραγματοποιήθηκε, με τους αρχηγούς των ομάδων, ημιδομημένη συνέντευξη τεσσάρων φάσεων. Η εισαγωγική περιελάμβανε ερωτήματα για τα χαρακτηριστικά του ηγέτη, η φάση κλειδί διερευνούσε τα καταστασιακά χαρακτηριστικά, η σύνοψη συνέδεε τα σημαντικά σημεία και η συμπερασματική, παρείχε την δυνατότητα στους ερωτηθέντες να καταθέσουν συμπληρωματικές πληροφορίες. Οι ερωτήσεις αναπτύχθηκαν με βάση το θεωρητικό μοντέλο του Chelladurai, (1993).

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αναλύθηκαν αρχικά σε νοηματικές ενότητες, που ταξινομήθηκαν τελικά σε τρείς, ανώτερης τάξης, κατηγορίες, (α) στα διαπροσωπικά χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες, που σκιαγραφούν τις ποιότητες και τις δεξιότητες του αρχηγού της ομάδας, όπως και την εξελικτική πορεία του στο αγώνισμα, με την ιδιότητα του αρχηγού, (β) στην προφορική αλληλεπίδραση, που αναφέρεται στο μοντέλο αλληλεπίδρασης και τον τύπο της παρεχόμενης ανατροφοδότησης στα πλαίσια της ομάδας και (γ) στις συμπεριφορές για το έργο, που αναφέρονται στις ηγετικές ευθύνες και τις συμπεριφορές που αποσκοπούν στη βελτίωση του κλίματος της ομάδας, τα κανονιστικά πρότυπα και τη λειτουργικότητα, ενώ συμπεριλαμβάνουν και πληροφορίες για διαχειριστικά καθήκοντα, αντιμετώπιση θεμάτων της ομάδας και προβολή του σωστού παραδείγματος.

Τα δεδομένα που προέκυψαν, σχετικά με τα διαπροσωπικά χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες, υποδεικνύουν κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των ατόμων, όπως πρώιμη έκθεση στα σπορ, υψηλό επίπεδο ανταγωνισμού και γνώση που αποκτήθηκε από προηγούμενους αρχηγούς ομάδων. Διαπιστώθηκαν επίσης κοινές ποιότητες στους αρχηγούς, που αναγνωρίζονται σημαντικές, καθώς αυτά τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, σε συνδυασμό με την εμπειρία, επηρεάζουν την ικανότητά τους να ηγούνται αποτελεσματικά.

Τέτοια χαρακτηριστικά είναι η αποτελεσματικότητα στην επικοινωνία, η διατήρηση θετικής στάσης, ο έλεγχος των συναισθημάτων, η αναγνώρισή τους ως άξιων σεβασμού και αξιόπιστων. Επίσης, τα ευρήματα καταδεικνύουν πως οι αρχηγοί ομάδων αποκτούν και εξασκούν τις ηγετικές ικανότητες και επικοινωνιακές δεξιότητές τους σε νεαρή ηλικία, που τους καθιστούν αργότερα, αποτελεσματικούς αρχηγούς στις πανεπιστημιακές ομάδες. Οι αρχηγοί έδωσαν έμφαση στις επικοινωνιακές δεξιότητες, όπως την τιμιότητα, το σεβασμό και τη θετική στάση, χαρακτηριστικό που έχει αναγνωριστεί πως σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα των αρχηγών.

Τα δεδομένα σε σχέση με την προφορική αλληλεπίδραση, εξηγούν τις αλληλεπιδράσεις των ατόμων που συνεργάζονται με την ομάδα. Οι αρχηγοί ομάδων αναγνωρίζεται πως κατέχουν στρατηγικά ιεραρχική θέση, που λειτουργεί ως επικοινωνιακή γέφυρα ανάμεσα στον προπονητή και τους παίκτες. Υπογραμμίστηκε από τους αρχηγούς η σημαντικότητα της ανάπτυξης ανοιχτής σχέσης εμπιστοσύνης με τον προπονητή, ενώ παράλληλα τονίστηκε πως οι αρχηγοί είναι εξαιρετικά προσεχτικοί όταν παρέχουν πληροφόρηση στους προπονητές, για να προστατευτούν από πιθανή εξοστράκιση τους από τους συναθλητές τους, αν αναγνωριστούν από εκείνους ως άλλοι προπονητές. Η λεκτική αλληλεπίδραση αποδείχτηκε πως στοχεύει στην παροχή πληροφόρησης στην ομάδα, στην παρακίνηση και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης. Οι αρχηγοί επισήμαναν πως είναι εξαιρετικά προσεκτικοί απέναντι στις στάσεις και την εκτέλεση των παικτών και επιλέγουν τη σωστή στιγμή και τον κατάλληλο τρόπο, για να παρέχουν σε αυτούς ανατροφοδότηση, ενώ μεταχειρίζονται, περισσότερο συμμετοχικό στυλ αλληλεπίδρασης, με τους έμπειρους παίκτες. Οι επικοινωνιακές δεξιότητες των αρχηγών, με την παροχή υποστήριξης και θετικής ανατροφοδότησης, αναγνωρίζονται ως θεμελιώδεις για την ατομική εκτέλεση και την παρακίνηση των παικτών.

Οι συμπεριφορές των αρχηγών ομάδων για το έργο διαπιστώθηκε πως ενίσχυαν, μέσα από διδακτικές δεξιότητες, τεχνικές και τακτικές, το κλίμα της ομάδας, τα κανονιστικά πρότυπα και τη λειτουργικότητα. Οι αρχηγοί ομάδων δήλωσαν πως η πιο ισχυρή επιλογή για την επίδειξη ηγεσίας, στα πλαίσια της ομάδας, είναι το να αποτελούν με τη συμπεριφορά τους παράδειγμα για τους υπόλοιπους παίκτες, διαπίστωση που ερμηνεύεται πως οι ηγετικές συμπεριφορές των αρχηγών ομάδων έχουν συνέπειες, πέρα από την άμεση αλληλεπίδραση και στα κανονιστικά πρότυπα και την ατμόσφαιρα της ομάδας. Επιπλέον, τα ευρήματα καταδεικνύουν πως οι αρχηγοί ομάδων λειτουργούν ως μέντορες, για τα νεότερα μέλη της ομάδας, παρέχοντας πληροφόρηση, υποστήριξη και καθοδήγηση. Η καθοδηγητική αυτή

συμπεριφορά αναγνωρίζεται πως ωφελεί τους παίκτες, την ομάδα, ακόμη και τον ίδιο τον μέντορα, καθώς οι παίκτες τον ακολουθούν στην προσπάθειά του για καλύτερη εκτέλεση.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΡΘΡΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΡΕΥΝΟΥΝ ΤΙΣ ΗΘΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Οι ερευνητές Long, Pantaleon, Bruant, & Arripe-Longueville, (2006), έχοντας ως έδρα τη θεωρία των συλλογισμών στον αγώνα, game reasoning theory, (Shields & Bredemeier, 2001), πραγματοποίησαν μελέτη με σκοπό να αυξηθεί η γνώση μας για τους ηθικούς συλλογισμούς και κυρίως για να περιγραφούν ποιοτικά οι ηθικοί συλλογισμοί, με τη διερεύνηση της συμμόρφωσης και της παράβασης κανόνων σε αγώνες, όπως και τα υποκείμενα αίτια τους.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκαν ως συμμετέχοντες, 10 κορυφαίοι αθλητές, νεαροί άντρες, που λόγω ηλικίας, διέρχονταν περίοδο πειραματισμού στην ανάληψη ρίσκου και την παράβαση κανονισμών, εντάσσονταν σε μεσαίας, ή υψηλής επαφής αθλήματα, που συνδέονται με χαμηλά επίπεδα ηθικής λειτουργικότητας και συμμετείχαν σε εθνικούς και διεθνείς αγώνες. Διεξήχθησαν σε ατομικό επίπεδο, ημιδομημένες συνεντεύξεις, που διαιρούνταν σε τέσσερα αλληλοσχετιζόμενα τμήματα, (α) τα εισαγωγικά σχόλια και οδηγίες, (β) τη συμμόρφωση σε αθλητικούς κανόνες, (γ) την παράβαση των αθλητικών κανόνων και (δ) τις αντιλήψεις από την συνέντευξη και τα επιπρόσθετα σχόλια. Η επεξεργασία των δεδομένων ανέδειξε τις θετικές συμπεριφορές στον αγώνα, που σχετίζονται με το σεβασμό των κανόνων, όπως το σεβασμό των διαιτητών, την αποδοχή των λανθασμένων αποφάσεων αυτών, την αποδοχή της μεροληψίας τους, το σεβασμό των αντιπάλων, τη διατήρηση του αυτοελέγχου, παρά τον λεκτικό εκφοβισμό και τη φυσική επιθετικότητα. Ως υποκείμενα αίτια αναγνωρίστηκαν το κοινωνικό περιβάλλον των αθλητών, η ηθική ατμόσφαιρα, η πίεση του προπονητή, τα πρότυπα της ομάδας, και η πίστη σε αξίες και αρετές, όπως η καθαρότητα, η ηθική προσπάθεια και η ανάπτυξη του χαρακτήρα, το αθλητικό περιβάλλον των αθλητών, με την παρουσία του διαιτητή, οι μοντέρνες αθλητικές αμοιβές, η κοινωνική αναγνώριση. Επίσης καταδείχθηκαν οι αρνητικές συμπεριφορές στον αγώνα, που περιλαμβάνουν τις επιθετικές συμπεριφορές στον διαιτητή, την εξαπάτηση και την εθελοντική παράβαση των

κανονισμών, οι πλαστές παραβάσεις κανόνων, τα στρατηγικά φάουλς, όπως η παράβαση των κανόνων με πρόθεση, επίσης οι επιθετικές συμπεριφορές στους αντιπάλους, ο λεκτικός εκφοβισμός, η σωματική βία. Ως υποκείμενα αίτια προσδιορίστηκαν η επιθυμία για νίκη, το κοινωνικό περιβάλλον, με την ηθική ατμόσφαιρα και την πίεση του προπονητή, τα πρότυπα της ομάδας, οι αθλητικές αξίες και αρετές, όπως η ηθική προσπάθεια, η ανάπτυξη του χαρακτήρα και το πνεύμα της ομάδας, το αθλητικό περιβάλλον, η πίεση των υποστηρικτών, η παρουσία και η μεροληψία του διαιτητή και οι μοντέρνες αθλητικές αμοιβές.

Η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν κατέδειξε πως ο σεβασμός και η παράβαση των κανόνων, γίνονται αντιληπτά πως εξαρτώνται από τα ατομικά χαρακτηριστικά των παικτών, όπως επιθυμία για νίκη, το κοινωνικό περιβάλλον, όπως η πίεση του προπονητή, τα πρότυπα της ομάδας, οι αθλητικές αξίες και αρετές, όπως το δίκαιο παιχνίδι, η ηθική προσπάθεια και οι σύγχρονες αθλητικές αμοιβές, όπως αναγνώριση από τα μέσα και οι οικονομικές αμοιβές. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν και προεκτείνουν τη θεωρία των συλλογισμών στον αγώνα και διαφωτίζουν τους μηχανισμούς ηθικής απεμπλοκής, (Bandura, 1996), στον αθλητικό τομέα.

Τα ποιοτικά δεδομένα που συλλέχθηκαν καταδεικνύουν πως οι ηθικοί συλλογισμοί των νεαρών αθλητών είναι προσανατολισμένοι σε προσωπικά οφέλη, χωρίς να υπολογίζονται οι αντίπαλοι. Τα ευρήματα παρέχουν διαφώτιση πως οι αθλητές αρθρώνουν ανατρεπτικά στους συλλογισμούς τους αξίες, όπως η ηθική προσπάθεια και οι αρετές και η ανάπτυξη του χαρακτήρα, που αξιοποιούνται εναλλακτικά για να δικαιολογήσουν την υπακοή και την παράβαση των κανονισμών, δίνοντας διαφορετικό νόημα στην ίδια αξία, ανάλογα με το τι απαιτείται να δικαιολογηθεί. Η σκληρή ηθική δουλειά, διαμέσου της προπόνησης, που παραδειγματίζει μια ηθική προσπάθεια, συνεπάγεται πως οι άνθρωποι ακολουθούν τους κανόνες, ενώ παράλληλα η ηθική προσπάθεια στηρίζει μια υπερβολική, αλλά, γεμάτη πάθος, αφοσίωση, που μπορεί να δικαιολογήσει την χωρίς πρόθεση παράβαση των κανονισμών. Τότε, οι ηθικοί συλλογισμοί μπορούν να οδηγήσουν τους αθλητές να συσχετίζουν τον ασύγκριτο εαυτό με την παράβαση κανόνων, τη λογική τακτική με τα πλαστά λάθη, το πνεύμα της ομάδας με τον αγώνα και την επιθυμία για νίκη με επιζήμιες δράσεις. Το ηθικό παράπτωμα νομιμοποιείται στο όνομα της υπεράσπισης των αθλητικών αξιών και οι ηθικοί συλλογισμοί των νεαρών, κορυφαίων αθλητών, είναι τότε κρίσιμοι και όχι πλήρως προσανατολισμένοι στη νίκη. Η έρευνα καταδεικνύει πως ο προπονητής δύναται να αναλάβει το ρόλο του ηθικού μέντορα, να δημιουργήσει θετικό ηθικό περιβάλλον για τους αθλητές,

χωρίς να προβάλλει τη νίκη με κάθε κόστος και να διεγείρει προκοινωνικές συμπεριφορές, μεταξύ των αθλητών, ενώ και οι νεαροί αθλητές θα πρέπει να αναπτύσσουν δεξιότητες αυτορύθμισης, για να αποτρέψουν την κοινωνική πίεση από προπονητές, συναθλητές, χορηγούς και υποστηρικτές.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα, από τους Shields, LaVoi, Bredemeier, & Power, (2007), με σκοπό να μελετηθούν οι προσωπικές και κοινωνικές συσχετίσεις της φτωχής αθλητικής συμπεριφοράς. Η έρευνα αποσκοπεί στην καταγραφή των πιθανών προβλέψεων της φτωχής αθλητικής συμπεριφοράς, εξετάζοντας τις αθλητικές στάσεις των ίδιων των συμμετεχόντων, τα αντιλαμβανόμενα συλλογικά πρότυπα της ομάδας και πηγές, όπως η κοινωνική επίδραση, με την παράλληλη διερεύνηση των αντιλήψεων συμπεριφοράς των προπονητών και των θεατών και των αντιλήψεων των αθλητικών συμπεριφορικών προτύπων, προπονητών και γονέων.

Τους συμμετέχοντες της έρευνας, επιλέχθηκε να αποτελέσουν 676 αθλητές, από τρεις πολιτείες των Η.Π.Α. και των δύο φύλων, που παρακολουθούσαν την πέμπτη έως όγδοη τάξη, ηλικία όπου προσδιορίζεται και η έναρξη των σχολικής χορηγίας αγώνων. Οι αθλητές προέρχονταν από έξι διαφορετικά ομαδικά αθλήματα, μεσαίας και υψηλής σωματικής επαφής. Για τη διεξαγωγή της έρευνας αναπτύχθηκε ερωτηματολόγιο που εκτιμούσε (α) τη φτωχή αθλητική συμπεριφορά, μέσα από αυτοαναφορές, (β) τις στάσεις των αθλητών, για τη φτωχή αθλητική συμπεριφορά, (γ) την πρόβλεψη της φτωχής αθλητικής συμπεριφοράς των συναθλητών, (δ) την αντιλαμβανόμενη φτωχή αθλητική συμπεριφορά του προπονητή, (ε) την αντιλαμβανόμενη φτωχή αθλητική συμπεριφορά των θεατών, (στ) την αντιλαμβανόμενη στάση του προπονητή απέναντι στη φτωχή αθλητική συμπεριφορά των παικτών, (η) την αντιλαμβανόμενη στάση των γονέων απέναντι στη φτωχή αθλητική συμπεριφορά.

Διαπιστώθηκε, μέσα από τις αυτοαναφορές, σχετικά χαμηλή συχνότητα της φτωχής αθλητικής συμπεριφοράς των νεαρών παικτών. Επίσης, οι αναφορές των αντρών καταδεικνύουν περισσότερη μη τίμια αθλητική συμπεριφορά, από των γυναικών. Διαπιστώθηκε τάση αύξησης της φτωχής αθλητικής συμπεριφοράς, σε σχέση με τη σχολική τάξη των αθλητών και τάση να εκδηλώνεται με μεγαλύτερη συχνότητα, φτωχή αθλητική συμπεριφορά σε αθλήματα, όπως το ποδόσφαιρο και το χόκεϊ, παρά σε αθλήματα, όπως το μπάσκετ και το ποδόσφαιρο. Εντοπίστηκε διαφοροποίηση στα ευρήματα των διαφορετικών

πολιτειών, που ίσως να αντανakλούν διαφορετικά τοπικά πρότυπα, ή να αποδίδονται στο διαφορετικό μέγεθος και την επιλογή του δείγματος.

Τα ευρήματα καταδεικνύουν πως ο προπονητής, οι συναθλητές και οι γονείς αποτελούν πηγές επιρροής της συμπεριφοράς, ενώ εκτιμάται πως λαμβάνονται υπόψη, και οι θεατές επίσης. Αποδεικνύεται πως είναι η συμπεριφορά των προπονητών, παρά η στάση που εκφράζουν, που αξιολογείται από τους αθλητές και όταν αυτή είναι επαγγελματική και διαπνέεται από ηθική, δύναται να ασκήσει θετική επίδραση.

Εντοπίστηκε επίσης, σύνδεση των αναφορών των νεαρών αθλητών για τη φτωχή αθλητική συμπεριφορά, με την αντίληψη της συμπεριφοράς των θεατών. Οι γονείς, οι φίλοι και συμμαθητές των αθλητών, που συνήθως, στο νεανικό αθλητισμό, αποτελούν τους θεατές των αγώνων, αναγνωρίζονται ως σημαντικοί και εκτιμούνται ως πηγή πληροφόρησης, για το τι αξιολογείται στο αθλητικό περιβάλλον. Η κακή συμπεριφορά των θεατών, που αποκλίνει από τα θετικά πρότυπα, υπονοεί για τους αθλητές, πως η καλή αθλητική συμπεριφορά δεν αξιολογείται ως υψηλής αξίας, από τους σημαντικούς άλλους και επίσης, πως η φτωχή αθλητική συμπεριφορά είναι αποδεκτή και υποστηρίζεται.

Παράλληλα, διαπιστώθηκε σημαντική σύνδεση των αναφορών των αθλητών για τη φτωχή αθλητική συμπεριφορά, με τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων για την πιθανότητα να εμπλακούν οι συναθλητές τους σε φτωχή αθλητική συμπεριφορά.

Τα αντιλαμβανόμενα πρότυπα των γονέων και των προπονητών συμβάλλουν σημαντικά στην πρόβλεψη της αυτοαναφερόμενης φτώχης αθλητικής συμπεριφοράς, σύνδεση που ερμηνεύεται πως οι νεαροί αθλητές ενδιαφέρονται για το τι σκέπτονται οι προπονητές και οι γονείς τους και δεν επιθυμούν να τους απογοητεύσουν.

Η διαπίστωση πως οι στάσεις που διατηρούσαν οι νεαροί αθλητές απέναντι στη φτωχή αθλητική συμπεριφορά αναδείχτηκαν σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας για τη συμπεριφορά, ενώ οι αντιλαμβανόμενες συμπεριφορές προπονητών και γονέων αποδείχτηκαν ισχυρότεροι προβλεπτικοί παράγοντες, θα μπορούσε να ερμηνευτεί πως οι περιβαλλοντικοί παράγοντες επηρεάζουν, περισσότερο από τους προσωπικούς παράγοντες, τη μη τίμια αθλητική συμπεριφορά. Ωστόσο, ισχύουν δυναμικές αλληλεπιδράσεις, ανάμεσα σε προσωπικούς και κοινωνικούς παράγοντες, που οδηγούν σε διακύμανση του προτύπου αιτιών και επιρροών.

Οι ερευνητές Tsai, & Fung, (2005), πραγματοποίησαν μελέτη με σκοπό να αναγνωρίσουν τον προσανατολισμό αθλητικής συμπεριφοράς, που διαθέτουν οι αθλητές και να εξετάσουν αν αυτός διαφέρει σε σχέση με το φύλο, την ηλικία και τον τύπο του αθλήματος.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 302 νεαροί αθλητές και των δύο φύλων, που επιλέχθηκε να εντάσσονται σε αθλήματα επαφής και μη επαφής, όπως το μπάσκετ και το βόλεϊ αντίστοιχα, να διαθέτουν το ίδιο επίπεδο αγωνιστικά και να έχουν συμμετάσχει σε σχολικούς αγώνες. Στους συμμετέχοντες διανεμήθηκε 25-θεματική κλίμακα για την εκτίμηση της τίμιας, αθλητικής συμπεριφοράς, η Multidimensional Sportspersonship Orientations Scale, (MSOS; Vallerand, Briere, Blanchard, & Provencher, 1997), που μετρά τις διαστάσεις (α) δέσμευση, (β) κοινωνικό κατεστημένο, (γ) κανόνες και τυπικό, (δ) αντίπαλοι και (ε) αρνητική προσέγγιση.

Διαπιστώθηκε πως οι άντρες εκτιμούσαν χαμηλότερα την τίμια αθλητική συμπεριφορά από τις γυναίκες, που κατέγραψαν υψηλότερες τιμές στις υποκλίμακες κοινωνικό κατεστημένο, κανόνες και τυπικό, αντίπαλοι και αρνητική προσέγγιση. Τα ευρήματα αυτά καταδεικνύουν πως οι γυναίκες εκδηλώνουν συμπεριφορές καθρέφτη, όπως συγχαρητήρια στον αντίπαλο μετά την ήττα, χειραψία με τον προπονητή των αντιπάλων, ρύθμιση άδικων καταστάσεων για τον αντίπαλο, βοήθεια στον αντίπαλο που έχει πέσει, αυτοέλεγχο όταν σημειώνονται λάθη και ετοιμότητα για παραδοχή των λαθών.

Αποδείχτηκε επίσης, πως οι μεγαλύτεροι παίκτες διαθέτουν μικρότερη εκτίμηση στην τίμια αθλητική συμπεριφορά από τους νεότερους αθλητές, που επέδειξαν υψηλότερες τιμές στις διαστάσεις δέσμευση, κοινωνικό κατεστημένο, κανόνες και τυπικό. Τα δεδομένα αυτά υποδηλώνουν πως οι νεότεροι αθλητές εμφανίζουν περισσότερο συμπεριφορές καθρέφτη, όπως μέγιστη προσπάθεια, συλλογισμό τρόπων για βελτίωση, χειραψία με τους αντιπάλους, είτε σημείωσαν νίκη, είτε ήττα, σεβασμό στις αποφάσεις των υπευθύνων και τήρηση όλων των αθλητικών κανόνων.

Βρέθηκε επίσης, πως οι παίκτες του βόλεϊ διαθέτουν υψηλότερη εκτίμηση για την τίμια αθλητική συμπεριφορά.

Αποδείχτηκε, πως οι νεότερες γυναίκες παίκτριες διέθεταν υψηλότερη εκτίμηση, για την τίμια αθλητική συμπεριφορά, από τις μεγαλύτερες γυναίκες παίκτριες, ή από τους άντρες παίκτες, ένδειξη που πιθανόν να σχετίζεται με τη χρονική διάρκεια της έκθεσης στο αθλητικό σύστημα και διαπίστωση που υπαγορεύει σε προπονητές και γονείς να μειώσουν την έμφαση που αποδίδεται στη νίκη, ιδιαίτερα μεταξύ των αντρών αθλητών.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα, από τους Romand, Pantaleon, & Cabagno, (2009), με σκοπό να εξεταστούν οι διαφορές στα γνωστικά και συμπεριφορικά συστατικά της ηθικής λειτουργικότητας των παικτών ποδοσφαίρου, σε σχέση με την ηλικία και να αναλυθούν οι σχέσεις των γνωστικών και συμπεριφορικών συστατικών της ηθικής λειτουργικότητας, με τη χρήση των θεωρητικών πλαισίων των Rest's, (1983), and Kohlberg's, (1984). Διατυπώθηκε η υπόθεση πως οι μεγαλύτεροι παίκτες θα επιδείκνυαν την τάση να κρίνουν επιθετικές συμπεριφορές, όπως εξαπάτηση και επιθετικότητα, ως κατάλληλες και σε σχέση με την ηθική συμπεριφορά, πως οι μεγαλύτεροι παίκτες θα επιδείκνυαν περισσότερες συντελεστικές επιθετικές συμπεριφορές, αλλά τις ίδιες εχθρικές συμπεριφορές, με τους νεότερους παίκτες. Επίσης, υποτέθηκε, σύμφωνα με το μοντέλο του Rest (1983), πως η ηθική κρίση, τα ηθικά αίτια και η ηθική πρόθεση, θα αποτελούσαν ισχυρούς προβλεπτικούς παράγοντες της ηθικής συμπεριφοράς.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 96 άντρες, παίκτες αλληλεπιδραστικού αθλήματος επαφής, του ποδοσφαίρου. Επιλέχθηκε, οι παίκτες να έχουν ηλικίες από 8 έως 25 ετών, ώστε να καλύπτονται οι κατηγορίες παιδιά, έφηβοι και ενήλικες και να ανήκουν στις έξι ομάδες, δύο για την κάθε ηλικιακή ομάδα, που αναδείχθηκαν οι καλύτερες στην κατηγορία τους. Εκτιμήθηκαν τα γνωστικά συστατικά της ηθικής λειτουργικότητας των συμμετεχόντων, δηλαδή, η ηθική κρίση, τα ηθικά αίτια, η ηθική πρόθεση και η αληθινή ηθική συμπεριφορά, με κατάλληλη προσαρμογή του μετρικού οργάνου, που σχεδιάστηκε από τους Gibbons et al., (1995) και την ανάπτυξη τεσσάρων σεναρίων για το ποδόσφαιρο. Τα σενάρια, που αντιπροσώπευαν διαφορετικούς τύπους επιθετικών δράσεων στο ποδόσφαιρο, περιέγραφαν την εξαπάτηση, την προφορική κακή συμπεριφορά, τη φυσική επιθετικότητα στρατηγικής και τη φυσική επιθετικότητα αντίδρασης. Παράλληλα, βιντεοσκοπήθηκαν τρία παιχνίδια της κάθε ομάδας, παρατηρήθηκαν και αναλύθηκαν οι επιθετικές συμπεριφορές του κάθε παίκτη, για να προσδιοριστεί η ηθική συμπεριφορά αυτών, με σύστημα κωδικοποίησης

συμπεριφοράς, ειδικά για το ποδόσφαιρο, των Coulomb-Cabagno & Rascle, (2006), που διαχώριζε τις επιθετικές συμπεριφορές, σε συντελεστικές και εχθρικές.

Διαπιστώθηκε, πως οι μεγαλύτεροι παίκτες επέλεξαν περισσότερο αίτια σε αντιστοιχία με ένα προηγμένο ηθικό στάδιο, σε συμφωνία με το μοντέλο του Kohlberg, δηλαδή, οι ενήλικες επέδειξαν υψηλότερες τιμές από τους έφηβους και οι έφηβοι υψηλότερες τιμές από τα παιδιά. Παράλληλα, διαπιστώθηκαν διαφοροποιήσεις, σε σχέση με την ηλικία και στις κατηγορίες ηθική κρίση και ηθική πρόθεση, με τα παιδιά να επιδεικνύουν υψηλότερες τιμές από τους εφήβους και τους ενήλικες, που επέδειξαν παρόμοιες τιμές. Η διαπίστωση αυτή αποτελεί ένδειξη πως ήταν λιγότερο πιθανό τα παιδιά να σκεφτούν να εμπλακούν στις περιγραφόμενες συμπεριφορές και πως θα εμπλέκονταν με μικρότερη συχνότητα στις συμπεριφορές αυτές, από τους έφηβους και τους ενήλικες. Τα αποτελέσματα συνολικά αποδεικνύουν πως η αθλητική κοινωνικοποίηση ευνοεί την επιθετικότητα, ως μέσο για την βελτίωση των πιθανοτήτων νίκης και την επίτευξη επιθυμητού αποτελέσματος.

Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τη διαφορά ανάμεσα στην ηθική δομή και τα ηθικά περιεχόμενα και αναδεικνύουν τη σημαντικότητα του ορισμού των ηθικών συστατικών του μοντέλου του Rest. Αποδείχτηκε η ύπαρξη ισχυρών σχέσεων ανάμεσα στην ηθική κρίση και την ηθική πρόθεση, αλλά καμία σχέση ανάμεσα στην ηθική πρόθεση και τα ηθικά αίτια. Δηλαδή, αν και ίσχυαν προηγμένα ηθικά αίτια με την ηλικία, οι μεγαλύτεροι παίκτες θεωρούσαν, περισσότερο συχνά, τις επιθετικές συμπεριφορές ως κατάλληλες και δήλωναν, με μεγαλύτερη συχνότητα, πως θα εμπλέκονταν σε αυτές. Η επιλογή προ-συμβατικών αιτιών από τους νεότερους παίκτες, (δεν θα το κάνω, γιατί θα τιμωρηθώ) και συμβατικών αιτιών από τους μεγαλύτερους παίκτες (δεν θα το κάνω, γιατί είναι ενάντια στους κανόνες), εξηγείται από τη θεωρία σταδίων του Kohlberg, που περιλαμβάνει το προ-συμβατικό στάδιο, (εγωκεντρική προοπτική), το συμβατικό, (διαπροσωπική συμφωνία) και το μετά-συμβατικό επίπεδο, (στάθμιση ισορροπίας των ατομικών δικαιωμάτων στην κοινωνία), σύμφωνα με το οποίο, οι άνθρωποι ακολουθούν μια αναπτυξιακή ακολουθία σταδίων, με την οποία επιτυχαίνουν ώριμη κατανόηση της ηθικής. Τα ευρήματα, πως το ηθικό περιεχόμενο επηρεάζεται από το περιβάλλον στο οποίο δημιουργείται, είναι σε συμφωνία με τη Θεωρία των αιτιών του παιχνιδιού, των Shields & Bredemeier, (1995), σύμφωνα με την οποία, το ανταγωνιστικό αθλητικό περιβάλλον στρέφει τις δράσεις σε εγωκεντρικό τύπο ηθικών συλλογισμών και καλλιεργεί τη μάχη για την απόκτηση προσωπικού, ή συλλογικού πλεονεκτήματος, έναντι των αντιπάλων, με κάθε μέσο. Οι μεγαλύτεροι παίκτες, αν και ήταν

ικανοί να σκεφτούν προηγμένα ηθικά αίτια, αξιολογούσαν πως ήταν κατάλληλο να εμπλακούν σε επιθετικές συμπεριφορές και δήλωναν την πρόθεση να το κάνουν, όχι επειδή διέθεταν ανώριμα ηθικά χαρακτηριστικά, αλλά ως απόκριση στις ιδιαιτερότητες του αθλητικού περιβάλλοντος. Έτσι, αν και αναφέρονταν σε προηγμένο ηθικό στάδιο, παρήγαγαν ηθικά περιεχόμενα, εστιασμένα στην παράβαση των κανόνων. Τα ευρήματα αυτά, σύμφωνα και με τον Bredemeier, επικεντρώνονται στον προπονητή και τους υπευθύνους που κατέχουν δυναμικό ρόλο για τη λήψη αποφάσεων και την ηθική ευθύνη στον αθλητικό τομέα.

Αποδείχτηκε πως η συχνότητα των επιθετικών συμπεριφορών αυξάνεται με την ηλικία, με τους ενήλικες να επιλέγουν τη συμπεριφορά αυτή περισσότερο συχνά από τους έφηβους και οι έφηβοι περισσότερο συχνά από τα παιδιά. Η αύξηση της επιθετικής συμπεριφοράς, με την ηλικία, επιβεβαιώνεται από τη θεωρία πως τα ανταγωνιστικά αθλήματα χαρακτηρίζονται από εγωκεντρικό τύπο απόδοσης αιτιών, από την πλευρά των αθλητών, που επιχειρούν να μεγιστοποιήσουν το πλεονέκτημα της ομάδας, απέναντι στην αντίπαλη. Η μεγαλύτερη εμπειρία στον αθλητισμό συνοδεύεται από εσωτερίκευση ηθικών προτύπων υψηλής ανεκτικότητας, σχετικά με την παράβαση των κανονισμών.

Επίσης διαπιστώθηκε πως, με την ηλικία, αλλάζει η αναλογία της συντελεστικής με την εχθρική επιθετική συμπεριφορά. Η συντελεστική επιθετικότητα αποσκοπεί στην επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στο παιχνίδι και μπορεί να ενσωματώνεται από τους παίκτες ως μέσο απόδοσης, όσο αυξάνεται η ηλικία. Οι μεγαλύτεροι παίκτες κοινωνικοποιούνται, μέσα από την αθλητική εμπειρία, στην εμπλοκή σε δράσεις, που θα συντελούσαν σε πλεονέκτημα για την ομάδα.

Η επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν αποδεικνύει επίσης, πως οι σχέσεις ανάμεσα στα γνωστικά και τα συμπεριφοριστικά συστατικά, εξαρτώνται από τον τύπο της επιθετικής δράσης που μελετάται. Βρέθηκε πως η ηθική κρίση και η ηθική πρόθεση αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες της συντελεστικής επιθετικότητας, ενώ η εχθρική επιθετικότητα δεν προβλέφθηκε από κανένα ηθικό συστατικό. Διαπιστώθηκε συνοχή στην ηθική λειτουργικότητα των παικτών, δηλαδή, σχέση ανάμεσα στον τρόπο που ο παίκτης αξιολογεί ως κατάλληλη, ή όχι, μια δράση, την πρόθεσή του να εμπλακεί σε αυτό τον τύπο δράσης και την αληθινή συμπεριφορά στον αγώνα, που βρίσκεται σε συμφωνία με την αξιολόγηση της συνθήκης και την πρόθεσή του για συμπεριφορική απόκριση. Η εχθρική συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από ισχυρά συναισθήματα, υψηλή αντιδραστικότητα και

υψηλή ευαισθησία στην πίεση του αγώνα, (Silva, 1980), δεν προκύπτει από λογική διαδικασία, όπως η συντελεστική επιθετικότητα, γι αυτό και είναι σχετικά μη προβλέψιμη. Στα παιδιά μόνο, η ηθική κρίση συνδέθηκε με την ηθική συμπεριφορά και δεν διαπιστώθηκε σχέση της ηθικής πρόθεσης με την ηθική συμπεριφορά, ένδειξη πως πιθανόν τα παιδιά δεν είχαν κατακτήσει το επίπεδο ωριμότητας που θα επέτρεπε τη συμφωνία με την ηθική αιτιότητα. Διαπιστώθηκε αρνητική σχέση ανάμεσα στην ηθική κρίση και την ηθική συμπεριφορά και αρνητική σχέση ανάμεσα στην ηθική πρόθεση και την ηθική συμπεριφορά.

Οι ερευνητές Kavussanu, Stamp, Slade, και Ring, (2009), διεξήγαγαν έρευνα με σκοπό να εξετάσουν τις διαφορές φύλου σε παρατηρήσιμες προκοινωνικές συμπεριφορές, που εδωρίζονται ως έπαινος και ενθάρρυνση του συμπαίκτη και αντικοινωνικές συμπεριφορές και επίσης, να διερευνήσουν τις επιδράσεις του φύλου, σε συμπεριφορές που θα μπορούσαν να ερμηνευτούν από προσωπικούς και κοινωνικούς παράγοντες, όπως την ενσυναίσθηση, το κλίμα παρακίνησης και την εμπειρία στο ποδόσφαιρο, σε σχέση με τις αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας στρατολογήθηκαν 46 ομάδες ποδοσφαίρου, με 464 παίκτες και των δύο φύλων, που συμμετείχαν σε τοπικά, ανταγωνιστικού χαρακτήρα, πρωταθλήματα ψυχαγωγίας στην Αγγλία, επίπεδο που επιλέχθηκε γιατί εκεί συνήθως εντοπίζονται προκοινωνικές και αντικοινωνικές συμπεριφορές. Αξιολογήθηκαν: (α) οι προκοινωνικές και αντικοινωνικές συμπεριφορές, με την παρακολούθηση βιντεοσκοπημένων αγώνων ποδοσφαίρου, ενώ με τη διανομή ερωτηματολογίων μετρήθηκαν (β) το αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης, για την εκτίμηση του κλίματος παρακίνησης δεξιότητας και απόδοσης, (γ) η ενσυναίσθηση, με την κλίμακα διαπροσωπικής επανεργοποίησης, Interpersonal Reactivity Index, (Davis, 1980), που εκτιμά τις υποκλίμακες υιοθέτηση οπτικής και ενσυναίσθητικό ενδιαφέρον και (δ) η εμπειρία στο ποδόσφαιρο.

Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν σε διάστημα 2 έως 4 μηνών, κατά τη διάρκεια της αγωνιστικής περιόδου, κατέδειξε πως οι άντρες και οι γυναίκες παίκτες/ριες δε διέφεραν σημαντικά στις συνολικές προκοινωνικές συμπεριφορές, που επιδεικνύουν κατά τη διάρκεια του ποδοσφαιρικού αγώνα. Εξακριβώθηκαν σημαντικές διαφορές των φύλων στη συχνότητα των αντικοινωνικών συμπεριφορών, με τους άντρες να επιδεικνύουν περισσότερες αντικοινωνικές δράσεις από τις γυναίκες. Η παρούσα έρευνα διαπίστωσε μεσολαβητικό ρόλο

της ενσυναίσθησης, του κλίματος παρακίνησης και της εμπειρίας στο ποδόσφαιρο, στην επίδραση του φύλου στις αντικοινωνικές συμπεριφορές. Οι άντρες ανέφεραν χαμηλότερα επίπεδα ενσυναίσθησης από τις γυναίκες, ερμηνεύοντας τις διαφορές του φύλου στις αντικοινωνικές συμπεριφορές. Τα ευρήματα συνολικά υπογραμμίζουν τη σημαντικότητα της ενσυναίσθησης στις αντικοινωνικές συμπεριφορές στα σπορ. Οι άντρες αντιλαμβάνονται ισχυρότερα, από τις γυναίκες, το κλίμα απόδοσης στην ομάδα και οι αντιλήψεις αυτές μερικώς ερμηνεύουν τις παρατηρούμενες διαφορές φύλου στις αντικοινωνικές συμπεριφορές. Και η παρούσα έρευνα αναδεικνύει τις καταστρεπτικές επιδράσεις της έμφασης των κανονιστικών συγκρίσεων στην ομάδα, της ανταμοιβής μόνο των καλύτερων παικτών και της απομάκρυνσης από τον αγώνα των παικτών που έκαναν λάθη, δηλαδή του κλίματος παρακίνησης-απόδοσης. Η εμπειρία στο ποδόσφαιρο, επίσης ερμηνεύει μερικώς, (γιατί οι άντρες επιδεικνύουν μεγαλύτερη εμπλοκή στο ποδόσφαιρο), τις παρατηρήσιμες διαφορές φύλου στις αντικοινωνικές συμπεριφορές, προτείνοντας πως οι άντρες εμπλέκονται σε περισσότερες αντικοινωνικές δράσεις, από τις γυναίκες. Στην παρούσα έρευνα διαπιστώθηκε και μεγαλύτερη εμπειρία των αντρών παικτών ποδοσφαίρου από τις γυναίκες, γεγονός που μπορεί να τους οδήγησε να αντιλαμβάνονται τις αντικοινωνικές συμπεριφορές ως αποδεκτές, με αποτέλεσμα να εμπλέκονται περισσότερο σε αυτές, ή να τους κατεύθυνε σε μικρότερη ενασχόληση με ηθικούς συλλογισμούς, στάση που καταγράφεται στις αντικοινωνικές συμπεριφορές τους. Η ενίσχυση των εμπειριών των αθλητών με ενσυναίσθηση και η δόμηση περιβάλλοντος παρακίνησης, που θα αποεστιάσει από την κανονιστική σύγκριση, δύνανται να δράσουν αποτρεπτικά για την εκδήλωση αντικοινωνικών συμπεριφορών, κυρίως μεταξύ των αντρών στον αθλητισμό.

Οι Stornes & Ommundsen, (2004), σχεδίασαν και οργάνωσαν διασταυρούμενη έρευνα, με σκοπό να εξετάσουν το ρόλο των προσωπικών και των περιβαλλοντικών παραγόντων με καταστασιακό προσανατολισμό, όπως και τις αλληλεπιδράσεις τους, στην ηθική σκέψη, στο χάντμπολ. Συγκεκριμένα, η μελέτη αποσκοπεί να διερευνήσει το ρόλο των κύριων αλληλεπιδραστικών σχέσεων των στόχων επίτευξης και του κλίματος παρακίνησης στην τίμια αθλητική συμπεριφορά των νεαρών παικτών του χάντμπολ.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκαν 440 νεαροί αθλητές, που εντάσσονταν σε 46 ομάδες χάντμπολ και αγωνίζονταν στο ηλικιακό επίπεδο 15, στη Νορβηγία. Για την

αξιολόγηση της τίμιας αθλητικής συμπεριφοράς, εκτιμήθηκαν οι υποκλίμακες, σεβασμός για τη δέσμευση στον αθλητισμό, σεβασμός στο κοινωνικό κατεστημένο, σεβασμό για τον αντίπαλο, σεβασμό στους κανόνες και το τυπικό, επίσης, η αρνητική προσέγγιση της τίμιας αθλητικής συμπεριφοράς και η νέα υποκλίμακα, η επιθετικότητα ως όργανο. Μετρήθηκαν και οι στόχοι επίτευξης των συμμετεχόντων, με την εκτίμηση των στόχων της δεξιότητας (έργο) και της κοινωνικής σύγκρισης, (εγώ), αλλά και το κλίμα παρακίνησης, με την εκτίμηση του αντιλαμβανόμενου από τους αθλητές προσανατολισμού στην απόδοση και του αντιλαμβανόμενου προσανατολισμού στη δεξιότητα.

Τα ευρήματα αποκάλυψαν σχέσεις συνοχής ανάμεσα στον προσανατολισμό των στόχων, το κλίμα παρακίνησης και τις διαστάσεις της τίμιας αθλητικής συμπεριφοράς των νεαρών αθλητών που εμπλέκονται αγωνιστικά στο χάντμπολ. Οι στόχοι επίτευξης και το κλίμα παρακίνησης αναδείχτηκαν προβλεπτικοί παράγοντες για όλες τις διαστάσεις της τίμιας αθλητικής συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, ο σεβασμός των παικτών για το κοινωνικό κατεστημένο, για τους κανόνες και το τυπικό, τη δέσμευση στον αθλητισμό και για το σεβασμό για τον αντίπαλο, διαπιστώθηκε πως δέχονται σημαντική και θετική επίδραση από το στόχο προσανατολισμού στο έργο, ενώ ο σεβασμός των παικτών για το κοινωνικό κατεστημένο, για τους κανόνες, το τυπικό, και για τον αντίπαλο, σχετίζεται σημαντικά και αρνητικά με το στόχο επίτευξης του προσανατολισμού στο "εγώ". Επίσης, ο σεβασμός των παικτών για το κοινωνικό κατεστημένο, για τους κανόνες, το τυπικό και τη δέσμευση στον αθλητισμό, επηρεάζονται θετικά από το κλίμα παρακίνησης προσανατολισμού στην δεξιότητα.

Η έμφαση στη βελτίωση, την προσπάθεια και την καλύτερη δυνατή εκτέλεση, καταδεικνύει παρακινητικό προσανατολισμό που σχετίζεται σημαντικά με την κοινωνικο-ηθική συμπεριφορά, ενώ ο στόχος επίτευξης, με προσανατολισμό στο εγώ, είναι σε ασυμφωνία με τη συμπεριφορά αυτή. Ο στόχος επίτευξης, με προσανατολισμό στο εγώ και το κλίμα απόδοσης έδειξαν θετική σημαντική επίδραση στην αρνητική προσέγγιση, ή στάση απέναντι στην αθλητική συμπεριφορά, εύρημα που υπαγορεύει πως όχι μόνο η ατομική επίτευξη, αλλά και η αντίληψη των παικτών για την έμφαση του προπονητή στην αντιπαλότητα στα όρια της ομάδας, την κοινωνική σύγκριση και την καλύτερη δυνατή παρουσία, μπορούν να προκαλέσουν αποκρίσεις επιθετικότητας μεταξύ των νεαρών αθλητών. Όταν και ο παίκτης υιοθετήσει τον προσανατολισμό στο εγώ και αντιλαμβάνεται το καταστασιακό κλίμα, με εστίαση στην υπεροχή έναντι των άλλων, μπορεί να υιοθετήσει τη

στάση, νίκη με κάθε μέσο, που θα προετοιμάσει την αθέτηση της τίμιας αρνητικής συμπεριφοράς, όπως για παράδειγμα, οι δράσεις προκλητής επιθετικότητας για τους αντίπαλους παίκτες. Ωστόσο διαπιστώθηκε απροσδόκητα, θετική σχέση ανάμεσα στο κλίμα απόδοσης και το σεβασμό προς τους αντιπάλους, που σημαίνει πως αν και οι παίκτες αντιλαμβάνονταν τον προπονητή να παρακινεί σε κλίμα απόδοσης στα όρια της ομάδας, για τη νίκη των αντιπάλων, παράλληλα θα ήταν ενήμερος για την αναγκαιότητα να διαχειρίζεται τους αντιπάλους με σεβασμό και να προωθεί αυτή τη συμπεριφορά μεταξύ των παικτών.

Επίσης αποδείχτηκε σημαντική δράση αλληλεπίδρασης του στόχου στο εγώ και του κλίματος δεξιότητας, με σεβασμό προς τους αντιπάλους, συγκεκριμένα, παίκτες με υψηλό προσανατολισμό στο εγώ, επέδειξαν ενδιαφέρον για τους αντιπάλους σε συνθήκες κλίματος ισχυρού προσανατολισμού στη δεξιότητα, σε σύγκριση με την αντίληψη χαμηλού κλίματος δεξιότητας. Η παρούσα έρευνα απέδειξε πως το κλίμα παρακίνησης μπορεί να είναι τόσο ισχυρό που να διευκολύνει το σεβασμό για τους αντιπάλους, σε παίκτες που έχουν ισχυρό προσανατολισμένο στόχο, με προσανατολισμό στο εγώ. Όταν ο προπονητής δομεί κλίμα περισσότερο προσανατολισμένο στη δεξιότητα, που θα αυξήσει το σεβασμό για τους αντιπάλους, σε παίκτες υψηλού προσανατολισμού στο εγώ, η ανταγωνιστική δόμηση ωθεί τους παίκτες να εστιάσουν στον εαυτό και να επιδείξουν μείωση της ενσυναίσθησης και του ενδιαφέροντος για τους άλλους. Αντίθετα, η δόμηση κλίματος δεξιότητας με ισχυρή έμφαση στη βελτίωση και τη μάθηση, λειτουργεί, ως σημαντικός προληπτικός παράγοντας του μη δίκαιου παιχνιδιού.

Βρέθηκε πως οι στόχοι επίτευξης, το κλίμα παρακίνησης και οι αλληλεπιδράσεις τους ευνοούν την τίμια αθλητική συμπεριφορά.

Είναι σημαντικό να συνδυάζονται ο στόχος προσανατολισμού στο έργο και το κλίμα δεξιότητας, για την ανάπτυξη του ενδιαφέροντος και του σεβασμού για τους αντιπάλους, τους κανόνες και το τυπικό, για το κατεστημένο και τη δέσμευση, γενικά για την ανάπτυξη της τίμιας αθλητικής συμπεριφοράς, στα πλαίσια του αγωνιστικού χάντμπολ.

Οι συνθήκες εμπλοκής στο εγώ, ο προσανατολισμός στο εγώ και η παρακίνηση στην απόδοση, μπορεί να είναι καθοριστικές για την πρόληψη μη αθλητικών συμπεριφορών και επιθετικών δράσεων των παικτών απέναντι στους αντιπάλους, καθώς και του σεβασμού στο

κοινωνικό κατεστημένο, τους αντιπάλους, τους κανόνες και το τυπικό, με σκοπό να επιτευχθούν προσωπικοί στόχοι.

Οι παίκτες με προσανατολισμό στο εγώ επέδειξαν σημαντικά λιγότερο σεβασμό στους αντιπάλους, όταν λειτουργούσαν σε αδύναμο, παρά σε ισχυρό κλίμα δεξιοτήτας.

Οι ερευνητές Laparidis, Papaioannou, Vretakou, & Morou, (2003), διεξήγαγαν μελέτη, με σκοπό να εξετάσουν την επίδραση του κλίματος παρακίνησης και της αιτιολογικής βάσης της επιτυχίας, στην εκδήλωση τίμιων αθλητικών συμπεριφορών.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 117 επαγγελματίες παίκτες του μπάσκετ, και των δύο φύλων, που εντάσσονταν σε 13 ομάδες. Διεξήχθησαν μετρήσεις με ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, μεταφρασμένα, μέσα από κατάλληλη διαδικασία, στην Ελληνική γλώσσα. Τα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στους αθλητές ήταν το αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης στα σπορ, που εκτιμούσε τις αντιλήψεις του προσανατολισμού του κλίματος στην κύρια δεξιότητα και την εκτέλεση, τις πεποιθήσεις για τα αίτια της επιτυχίας και τις αθλητικές τίμιες συμπεριφορές, με το 21-θεματικό ερωτηματολόγιο Multidimensional Sportsmanship Orientations Scale των Vallerand, Dashaies, Cuerrier, Briere, and Palletier, (1996).

Τα ευρήματα καταδεικνύουν πως η διαφοροποίηση των αντιλήψεων στόχων εκφράζει διαφορετικά συστήματα πεποιθήσεων και συνεπάγεται διαφορετικές εκδηλώσεις τίμιων και μη τίμιων αθλητικών συμπεριφορών. Αποδεικνύεται πως η αντίληψη κλίματος στην ομάδα, με προσανατολισμό στη δεξιότητα, που δίνει έμφαση στη συνεργατική μάθηση, την προσωπική βελτίωση και την σημαντικότητα του κάθε ρόλου, συνδέεται θετικά με την τίμια αθλητική συμπεριφορά και την πίστη πως η επιτυχία συνδέεται κυρίως με την υψηλή προσπάθεια. Αντίθετα, η αντίληψη κλίματος της ομάδας, με προσανατολισμό στην απόδοση, που προωθεί την αντιπαλότητα στο εσωτερικό της ομάδας, την τιμωρία για τα λάθη και την άνιση αναγνώριση, συνδέεται θετικά με την άποψη πως οι αθλητές επιτυγχάνουν όταν εξαπατούν και όταν έχουν γεννηθεί με υψηλές αθλητικές ικανότητες.

Η ανάλυση κατέδειξε πως όλες οι υποκλίμακες συλλαμβάνουν σημαντικό μέρος της διακύμανσης που σχετίζεται με τις διαφορές ανάμεσα στις ομάδες. Παράλληλα,

αποδεικνύεται πως σχεδόν όλες οι σχέσεις αντανakλούν ατομικές διαφορές στις ομάδες, μέσα στο αντιλαμβανόμενο περιβάλλον και όχι διαφορές μεταξύ των ομάδων. Το περιβάλλον της ομάδας είναι μοναδικό για τον κάθε αθλητή, ωστόσο, για την προώθηση της αθλητικής τιμίας συμπεριφοράς απαιτείται, όχι μόνο η αλλαγή συνολικά του κλίματος της ομάδας, αλλά και η τροποποίηση των ατομικών αντιλήψεων.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα, από τους Boixados, Cruz, Torregrosa, & Valiente, (2004), με την πρόθεση να εξετάσουν τις σχέσεις ανάμεσα στο αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης, την ικανοποίηση, την αντιλαμβανόμενη ικανότητα και τον ηθικό συλλογισμό και τη διαδικασία κοινωνικοποίησης και κυρίως με τις στάσεις σχετικά με το δίκαιο παιχνίδι στο νεανικό ποδόσφαιρο. Για την εξέταση των σχέσεων που διερευνούνται, θα αξιοποιηθούν τα προφίλ παικτών που διαφοροποιούνται στο αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης. Κοινή διαπίστωση αποτελεί πως ο προπονητής κατέχει θέση κλειδί, καθώς δύναται να καλλιεργήσει προκοινωνικές συμπεριφορές, ενισχύοντας το κριτήριο δεξιότητα στον αθλητισμό, που υπαγορεύει, ως επιπλέον στόχο της έρευνας τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των τεσσάρων διαφορετικών αντιλαμβανόμενων κλιμάτων παρακίνησης, (υψηλού στο έργο/υψηλού στο εγώ, υψηλού στο έργο/χαμηλού στο εγώ, χαμηλού στο έργο/υψηλού στο εγώ και χαμηλού στο έργο/χαμηλού στο εγώ).

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 472 άντρες παίκτες του ποδοσφαίρου, νεανικής ηλικίας. Διεξήχθησαν μετρήσεις του αντιλαμβανόμενου κλίματος παρακίνησης στα σπορ, του ενδιαφέροντος και της ικανοποίησης από την προπόνηση ποδοσφαίρου, της αντιλαμβανόμενης ικανότητας στο ποδόσφαιρο και των στάσεων για το τίμιο παίξιμο στα σπορ, με τη γνήσια έκδοση του Escala d' actituds de fair play (EAF-C), του Boixados, (1995), που μετρά τις διαστάσεις, σκληρό παιχνίδι και εξαπάτηση, ευχαρίστηση και σημαντικότητα της νίκης.

Η εξέταση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών των εργαλείων αποδεικνύει την αντιπροσώπευση, με ακρίβεια, των θεμελιωδών δομικών συστατικών του θέματος που διερευνάται. Διαπιστώθηκε σχέση ανάμεσα στην αντίληψη, από τους παίκτες, ενός θετικού, προς το έργο και αρνητικού, ως προς το εγώ, κλίματος και με τις γνωστικές τους αποκρίσεις. Οι αθλητές που αντιλαμβάνονταν αυτό το κλίμα ήταν εκείνοι που βίωναν ικανοποίηση στην

προπόνηση, τηρούσαν αρνητική, σκληρή στάση στο παιχνίδι και διέθεταν θετική αντίληψη ικανότητας αυτοαναφοράς και μικρότερη κανονιστική αντιλαμβανόμενη ικανότητα.

Οι αθλητές που αντιλαμβάνονταν κλίμα εμπλεκόμενο και προς το εγώ και προς το έργο, τηρούσαν θετική στάση νίκης, είχαν ισχυρά θετική κανονιστική αντιλαμβανόμενη ικανότητα, ισχυρή αντιλαμβανόμενη ικανότητα αυτοαναφοράς και βίωναν μέτρια επίπεδα ικανοποίησης κατά τη διάρκεια της προπόνησης. Δηλαδή, οι αθλητές που συνήθως αντιλαμβάνονταν κλίμα εμπλεκόμενο στη δεξιότητα, ή το έργο, επιδεικνύουν περισσότερες αποκρίσεις, σε σχέση με την εσωτερική παρακίνηση, την ικανοποίηση και τις θετικές, τίμιου παιχνιδιού, στάσεις.

Επίσης, αποδείχτηκε πως το εμπλεκόμενο ως προς το έργο κλίμα, είτε σχετίζεται, είτε όχι, με υψηλής, ή χαμηλής εμπλοκής κλίμα ως προς το εγώ, σχετιζόταν σημαντικά και θετικά με την ικανοποίηση και την αυτοαναφορά αντιλαμβανόμενης ικανότητας. Το εμπλεκόμενο ως προς το έργο κλίμα, συνδυασμένο με χαμηλής εμπλοκής στο εγώ κλίμα, συσχετιζόταν αρνητικά με την αποδοχή του σκληρού παιχνιδιού και των στάσεων σχετικά με τη σημαντικότητα της νίκης. Αντίθετα, οι παίκτες, σε κλίμα υψηλής εμπλοκής στο εγώ, επιδείκνυαν υψηλότερα επίπεδα κανονιστικής αντιλαμβανόμενης ικανότητας και στάσεων, σχετικά με τη σημαντικότητα της νίκης στον αγώνα.

Διαπιστώθηκε πως το υψηλότερο επίπεδο αποδοχής του σκληρού παιχνιδιού και της εξαπάτησης, εντοπίστηκε στην ομάδα παρακινητικού κλίματος, χαμηλού ως προς το έργο και υψηλού ως προς το εγώ. Αντίθετα, το χαμηλότερο επίπεδο αποδοχής του σκληρού παιχνιδιού και της εξαπάτησης ανευρέθηκε στην ομάδα με την αντίληψη παρακινητικού κλίματος, υψηλού ως προς το έργο και χαμηλού ως προς το εγώ.

Παρατηρήθηκε επίσης, μια ελαφριά τάση του κλίματος υψηλής εμπλοκής στο έργο να συνδέεται με την ευχαρίστηση, με το υψηλότερο επίπεδό της να εντοπίζεται στην υποομάδα κλίματος εμπλοκής υψηλού ως προς το έργο και χαμηλού ως προς το εγώ.

Η μελέτη του παρακινητικού κλίματος, που επιδρά στις ψυχολογικές και κοινωνικές διαστάσεις του νεανικού αθλητισμού, αναδεικνύεται πολύτιμη για την κατανόηση των στάσεων δίκαιου παιχνιδιού και της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς και κατευθύνει στην ανάπτυξη κλίματος παρακίνησης στον αθλητισμό εμπλοκής στο έργο.

Οι Sage & Kavussanu, (2007), πραγματοποίησαν έρευνα με σκοπό να διερευνηθεί ο προσανατολισμός σε πολλαπλούς στόχους, ως προβλεπτικός παράγοντας της προκοινωνικής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς στο ποδόσφαιρο. Διατυπώθηκε υπόθεση πως ο προσανατολισμός στο έργο θα προέβλεπε θετικά την προκοινωνική συμπεριφορά και ο προσανατολισμός στο εγώ θα προέβλεπε θετικά την αντικοινωνική συμπεριφορά. Επίσης, πως ο προσανατολισμός στον κοινωνικό δεσμό θα προέβλεπε θετικά την προκοινωνική συμπεριφορά και ο προσανατολισμός στην κοινωνική θέση θα προέβλεπε θετικά την αντικοινωνική συμπεριφορά. Παράλληλα, διατυπώθηκε η προσδοκία πως οι κοινωνικοί στόχοι θα προέβλεπαν την ηθική συμπεριφορά, πέρα από τις επιδράσεις του προσανατολισμού στο έργο και το εγώ.

Η έρευνα διεξήχθη στη μέση της αθλητικής περιόδου, με τη συμμετοχή 365 νεαρών παικτών ποδοσφαίρου και των δύο φύλων, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν, για τη διεξαγωγή των μετρήσεων, ερωτηματολόγιο για τον προσανατολισμό των στόχων στο έργο και στο εγώ και κλίμακα για τον προσανατολισμό σε κοινωνικό στόχο, που εκτιμούσε τον κοινωνικό δεσμό, την κοινωνική αναγνώριση και την κοινωνική θέση. Παράλληλα, μετρήθηκε η συχνότητα της ηθικής συμπεριφοράς, με ερωτηματολόγιο αναφορών, των Sage et al., (2006) και συγκεκριμένα εκτιμήθηκε η προκοινωνική συμπεριφορά, που ορίζεται ως οι δράσεις που στοχεύουν στη βοήθεια, ή την ωφέλεια άλλων και η αντικοινωνική συμπεριφορά, που ορίστηκε ως οι δράσεις που έχουν την πρόθεση να βλάψουν, ή να φέρουν σε μειονεκτική θέση τους άλλους. Επίσης, καταγράφηκε η εμπειρία στο ποδόσφαιρο.

Αναγνωρίστηκαν διαφορετικοί προβλεπτικοί παράγοντες της προκοινωνικής και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Διαπιστώθηκε, σε συμφωνία με τη διατυπωμένη υπόθεση της έρευνας, πως ο προσανατολισμός στο έργο προβλέπει θετικά την προκοινωνική συμπεριφορά. Οι προκοινωνικές δράσεις σε συναθλητές, όπως υποστήριξη του συναθλητή, μετά από φτωχό παίξιμο και υποστήριξη του αντιπάλου, όπως, επιστροφή της μπάλας και υποβοήθησή του να σηκωθεί, διατηρεί τη συνέχεια στο παιχνίδι και εξυπηρετεί τη συγκέντρωση στο έργο, ενώ παράλληλα, ο αμοιβαίος σεβασμός εξουδετερώνει τις αντικοινωνικές συμπεριφορές και την απόσπαση από το έργο. Η προκοινωνική συμπεριφορά, σε συναθλητές και αντιπάλους, δομεί υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης και ανάπτυξης της ομάδας, που συντελούν στην εκπλήρωση του προσανατολισμού στο έργο. Υποστηρίχτηκε επίσης η υπόθεση πως ο προσανατολισμός σε κοινωνικούς δεσμούς προβλέπει θετικά την

προκοινωνική συμπεριφορά. Οι αθλητές που παρακινούνται από την επιθυμία για κοινωνικές σχέσεις αγωνίζονται να εγκαθιδρύσουν αμοιβαία ικανοποιητικές σχέσεις και είναι πιθανό να εμπλακούν για την επίτευξη αυτού του στόχου σε προκοινωνικές συμπεριφορές, όπως συγχαρητήρια και απολογητική συμπεριφορά σε συναθλητές και αντιπάλους. Οι προκοινωνικές συμπεριφορές δημιουργούν κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ δύο, ή περισσότερων αθλητών, που ωφελούν τους αποδέκτες τους. Ο ευεργετούμενος είναι πιθανό να ανταποδώσει και έτσι ενισχύεται ο δεσμός και αναπτύσσεται φιλική σχέση, που ωφελεί και τους δύο αθλητές. Αντίθετα, η κοινωνική θέση σχετίστηκε αρνητικά με την προκοινωνική συμπεριφορά. Οι παίκτες που παρακινούνται από την επιθυμία να είναι δημοφιλείς και ανταγωνίζονται για το κοινωνικό status, είναι λιγότερο πιθανό να εμπλακούν σε δράσεις που θα ωφελήσουν άλλους, γιατί έτσι διακινδυνεύουν την κοινωνική τους θέση στην ομάδα, ενώ μπορεί να αναγνωριστεί και ως αδυναμία στο κοινωνικό περιβάλλον. Η επίδραση του στόχου κοινωνικής θέσης, ρυθμίζεται από τα πρότυπα που επικρατούν στα πλαίσια της ομάδας, την κουλτούρα του ποδοσφαίρου γενικότερα και την ηθική ατμόσφαιρα.

Επιβεβαιώθηκε και η υπόθεση πως ο προσανατολισμός στο εγώ θα προέβλεπε την αντικοινωνική συμπεριφορά. Η υιοθέτηση της πρακτικής, νίκη με κάθε τρόπο, χαρακτηριστικό των ατόμων με προσανατολισμό στο εγώ, υπαγορεύει την υιοθέτηση συμπεριφορών που θα φέρουν σε μειονεκτική θέση τον αντίπαλο. Οι παίκτες που παρακινούνται από την απόκτηση υπεροχής έναντι των αντιπάλων είναι περισσότερο πιθανό να πλήξουν, απωθήσουν και εξαπατήσουν τους άλλους για να κατακτήσουν τους στόχους τους.

Ο προσανατολισμός στο έργο διαπιστώθηκε πως προβλέπει αρνητικά την αντικοινωνική συμπεριφορά. Η αρνητική αυτή επίδραση μπορεί να ερμηνευτεί από την εστίαση της προσοχής στην αυτο-αναφερόμενη βελτίωση. Οι παίκτες που είναι προσανατολισμένοι στο έργο ίσως να αποφύγουν συμπεριφορές που αποσπούν την προσοχή από τον τύπο του παιχνιδιού που προωθεί την ατομική βελτίωση. Η εστίαση στην πρόκληση, την ύψωση εμποδίων και τον τραυματισμό του αντιπάλου, μπορεί να έχει αντίθετα αποτελέσματα στο παίξιμο του παιχνιδιού, καθώς εκτρέπει την προσοχή από θετικές δεξιότητες στα πλαίσια του παιχνιδιού.

Σε συμφωνία με τη διατυπωμένη υπόθεση, ο προσανατολισμός στην κοινωνική θέση, προβλέπει θετικά την αντικοινωνική συμπεριφορά. Οι παίκτες που αποβλέπουν να είναι

δημοφιλείς στην ομάδα, ίσως να επιλέξουν να εμπλακούν σε αντικοινωνικές συμπεριφορές, απέναντι στους αντιπάλους, ως μέσο για να βελτιώσουν τη θέση τους στα πλαίσια της ομάδας.

Η μόνη διάσταση του κοινωνικού στόχου, που απέτυχε να προβλέψει ηθικές μεταβλητές, ήταν η κοινωνική αναγνώριση, που είναι περισσότερο σύνθετη, αφού εξαρτάται από την έγκριση, ή απόρριψη της συμπεριφοράς, που προκύπτει από την ανατροφοδότηση των σημαντικών άλλων που εντάσσονται στο αγωνιστικό περιβάλλον.

Διεξήχθη έρευνα από τους Ntoumanis, & Standage, (2009), με σκοπό να διερευνηθεί ο τρόπος που οι κοινωνικοί και οι παράγοντες προσωπικής παρακίνησης, που προτείνονται από τη θεωρία αυτοκαθορισμού, Self- Determination Theory, (Deci & Ryan, 2002), προβλέπουν την τίμια αθλητική συμπεριφορά και τις ηθικές στάσεις στον αθλητισμό. Δοκιμάστηκε μοντέλο παρακινήτικης διαδικασίας, που υποθέτει πως η τίμια αθλητική συμπεριφορά και οι ηθικές στάσεις θα προβλέπονταν άμεσα από την αυτόνομη και ελεγχόμενη συμπεριφορά και έμμεσα από την αντίληψη της αυτόνομης υποστήριξης του προπονητή και της ικανοποίησης των ψυχολογικών αναγκών.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 317 αθλητές και των δύο φύλων, που προέρχονταν από ποικίλα ατομικά και ομαδικά αγωνίσματα, πανεπιστημίων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν πολυτμηματικό ερωτηματολόγιο, που περιελάμβανε μετρήσεις της αυτόνομης υποστήριξης, της αυτονομίας, της ικανότητας, της συνεκτικότητας, της παρακίνησης, της τίμιας αθλητικής συμπεριφοράς και των αντικοινωνικών ηθικών συμπεριφορών. Διαπιστώθηκε πως η αυτόνομη παρακίνηση, ήταν ισχυρός θετικός προβλεπτικός παράγοντας της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς και αρνητικός προβλεπτικός παράγοντας των αντικοινωνικών στάσεων. Η διαπίστωση αυτή ερμηνεύεται με ευκολία καθώς ο αθλητής που διαθέτει αυτόνομη παρακίνηση, που εμπεριέχει ευχαρίστηση και επίτευξη έργου, (εσωτερική παρακίνηση), ή θετικά αποτελέσματα, όπως δεσμούς και υγεία, (αναγνωρίσιμη ρύθμιση), δεν κερδίζει με το να παραβαίνει τους κανονισμούς του παιχνιδιού, ή να εμπλέκεται σε διαμάχη με τους αντιπάλους. Αντίθετα, είναι πιθανόν να ευχαριστηθεί τον αγώνα περισσότερο και να αξιολογήσει ως σημαντικά τα οφέλη από την αθλητική συμμετοχή, αν οι στόχοι έχουν επιτευχθεί, με την επίδειξη σεβασμού στους κανονισμούς και

το κατεστημένο του αγώνα και έχουν επιδείξει σεβασμό στους εμπλεκόμενους, τους συναθλητές, τους αντιπάλους και τους υπεύθυνους για τη διεξαγωγή του αγώνα.

Η ελεγχόμενη παρακίνηση, ήταν ισχυρός θετικός προβλεπτικός παράγοντας των αντικοινωνικών στάσεων και αρνητικός προβλεπτικός παράγοντας της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς. Ο αθλητής που παρακινείται εσωτερικά (εσωτερική ρύθμιση) και από εξωτερικές πιέσεις, (εξωτερική ρύθμιση), όπως από αισθήματα ενοχής, ντροπής και φόβου τιμωρίας, ή από επιθυμία για αμοιβές, είναι περισσότερο πιθανό, για να κατευνάσει πιέσεις, ή για να κερδίσει αμοιβές, όπως κοινωνική αποδοχή, να παραβεί το πνεύμα των κανονισμών του αγώνα και να επιδείξει εξαπάτηση και έλλειψη σεβασμού στους υπεύθυνους του αγώνα και τους αντιπάλους.

Οι τρεις ψυχολογικές ανάγκες για αυτονομία, ικανότητα και συνεκτικότητα, αποδεικνύονται άμεσοι και θετικοί προβλεπτικοί παράγοντες της αυτόνομης παρακίνησης. Η αυτονομία και η συνεκτικότητα προέβλεψαν θετικά την αθλητική τίμια συμπεριφορά και αρνητικά τις αντικοινωνικές στάσεις, διαμέσου της αυτόνομης παρακίνησης. Όταν οι αθλητές αισθάνονται επιθυμία να αγωνιστούν και έχουν σημαντικές αυθεντικές σχέσεις στο περιβάλλον τους, τότε είναι πιθανότερο να είναι αυτόνομα παρακινημένοι, και επομένως λιγότερο πιθανό να υποκύψουν σε εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις, για να κερδίσουν με αδικία, πλεονέκτημα στο άθλημά τους, εξαπατώντας, ή επιδεικνύοντας έλλειψη σεβασμού στους κριτές, στους αντιπάλους και τους κανονισμούς του παιχνιδιού.

Η υποστηρικτική προπονητική συμπεριφορά για αυτονομία ήταν ισχυρός προβλεπτικός παράγοντας των τριών ψυχολογικών αναγκών και ιδιαίτερα της αυτονομίας και της συνεκτικότητας. Επίσης, η υποστήριξη της αυτονομίας είχε θετική έμμεση επίδραση στην αυτόνομη παρακίνηση και την αθλητική τίμια συμπεριφορά, όπως και στην ελεγχόμενη παρακίνηση.

Τα ευρήματα συνολικά καταδεικνύουν το σημαντικό ρόλο των συμπεριφορών του προπονητή στην ικανοποίηση των ψυχολογικών συμπεριφορών των αθλητών και την τίμια αθλητική συμπεριφορά. Η υποστηρικτική προπονητική συμπεριφορά για αυτονομία αναδεικνύεται εξαιρετικά σημαντική. Ο προπονητής που διευκολύνει την επιθυμία των αθλητών, προσφέρει την ευκαιρία για βίωση της επιτυχίας και μορφοποιεί σημαντικές σχέσεις με τους αθλητές, ικανοποιεί τις ψυχολογικές ανάγκες τους, καλλιεργεί τον αυτοκαθορισμό τους, διευκολύνει τις αθλητικές τίμιες συμπεριφορές και μειώνει τις

αντικοινωνικές στάσεις στον αθλητισμό. Επιπλέον, ο προπονητής μπορεί να δομήσει την αθλητική εμπειρία, ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες των αθλητών για συνεκτικότητα, εστιάζοντας στη συνεργασία, τους ομαδικούς στόχους και την κοινωνική υποστήριξη, ενώ ικανοποιεί την ανάγκη για ικανότητα, δίνοντας έμφαση στη βελτίωση και την προσπάθεια, χρησιμοποιώντας κατάλληλη ανατροφοδότηση και επιλέγοντας με προσοχή τα κριτήρια για την προώθηση της ικανότητας.

Οι ερευνητές Duquin, & Schroeder-Braun, (1996), πραγματοποίησαν έρευνα με σκοπό να διαφωτιστεί το ενσυναισθητικό τοπίο στη σχέση του προπονητή με τον αθλητή και να προσδιοριστούν οι παράγοντες που παρεμβαίνουν στην επίτευξη προκοινωνικών συμπεριφορών, την ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων και την ελάττωση της ηθικής ευαισθησίας και του ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 250 μαθητές και των δύο φύλων, στην Πενσυλβάνια, που σε ποσοστό 93% δήλωσαν αθλητές και διέθεταν εμπειρία από σχολικές ομάδες και νεανικές ομάδες της κοινότητας. Η πλειοψηφία τους, το 60%, αγωνιζόταν σε ομαδικά σπορ και η μειοψηφία, το 40%, σε ατομικά. Οι αθλητές συμπλήρωσαν ερευνητικό ερωτηματολόγιο για τη σχέση του αθλητή με τον προπονητή. Αφού άκουγαν οκτώ διαφορετικά σενάρια, που περιέγραφαν προπονητικές συμπεριφορές, καλούνταν να αξιολογήσουν αν ήταν άδικες, ή χωρίς φροντίδα για τον αθλητή και επίσης αν ήταν μη ηθικές. Παράλληλα ζητήθηκε από τους αθλητές να αναλογιστούν και καταθέσουν πόσο πιθανό ήταν να αποταθούν σε κάποιον από τους σημαντικούς άλλους για να μιλήσουν και να ζητήσουν βοήθεια, αν βίωναν τη συγκρουσιακή συνθήκη του αθλητή των σεναρίων. Ένα δείγμα, 89 αθλητών απάντησαν ερευνητικό ερώτημα ανοιχτού τέλους, που απαιτούσε να ανακαλέσουν κάποια συμπεριφορά του προπονητή, η οποία έγινε από εκείνους αντιληπτή, ως άδικη, ή ανήθικη και καλούνταν να περιγράψουν την αντίδρασή τους και την έκβαση αυτής, ή την απουσία διαμαρτυρίας και την κατάληξη αυτής, εκτιμώντας, πόσο καθόρισαν την απόφασή τους, πέντε διαφορετικά κριτήρια δύναμης του προπονητή.

Διαπιστώθηκε πως τα κορίτσια επέδειξαν περισσότερη ευαισθησία και αποτίμησαν τη διαμάχη αθλητή-προπονητή, και την κατάχρηση εξουσίας των προπονητών, ως περισσότερο σοβαρή παραβίαση του ενδιαφέροντος για τους αθλητές, από ότι οι άντρες αθλητές, ενώ ήταν και περισσότερο πιθανό να ζητήσουν κοινωνική στήριξη από ότι οι άντρες, βιώνοντας

ασυμφωνία αξιών, ανάμεσα στις προπονητικές πρακτικές και τις προσωπικές πεποιθήσεις, για την ηθικά ορθή συμπεριφορά. Η εμπλοκή σε ηθική συζήτηση, μπορεί να κατευθύνει σε αντίσταση, όταν ο αθλητής βρει κοινωνική στήριξη από το υποκειμενικό του περιβάλλον. Οι μεγάλες διαφορές ως προς το φύλο ερμηνεύονται από τις διαφοροποιημένες αξίες που ο πολιτισμός εκτιμά ως προς τη σημαντικότητα και την έκφραση της ενσυναίσθησης και του θυμού σε αγόρια και κορίτσια. Επίσης, διαπιστώθηκε, σε συμφωνία με τα πρότυπα του φύλου, που επιδοκιμάζουν την επιθετικότητα, την οργή και τη σύγκρουση σε αγόρια και άντρες, πως οι αθλήτριες αντιλαμβάνονται την επιθετική συμπεριφορά του προπονητή, ως αντικανονική, σε αντίθεση με τα αγόρια. Είναι υπαρκτή η διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που ανθίστανται και σε αυτούς που δεν αντιδρούν. Όσοι αντιστέκονται είναι λιγότερο πιθανό να αναγνωρίσουν τη δύναμη του προπονητή, άρα τηρούν συναισθηματική απόσταση που ευνοεί την κινητοποίηση, ενώ είναι πιθανόν να διαθέτουν και ισχυρότερο κοινωνικό δίκτυο υποστήριξης, που λειτουργεί παρέχοντας εναλλακτικές προοπτικές στην ηθική νομιμότητα της προπονητικής συμπεριφοράς.

Οι McMahon, Wernsman, & Parnes, (2006), πραγματοποίησαν έρευνα που αποσκοπούσε στην εκτίμηση της επίδρασης της ενσυναίσθησης και του φύλου στην προ-κοινωνική συμπεριφορά, μεταξύ Αφρό-Αμερικανών, στην πρώιμη εφηβεία. Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 150 Αφρό-Αμερικάνοι και των δύο φύλων, που ήταν μαθητές της στοιχειώδους εκπαίδευσης, στο Σικάγο. Επίσης, η έρευνα διεξήχθη με τη συμμετοχή και των δασκάλων των παιδιών. Οι δάσκαλοι συμπλήρωσαν το Teacher Checklist, για τον κάθε μαθητή στην τάξη, που περιελάμβανε μέτρηση της προ-κοινωνικής συμπεριφοράς. Οι μαθητές συμπλήρωσαν την πέντε-θεματική κλίμακα αυτοαναφοράς, Empathy Scale, που εκτιμούσε την ικανότητά τους να ακούν, να ενδιαφέρονται και να ανταποκρίνονται συναισθηματικά σε άλλους.

Αποδείχτηκε πως οι μεγαλύτεροι ηλικιακά μαθητές και οι μαθητές που διέθεταν υψηλότερη ενσυναίσθηση, επέδειξαν μεγαλύτερη προ-κοινωνική συμπεριφορά, εύρημα που υποδεικνύει πως η προ-κοινωνική συμπεριφορά αυξάνεται με την ηλικία και πως η ενσυναίσθηση δύναται να συμβάλλει στην ανάπτυξη της προ-κοινωνικής συμπεριφοράς. Επίσης, η προ-κοινωνική συμπεριφορά διαπιστώθηκε πως διαφοροποιούνταν και ως προς το φύλο, με τα αγόρια να αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα προ-κοινωνικής συμπεριφοράς από τα

κορίτσια, ενώ η σχέση αυτή διαφοροποιούνται σε σχέση με τα επίπεδα ενσυναίσθησης που είχαν αναφερθεί. Ειδικότερα, στις αυτοαναφορές υψηλότερων επιπέδων ενσυναίσθησης, οι δάσκαλοι ανέφεραν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα προ-κοινωνικής συμπεριφοράς στα αγόρια, συγκριτικά με τα κορίτσια, ενώ στα χαμηλότερα επίπεδα ενσυναίσθησης, η προ-κοινωνική συμπεριφορά ήταν όμοια για τα δύο φύλα, ευρήματα που προτείνουν την ενσυναίσθηση, ως ισχυρό προβλεπτικό παράγοντα, για την προ-κοινωνική συμπεριφορά στα αγόρια, παρά στα κορίτσια. Είναι πιθανό, οι διαφορές φύλου στις δυναμικές ομάδες συντρόφων να μορφώνουν την επίδραση της ενσυναίσθησης στην προ-κοινωνική συμπεριφορά. Ενώ οι γυναικείες ομάδες δίνουν έμφαση στα κοινά ενδιαφέροντα, τις όμοιες ηθικές αξίες, την αύξηση της οικειότητας και την αυτοαποκάλυψη, οι αντρικές ομάδες βασίζονται στο μοίρασμα των δραστηριοτήτων, όπως τα σπορ. Επειδή τα αγόρια τείνουν να αλληλεπιδρούν σε μεγαλύτερες ομάδες, προσεγγίζουν μέλη με αξίες και πεποιθήσεις, που διαφέρουν από τις δικές τους, ενώ, αντίθετα, η δομή των ομάδων των κοριτσιών δίνει έμφαση μόνο στα μέλη μέσα στην ομάδα. Επομένως, κορίτσια με υψηλή ενσυναίσθηση, επιδεικνύουν χαμηλά επίπεδα προ-κοινωνικής συμπεριφοράς με τα μέλη της τάξης, γιατί είναι λιγότερο πιθανό, σε σύγκριση με τα αγόρια, να βοηθήσουν μαθητές που δεν εντάσσονται στην κοινωνική τους ομάδα. Τα ευρήματα αυτά συνολικά καταδεικνύουν πως είναι σημαντική η δεξιότητα να κατανοείς την οπτική των άλλων για την ανάπτυξη και την εκδήλωση της προ-κοινωνικής συμπεριφοράς, ιδιαίτερα μεταξύ των αγοριών.

Τα ευρήματα καταδεικνύουν διαφορές φύλου στους ηθικούς συλλογισμούς, μεταξύ Αφρό-Αμερικάνων, νεαρών μαθητών, με την ενσυναίσθηση, το μοίρασμα και την τάξη να αποτελούν ισχυρούς προβλεπτικούς παράγοντες για τους ηθικούς συλλογισμούς στα αγόρια και την τάξη να αναγνωρίζεται ως ο μοναδικός παράγοντας που συμβάλλει στους ηθικούς συλλογισμούς των κοριτσιών. Από την έρευνα διαφαίνεται πως η διαδικασία που συμβάλλει στην ανάπτυξη προ-κοινωνικών συμπεριφορών και άλλων θετικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων, όπως οι ηθικοί συλλογισμοί, διαφοροποιούνται σε σχέση με το φύλο.

Ο Rutten και οι συνεργάτες του, (2008), διεξήγαγαν έρευνα, με σκοπό να αποκτηθεί επίγνωση της συμβολής του οργανωμένου αθλητικού οργανισμού στις προκοινωνικές (βοήθεια, μοίρασμα και υποστήριξη σε άλλους) και αντικοινωνικές συμπεριφορές, (παραβίαση προτύπων και εξωτερίκευση συμπεριφορών, όπως η επιθετικότητα), των (προ)-εφήβων αθλητών, εντός γηπέδου, (κατά τη διάρκεια του αγώνα και την προπόνησης, με την

εποπτεία του προπονητή και του διαιτητή), και εκτός γηπέδου (πριν και μετά τον αγώνα και την προπόνηση, όταν δεν ισχύουν, σχετικοί με τον αγώνα κανόνες και υπάρχει λιγότερη εποπτεία από τον προπονητή και τον διαιτητή).

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 331 νεαροί ποδοσφαιριστές και οι 54 προπονητές των ομάδων τους, στην Ολλανδία. Μετρήθηκαν με ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς: (α) η λεκτική ευφυΐα των αθλητών, (β) ο βαθμός που ήταν επιθυμητοί κοινωνικά, (γ) οι κοινωνιο-ηθικοί συλλογισμοί, σχετικά με ηθικά διλήμματα, στο περιβάλλον του οργανωμένου νεανικού αθλητισμού, (δ) η στάση απέναντι στο τίμιο παιχνίδι, (αθλητών και προπονητών), (ε) η συσχετιστική υποστήριξη, (στ) η κοινωνιο-ηθική ατμόσφαιρα της ομάδας, (ζ) οι εντός και εκτός γηπέδου, προκοινωνικές και αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Αποδείχτηκε πως ποσοστό των εκτός γηπέδου αντικοινωνικών συμπεριφορών και των εντός γηπέδου προκοινωνικών και αντικοινωνικών συμπεριφορών, αποδίδονταν στις διαφορές των προπονητών και των παικτών. Οι διαφορές αυτές χαρακτηρίζονταν από την συσχετιστική υποστήριξη από τον προπονητή, τη στάση απέναντι στο τίμιο παιχνίδι και τους κοινωνιοηθικούς συλλογισμούς, σχετικά με αθλητικά διλήμματα. Η επιρροή των εκτός γηπέδου αντικοινωνικών συμπεριφορών ήταν μεγαλύτερη συγκριτικά με των εντός γηπέδου, εύρημα που καταδεικνύει πως η επίδραση της κοινωνικοποίησης του οργανωμένου αθλητικού οργανισμού είναι μεγαλύτερη, πριν και μετά τον αγώνα, παρά κατά τη διάρκεια της αθλητικής δραστηριότητας, αφού τότε αυξάνεται η ευκαιρία για εκτός γηπέδου αντικοινωνική συμπεριφορά.

Η συσχετιστική υποστήριξη που παρέχεται από τον προπονητή και περιλαμβάνει ποιότητες όπως, η αποδοχή, η συναισθηματική υποστήριξη, ο σεβασμός της αυτονομίας, η ποιότητα της επικοινωνίας και η σύγκλιση των στόχων, δύναται να προστατέψει τους εφήβους που συμμετέχουν σε αγωνιστικές δραστηριότητες, όπως ο αθλητισμός, από το να αναπτύξουν αντικοινωνικές συμπεριφορές. Οι αθλητές των ομάδων που βιώνουν υψηλότερη συσχετιστική υποστήριξη, από τους προπονητές τους, αναφέρουν περισσότερη εντός του γηπέδου, προκοινωνική συμπεριφορά, καθώς ο προπονητής είναι φυσικά παρόν και αμείβει τέτοια συμπεριφορά και λιγότερη εκτός του γηπέδου αντικοινωνική συμπεριφορά, που δεν παρακολουθείται από τον προπονητή και επομένως δε δύναται τότε να αμειφθεί η προκοινωνική συμπεριφορά. Η συσχετιστική υποστήριξη από τον προπονητή διαπιστώνεται πως συνδέεται και με τις προκοινωνικές και με τις αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Επίσης, η στάση απέναντι στο τίμιο παιχνίδι, που εκτιμά το σεβασμό για τους κανόνες του αγώνα και τον αντίπαλο, συνδέεται με την εντός γηπέδου, αντικοινωνική συμπεριφορά.

Οι κοινωνιοθητικοί συλλογισμοί στο αθλητικό περιβάλλον ποικίλουν μεταξύ των αθλητών και των ομάδων και η μεταβλητότητα αυτή εξηγεί μερικώς, την εκτός γηπέδων αντικοινωνική συμπεριφορά. Οι επιδράσεις μπορεί να μορφώνονται από τους αθλητικούς ομίλους, ή και να αποτελούν αποτέλεσμα της αυτοεπιλογής των αθλητών να ασκούνται με αθλητές, που όπως οι ίδιοι, επιδεικνύουν προκοινωνικές, ή αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Η έρευνα αναγνώρισε παράγοντες σχετιζόμενους με την ομάδα, που αν ενδυναμωθούν, μπορούν να ενισχύσουν τη θετική επίδραση της αθλητικής συμμετοχής στην κοινωνική λειτουργικότητα των εφήβων αθλητών. Επίσης, τονίζεται πως ο προπονητής που διαθέτει δεξιότητες, ασκεί θετική επίδραση στους αθλητές για την ανάπτυξη των εκτός και εντός γηπέδων προκοινωνικών και αντικοινωνικών συμπεριφορών, ωστόσο υπογραμμίζεται πως η ποιότητα των σχέσεων με ενήλικες, για την κοινωνικοποίηση των εφήβων, εφαρμόζει σε δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, όπως τα σπορ. Επίσης, υποδεικνύεται πως θα πρέπει να αναπτυχθεί κατάλληλη στάση απέναντι στο τίμιο παιχνίδι και να μορφωθούν θετικά οι κοινωνιοθητικοί συλλογισμοί των αθλητών.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα, από τους Lemyre, Roberts, Ommundsen, (2002), με σκοπό να διερευνηθεί η σχέση του προσανατολισμού των στόχων επίτευξης και της αντιλαμβανόμενης αθλητικής ικανότητας, στην αθλητική συμπεριφορά στο νεανικό αθλητισμό. Διατυπώθηκε η υπόθεση πως ο προσανατολισμός που είναι υψηλός ως προς το έργο και χαμηλός ως προς το εγώ, σχετίζεται θετικά με τις διαστάσεις της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς, ενώ ο προσανατολισμός που είναι υψηλός ως προς το εγώ και χαμηλός ως προς το έργο, σχετίζεται αρνητικά με επίπεδα του προσανατολισμού στην αθλητική τίμια συμπεριφορά. Επίσης, πως η αντιλαμβανόμενη ικανότητα ρυθμίζει την επίδραση του προσανατολισμένου στόχου στο εγώ, με αποτέλεσμα οι παίκτες με προσανατολισμό στο εγώ και με υψηλή αντιλαμβανόμενη ικανότητα, να αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς, από τους παίκτες με προσανατολισμό στο εγώ, που αντιλαμβάνονται χαμηλότερη αθλητική ικανότητα.

Τους συμμετέχοντες αποτέλεσαν 511 Νορβηγοί νεαροί άντρες παίκτες του ποδοσφαίρου. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια για τον προσανατολισμό στόχου και την αντιλαμβανόμενη ικανότητα. Για την αθλητική τίμια συμπεριφορά χρησιμοποιήθηκε το Multidimensional Orientations Sportspersonship Scale (MSOS-25; Vallerand et al., 1997), που εκτιμά τις πέντε διαστάσεις της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς, σύμφωνα με τον ορισμό των Vallerand et al., (α) τη δέσμευση στην αθλητική συμμετοχή, (β) το σεβασμό για τις κοινωνικές συμβάσεις, (γ) το σεβασμό και το ενδιαφέρον για τους κανόνες και τους υπεύθυνους, (δ) το σεβασμό και το ενδιαφέρον για τον αντίπαλο και (ε) την αρνητική προσέγγιση της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς.

Η ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν κατέδειξε πως ο προσανατολισμός στόχων, που διαθέτει ο αθλητής, επηρεάζει την αθλητική τίμια συμπεριφορά του. Διαπιστώθηκε πως ο υψηλός προσανατολισμός στο έργο παράγει θετική σχέση με τις τέσσερις θετικές διαστάσεις της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς, ενώ ο υψηλός προσανατολισμός ως προς το εγώ σχετίζεται αρνητικά και με τις τέσσερις θετικές υποκλίμακες του ερωτηματολογίου για την αθλητική τίμια συμπεριφορά. Οι αθλητές που διαθέτουν υψηλό προσανατολισμό στο εγώ και υψηλό προσανατολισμό στο έργο, υποστηρίζουν μόνο μερικώς τη χαμηλή αθλητική τίμια συμπεριφορά, αποδεικνύοντας πως ο υψηλός, ή χαμηλός προσανατολισμός στο εγώ, έχει σημαντική επίδραση στην αθλητική τίμια συμπεριφορά. Η αντιλαμβανόμενη ικανότητα σχετίζεται θετικά με τις τέσσερις θετικές υποκλίμακες της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς.

Επίσης, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν σημαντική ρυθμιστική επίδραση της αντιλαμβανόμενης ικανότητας στον προσανατολισμό στο εγώ, στην πρόβλεψη του σεβασμού των παικτών για τους κανόνες και τους υπεύθυνους, ενώ δεν διαπιστώθηκε ρυθμιστική επίδραση στην πρόβλεψη του σεβασμού για τον αντίπαλο. Διαπιστώθηκε και αλληλεπιδραστική σχέση ανάμεσα στον προσανατολισμό του στόχου στο εγώ και την αντιλαμβανόμενη ικανότητα, με την πρόβλεψη της υποκλίμακας της αθλητικής τίμιας συμπεριφοράς, του σεβασμού για τους κανόνες και τους υπεύθυνους. Αποκαλύφθηκε πως οι παίκτες με χαμηλό προσανατολισμό στο εγώ και υψηλή αντιλαμβανόμενη ικανότητα, επέδειξαν υψηλό σεβασμό για τους κανόνες και τους υπεύθυνους, ενώ οι συμμετέχοντες με υψηλό προσανατολισμό στο εγώ και χαμηλή αντιληπτική ικανότητα, εξέφρασαν τον χαμηλότερο σεβασμό για τους κανόνες και τους υπεύθυνους, γιατί, υποθέτοντας πως δεν μπορούν να συμβάλουν με την ικανότητά τους στη νίκη της ομάδας που είναι αυτοσκοπός,

μεταχειρίζονται ως μέσο την εξαπάτηση. Τα ευρήματα αναγάγουν την αντιλαμβανόμενη ικανότητα σε σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα της ηθικής συμπεριφοράς στο νεανικό αγωνιστικό αθλητισμό.

Πραγματοποιήθηκε έρευνα, από τους Ζαρώτη, Νανούρη, & Ψυχουντάκη, (2008), με σκοπό να μελετηθεί αν σχετίζονται η ηθική ωριμότητα των αθλητών, όπως αποδίδεται από τα επίπεδα ηθικής ανάπτυξης του Kohlberg, με την αθλητική εντιμότητα που εκδηλώνουν και επίσης, να εξεταστεί η διαφοροποίηση ανδρών και γυναικών στις δύο έννοιες και τους επιμέρους παράγοντες.

Οι 83 αθλητές, άντρες και γυναίκες, συμμετέχοντες, αντιπροσώπευαν 12 διαφορετικά αθλήματα και συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια για την αξιολόγηση του επιπέδου της ηθικής ανάπτυξης και την αναγνώριση της κοινωνικής επιθυμητότητας, ενώ η αξιολόγηση της αθλητικής εντιμότητας πραγματοποιήθηκε, με την Ελληνική έκδοση της Κλίμακας Προσανατολισμού της Αθλητικής εντιμότητας των Vallerand, Blanchard και Provencher, (1997), που εκτιμά τις διαστάσεις: (α) σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες συμπεριφοράς, (β) σεβασμός στους κανόνες του αθλήματος και (γ) σεβασμός στον αντίπαλο.

Η ανάλυση των συλλεχθέντων δεδομένων αποδεικνύει πως το επίπεδο ηθικής ανάπτυξης του ατόμου σχετίζεται με τον παράγοντα του σεβασμού στους κοινωνικούς κανόνες συμπεριφοράς. Ο παράγοντας σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες συμπεριφοράς αναφέρεται σε κοινωνικά αποδεκτές συμπεριφορές, που σχετίζονται με καταστάσεις της καθημερινότητας και αντανakλούν το επίπεδο ηθικής ωρίμανσης του ατόμου, ενώ δε συνδέονται με τους παράγοντες σεβασμός στις αρχές του αθλητισμού και σεβασμός στον αντίπαλο, που εστιάζονται στο αγωνιστικό πεδίο. Δεν αναγνωρίστηκαν διαφοροποιήσεις των δύο φύλων ως προς τις δύο έννοιες και τους επιμέρους παράγοντες.

Οι ερευνητές Proios, Athanailidis, & Arvanitidou, (2009), πραγματοποίησαν μελέτη με σκοπό να εξετάσουν τη σχέση των στόχων απόδοσης και ανάπτυξης, με το ηθικό κλίμα που κυριαρχεί στις μη κερδοφόρες αθλητικές ομάδες, ως βασικό αντικείμενο των μελών των ομάδων που ενδιαφέρονται για την ομάδα τους.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 142 αθλητές, άντρες και γυναίκες, μέλη διαφορετικών αθλητικών ομάδων. Από το δείγμα ζητήθηκε να καθορίσει το στόχο της ομάδας του, επιλέγοντας ως στόχο είτε την απόδοση, είτε την ανάπτυξη του αθλήματος και οι απαντήσεις τους καταγράφηκαν σε 5-βάθμια κλίμακα. Επίσης, στο δείγμα χορηγήθηκε το Ethical Climate Questionnaire, για την εκτίμηση του ηθικού κλίματος που κυριαρχεί στην ομάδα και τον προσδιορισμό των ηθικών προτύπων που επιδρούν στη λήψη των αποφάσεων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας στηρίζουν την ύπαρξη του κλίματος κοινωνικού ενδιαφέροντος και του κλίματος ατομικού ενδιαφέροντος. Στα μη κερδοφόρα αθλήματα, κυριαρχεί κλίμα ενδιαφέροντος, οι αθλητές ενδιαφέρονται για τον κοινωνικό ρόλο των αθλημάτων και την ευημερία όσων τα υπηρετούν. Επίσης, διαπιστώνεται πως το ηθικό κλίμα, στα μη κερδοφόρα αθλήματα, επηρεάζεται από το στόχο που υιοθετούν, με το στόχο ανάπτυξης να νικά το στόχο απόδοσης. Η δέσμευση του οργανισμού σχετίζεται με τη δέσμευση που προέρχεται από τους σκοπούς της κάθε ομάδας. Αποδείχτηκε πως ο τύπος των στόχων σχετίζεται με τις διαστάσεις του ηθικού κλίματος. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στο στόχο απόδοσης με τις διαστάσεις του ατομικού ενδιαφέροντος και της ανεξαρτησίας και θετική σχέση ανάμεσα στο στόχο ανάπτυξης με το ατομικό ενδιαφέρον. Το ατομικό ενδιαφέρον στον αθλητισμό σχετίζεται με την τίμια αθλητική συμπεριφορά, (σεβασμός και ενδιαφέρον για τον αντίπαλο). Όταν επικρατεί κλίμα απόδοσης στην ομάδα, ο αθλητής μπορεί να εμπλακεί σε εξαπάτηση, παράβαση των κανονισμών και επιθετικότητα. Αντίθετα, όταν επικρατεί κλίμα δεξιολογίας στα μέλη της ομάδας, το ενδιαφέρον στρέφεται στην πρόοδο και την προσπάθεια της ομάδας και όχι τον ανταγωνισμό.

Οι Kavussanu, & Spray, (2006), διεξήγαγαν έρευνα που αποσκοπούσε στη διερεύνηση της σχέσης της ηθικής ατμόσφαιρας και του αντιλαμβανόμενου κλίματος παρακίνησης στην απόδοση, με την ηθική λειτουργικότητα των παικτών. Οι ερευνητές υπέθεσαν πως η σχέση θα αναδειχτεί θετική και θα προβλέπει την ηθική λειτουργικότητα των εφήβων παικτών.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας στρατολογήθηκαν 325 έφηβοι, άντρες ποδοσφαιριστές, στο Ηνωμένο Βασίλειο και συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια: (α) για την ηθική λειτουργικότητα, που εκτιμούσε, μέσα από τη χρήση σεναρίων εξαπάτησης και επιθετικής συμπεριφοράς, που είναι πιθανό να συμβούν σε αγώνα, τις τρεις διαστάσεις, που την

αντιπροσωπεύουν, την ηθική κρίση, την πρόθεση και τη συμπεριφορά των παικτών, (β) για την ηθική ατμόσφαιρα και (γ) για το αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης.

Αναγνωρίστηκε θετική σχέση της ηθικής ατμόσφαιρας και του κλίματος παρακίνησης στην απόδοση και αποδείχτηκε η ανεξάρτητη προβλεπτική επίδραση αυτών των παραγόντων στην ηθική λειτουργικότητα των εφήβων παικτών.

Αναλυτικότερα, η ηθική ατμόσφαιρα και το αντιλαμβανόμενο κλίμα απόδοσης αποδείχτηκε πως σχετίζονται ρυθμιστικά μεταξύ τους. Οι προπονητές που δομούσαν κλίμα, που γινόταν αντιληπτό πως διαθέτει προσανατολισμό στην απόδοση, αναγνωρίζονταν επίσης πως ενθαρρύνουν τη μη αθλητική τίμια συμπεριφορά και οι συναθλητές στην ομάδα αυτή, αναγνωριζόταν ως πιθανό να εμπλακούν σε ανάλογη συμπεριφορά.

Η ηθική ατμόσφαιρα είχε ισχυρή επίδραση στην ηθική λειτουργικότητα των παικτών και αναγνωρίστηκε ως η ισχυρότερη σχέση που αναδείχτηκε από την έρευνα. Η αξιολόγηση της ηθικής ατμόσφαιρας, όπου γινόταν αντιληπτό πως ο προπονητής ενθαρρύνει την εμπλοκή σε συμπεριφορές όπως η λεκτική, ή σωματική πρόκληση του αντιπάλου, η επιζήτηση πλεονεκτήματος, η διακινδύνευση τραυματισμού του αντιπάλου, σε συνδυασμό με την αναγνώριση πως πλήθος αθλητών θα εμπλέκονταν σε ανάλογες συμπεριφορές, με στόχο τη νίκη, ασκούσαν ισχυρή επίδραση στην οπτική θεώρηση τέτοιων συμπεριφορών από τους παίκτες, στην πρόθεσή τους να εμπλακούν και στην τελική συμπεριφορική στάση τους, κατά τη διάρκεια της αγωνιστικής περιόδου.

Το κλίμα απόδοσης επιδρούσε σημαντικά στην ηθική λειτουργικότητα των παικτών. Ο προπονητής που αξιολογεί υψηλά τη νίκη, αναπτύσσει ανάλογο ενδιαφέρον και δημιουργεί κλίμα, όπου το θετικό αποτέλεσμα προβάλλεται πως μπορεί να επιτευχθεί, όχι μόνο μέσα από εξαιρετικό παιχνίδι, αλλά και με την εμπλοκή σε μη τίμια αθλητική, συμπεριφορά, την πρόκληση των παικτών, την εξαπάτηση και τη διακινδύνευση τραυματισμού του αντιπάλου. Η διαπίστωση αυτή από τους αθλητές, είναι πιθανό να τους ωθήσει να εμπλακούν σε συμπεριφορές που διασφαλίζουν τη νίκη.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

Στη διεξαγόμενη έρευνα συμμετείχαν 43 ($n=43$), αθλητές και αθλήτριες πετοσφαίρισης, που οι ηλικίες τους καλύπτουν διαφορετικές αναπτυξιακές φάσεις, ($MIN=12$ και $MAX=32$), ο ηλικιακός μέσος όρος τους ανέρχεται στα 16.5 έτη, ($M=16.5$, $SD=4.97$) και η προπονητική ηλικία τους, ($MIN=4.47$ και $MAX=7.24$), είναι κατά μέσο όρο 5.86 έτη, ($M=5.86$, $SD=4.5$). Οι αθλητές, που εντάσσονται σε 6 διαφορετικές ομάδες, αγωνίζονται, με αξιώσεις, σε διαφορετικές κατηγορίες, στο περιφερειακό πρωτάθλημα, στην Ελλάδα, ενώ, μία από τις ομάδες, διακρίνεται στην Α2 εθνική κατηγορία. Το ερευνητικό δείγμα ασκείται υπό την προπονητική επιμέλεια 6 αντρών ($n=6$), προπονητών πετοσφαίρισης, ($MIN=40$ και $MAX=50$), με μέσο όρο ηλικίας τα 44.33 έτη, ($M=44.33$, $SD=3.72$), ενώ η προπονητική τους εμπειρία, ($MIN=13$ και $MAX=26$), ανέρχεται κατά μέσο όρο στα 16.5 έτη, ($M=16.5$, $SD=5.75$).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΠΟΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ.

	ΗΛΙΚΙΑ					ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ				
	N	M. O.	SD	MIN	MAX	N	M. O.	SD	MIN	MAX
ΑΘΛΗΤΕΣ	43	16.5	4.97	12	32	43	5.86	4.50	1	19
ΠΡΟΠΟΝΗΤΕΣ	6	44.33	3.72	40	50	6	16.5	5.75	13	26

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Την έναρξη της συνάντησης με τους αθλητές σηματοδότησε ένα εισαγωγικό, ενημερωτικό προοίμιο, όπου αναλύθηκε συνοπτικά η σχεδιαζόμενη παρέμβαση, η διαδικαστική πρακτική και η σκοπιμότητά της. Παράλληλα, χορηγήθηκαν στους αθλητές απλουστευμένες οδηγίες, για την πλήρωση του ερευνητικού εγχειριδίου και διαβεβαιώσεις για τη δυνατότητα λήψης εξατομικευμένης αρωγής και συμπληρωματικών διευκρινήσεων, αν απαιτηθούν, κατά την εξέλιξη της διαδικασίας. Η ερευνήτρια διαβεβαίωσε τους αθλητές πως θα τηρηθεί η ανωνυμία και πως θα διασφαλιστεί το απόρρητο και εμπιστευτικό του περιεχομένου των ερωτηματολογίων. Παράλληλα, επισημάνθηκε στους αθλητές πως η συμμετοχή τους δεν είναι υποχρεωτική, αλλά είναι επιθυμητή η προαιρετική τους συναίνεση.

Οι εθελοντές συμμετέχοντες αθλητές, όλων των επιλεγμένων ομάδων, συμπλήρωσαν, με την έναρξη της έρευνας και πριν την πραγματοποίηση συνεδριών, συμβουλευτικού χαρακτήρα, με τους προπονητές, κλίμακες, που κατέγραφαν το επίπεδο της ενσυναίσθησης, το αντιλαμβανόμενο ψυχολογικό κλίμα της ομάδας και τον προσανατολισμό των ηθικών αγωνιστικών συμπεριφορών των αθλητών. Η πλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε, ένα τέταρτο της ώρας, πριν την προπονητική άσκηση των αθλητών και χωρίς την παρουσία των προπονητών τους, για να προστατευτούν οι αθλητές από τη βίωση συναισθηματικής πίεσης, από την πλευρά του προπονητή τους, που θα αντανακλούσε στην κρίση τους και θα στρέβλωνε τις απαντητικές καταγραφές τους.

Η ολοκλήρωση της αξιολόγησης των ψυχολογικών ποιοτήτων των αθλητών, αποτέλεσε το εφαλτήριο για την πραγμάτωση της δεύτερης φάσης του παρεμβατικού σχεδιασμού, που σχεδιάστηκε μεθοδολογικά να εφαρμόζει εξατομικευμένη προσέγγιση με τους προπονητές και προέβλεπε τη σταδιακή χρονικά και με αλληλουχία εισαγωγή τους στη συμμετοχική παρακολούθηση, εικοσάλεπτων συνεδριών, με την ερευνήτρια, που είναι επαγγελματίας της ψυχικής υγείας και μεταπτυχιακή αθλητική ψυχολόγος. Η διεξαγωγή συνεδριών με τους προπονητές, αποσκοπούσε στην εξοικείωσή τους με την προσωποκεντρική προσέγγιση του Rogers και την κατάλληλη προσαρμογή της στην προπονητική πρακτική και το αθλητικό περιβάλλον.

Η πρώτη συνεδρία αναλώθηκε χρονικά στη διεξοδική προβολή της προσωποκεντρικής μεθόδου. Αρχικά, αναλύθηκαν επιγραμματικά οι ψυχοθεραπευτικές μέθοδοι, που εφαρμόστηκαν στο παρελθόν και στο αθλητικό περιβάλλον, όπως η ψυχοδυναμική και η γνωστική-συμπεριφορική και για να διαχωριστούν από τη νέα προσέγγιση, υπογραμμίστηκε πως προτείνουν τη δυναμική εμπλοκή και παρέμβαση του προπονητή στην αγωνιστική δράση του αθλητή, είτε για την αναδιοργάνωση των βιωμάτων του, είτε για την ενίσχυση και την απόσβεση των συμπεριφορικών επιλογών του. Ακολούθως, επιχειρήθηκε η συγκριτική διαφοροποίηση και η διάκριση του προσωποκεντρικού μοντέλου από τα παρελθοντικά και δόθηκε έμφαση στις αρχές που αυτό πρεσβεύει, όπως την εγκατάλειψη της κατευθυντικής προπονητικής συμπεριφοράς και την ενθάρρυνση των αθλητών να αναπτύξουν πίστη στο προσωπικό δυναμικό τους, να αναγνωρίσουν οι ίδιοι την προβληματική τους και επιδιώξουν την επίλυσή της. Οι προπονητές, που ενθαρρύνθηκαν να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους για να ελεγχθεί η κατανόηση του μοντέλου, εστίασαν στη δυναμική της θετικής, αλλά μη κατευθυντικής παρουσίας τους, για την επίτευξη διαφοροποιήσεων στις ποιότητες και τις συμπεριφορικές εκδηλώσεις των αθλητών και έλαβαν θετική διαβεβαίωση και ανατροφοδότηση, κρίσιμη για την ορθή εφαρμογή του μοντέλου. Την προβολή της νέας προσέγγισης σφράγισε η πρόταση για αναθεώρηση της πάγιας πρακτικής που εφάρμοζαν οι προπονητές και αντικατάστασή της από τη σύγχρονη, αλλά εγγυημένη, προσωποκεντρική. Για παράδειγμα, την κρίσιμη αγωνιστικά ημέρα, που ο αθλητής νιώθει στρες, ο προπονητής επιλέγει να μην υπαγορεύσει λύσεις στον αθλητή για τη διαχείριση του άγχους, αλλά επιδεικνύει κατανόηση που ωθεί τον αθλητή να απελευθερώσει τις εσώτερες συγκρούσεις που βιώνει και να κατευθυνθεί σε θετική ρύθμιση της συμπεριφοράς και διάσπαση του άγχους.

Η δεύτερη συνεδρία απέβλεπε στην εξοικείωση των προπονητών με την ποιότητα της ενσυναίσθησης, που προβλήθηκε, ως η κεντρικότερη από τις επαρκείς και αναγκαίες συνθήκες-ποιότητες του προσωποκεντρικού συμβούλου. Αρχικά, επιδιώχθηκε η κατανόηση της έννοιας της ενσυναίσθησης, διαχωρίστηκε το νόημά της από συναφείς Ελληνικούς και ξένους όρους και αποσαφηνίστηκε η ποιότητά της. Παρουσιάστηκαν στους προπονητές διαλογικά πρότυπα του Rogers, σε ψυχοθεραπευτικό πλαίσιο, που διακρίνονταν από ενσυναισθητικό ενδιαφέρον για την εμπειρία του υποκειμένου και ακολούθως οι προπονητές ωθήθηκαν να δομήσουν ενσυναισθητικού χαρακτήρα αλληλεπίδραση με αθλητή, σε υποθετική συνθήκη, που απαιτούσε αναγνώριση και συντονισμό με τη συγκινησιακή κατάσταση του αθλητή, επίδειξη ενσυναίσθησης και προώθηση της λύσης από τον ίδιο τον

αθλητή. Τα παραδείγματα που αξιοποιήθηκαν προέρχονταν από τις προτάσεις που συμπεριλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο και διερευνούν την ενίσχυση της ενσυναίσθησης σε συνθήκες όπου ο αθλητής, νιώθει ενόχληση, προσβολή, αμηχανία, αδιαφορία κ.α. Η παρακάτω πρόταση αποτελεί αυτούσια παράθεση της άποψης ενός αθλητή-τριας για μια κατάσταση στην οποία αισθάνεται ενόχληση : "εάν πω κάτι, που κάποιος συναθλητής μου προσβάλλεται από αυτό, πιστεύω πως αυτό είναι δικό του πρόβλημα και όχι δικό μου". Υπογραμμίστηκε πως η επίδειξη ενσυναίσθησης από τον προπονητή δεν μπορεί να υπερβαίνει το μοίρασμα των συναισθημάτων, διαχωρίστηκε από την επίδειξη ενεργητικής δράσης από τον προπονητή και συνδέθηκε με την προώθηση της συνειδητότητας του αθλητή και την παρακίνησή του, για τη διευθέτηση των προβλημάτων του.

Η τρίτη συνεδρία επενδύθηκε χρονικά στην αναγνώριση του ρόλου του προπονητή στη διαμόρφωση του ψυχολογικού κλίματος της ομάδας. Αρχικά, προβλήθηκε ερευνητικά η λειτουργικότητα της θετικής ατμόσφαιρας σε περιβάλλοντα μη αθλητικά και συνδέθηκε με την επίτευξη θετικών συναισθημάτων, ακόμη και με τη σωματική ανάρρωση ασθενών σε περιβάλλοντα υγείας. Οι προπονητές ενημερώθηκαν πως για τη δόμηση θετικού και λειτουργικού περιβάλλοντος στην ομάδα, απαιτείται να καλλιεργήσουν και αναπτύξουν στις συναλλαγές τους στο αθλητικό περιβάλλον, τις αναγκαίες και επαρκείς θεραπευτικές συνθήκες, την αυθεντικότητα του ενδιαφέροντος, την ενσυναίσθητη κατανόηση και την αποδοχή του άλλου προσώπου. Οι προτάσεις που συμπεριλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο του αντιλαμβανόμενου κλίματος της ομάδας αξιοποιήθηκαν για να κατανοήσουν οι προπονητές πως δύνανται να αναπτύξουν συμπεριφορές που θα δομούν την αίσθηση της ασφάλειας και της φιλοξενίας για τους αθλητές, που αποτελούν τις κεντρικές ποιότητες του κλίματος. Παραδείγματα όπως, "στο γυμναστήριο αισθάνομαι πως ο προπονητής προσπαθεί για το καλό μου, πως είμαι καλοδεχούμενος, πως λαμβάνω την καλύτερη προσοχή, ", συγκεκριμενοποίησαν τον προσωποκεντρικό χαρακτήρα για τους προπονητές, αποσαφήνισαν τις θετικές ποιότητες του κλίματος και υπογράμμισαν τις στάσεις που είναι επιθυμητές να καλλιεργούνται στα πλαίσιά του. Τονίστηκε τέλος, στους προπονητές πως το κλίμα απαιτείται να έχει ως αποδέκτη και να βιώνεται θετικά από τον κάθε αθλητή και όχι μόνο από τον καλύτερο παίκτη.

Η τέταρτη συνεδρία επιχείρησε να προσδώσει προσωποκεντρικό χαρακτήρα στις ηθικές συμπεριφορές που εκδηλώνονται στον αγωνιστικό χώρο. Αρχικά, παρουσιάστηκε ερευνητικά η σύνδεση της ενσυναίσθησης, που σφραγίζει ως ποιότητα το προσωποκεντρικό

μοντέλο, με την επίδειξη αλτρουιστικών συμπεριφορών, σε ευρύτερα περιβάλλοντα. Οι προπονητές κλήθηκαν να κατανοήσουν πως η αύξηση της ενσυναίσθησης που θα εκφράσουν στους αθλητές τους, θα ενισχύσει την ευαισθητοποίηση των αθλητών και θα διαμορφώσει ανάλογα τους ηθικούς συλλογισμούς και τις συμπεριφορές τους στον αγωνιστικό χώρο. Οι προπονητές ωθήθηκαν να αναγνωρίσουν τις κεντρικές διαστάσεις των ηθικών αγωνιστικών συμπεριφορών, που συμπεριλαμβάνουν, το σεβασμό στους κανόνες του αθλήματος και το σεβασμό στον αντίπαλο και προεκτείνονται στη δέσμευση και την αφοσίωση στην ομάδα. Η παρουσίαση προτάσεων που συμπεριλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο εκτίμησης των ηθικών συμπεριφορών στον αθλητισμό, υπηρέτησαν ως παραδείγματα κατανόησης τη γνωστική κατάκτηση του αντικειμένου. Στις εκφράσεις "συμμορφώνομαι με τους κανόνες του παιχνιδιού, επανορθώνω μια άδικη κατάσταση για τον αντίπαλο, προσπαθώ όσο περισσότερο μπορώ, δεν τα παρατάω μετά από λάθη" οι προπονητές κλήθηκαν να αναγνωρίσουν τον ενσυναισθητικό χαρακτήρα τους και να τις ανακαλούν, ως γνώμονα ηθικής στον αγωνιστικό χώρο.

Η πέμπτη συνεδρία επιχείρησε να προβάλει την ενεργητική ακρόαση και τις εξειδικευμένες τεχνικές, που προτείνονται από την προσωποκεντρική προσέγγιση για να υπηρετήσουν την αλληλεπίδραση με τον πελάτη-αθλητή και να μεταδώσουν τις ποιότητες του συμβούλου στον αθλητή, όπως τη γνησιότητα του ενδιαφέροντός του, την ενσυναίσθητη κατανόηση του βιώματος του αθλητή, και την αποδοχή της προσωπικής του αξίας. Οι προπονητές ενημερώθηκαν αρχικά για την ενεργητική ακρόαση, που προβλήθηκε ως η κατανόηση των λεκτικών και μη, μηνυμάτων, ακολούθως, για την αντανάκλαση του συναισθήματος, τεχνική που προϋποθέτει την κατανόηση του συναισθήματος και το αντικαθρέφτισμά του στον αθλητή και αποτελεί θεμελιώδη πρακτική για την επίδειξη ενσυναίσθησης και την προαγωγή του διαλόγου, για παράδειγμα, "οι συνεχείς ήττες που βίωσες θα πρέπει να ήταν εξαιρετικά απογοητευτικές για σένα". Παρουσιάστηκε επίσης, στους προπονητές η αυτοαποκάλυψη, τεχνική που προβλέπει την έκθεση επιλεγμένων πτυχών του εαυτού, την κατάλληλη στιγμή, για να προωθηθεί η σύνδεση με τον αθλητή και η αίσθηση της ταύτισης. Αναλύθηκε τέλος, η επιλεκτική επανάληψη, που υπαγορεύει την επιλογή συγκεκριμένων λέξεων από τις εκφράσεις του αθλητή, που υπογραμμίζουν τη νοηματική αξία τους και επιτρέπουν την εστίαση στο συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο και την εκτενέστερη απελευθέρωση από τον αθλητή. Τέλος, προβλήθηκε η ανακεφαλαίωση, που τακτοποιεί θεματικά, τα λεχθέντα του αθλητή και προτείνεται να επιλέγεται σε κατάλληλη στιγμή. Τη θεωρητική παρουσίαση των τεχνικών ακολούθησε η παρουσίαση διαλογικών

παραδειγμάτων και οι προπονητές κλήθηκαν να ασκούν τις τεχνικές επικοινωνιακά, για να επιτύχουν την κατάκτησή τους.

Η έκτη συνεδρία σχεδιάστηκε επίσης, για να ολοκληρώσει τη μετάδοση των επικοινωνιακών τεχνικών, που έχουν αναπτυχθεί από το προσωποκεντρικό μοντέλο, στους προπονητές. Εκτέθηκε αρχικά, η τεχνική της επαναδιατύπωσης, που προϋποθέτει την κατανόηση των λεχθέντων από τον αθλητή και την αναδόμησή τους, με σκοπό την επικέντρωση στα ουσιώδη. Παρουσιάστηκε η επαναπλαισίωση, που επιτελεί την αναδιοργάνωση όσων εξέφρασε ο αθλητής και επιτρέπει τη θεώρησή τους από διαφορετική σκοπιά. Αναλύθηκε η τεχνική της συσχέτισης, που υποδεικνύει με διακριτικότητα στον αθλητή τις συνέπειες των συμπεριφορικών επιλογών του, όπως για παράδειγμα, "η επιλογή σου να προπονείσαι έντονα πριν τον αγώνα δεν επέφερε έως σήμερα θετικά αποτελέσματα, σωστά; ". Προτάθηκε τέλος, η αντιπαράθεση, για την αναγνώριση των ιδεολογικών και συμπεριφορικών αντιφάσεων του αθλητή και την τροποποίησή τους, για την επίτευξη συμφωνίας. Τη θεωρητική παρουσίαση των τεχνικών ακολούθησε η παρουσίαση διαλογικών παραδειγμάτων και οι προπονητές κλήθηκαν να ασκούν τις τεχνικές επικοινωνιακά, για να επιτύχουν την κατάκτησή τους. Οι προπονητές ενθαρρύνθηκαν να παρατηρούν όσα εκφράζονται λεκτικά, αλλά και την παράλληλη επικοινωνία, που δομείται με τις εκφράσεις του προσώπου, την κίνηση του σώματος, και τη στάση στον χώρο.

Μετά την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης, (pre-test) της έρευνας, πραγματοποιήθηκε εποπτεία της ερευνήτριας, από ειδικό της προσωποκεντρικής προσέγγισης στον αθλητισμό, για να διαπιστωθούν και επιλυθούν τυχόν σκοτεινά σημεία στην εφαρμογή της παρέμβασης.

Επαναληπτική μέτρηση με τους αθλητές διεξήχθη, παράλληλα χρονικά, για όλες τις ομάδες, ακριβώς μετά την ολοκλήρωση των έξι εβδομάδων, που διήρκεσε η παρέμβαση με τους προπονητές. Η δεύτερη αξιολόγηση επιτελέστηκε, για να ανιχνευθούν ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις στις εκτιμώμενες ψυχολογικές ποιότητες των αθλητών, που θα μπορούσαν να αποδοθούν στην τροποποίηση των στάσεων των προπονητών, κατά την εκπλήρωση του προπονητικού τους έργου, λόγω της παρέμβασης. Η έναρξη της έρευνας συνέπεσε με το τέλος της προπονητικής σεζόν για τους αθλητές και την εισαγωγή τους στην αγωνιστική περίοδο.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Η εξατομικευμένη προσέγγιση, με διαφορετικό χρόνο έναρξης της παρέμβασης για το κάθε υποκείμενο, η Single-subject design, the multiple-baseline across individuals, (Hrycaiko & Martin, 1996; Kazdin, 1992), επιλέχθηκε και εφαρμόστηκε, ως κατάλληλη μεθοδολογικά, για την ανάδειξη των παραγόμενων από την παρέμβαση, διαφοροποιήσεων. Η μεθοδολογική αυτή πρακτική προτείνεται σε στοχευόμενες παρεμβάσεις στην ατομική συμπεριφορά, για την ανίχνευση αιτιωδών σχέσεων ανάμεσα σε ανεξάρτητους και εξαρτημένους παράγοντες και τον εντοπισμό μικρών επιδράσεων. Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός προβλέπει μια εισαγωγική καταγραφή των ισχυουσών αξιολογήσεων-φάση αφετηρίας, που θα επιτρέψει την αναγωγή, οποιασδήποτε αυξητικής μεταβολής των μετρητικών δεικτών, μετά το τέλος της παρέμβασης, στην εφαρμογή του προσωποκεντρικού μοντέλου. Για να ελαχιστοποιηθεί η επίδραση παρεμβατικών μεταβλητών στους υπό αξιολόγηση παράγοντες, τα υποκείμενα εισάγονται σταδιακά και με διαδοχική ακολουθία στην παρεμβατική φάση, χειρισμός που θα επιτρέψει τη συγκριτική ανάλυση των δεδομένων που θα προκύψουν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.

**ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟ ΕΝΑΡΞΗΣ ΤΗΣ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ.**

	1 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	2 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	3 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	4 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	5 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	6 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ
1^{ος} ΠΡΟ/ΤΗΣ						1 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ
2^{ος} ΠΡΟ/ΤΗΣ					1 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	2 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ
3^{ος} ΠΡΟ/ΤΗΣ				1 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	2 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	3 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ
4^{ος} ΠΡΟ/ΤΗΣ			1 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	2 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	3 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	4 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ
5^{ος} ΠΡΟ/ΤΗΣ		1 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	2 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	3 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	4 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	5 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ
6^{ος} ΠΡΟ/ΤΗΣ	1 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	2 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	3 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	4 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	5 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ	6 ^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ

ΟΡΓΑΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ. Πριν την έναρξη της διεξαγωγής των μετρήσεων, οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν απαντητική φόρμα δημογραφικών χαρακτηριστικών, που κατέγραφε το φύλο, την ηλικία και το άθλημα, προπονητών και αθλητών και επιπλέον, την προπονητική ηλικία των αθλητών και την προπονητική εμπειρία των προπονητών.

ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ. Για τη διεξαγωγή των μετρήσεων επιλέχθηκε, ως βάση, το 60-θεματικό ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, Empathy Quotient, (Baron-Cohen, 2003), που οι Lawrence et al., (2004), μετέτρεψαν σε 28-θεματικό, αναγνωρίζοντας στην ενσυναίσθηση τη δομή τριών παραγόντων και οι Muncer & Ling (2006), εξέλιξαν σε συντομευμένη έκδοση, τριών, πέντε-θεματικών, διαστάσεων, του πρωτότυπου ερωτηματολογίου. Η νέα φόρμα που προέκυψε, μεταφράστηκε στην Ελληνική γλώσσα και τροποποιήθηκε ελαφρά, για να αποτελέσει κατάλληλο ψυχομετρικό όργανο για την αξιολόγηση της ενσυναίσθησης, με επιτυχή προσαρμογή και στον τομέα του αγωνιστικού αθλητισμού. Το ερωτηματολόγιο επιχειρεί την αναγνώριση τριών, κεντρικών για την ενσυναίσθηση, κατηγοριών: των γνωστικών χαρακτηριστικών, των κοινωνικών δεξιοτήτων και της συναισθηματικής επανεργοποίησης. Ενδεικτικές εκφράσεις, που περιλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο είναι: (α) για τη διάσταση των γνωστικών χαρακτηριστικών, “μπορώ να συντονιστώ με το πώς κάποιος άλλος νοιώθει, γρήγορα και διαισθητικά” και “μπορώ να νιώσω πότε είμαι ενοχλητικός , ακόμη και αν οι άλλοι άνθρωποι δεν μου το λένε”, (β) για τη διάσταση των κοινωνικών δεξιοτήτων: “δεν τείνω να βρίσκω τις κοινωνικές συναναστροφές περίπλοκες” και “βρίσκω συχνά δύσκολο να κρίνω αν κάτι είναι αγενές, ή ευγενικό” και (γ) για τη διάσταση συναισθηματική ενεργοποίηση “, “αν πω κάτι που κάποιος συναθλητής μου προσβάλλεται από αυτό, πιστεύω πως αυτό είναι δικό του πρόβλημα και όχι δικό μου” και “τείνω να αναμειγνύομαι συναισθηματικά με το πρόβλημα κάποιου συναθλητή μου”. Η αξιολογική τοποθέτηση των ερωτώμενων σε πέντε, για την κάθε κατηγορία, διατυπωμένες προτάσεις, καταγράφονταν σε κλίμακα τεσσάρων διαβαθμισμένων απαντήσεων, τύπου Likert, (1= Συμφωνώ απόλυτα, 4=Διαφωνώ απόλυτα).

ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΟΜΑΔΑΣ. Η αξιολόγηση του αντιλαμβανόμενου ψυχολογικού κλίματος, που επικρατεί στα πλαίσια της ομάδας, απαιτήσει

τη συνδρομή του μεταφρασμένου, στην Ελληνική γλώσσα, ερωτηματολογίου, Person-Centered Climate Questionnaire- Patient, (PCQ-P), των Edvardsson, Sandman, Rasmussen, (2008) και σε προσαρμογή για να εφαρμόζει ικανοποιητικά στον αθλητικό τομέα, (Ζαφειρούλης, et al, 2010). Το ερωτηματολόγιο διαιρείται σε δύο κεντρικές εννοιολογικές ενότητες, (α) την αντίληψη της ασφάλειας, που διερευνάται μέσα από δέκα (10) διαφορετικές προτάσεις και (β) τη βίωση της φιλοξενίας, που ανιχνεύεται μέσα από πέντε (5) διαφορετικές εκφράσεις. Η διάσταση ασφάλεια αποδίδεται στο ερωτηματολόγιο με περιγραφές όπως, "ένα μέρος όπου είναι εύκολο να μιλήσω στον προπονητή", "ένα μέρος, όπου μπορώ να βασίζομαι ότι λαμβάνω την καλύτερη προσοχή", "ένα μέρος που το αισθάνομαι σαν να είμαι στο σπίτι μου, παρόλο που είμαι σε ένα σχολείο-γυμναστήριο". Η διάσταση φιλοξενία αποδίδεται με εκφράσεις όπως "ένα μέρος, όπου ο προπονητής καταβάλει λίγη πρόσθετη προσπάθεια για το καλό μου" και "ένα μέρος, όπου είναι δυνατό να βγάλεις ανεπιθύμητες σκέψεις από το μυαλό σου". Η συλλογή των προσωπικών εκτιμήσεων των υποκειμένων που συμμετείχαν στην έρευνα, προήλθε από τις απαντητικές τοποθετήσεις, που καταχωρήθηκαν σε διαβαθμισμένη κλίμακα, έξι επιπέδων, τύπου Likert, (1= ΟΧΙ, Διαφωνώ απόλυτα, 6= ΝΑΙ, Συμφωνώ απόλυτα).

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΑ ΗΘΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ. Η αξιολόγηση των αγωνιστικά ηθικών συμπεριφορών πραγματοποιήθηκε με την Πολυδιάσταση Κλίμακα Ηθικών Προσανατολισμών στον Αθλητισμό, (Π.Κ.Η.Π.Α.), (Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale: Vallerand, Briere, Blancard, & Provencher, 1997), που εφαρμόστηκε, με μικρές τροποποιήσεις, για τη διερεύνηση των προσανατολισμών της ηθικής αθλητικής συμπεριφοράς, στο Ελληνικό σχολικό περιβάλλον, (Παυλοπούλου, Γωνιάδου, Ζαχαριάδης, & Τσορμπατζούδης, 2003). Η ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου, που μετά από επιβεβαιωτικές παραγοντικές αναλύσεις που εκτελέστηκαν, αποδείχτηκε πως διαθέτει καλούς επιβεβαιωτικούς δείκτες και πολύ καλά ψυχομετρικά χαρακτηριστικά, περιλαμβάνει τέσσερις διαστάσεις, τη δέσμευση, την αφοσίωση, το σεβασμό στους κανονισμούς του αθλήματος και το σεβασμό στον αντίπαλο-η κλίμακα αρνητική προσέγγιση στο παιχνίδι δεν συμπεριλήφθηκε στην παρούσα έρευνα. Οι εκτιμήσεις των υποκειμένων καταχωρούνταν σε 7-βάθμια κλίμακα τύπου Likert, (1=Διαφωνώ απόλυτα, 7=Συμφωνώ απόλυτα). Στο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνονται προτάσεις για τις τέσσερις διαστάσεις, όπως, "είναι σημαντικό να παίρνω μέρος σε όλες τις δραστηριότητες", "συμμορφώνομαι με όλους τους κανονισμούς του παιχνιδιού", "επανορθώνω μια άδικη κατάσταση για τον αντίπαλο", "δεν τα παρατάω μετά από λάθη".

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με στατιστικό πακέτο για τις κοινωνικές επιστήμες, (SPSS 15.0). Επιλέχθηκε, ως κατάλληλη, για τη διερεύνηση των παραγόντων της έρευνας, η μέθοδος της αρχικής μέτρησης (pre-test), πριν την παρέμβαση και της τελικής μέτρησης (post-test), μετά την παρέμβαση. Ακολούθησαν στατιστικές μέθοδοι : (α) υπολογισμού και ανάλυσης της αξιοπιστίας -με τη χρήση του συντελεστή Cronbach α, εξετάστηκε η εσωτερική συνοχή των υποκλιμάκων των ερωτηματολογίων, (β) υπολογισμού συσχετίσεων -ο συντελεστής συσχέτισης (r) του Pearson χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση της συσχέτισης των παραγόντων των ερωτηματολογίων και (γ) το ζευγαρωτό t test (paired t test), για όλους τους παράγοντες, ανάμεσα στην αρχική μέτρηση (pre-test) και την τελική μέτρηση (post-test). Από την επεξεργασία των δεδομένων δε διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ομάδων των συμμετεχόντων προπονητών, κατά την έναρξη της έρευνας, σε κανέναν από τους παράγοντες που εξετάστηκαν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν καταδεικνύει την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφοροποιήσεων των παραγόντων που εξετάστηκαν. Οι διαφοροποιήσεις αυτές εντοπίζονται μόνο σε δύο προπονητές, από το σύνολο των έξι προπονητών. Ο πρώτος προπονητής συμμετείχε στην παρέμβαση, με μία μόνο συνεδρία και η ομάδα του επέδειξε στατιστικά σημαντική μείωση στις κλίμακες του ερωτηματολογίου των ηθικών συμπεριφορών, δέσμευση (στην ομάδα) και σεβασμός στον αντίπαλο, στη μέτρηση, που επιτελέστηκε μετά το πέρας των έξι εβδομάδων, που διήρκησε η παρέμβαση. Θετικές διαφοροποιήσεις επέδειξε η ομάδα του τέταρτου προπονητή, που παρακολούθησε τέσσερις συνεδρίες και σημείωσε στατιστικά σημαντική αύξηση των δεικτών στην κλίμακα ασφάλεια, παράγοντα που εντάσσεται στο ερωτηματολόγιο του κλίματος της ομάδας και στην κλίμακα αφοσίωση, που ανήκει στο ερωτηματολόγιο των ηθικών συμπεριφορών στον αθλητισμό. Η στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση των μετρήσεων των αθλητών, θα μπορούσε να αποδοθεί στην παρέμβαση που πραγματοποιήθηκε, με τη μεσολάβηση των προπονητών.

Ο έλεγχος της εσωτερικής αξιοπιστίας πραγματοποιήθηκε με τις τυποποιημένες εκτιμήσεις του συντελεστή Alpha Cronbach. Στον πίνακα καταγράφονται οι τιμές που παίρνει ο συντελεστής για τον κάθε παράγοντα των ερωτηματολογίων. Το ερωτηματολόγιο της ενσυναίσθησης παρουσιάζει χαμηλή αποδεκτή αξιοπιστία, (Cronbach $\alpha=.522$). Το περιορισμένο αριθμητικά δείγμα της έρευνας πιθανόν να συνέβαλε στη χαμηλή αξιοπιστία του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης. Το ερωτηματολόγιο του κλίματος της ομάδας διαθέτει αποδεκτή αξιοπιστία (Cronbach $\alpha=.65$), ενώ ως ομοιογενές κλίμακα εμφανίζεται το ερωτηματολόγιο των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, αφού παρουσιάζει τιμές του α μεγαλύτερες του .70, (Cronbach $\alpha=.729$). Συνολικά οι παράγοντες εμφανίζουν σημαντική αξιοπιστία, αφού Cronbach $\alpha=.642$, που ωστόσο, εμφανίζεται ελάχιστα λιγότερο σημαντική από την αξιοπιστία της πρώτης μέτρησης, όπου Cronbach $\alpha=.644$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Αλληλοσυσχετίσεις των παραγόντων μεταξύ τους και δείκτες εσωτερικής συνέπειας, κατά την αρχική μέτρηση (pre-test).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Cronbach's α
1.Γνωστική									.656
2.Κοινωνική δεξιότητα	-.041								.532
3.Συναισθηματική επ/ση	.121	-.169							.553
4.Ασφάλεια	.198	-.143	.075						.705
5.Φιλοξενία	.283	-.251	-.002	.617**					.536
6.Δέσμευση	.026	.010	.094	.184	.206				.536
7.Σεβασμός στον αντίπαλο	.270	-.218	.211	.223	.186	.103			.748
8.Σεβασμός στους κανόνες	-.058	-.269	-.003	.164	.242	.312*	.489**		.803
9.Αφοσίωση	.122	.068	.237	.152	.078	.086	.560**	.390**	.732

****.** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Αναλυτικότερα, ο παράγοντας γνωστική ενσυναίσθηση, του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης, σχετίζεται χαμηλά, προς μέτρια θετικά, τόσο με τον παράγοντα φιλοξενία, του ερωτηματολογίου του κλίματος της ομάδας, (.283), όσο και με τον παράγοντα σεβασμός στην αντίπαλη ομάδα, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (.270).

Ο παράγοντας κοινωνική δεξιότητα, του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης, σχετίζεται χαμηλά, προς μέτρια αρνητικά, με τον παράγοντα φιλοξενία, του ερωτηματολογίου του κλίματος της ομάδας, (-.251), χαμηλά, προς μέτρια αρνητικά, με τον παράγοντα σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, (-.218) και χαμηλά, προς μέτρια αρνητικά, με τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (-.269).

Ο παράγοντας συναισθηματική επανερργοποίηση, του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης, σχετίζεται χαμηλά, προς μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, (.211) και χαμηλά, προς μέτρια θετικά, με τον παράγοντα αφοσίωση του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (.237).

Ο παράγοντας ασφάλεια, του ερωτηματολογίου του κλίματος της ομάδας, εμφανίζει υψηλή θετική συσχέτιση με τον παράγοντα φιλοξενία, του ίδιου ερωτηματολογίου, (.617) και χαμηλή, προς μέτρια θετική συσχέτιση, με τον παράγοντα σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (.223).

Ο παράγοντας φιλοξενία, του ερωτηματολογίου του κλίματος της ομάδας, σχετίζεται χαμηλά, προς μέτρια θετικά, με τον παράγοντα δέσμευση, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, (.206) και χαμηλά, προς μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών(.242).

Ο παράγοντας δέσμευση, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, σχετίζεται μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες, του ίδιου ερωτηματολογίου (.312).

Ο παράγοντας σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, σχετίζεται μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες, του ίδιου ερωτηματολογίου, (.489) και επίσης, μέτρια, προς υψηλά θετικά, με τον παράγοντα αφοσίωση, του ίδιου ερωτηματολογίου (.560).

Ο παράγοντας σεβασμός στους κανόνες, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών σχετίζεται μέτρια θετικά, με τον παράγοντα αφοσίωση, του ίδιου ερωτηματολογίου (.390).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Αλληλοσυσχετίσεις των παραγόντων μεταξύ τους και δείκτες εσωτερικής συνέπειας, κατά την τελική μέτρηση (post-test).

Pearson Correlation	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Cronbach's α
1.Γνωστική									.543
2.Κοινωνική δεξιότητα	.000								.503
3.Συναισθηματική επ/σ	-.233	.098							.521
4.Ασφάλεια	.092	-.146	.012						.791
5.Φιλοξενία	.149	-.006	.060	.685**					.509
6.Δέσμευση	.056	-.103	-.021	.194	.442**				.707
7.Σεβασμός στον αντίπαλο	.144	-.216	-.075	.208	.253	.480**			.762
8.Σεβασμός στους κανόνες	-.114	-.121	.010	.379*	.245	.359*	.476**		.790
9.Αφοσίωση	.152	-.139	-.171	.149	.135	.214	.495**	.597**	.658

****.** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

***.** Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ο γνωστικός παράγοντας, του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης, σχετίζεται χαμηλά, προς μέτρια αρνητικά, με τον παράγοντα συναισθηματική επανεργοποίηση, του ίδιου ερωτηματολογίου (-.233).

Ο παράγοντας κοινωνική δεξιότητα, του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης, σχετίζεται χαμηλά, προς μέτρια αρνητικά, με τον παράγοντα σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (-.216).

Ο παράγοντας συναισθηματική επανεργοποίηση, του ερωτηματολογίου της ενσυναίσθησης, σχετίζεται χαμηλά αρνητικά, με τον παράγοντα αφοσίωση, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (-.171).

Ο παράγοντας ασφάλεια, του ερωτηματολογίου του κλίματος της ομάδας, σχετίζεται υψηλά θετικά, με τον παράγοντα φιλοξενία, του ίδιου ερωτηματολογίου, (.685) και μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (.379).

Ο παράγοντας φιλοξενία, του ερωτηματολογίου του κλίματος της ομάδας, συσχετίζεται μέτρια θετικά, με τον παράγοντα δέσμευση, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, (.442), χαμηλά, προς μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, (.253) και χαμηλά, προς μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (.245).

Ο παράγοντας δέσμευση, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, συσχετίζεται μέτρια θετικά, με τον παράγοντα σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, (.480), επίσης, μέτρια θετικά με τον παράγοντα σεβασμός στους κανόνες, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, (.359) και χαμηλά, προς μέτρια θετικά, με τον παράγοντα αφοσίωση, του ερωτηματολογίου των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών (.214).

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις μέσες τιμές, όλων των παραγόντων των ερωτηματολογίων, για όλους τους συμμετέχοντες αθλητές στην έρευνα, στην αρχική και την τελική μέτρηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Μέση τιμή τυπική απόκλιση Min και Max σε όλους τους παράγοντες της έρευνας, για το σύνολο των συμμετεχόντων, στην αρχική και τελική μέτρηση.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	N	Αρχική μέτρηση (pre-test)				τελική μέτρηση (post test)			
		M	SD	MIN	MAX	M	SD	MIN	MAX
Γνωστική	43	15.40	2.28	11	20	15.55	1.97	12	20
Κοινωνική δεξιότητα	43	10.09	1.95	6	16	9.80	1.69	6	14
Συναισθηματική επ/ση	43	11.42	1.63	8	16	11.48	1.63	8	15
Ασφάλεια	43	41.86	5.50	29	52	42.32	6.02	24	52
Φιλοξενία	43	22.74	3.74	16	30	23.65	3.25	16	30
Δέσμευση	43	32.58	2.08	28	35	32.06	3.09	19	35
Σεβασμός στον αντίπαλο	43	30.65	4.29	13	35	30.27	4.03	18	35
Σεβασμός στους κανόνες	43	28.05	4.45	12	34	28.37	4.62	12	35
Αφοσίωση	43	22.67	6.01	10	32	24.13	5.26	12	33

Η ομάδα του πρώτου προπονητή, που συμμετείχε στην παρέμβαση, με μία μόνο συνεδρία, επέδειξε στατιστικά σημαντική μείωση στις κλίμακες του ερωτηματολογίου των ηθικών συμπεριφορών, δέσμευση (στην ομάδα) και σεβασμός στον αντίπαλο, στη μέτρηση, που επιτελέστηκε μετά το πέρας των έξι εβδομάδων που διήρκησε η παρέμβαση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.Ζευγαρωτό t-test, για την ομάδα του πρώτου προπονητή, ανάμεσα σε αρχική και τελική μέτρηση, σε όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	N	M	SD	t	df	p
Γνωστική	12	16.25	2.34	1.44	11	.175
	12	15.41	2.15			
Κοιν.Δεξιότητα	12	9.83	1.74	1.106	11	.293
	12	9.33	1.37			
Συν.Επαν.	12	11.33	1.43	-.340	11	.740
	12	11.50	1.50			
Ασφάλεια	12	41.50	6.30	.233	11	.820
	12	41.00	8.0			
Φιλοξενία	12	23.08	3.50	.583	11	.572
	12	22.41	4.42			
Δέσμευση	12	32.17	2.62	2.13	11	0.028
	12	30.25	3.91			
Σεβασμόςαντίπαλο	12	30.92	2.87	2.33	11	0.02
	12	29.16	3.85			
Σεβασμόςκαν.	12	26.92	4.46	-.225	11	.826
	12	27.16	4.06			
Αφοσίωση	12	20.67	5.78	-1.54	11	.151
	12	22.91	5.29			

Δε διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στην αρχική και την τελική μέτρηση, για την ομάδα του δεύτερου προπονητή που παρακολούθησε δύο συμβουλευτικές συνεδρίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Ζευγαρωτό t-test, για την ομάδα του δεύτερου προπονητή, ανάμεσα σε αρχική και τελική μέτρηση, σε όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου.

METABΛΗΤΕΣ	N	M	SD	t	df	p
Γνωστική	11	14.91	2.62	-1.39	10	.192
	11	15.45	1.96			
Κοιν.Δεξιότητα	11	10.36	2.69	.289	10	.779
	11	10.09	2.02			
Συν.Επαν.	11	11.64	1.74	-.177	10	.863
	11	11.72	1.67			
Ασφάλεια	11	44.82	4.19	.846	10	.417
	11	43.90	4.74			
Φιλοξενία	11	22.64	4.31	-1.26	10	.233
	11	24.09	2.58			
Δέσμευση	11	32.55	1.36	.154	10	.881
	11	32.36	3.50			
Σεβασμόςαντίπαλο	11	29.64	6.16	-.110	10	.914
	11	29.72	4.64			
Σεβασμόςκαν.	11	28.0	3.49	-1.80	10	.101
	11	29.90	2.66			
Αφοσίωση	11	24.36	4.54	-1.46	10	.174
	11	25.54	4.15			

Δε διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις, ανάμεσα στην αρχική και την τελική μέτρηση, για την ομάδα του τρίτου προπονητή που παρακολούθησε τρεις συμβουλευτικές συνεδρίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Ζευγαρωτό t-test, για την ομάδα του τρίτου προπονητή, ανάμεσα σε αρχική και την τελική μέτρηση, σε όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	N	M	SD	t	df	p
Γνωστική	2	15.50	3.53	1.0	1	.500
	2	15.0	4.24			
Κοιν.Δεξιότητα	2	11.50	2.12	1.0	1	.500
	2	9.50	.707			
Συν.Επαν.	2	10.50	2.12	.00	1	1.00
	2	10.50	.707			
Ασφάλεια	2	46.50	2.12	1.66	1	.344
	2	44.0	.0			
Φιλοξενία	2	23.50	.707	-3.0	1	.205
	2	25.0	1.41			
Δέσμευση	2	34.50	.707	1.00	1	.500
	2	34.0	1.41			
Σεβασμόςαντίπαλο	2	30.0	2.82	-.33	1	.795
	2	30.50	.707			
Σεβασμόςκαν.	2	29.0	5.65	-.33	1	.795
	2	29.50	3.53			
Αφοσίωση	2	17.50	9.19	-1.0	1	.500
	2	18.0	8.48			

Θετικές διαφοροποιήσεις επέδειξε η ομάδα του τέταρτου προπονητή, που παρακολούθησε τέσσερις συνεδρίες και σημείωσε στατιστικά σημαντική αύξηση των δεικτών στην κλίμακα ασφάλεια, παράγοντα που εντάσσεται στο ερωτηματολόγιο του κλίματος της ομάδας και στην κλίμακα αφοσίωση, που ανήκει στο ερωτηματολόγιο των ηθικών συμπεριφορών στον αθλητισμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Ζευγαρωτό t-test, για την ομάδα του τέταρτου προπονητή, ανάμεσα σε αρχική και τελική μέτρηση, σε όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου.

METABΛΗΤΕΣ	N	M	SD	t	Df	p
Γνωστική	8	15.0	2.39	-1.86	7	.105
	8	16.87	1.35			
Κοιν.Δεξιότητα	8	9.25	1.16	-1.25	7	.250
	8	9.87	.99			
Συν.Επαν.	8	11.0	2.0	.42	7	.685
	8	10.62	2.06			
Ασφάλεια	8	38.50	5.90	-3.25	7	0.007
	8	43.25	6.47			
Φιλοξενία	8	21.0	4.59	-1.76	7	.121
	8	23.87	3.83			
Δέσμευση	8	32.0	2.13	-.30	7	.769
	8	32.25	2.12			
Σεβασμόςαντίπαλο	8	31.25	4.36	.0	7	1.00
	8	31.25	3.84			
Σεβασμόςκαν.	8	29.38	7.28	1.12	7	.300
	8	27.50	8.48			
Αφοσίωση	8	19.88	7.31	-1.91	7	0.0485
	8	23.0	6.71			

Δε διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις, ανάμεσα στην αρχική και την τελική μέτρηση, για την ομάδα του πέμπτου προπονητή που παρακολούθησε πέντε συμβουλευτικές συνεδρίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Ζευγαρωτό t-test, για την ομάδα του πέμπτου προπονητή, ανάμεσα σε αρχική και τελική μέτρηση, σε όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	N	M	SD	t	Df	p
Γνωστική	2	14.0	1.41	.33	1	.795
	2	13.5	.707			
Κοιν.Δεξιότητα	2	9.50	2.12		1	
	2	9.50	2.12			
Συν.Επαν.	2	14.0	1.41	.00	1	1.00
	2	14.0	1.41			
Ασφάλεια	2	42.0	1.41		1	
	2	45.0	1.41			
Φιλοξενία	2	23.50	3.53		1	
	2	24.50	3.53			
Δέσμευση	2	32.50	3.53	.00	1	1.00
	2	32.50	2.12			
Σεβασμόςαντίπαλο	2	32.0	4.24	-1.00	1	.500
	2	33.0	2.82			
Σεβασμόςκαν.	2	28.0	1.41	-5.00	1	.126
	2	30.50	2.12			
Αφοσίωση	2	29.50	2.121	.33	1	.795
	2	29.0	.00			

Δε διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις, ανάμεσα στην αρχική και την τελική μέτρηση, για την ομάδα του έκτου προπονητή που παρακολούθησε έξη συμβουλευτικές συνεδρίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Ζευγαρωτό t-test, για την ομάδα του έκτου προπονητή, ανάμεσα σε αρχική και τελική μέτρηση, σε όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	N	M	SD	t	df	p
Γνωστική	8	15.50	1.60	.333	7	.749
	8	15.25	1.66			
Κοιν.Δεξιότητα	8	10.75	1.66	.406	7	.697
	8	10.37	2.38			
Συν.Επαν.	8	11.25	1.03	-.664	7	.528
	8	11.62	.916			
Ασφάλεια	8	40.50	4.81	.318	7	.760
	8	40.12	5.13			
Φιλοξενία	8	23.75	3.15	-.406	7	.697
	8	24.12	1.55			
Δέσμευση	8	33.38	1.92	-.357	7	.732
	8	33.62	.916			
Σεβασμόςαντίπαλο	8	30.88	4.19	-.140	7	.893
	8	31.00	4.59			
Σεβασμόςκαν.	8	28.25	2.81	.314	7	.763
	8	28.12	3.04			
Αφοσίωση	8	25.75	4.09	.207	7	.842
	8	25.50	3.92			

* Το επίπεδο σημαντικότητας ορίστηκε στο $p < .05$.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας διαπιστώθηκε πως η πραγματοποίηση μιας μοναδικής συνεδρίας, με τον πρώτο προπονητή και αντικείμενο τις αρχές της προσωποκεντρικής μεθόδου, δεν επέφερε κανένα αποτέλεσμα για την ομάδα του. Διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στις υποκλίμακες δέσμευση στην ομάδα και σεβασμός στον αντίπαλο, του ερωτηματολογίου των ηθικών συμπεριφορών των αθλητών, που μείωσαν τους δείκτες τους. Η αδυναμία βίωσης από τους αθλητές, βελτιωμένου ψυχολογικού κλίματος, στα πλαίσια της ομάδας, αποτυπώθηκε στις ηθικές αγωνιστικές συμπεριφορές των αθλητών, διαγράφοντας μείωση της δέσμευσης των αθλητών στην ομάδα που εντάσσονται και ακολούθως, έλλειψη σεβασμού προς την αντίπαλη ομάδα.

Το εύρημα αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως το αποτέλεσμα της αριθμητικά περιορισμένης παρέμβασης που επιτελέστηκε με τον πρώτο προπονητή. Η μεμονωμένη συμβουλευτική συνεδρία που οργανώθηκε, απέτυχε να προβάλει σε ικανοποιητικό βαθμό τις αρχές του προσωποκεντρικού μοντέλου, να μύσει επαρκώς τον προπονητή στις κατευθύνσεις της και να τον ασκήσει στην πρακτική της. Ο πρώτος προπονητής, που ήταν ο μεγαλύτερος ηλικιακά, (50 ετών) και διέθετε την πιο μακροχρόνια εμπειρία, (26 έτη), ήταν αναμενόμενο να απαιτήσει υψηλή κατάρτιση στις θεωρήσεις της προτεινόμενης προσέγγισης, για να επιχειρήσει να αντικαταστήσει με αυτή, την προπονητική πρακτική που εφάρμοζε με αποτελεσματικότητα, αρκετά συναπτά έτη. Επίσης, είναι πολύ πιθανό να επέδειξε αντίσταση στην εφαρμογή της, όταν δεν έλαβε πειστήρια για τη λειτουργικότητά της και ικανοποιητική άσκηση στην πρακτική της. Παράλληλα, η μειωμένη λειτουργικότητα της πρώτης ενημέρωσης αποτελεί κοινό τόπο και κάποτε, αναμενόμενο αποτέλεσμα κατά τη διεξαγωγή ερευνών.

Ο πρώτος προπονητής, όταν ενημερώθηκε για το ψυχολογικό μοντέλο που θα εφαρμόσει η έρευνα, εξέφρασε την απορία αν, "το προσωποκεντρικό μοντέλο αξιολογείται επιτυχημένο από την ψυχολογική κοινότητα, συνολικά, ή αποτελεί σύγχρονη τάση, που δεν έχει δοκιμαστεί ευρέως και δεν έχει κερδίσει καθολικά την εμπιστοσύνη της επιστήμης της ψυχολογίας", ενώ δήλωσε, "επιθυμώ να αξιολογήσω και ο ίδιος τις αρχές που πρεσβεύει το νέο μοντέλο, για να πειστώ για την αξία του". Παράλληλα, εκφράστηκε ως εξής: "θα ήθελα να μου εκτεθούν διεξοδικά οι αρχές της προσωποκεντρικής μεθόδου, ώστε να την εφαρμόσω ολοκληρωμένα". Η μεμονωμένη συνεδρία που πραγματοποιήθηκε με τον πρώτο προπονητή, λογικά, δεν ήταν επαρκής για να εξουδετερώσει τους δισταγμούς του για το καινοτόμο

μοντέλο και να πείσει για τη λειτουργική φύση του και δεν εκπλήρωσε τις προσδοκίες που αυτός είχε αναπτύξει, καθώς δεν πληρούσε τη συνθήκη της διεξοδικής παρουσίας των αρχών της θεώρησης και της άσκησης αυτών.

Αντίθετα, η επιτέλεση τεσσάρων συνεδριών με τον τέταρτο προπονητή, επέφερε στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στην υποκλίμακα ασφάλεια, του ερωτηματολογίου που εκτιμούσε το κλίμα της ομάδας και στην υποκλίμακα αφοσίωση, του ερωτηματολογίου που αξιολογούσε τις ηθικές αγωνιστικές συμπεριφορές, που σημείωσαν αύξηση των δεικτών τους. Η αναγνώριση και η εμπειρική βίωση, από τους αθλητές, του θετικού ψυχολογικού κλίματος, που ο τέταρτος προπονητής-διευκολυντής επέτυχε να μορφώσει στα όρια της ομάδας του, εφαρμόζοντας την ενσυναισθητικού χαρακτήρα, προσωποκεντρική προσέγγιση, διαφάνηκε στην ασφάλεια που οι αθλητές δήλωσαν πως βιώνουν, στα πλαίσια της ομάδας, με την παρέμβαση του προπονητή, ενώ καταγράφηκε και στην αφοσίωση που οι ίδιοι επιστρέφουν στην ομάδα τους. Οι δύο υποκλίμακες φαίνεται πως συσχετίζονται γραμμικά θετικά μεταξύ τους, δηλαδή, η ενίσχυση της ασφάλειας που οι αθλητές εισπράττουν από τον προπονητή, στα όρια της ομάδας, συνδέεται με την αύξηση της αφοσίωσης, που οι αθλητές επιλέγουν συνειδητά να ανταποδώσουν στην ομάδα και έμμεσα στον προπονητή τους.

Τα ευρήματα που διαπιστώθηκαν στην ομάδα του τέταρτου προπονητή, θα μπορούσαν να αποδοθούν στο πλήθος των συνεδριών που επιτελέστηκαν με τον προπονητή, που αναγνωρίζεται ιδανικό αριθμητικά για την ικανοποιητική θεματική ολοκλήρωση και την προβολή του γνωστικού αντικείμενου. Η πραγμάτωση τεσσάρων διαδοχικών συνεδριών, που επικεντρώθηκαν στη θεωρία της προσωποκεντρικής θεραπευτικής προσέγγισης, την ποιότητα της ενσυναίσθησης, τη δόμηση ψυχοθεραπευτικού περιβάλλοντος και την καλλιέργεια ηθικών και αλτρουιστικών αξιών, ολοκλήρωσαν ιδεατά τη γνωστική μετάδοση και εισήγαγαν προοδευτικά τον προπονητή σε εξοικείωση με αρχές, που αξιολογούνται ως επαρκείς και απαιτητές για την αποτελεσματική εφαρμογή του ουμανιστικού μοντέλου. Διαπιστώνεται η ύπαρξη γραμμικής σχέσης ανάμεσα στη θεωρητική κατάρτιση του προπονητή με την αποτελεσματικότητά του, που ωστόσο, όπως διαφαίνεται, διαθέτει κάποιο κορυφαίο σημείο, που αριθμητικά αναγνωρίζεται ως χρυσή τομή.

Η καταγραφή διαφοροποιήσεων στους αθλητές, θα μπορούσε θεωρητικά να συσχετιστεί και με την ηλικία του προπονητή, που είναι η μικρότερη, (40 ετών), μεταξύ των συμμετεχόντων προπονητών. Η νεανικότερη ταυτότητα του τέταρτου προπονητή ίσως να

ευνόησε την εγγύτητα με τους αθλητές, που προώθησε την επικοινωνία και την συνταύτιση. Η ηλικία του, σε συνάρτηση με τα λίγα χρόνια προπονητικής προϋπηρεσίας που διαθέτει, (13 έτη), πιθανόν να σημαίνουν και λιγότερη επαγγελματική φθορά και μειωμένα συμπτώματα εργασιακής κόπωσης, που αποτυπώνονται στην ένθερμη διάθεσή του να εργαστεί προσωπικά, για να επιτελέσει, πέρα από το προπονητικό του έργο και έργο ηθικό, που θα λειτουργήσει εποικοδομητικά για την ψυχολογία της ομάδας και θα μεσολαβήσει στην απόδοσή της.

Επίσης, η θετική διαφοροποίηση της ομάδας θα μπορούσε να αποδοθεί και στην ηλικιακή κατηγορία των αθλητών της ομάδας. Οι αθλητές που διέθεταν μέσο όρο βιολογικής ηλικίας, 15,6 έτη, εντάσσονται στην πρώιμη και προσεγγίζουν τη μέση εφηβεία. Η αναπτυξιακή αυτή φάση διακρίνεται από τη δόμηση γνωστικών σχημάτων ως απόκριση στην εμπειρία που προσφέρει το περιβάλλον. Η οργάνωση της προσωπικότητας των νέων επιτυγχάνεται στη φάση αυτή, με την εσωτερίκευση αξιών και χαρακτηριστικών των "γονεϊκών υποκατάστατων", που θα αναγνωρίσουν ως ελκυστικά. Η παρουσία του προπονητή σε εφηβική ομάδα δύναται να λειτουργήσει ως πρότυπο για τους νεαρούς αθλητές, που θα σφραγίσει τις ψυχολογικές ποιότητές τους, θα μορφώσει τους ηθικούς συλλογισμούς τους και θα καθορίσει την αθλητική τους στάση. Ωστόσο, η ύπαρξη μιας ανάλογης ηλικιακά ομάδας, με μέσο όρο ηλικίας τα 16, 2 έτη, που ασκούσαν υπό την προπονητική επιμέλεια του έκτου προπονητή και δεν επέδειξε θετικότερους δείκτες στην επαναληπτική μέτρηση, αναγάγει τον αριθμό των συνεδριών ως την καθοριστική μεταβλητή για τις στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις που καταγράφηκαν στην τέταρτη ομάδα. Φυσικά, η ηλικία των μελών της ομάδας, πιθανόν να συνηγόρησε στην επίτευξη των διαφοροποιήσεων, ωστόσο η συγκριτική ανάλυση που επιτελέστηκε με την έκτη, ισότιμη ηλικιακά, ομάδα, αποδεικνύει πως δεν έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του αποτελέσματος.

Ο τέταρτος προπονητής εκδήλωσε την επιθυμία και αναγνώρισε ως πρόκληση, την γνωστική του ενίσχυση με ψυχολογική θεώρηση, που θα διευκόλυνε την επικοινωνία του με τις αθλήτριες και θα προωθούσε το προπονητικό του έργο. Κατά τη διάρκεια των συνεδριών ανέπτυξε απόψεις όπως, "δεν με ενδιαφέρει μόνο να έχει άνοδο η ομάδα, θέλω οι αθλήτριες να προοδεύουν συνολικά", "όταν προπονώ, δεν παρατηρώ μόνο την τεχνική εκτέλεση των εντολών, αλλά και την προσωπικότητα της κάθε αθλήτριας, την αλληλεπίδραση που αναπτύσσει και τις σχέσεις που δομεί στα πλαίσια της ομάδας", "όπως παρεμβαίνω για να

ρυθμίσω τεχνικά θέματα, παρεμβαίνω και για να διερευνήσω τι απασχολεί την αθλήτρια που έχει αλλάξει τη στάση της στην ομάδα, ή δείχνει σκεπτική και λυπημένη”, “είναι προτεραιότητά μου η αναγνώριση των προβληματικών σχέσεων που ισχύουν στα πλαίσια της ομάδας, καθώς διασπούν την ενότητα και καθορίζουν την τελική απόδοση της ομάδας”. Οι δηλώσεις του τέταρτου προπονητή είναι ενδεικτικές της ευαισθητοποίησης που διαθέτει για την έφηβη αθλήτρια, που μέσα στα πλαίσια της ομάδας, δομεί την προσωπικότητά της, επιχειρεί την κοινωνικοποίησή της και αγωνίζεται για να εκπληρώσει τις αθλητικές της προσδοκίες. Οι θεωρήσεις του διαπνέονται από γνήσιο ενδιαφέρον, ειλικρινή πρόθεση και αποφασιστικότητα να προσφέρει, εκτός από προπονητική επίβλεψη και τη φροντίδα του για να καταπραΰνει τα άγχη, να διαχειριστεί τα απρόσφορα συναισθήματα και να εξομαλύνει τα συγκρουσιακά διαπροσωπικά σχήματα, στα πλαίσια της ομάδας. Μέλημά του και η επούλωση των αρνητικών εμπειριών των αθλητών, η ηθική ενδυνάμωσή τους, η καλλιέργεια αξιών και η βίωση του μεγαλείου του αθλητισμού. Ο τέταρτος προπονητής διαθέτει υψηλή συνειδητοποίηση της αξίας του ρόλου του, ενώ φαίνεται να εμπνέεται από επαγγελματικό όραμα.

Ο μεμονωμένος χαρακτήρας των θετικών δεδομένων που επέφερε η παρέμβαση και προέκυψαν για την ομάδα ενός μόνο προπονητή, πιθανόν να αποδίδεται, αλλά μόνο μερικώς, στην εναρμόνιση, ή και ταύτιση των τάσεων της προσωπικότητας και της ιδιοσυγκρασίας του προπονητή, με τις επιταγές της προσωποκεντρικής θεώρησης.

Η μη καταγραφή στατιστικά σημαντικών διαφοροποιήσεων στην ομάδα του δεύτερου προπονητή, με τον οποίο πραγματώθηκαν δύο συνεδρίες και στην ομάδα του τρίτου προπονητή, με τον οποίο επιτελέστηκαν τρεις συνεδρίες, μπορεί να αποδοθεί στο πλήθος των συνεδριών που αξιολογούνται περιορισμένες και μη επαρκείς για την προβολή και άσκηση της προσωποκεντρικής προσέγγισης, σε προσαρμογή για τον αθλητισμό.

Ο δεύτερος προπονητής επέδειξε θετική πρόθεση να ενημερωθεί και να εντάξει την προσωποκεντρική θεωρία στην αλληλεπίδρασή του με την ομάδα, ωστόσο, δήλωσε: “θα ήθελα να παρουσιάσετε τις ψυχολογικές αρχές που προτείνετε και στις αθλήτριες, ώστε να εξασφαλίσετε το αποτέλεσμα που επιθυμείτε”. Η στάση του δεύτερου προπονητή καταδεικνύει πιθανώς την ελλιπή κατάρτιση, που αισθάνθηκε πως εισέπραξε, με αποτέλεσμα, να παρακινήσει την ερευνήτρια να απευθυνθεί στην ομάδα για να παρουσιάσει τις θεμελιώδεις αρχές, που αξιολογεί απαραίτητο να εφαρμοστούν στα πλαίσια της ομάδας.

Ο τρίτος προπονητής επέδειξε ενδιαφέρον για το προσωποκεντρικό μοντέλο, αλλά διατύπωσε την εξής άποψη, "όταν οι αθλήτριές μου επιζητήσουν στήριξη και κατανόηση, σίγουρα θα εφαρμόσω και τις αρχές που προσβέυει η ψυχολογική θεώρηση που προτείνετε". Η δήλωση του τρίτου προπονητή συμπυκνώνει μια επιλεγμένη στάση να υιοθετήσει τις αρχές της προσωποκεντρικής μεθόδου, συμπληρωματικά στην εκπόνηση του προπονητικού του έργου, αντιλαμβανόμενος πως οι τρεις συνεδρίες που παρακολούθησε δεν του πρόσφεραν τη δυνατότητα να κατακτήσει γνωστικά μια ολοκληρωμένη θεώρηση για την ψυχολογική διαχείριση της ομάδας που ασκούσε προπονητικά.

Η διεξαγωγή πέντε συνεδριών με τον πέμπτο προπονητή και έξι συνεδριών με τον έκτο προπονητή, δεν επέφεραν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στις μετρήσεις που επιτελέστηκαν με τους αθλητές τους. Το εύρημα αυτό δεν αναιρεί τη γραμμική σχέση της γνωστικής εξοικείωσης του προπονητή με την αποτελεσματικότητά του, που έχει ήδη διαπιστωθεί, αλλά μπορεί να ερμηνευτεί, μέσα από την παροχή εξαιρετικά εξειδικευμένης και πολύπλοκης γνώσης στους προπονητές, στις δύο τελευταίες συνεδρίες, που δεν κατέστη δυνατό να αφομοιωθεί και να αξιοποιηθεί κατάλληλα, για την ολιστική εφαρμογή της προσωποκεντρικής προσέγγισης στα πλαίσια της ομάδας. Στην πέμπτη και έκτη συνεδρία ο γνωστικός εμβολιασμός εστίασε στις επικοινωνιακές τεχνικές, που ο σύμβουλος-διευκολυντής της προσωποκεντρικής θεώρησης, στη συγκεκριμένη περίπτωση ο προπονητής, αξιοποιεί στις συναλλαγές του με τους συμβουλευόμενους-αθλητές. Τεχνικές όπως, η αντανάκλαση του συναισθήματος, η επιλεκτική επανάληψη, η επαναδιατύπωση, η ενεργητική ακρόαση και άλλες, απαιτούν εμβάθυνση, μέσα από την ενδεδειγμένη προβολή των χαρακτηριστικών τους και τη δοκιμή των ποιοτήτων τους, που δεν μπορεί να κατακτηθεί σε δύο εικοσάλεπτες συνεδρίες. Αποδεικνύεται πως ο αυξημένος αριθμός των συνεδριών, επιπλέον των τεσσάρων που ολοκλήρωσαν την προβολή του προσωποκεντρικού μοντέλου και όπως διαφαίνεται το ακατάλληλο για να καλυφθεί σε δύο συνεδρίες, περιεχόμενό τους, πιθανόν να κούρασε και να έφθειρε τους προπονητές. Η δικαιολογημένα ατελής κατάκτηση των τεχνικών, ίσως να λειτούργησε αρνητικά, με αποτέλεσμα να εγείρει αμφιβολίες στους προπονητές για τη δυνατότητα ορθής και κατάλληλης εφαρμογής των επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Οι παράγοντες αυτοί αξιολογείται πως τελικά είναι πιθανόν να μείωσαν τη συνολική παρακίνηση των προπονητών.

Ο πέμπτος προπονητής αρχικά κατέθεσε την προαίρεσή του να δοκιμάσει ενεργά το δυναμικό ψυχολογικό θεραπευτικό μοντέλο, που προτείνεται στον αθλητικό τομέα, ωστόσο,

στην πορεία των συνεδριών δήλωσε, “είναι κατανοητές οι γενικές αρχές του προσωποκεντρικού μοντέλου, όμως η ιδανική εφαρμογή του απαιτεί χρόνο και εξάσκηση που αποτελούν πολυτέλεια για έναν προπονητή”, “εφαρμόζω ήδη αρκετές από τις κατευθύνσεις του μοντέλου και έχω επιτύχει ικανοποιητικό αποτέλεσμα”. Από τις δηλώσεις του πέμπτου προπονητή διαφαίνεται η καλή αρχική πρόθεση να εφαρμόσει το μοντέλο, η δικαιολογημένη βίωση αδυναμίας να εφαρμόσει εξειδικευμένα τεχνικές, στις οποίες εκτέθηκε επιφανειακά και μια μικρή απόσυρση, λόγω μείωσης της προσδοκίας για βελτίωση της εφαρμογής του μοντέλου.

Ο έκτος προπονητής αρχικά επέδειξε το ισχυρότερο ενδιαφέρον για την απόκτηση γνώσης διευκολυντικής για το προπονητικό του έργο, ενδιαφέρον που παρέμεινε αναλλοίωτο ακόμη και ως την τελευταία συνεδρία. Ωστόσο, στην πορεία, λόγω του πολύπλοκου αντικειμένου που του εκτέθηκε, σε περιορισμένο αριθμό συνεδριών, αλλοιώθηκε η πίστη του πως είναι εφικτό να εφαρμοστεί άψογα το προτεινόμενο μοντέλο. Η δήλωσή του “η έναρξη της αγωνιστικής περιόδου είναι εξαιρετικά απαιτητική για μένα και την ομάδα και δεν ευνοεί τη δοκιμή τεχνικών που προϋποθέτουν μεγάλη συγκέντρωση και ειδική γνώση από την επιστήμη της ψυχολογίας”, καταδεικνύει την αποθάρρυνση του προπονητή, που λόγω της εξειδικευμένης γνώσης που του χορηγήθηκε, αναγνώρισε ως ακατάλληλη την επικέντρωσή του στο αντικείμενο και οδηγήθηκε σε παραίτηση από το εγχείρημα ιδανικής εφαρμογής του μοντέλου.

Η έναρξη της αγωνιστικής περιόδου, που χρονικά συνέπεσε με την παρέμβαση, πιθανόν να επηρέασε το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας, γιατί κατηύθυνε την προσοχή των προπονητών στο αυξημένα απαιτητικό, τεχνικό μέρος της προπόνησης. Παράλληλα, εκτιμάται πιθανό, να μείωσε το ενδιαφέρον τους για το επιδεικνυόμενο μοντέλο και την επιθυμία τους να το δοκιμάσουν ενόψει αγωνιστικής περιόδου, επιλογή που πιθανόν να σήμαινε αποσταθεροποίηση της ομάδας τους, σε κρίσιμη αγωνιστικά φάση.

Τα στατιστικά δεδομένα που προέκυψαν, μπορούν επίσης, να ερμηνευτούν ως απόρροια της πίεσης και του άγχους, που ενδεχομένως βίωναν και οι αθλητές, κατά την έναρξη της αγωνιστικής περιόδου, που επηρέαζε την επικέντρωση και ανταπόκρισή τους στις επιδεικνυόμενες επικοινωνιακές αρχές και πρακτικές του προπονητή.

Η μη διαπίστωση στατιστικά σημαντικών διαφοροποιήσεων, στην επαναληπτική μέτρηση, θα μπορούσε επίσης να αποδοθεί στην κατάκτηση υψηλών δεικτών στις

υποκλίμακες των ερωτηματολογίων, κατά την πρώτη μέτρηση, δεδομένο που δεν επέτρεψε αξιοσημείωτη πρόοδο, οφειλόμενη στην παρέμβαση.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η ελλιπής βιβλιογραφία, με θεματικό περιεχόμενο την εφαρμογή σύγχρονων ψυχοθεραπευτικών μεθόδων στο αθλητικό περιβάλλον και η απουσία παρεμβατικών μελετών, με ερευνητικό αντικείμενο, τη λειτουργικότητα της προσωποκεντρικής μεθόδου, αποτελούν το θεμελιώδη περιορισμό για την παρούσα έρευνα και το ερέθισμα για τη διεξαγωγή προσωποκεντρικής παρέμβασης, στο πεδίο του αγωνιστικού αθλητισμού.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί πιλοτική έρευνα, που εγκαινιάζει ένα νέο πεδίο ερευνών, καθώς επιχειρεί την προσαρμογή των ενσυναισθητικών θεωρήσεων του προσωποκεντρικού μοντέλου, στο αθλητικό πεδίο, για τη διαμόρφωση του κλίματος στην ομάδα και την ανάπτυξη ηθικών συμπεριφορών στον αγώνα. Η περιορισμένη χρονική διάρκεια του παρεμβατικού προγράμματος και κατά συνέπεια η επιτέλεση ολιγάριθμων συνεδριών με τους προπονητές, που επέτρεψε τη σύντομη μόνο άσκηση των διαλογικών – κοινωνικών δεξιοτήτων της προσωποκεντρικής κατεύθυνσης, αποτελούν επίσης περιορισμό της παρούσας έρευνας. Η διεξαγωγή της παρέμβασης αποκλειστικά στο ομαδικό άθλημα της πετοσφαίρισης, δεν επιτρέπει τη γενίκευση και καθολική αναγνώριση των αποτελεσμάτων για όλα τα αθλήματα. Ο μη αντιπροσωπευτικός, του αθλητικού πληθυσμού, αριθμός των συμμετεχόντων, καθιστούν τους συγκερασμούς που θα συναχθούν, ενδεικτικούς και υπαγορεύουν εξαιρετικά προσεκτική ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Η μη ισότιμη, αριθμητικά, συμμετοχή των δύο φύλων, στο ερευνητικό δείγμα, και συγκεκριμένα η ενδεικτική αντιπροσώπευση του ανδρικού φύλου, δεν επιτρέπει την πραγμάτωση συγκριτικής μελέτης και τη διεξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων, για τη συμβολή του παράγοντα φύλο στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Η παρούσα ερευνητική διαδικασία εκτιμά μόνο έμμεσα την τροποποίηση της στάσης των προπονητών και την υιοθέτηση του προσωποκεντρικού μοντέλου, κατά την άσκηση του προπονητικού τους έργου, μέσα από την διαφοροποίηση των ψυχολογικών ποιοτήτων που καταγράφονται στους αθλητές. Ωστόσο, δε συμπεριλαμβάνει μεθοδολογικό σχεδιασμό για την εξέταση και την αξιολόγηση του τρόπου και του βαθμού υιοθέτησης της προσέγγισης από τους προπονητές, επιλογή που θα επέτρεπε την άμεση αναγωγή των αποτελεσμάτων στο βαθμό και την ποιότητα εφαρμογής της μη

κατευθυντικής προσέγγισης από τους προπονητές. Η χρήση μεθοδολογίας, ποιοτικού χαρακτήρα, για τη συλλογή των δεδομένων, δηλαδή των αυτοαναφορών, αποτελεί επίσης, περιορισμό της διεξαγόμενης έρευνας.

Η παρούσα μελέτη φιλοδοξεί, με την επιτυχημένη έκβασή της, να αποτελέσει το εφαλτήριο για την οργάνωση ανάλογων μελλοντικών ερευνών, που θα επαληθεύσουν και εξελίσσουν τα ευρήματά της, θα διευρύνουν την ισχύ τους και θα τα αναγορεύσουν σε δεδομένα καθολικής αξίας για τον αθλητικό στίβο. Η οργάνωση παρεμβατικών προγραμμάτων μεγαλύτερης διάρκειας, προσδοκάται πως θα αξιοποιήσουν τη διέλευση του χρόνου, για να μεταδώσουν τις αρχές του προσωποκεντρικού μοντέλου και ασκήσουν τους προπονητές και αθλητές στην εξειδικευμένη εφαρμογή τους. Η ενισχυμένη διάρκειά της, αναμένεται να ευνοήσει την ωρίμανση και σταθεροποίηση των ποιοτικών διαφοροποιήσεων, που θα προκύψουν από τη μακρόχρονη δοκιμή του ενσυναισθητικού μοντέλου.

Αξιολογείται σημαντικό, οι νέες έρευνες να στρατολογήσουν μεγαλύτερο πλήθος συμμετεχόντων, ώστε τα εξαγόμενα αποτελέσματα να είναι έγκυρα και καθολικά αποδεκτά. Κρίνεται απαραίτητο, να ενισχυθεί κυρίως το δείγμα των προπονητών που θα εξοικειωθούν με τη χρήση του ενσυναισθητικού μοντέλου. Επίσης, είναι σημαντικό να αυξηθεί και το πλήθος των αθλητών που θα αποτυπώσουν σε μετρήσεις, τις ψυχολογικές ποιοτικές διαφοροποιήσεις, που θα ανιχνεύσουν στο αγωνιστικό περιβάλλον, λόγω της παρέμβασης του προπονητή και την επίδραση που αυτές ασκούν στο αθλητικό τους ήθος.

Θα ήταν σκόπιμη και επιθυμητή η εφαρμογή του προσωποκεντρικού μοντέλου στην έντονα διαδραστική σχέση του προπονητή με τον αθλητή, σε ατομικό άθλημα. Η δυαδική φύση των ατομικών αγωνισμάτων, αναγνωρίζεται ως εξαιρετικά γόνιμο περιβάλλον για την επίτευξη διαφοροποιήσεων θετικής κατεύθυνσης. Η οργάνωση ανάλογης έρευνας θα φιλοδοξεί να κατακτήσει, μέσα από την ενσυναισθητική ενίσχυση της στάσης του προπονητή, πολύτιμες αλλαγές στη διαπροσωπική ατμόσφαιρα και τις επιδεικνυόμενες ηθικές αγωνιστικές εκδηλώσεις του αθλητή.

Η οργάνωση μελλοντικών ερευνών, όπου τα δύο φύλα θα αντιπροσωπεύονται με ικανό δείγμα και σχετικά ισοδύναμα, θα αποσαφηνίσει, μέσα από τη σύγκριση, την απόκριση του φύλου στο προσωποκεντρικό μοντέλο και θα αναδείξει τη δυναμική, με την οποία συνδράμει, στη μόρφωση του τελικού αποτελέσματος. Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε έρευνα που θα

αναζητούσε θετικές αλληλεπιδραστικές σχέσεις ανάμεσα στο φύλο του προπονητή, σε συνδυασμό με το φύλο των αθλητών του.

Τα δεδομένα που κατέγραψαν θετικές διαφοροποιήσεις σε υποκλίμακες των ερωτηματολογίων του κλίματος της ομάδας και των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, μόνο μετά την πραγμάτωση τεσσάρων συνεδριών με τον προπονητή, υπαγορεύουν τη διεξαγωγή μετρήσεων, για την επιβεβαίωση του ευρήματος, μετά την επιτέλεση της τέταρτης αναλογικά συνεδρίας, για όλους τους συμμετέχοντες, στη μελλοντική παρέμβαση, προπονητές.

Νέα έρευνα θα μπορούσε να συμπεριλάβει σχεδιασμό, που θα εξειδικεύει τα ευρήματα για την κάθε ηλικιακή κατηγορία των αθλητών, καθώς κάποιες αναπτυξιακές ηλικίες, ίσως να είναι περισσότερο ευαίσθητες και ευάλωτες στην ανίχνευση των ψυχολογικών ποιοτήτων που ισχύουν στο υποκειμενικό αθλητικό περιβάλλον. Παράλληλα, θα ήταν σκόπιμο, η μελλοντική έρευνα να εστιάσει στα χαρακτηριστικά, ηλικία και προπονητική εμπειρία του προπονητή και να εξαγάγει συμπεράσματα από τη συγκριτική ανάλυση των δεδομένων που θα προκύψουν. Νόημα θα διέθετε και διεξαγόμενη μελέτη που θα έδινε βαρύτητα στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας του προπονητή, όταν αυτός διαθέτει ηλικιακή εγγύτητα προς τους αθλητές του.

Παράλληλα, μελλοντική παρεμβατική έρευνα θα μπορούσε να προσανατολιστεί στη σύγκριση των ποιοτήτων της προσωπικότητας και του επιλεγμένου στυλ ηγεσίας του προπονητή, σε συνάρτηση με την προσωποκεντρική θεωρία, για να καταγράψει πιθανή διαφοροποιημένη λειτουργικότητά του ενσυναισθητικού χαρακτήρα της, όταν ταυτίζεται και όταν αντιβαίνει τις προσωπικές τάσεις και θεωρήσεις του προπονητή.

Η διεξαγωγή νέας μελέτης, για τη διερεύνηση του ρόλου του προσωποκεντρικού μοντέλου στη μόρφωση θετικών ποιοτήτων και στάσεων στους αθλητές, θα μπορούσε να συμπεριλάβει μεθοδολογικά και σχεδιασμό για την εκτίμηση της ποιότητας και του βαθμού εφαρμογής του προσωποκεντρικού μοντέλου, δηλαδή, αξιολόγηση της γνωστικής και συμπεριφορικής μετακίνησης των προπονητών σε ενσυναισθητικού χαρακτήρα άσκηση του προπονητικού τους ρόλου. Η μεθοδολογική αυτή επιλογή θα αποτύπωνε τις συμπεριφορικές αλλαγές που θα συντελούνταν στους προπονητές και θα επέτρεπε τη δυναμική συσχέτισή τους με τις επιδεικνυόμενες διαφοροποιήσεις στις ψυχολογικές ποιότητες και τις ηθικές συμπεριφορές των αθλητών.

Η χρήση κατάλληλων ψυχομετρικών οργάνων, με επιβεβαιωμένους δείκτες εγκυρότητας και αξιοπιστίας, για την πραγματοποίηση των αξιολογήσεων και η ορθή στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων που θα συλλεχθούν, θα συμβάλουν καθοριστικά στην επιτυχία της έρευνας, ως προς την ανάδειξη του ρόλου του ψυχοθεραπευτικού προσωποκεντρικού μοντέλου στη διαχείριση των ψυχολογικών ποιοτήτων που συνεργάζονται στον αθλητισμό. Ωστόσο, οι περιοριστικές μεθοδολογικές επιλογές της παρούσας μελέτης, υπαγορεύουν, μελλοντική έρευνα να οργανώσει, παράλληλα με την ποιοτική μέθοδο των αυτοαναφορών για τη συλλογή των δεδομένων και την οργάνωση παρατήρησης και αντικειμενικών μετρήσεων. Η μετρική εκτίμηση, για παράδειγμα, των ηθικών αθλητικών συμπεριφορών, που εκδηλώνονται κατά τη διάρκεια των προπονήσεων και των αγώνων, θα προσδώσουν επιπλέον κύρος στα αποτελέσματα και αξιοπιστία στην ερμηνεία τους.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η μύηση και άσκηση των αθλητών σε διαπροσωπικές συναλλαγές, ενσυναισθητικού χαρακτήρα, με συναθλητές, προπονητές και αντιπάλους, στα πλαίσια του αγωνιστικού τους ρόλου, δύναται να εμπλουτίσει με θετικές ψυχολογικές ποιότητες το υποκειμενικό περιβάλλον άθλησης και να προάγει το αγωνιστικό ήθος. Η δόμηση θετικού αγωνιστικού κλίματος και η εξοστράκιση των παραβατικών συμπεριφορών από τον αθλητισμό, μετουσιώνουν το αγωνιστικό όραμα, αναγάγουν τον αθλητισμό σε πολιτισμικό αγαθό και εκπληρώνουν το ολυμπιακό ιδεώδες.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Η υιοθέτηση των ψυχολογικών ποιοτήτων, που προτείνει το ενσυναισθητικό μοντέλο στη δόμηση των αθλητικών διαδραστικών σχέσεων, δύναται να επεκταθεί, για να μορφώσει τις διαπροσωπικές επαφές των αθλητών, με τους σημαντικούς άλλους της ζωής τους και σε έξω-αγωνιστικά περιβάλλοντα. Παράλληλα, η πίστη στο εγγενές δυναμικό του ανθρώπου, για την επίτευξη της προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης, που πρεσβεύει η προσωποκεντρική προσέγγιση, θα ευνοήσει την συναρμογή των θετικών ποιοτήτων της προσωπικότητας των αθλητών, θα τους καταστήσει πρότυπα του "ευ αγωνίζεσθαι" στον αγωνιστικό στίβο και θα τους συνοδεύει στην πορεία της ζωής τους.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Amorose, A.J. (2007). Coaching effectiveness: exploring the relationship between coaching behavior and self-determined motivation. In M.S. Hagger, & N.L.D. Chatzisarantis, *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Exercise and Sport*, (pp. 209-227). Champaign Il: Human Kinetics.
- Archer, R.L., Diaz-Loving, R., Gollwitzer, P., Davis, M.H., & Foushee, H.C. (1981). Personal and situational factors in the empathic mediation of helping. *Journal of Personality and social psychology*, 40, 786-796.
- Aristu, A.L., Tello, F.P., Ortiz, M.A., & Gandara, M.V. (2008). The structure of Bryant's empathy index for children: a cross-validation study. *The Spanish Journal of Psychology*, 11(2), 670-677.
- Arnold, P.J. (2001). Sport, moral development, and the role of the teacher: Implications for research and moral education, *Quest*, 53, 135–150.
- Ball, J.R., & Carron, V. (1978). The influence of team cohesion and participation motivation upon performances success in intercollegiate ice hockey. *Canadian Journal of Applied Sport Sciences*, 1, 271-275.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bird, A. (1977). Team structure and success related to cohesiveness and leadership. *Journal of Social Psychology*, 103, 217-233.
- Baron-Cohen, S. (2002). "The extreme male brain theory of autism". *Trends Cogn Sci*, 6 (6): 248–254.
- Baron-Cohen, S, & Wheelwright, S, (2004) The Empathy Quotient (EQ). An investigation of adults with Asperger Syndrome or High Functioning Autism, and normal sex differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34, 163-175.

- Batson, C. Daniel and Jay S. Coke (1981), "Empathy: A Source of Altruistic Motivation for Helping?" in *Altruism and Helping Behavior*, eds. J.P. Rushton and R. M. Sorrentino, Hillside, NJ: Erlbaum Associates.
- Blanchard, C.M., Amiot, C.E., Perreault, S., Vallerand, R.J., & Provencher, P. (2009). Cohesiveness, coach's interpersonal style and psychological needs: their effects on self-determination and athletes' subjective well-being. *Psychology of Sport and Exercise*, 10, 545-551.
- Bloom, G. A., Durand-Bush, N., Schinke, R. J., & Salmela, J. H. (1998). The importance of mentoring in the development of coaches and athletes. *International Journal of Sport Psychology*, 29, 267-281.
- Bloom, G. A., & Stevens, D. E. (2002). A team-building mental skills training program with an intercollegiate equestrian team. *Athletic Insight. The Online Journal of Sport Psychology*.
- Bloom, G.A., Stevens, D.E., & Wickwire, T.L. (2003). Expert coaches' perceptions of team building. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15, 129-143.
- Boixados, M., Cruz, J., Torregrosa, M., & Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16, 301-317.
- Brawley, L., Carron, A., & Widmeyer, W.N. (1988). Exploring the relationship between cohesion and group resistance to disruption. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 10, 199-213.
- Bredemeier, B.L. (1995). Divergence in children's moral reasoning about issues in daily life and sport specific contexts. *International Journal of Sport Psychology*, 26, 453-463.
- Bredemeier, B.J., & Shields, D. (1984). The utility of moral stage analysis in the investigation of athletic aggression. *Sociology of Sport Journal*, 1, 138-149.
- Brooker D. (2007). *Person Centered Dementia Care: Making Services Better*. Jessica Kingsley Publishers, London.

- Cain, D. J. (1989). The paradox of nondirectiveness in the person centered approach. In D. Cain (Ed.). *Classics in the Person-Centered Approach*, pp.365-370. Ross on Wye, UK: PCCS Books
- Callary, B., & Durand-Bush, N. A group resonance intervention with a volleyball team: an exploration of the process between a consultant, coach, and athletes. *Athletic Insight. The Online Journal of Sport Psychology*.
- Carlo, G., & Randall, B.A. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 31–44.
- Carron, A.V., Colman, M.M., Wheeler J., & Stevens, D. (2002). Cohesion and performance in sport: a meta analysis. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24, 168–188.
- Carron, A.V. (1982). Cohesiveness in sports: Interpretations and considerations. *Journal of Sport Psychology*, 4, 23-38.
- Carron, A.V., & Spink, K.S. (1993). Team building in the exercise setting. *The Sport Psychologist*, 7, 8–18.
- Carron, A.V., Spink, K.S., & Prapavessis, H. (1997). Team building and cohesiveness in the sport and exercise setting: Use of indirect interventions. *Journal of Applied Sport Psychology*, 9, 61-72.
- Carron, A.V., Colman, M.M., Wheeler, J., & Stevens, D. (2002). Cohesion and performance in sport: A meta-analysis. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 24, 168–188.
- Chelladurai, P. & Carron, A.V. (1983). Athletic maturity and preferred leadership, *Journal of Sport Psychology*, 5, 371–380.
- Chelladurai, P., & Reimer, H.A., (1998). Measurement of leadership in sport. In J. Duda (Ed), *Advances in sport and exercise psychology measurement* . Morgantown WV: Fitness Information Technology.
- Coke, J. S., Batson, C. D., & McDavis, K. (1978). Empathic mediation of helping: A two-stage model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 752-766.

- Courau, S., (2000). Τα βασικά εργαλεία του εκπαιδευτή ενηλίκων, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Cox, R.H. (1990). *Sport psychology: Concepts and application* (2nd ed.). Madison, WI:Brown & Benchmark.
- Davis, M.H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *Catalog of Selected documents in Psychology*, 10, 85-103.
- Davis, M.H. (1983). The effects of dispositional empathy on emotional reactions and helping: a multidimensional approach. *Journal of Personality*, 51, 167-184.
- Downey, M. (2003). *Effective coaching: Lessons form the coach's coach* . London: Thomson.
- Duda, J.L., Olson, L.K., & Templin, T.J. (1991). The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62, 79-87.
- Dunn, J.G., & Dunn, J.C. (1999). Goal orientations, perceptions of aggression, and sportpersonship in elite male ice hockey players. *The Sport Psychologist*, 13, 183-200.
- Dupuis, M., Bloom, G.A., & Loughhead, T.M. Team captains' perceptions of athlete . *Journal of Sport Behavior*, 29, 60-78.
- Duquin, M.E. & Schroeder-Braun, K. (1996). Power, empathy, and moral conflict in sport. *Peace and conflict: Journal of Peace Psychology*, 2(4), 351-367.
- Edvardsson, D., Koch, S., & Nay, R. (2009). Psychometric evaluation of the English language person-centered climate questionnaire-patient version. *Western Journal of Nursing Research*, 31(4), 235-244.
- Dymond, R. Personality and empathy. *Journal of Consulting Psychology*, 1950, 14, 343-350.

- Edvardsson, D., Sandman, P.-O., & Rasmussen, B. (2008). Swedish language person-centered climate questionnaire-patient version: construction and psychometric evaluation. *Journal of Advanced Nursing* 63(3), 302-309.
- Eisenberg, N., & Lennon, R. (1983). Sex differences in empathy and related capacities. *Psychological bulletin*, 94, 100-131.
- Eisenberg, N., & Miller, P.A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological bulletin*, 101, 91-119.
- Feezel, R.M. (1986). Sportsmanship. *Journal of the Philosophy of Sport*, 13, 1-13.
- Feshbach, N. D. Empathy in children: A special ingredient of social development.
Invited address to the meeting of the Western Psychological Association, Los Angeles, April, 1976.
- Fletcher, D. & Hanton, S. (2001) The relationship between psychological skills usage and competitive anxiety responses. *Psychology of Sport and Exercise*, 22, 89-101.
- Goleman, D., (1998). Η συναισθηματική νοημοσύνη, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Gardner, D.E., Shields, D.L., Bredemeier, B.J., & Bostrom, A. (1996). The relationship between perceived coaching behaviors and team cohesion among baseball and softball players. *The Sport Psychologist*, 10, 367-381.
- Gard, G., Lindstrom, K., & Dallner, M. (2003). Towards a learning organization: the introduction of a client-centered team-based organization in administrative surveying work. *Applied Ergonomics*, 34, 97-105.
- Georgiadi, O., & Patsiaouras, A. (2004). The person-centered approach for controlling the anxiety of tae kwon do athletes. *Inquiries in Sport & Physical Education*, 2(2) , 184-192. (Url:www.hape.gr).
- Georgiadi, O., Patsiaouras, A., & Georgiadis, T. (2007). A long-term study examining the effect of person-centered approach in management anxiety in sports. P.E.P.F.A. (Url: www.pepfa.gr).

- Gould, D., Guinan, D., Greenleaf, C., Medbery, R., & Peterson, K. (1999). Factors affecting Olympic performance: perceptions of athletes and coaches from more and less successful teams. *The Sport Psychologist*, 13, 371-394.
- Guiverneau, M., & Duda, J. (1998). Integrating concepts of motivation and morality: the contribution of norms regarding aggressive and rule-violating behaviors, goal orientations, and the perceived motivational climate to the prediction of athletic aggression. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 20, 13-17.
- Hammermeister, J.J., Burton, D., Pickering, T., Chase, M., Westre, K., & Baldwin, N., *Servant Leadership in Sport: A Concept Whose Time has Arrived*, *International Journal of Servant Leadership*, in Press.
- Hoffman, M. L. Empathy, role-taking, guilt, and development of altruistic motives. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior: theory, research, and social issues*. New York: Holt, Rinehart, & Winston, 1976.
- Hoffman, M. (1977). Empathy: Its development and pro-social implications. In C. Keasy (Ed.), *Nebraska symposium on motivation*. Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Hoffman, M. L. (2000). Empathy and moral development: Implications for caring and justice. New York: Cambridge.
- Hogan, R. (1969). Development of the empathy scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33, 307-316.
- Hojat, M., Gonnella, J.S., Nasca, T.J., Mangione, S., Vergare, M., Magee, M. (2002). Physician empathy: definition, components, measurement, and relationship to gender and specialty. *The American Journal of Psychiatry*, 159, 1563-1569.
- Hrycaiko, D., & Martin, G.L. (1996). Applied research studies with single-subject designs: why so few? *Journal of Applied Sport Psychology (JASP)*, 8(2), 183-199.
- Hountoumadou & Paterake, Λεξικό Ψυχολογίας, εκδ. «Τόπος», 2008.
- Ickes, W. (2003). *Everyday mind reading*. New York: Prometheus Books.

- Ivey, A. E., & Ivey, M. B. (2003). *Intentional interviewing and counseling: Facilitating client development in a multicultural society* (5th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Johnson, J.A., Cheek, J.M., & Smither, R. (1983). The structure of empathy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(6), 1299-1312.
- Johnson, D. and Johnson, R. (1989). *Cooperation and competition: Theory and research*, Interaction Book, Edina, MN.
- Jones R.L., & Standage, M. (2006). First among equals: Shared leadership in the coaching context. In: Jones RL (ed) *The sports coach as educator re-conceptualising sports coaching*, London: Routledge, pp 65-76.
- Josephide, P. (2008). Συμπληρωματικά σχόλια για την παρουσίαση των δύο προσεγγίσεων στη Συνάντηση της 13ης ομάδας στις 17.05.2008
- Jowett, S., & Cramer, D. (2010). The prediction of young athletes' physical self from perceptions of relationships with parents and coaches. *Psychology of Sport and Exercise*, 11, 140-147.
- Kavussanu, M., & Roberts, G.C. (2001). Moral functioning in sport: an achievement goal perspective. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 23(1), 37-54.
- Kavussanu, M., Seal, A.R., & Phillips, D.R. (2006). Observed prosocial and antisocial behaviors in male soccer teams: Age differences across adolescence and the role of motivational variables. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18, 1-19.
- Kavussanu, M., & Spray, C.M. (2006). Contextual influences on moral functioning of male youth footballers. *The Sport Psychologist*, 20, 1-23.
- Kavussanu, M., Stamp, R., Slade, G., & Ring, C. (2009). Observed prosocial and antisocial behaviors in male and female soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21, 62-76.
- Kidman, L. (2001). *Develloping decision makers: An empowerment approach to coaching* . Christchurch NZ: Innovative Print Communications.

- Kohlberg, L. (1969). Stage and sequence: The cognitive developmental approach to socialization. In D. Goslin (Ed.), *Handbook of socialization theory and research* (pp. 347-480). New York: Rand McNally.
- Laparidis, K., Papaioannou, A., Vretakou, V., & Morou, A. (2003). Motivational climate, beliefs about the bases of success, and sportsmanship behaviors of professional basketball athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 96, 1141-1151.
- Lemyre, P. N., Roberts, G.C., Ommundsen, Y. (2002). Achievement goal orientations, perceived ability, and sportspersonship in youth soccer. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14, 120-136.
- Lawrence, E.J., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S., David, A.S. (2004) Measuring Empathy: Reliability and Validity of the Empathy Quotient. *Psychological Medicine*, 34, 911-919.
- Loewen, P.J., Lyle, G., & Nachshen, J.S. An eight-item form of the empathy (quotient EQ) and an application to charitable giving. Under review at Personality and Individual Differences.
- Long, T., Pantaleon, N., Bruant, G., & Arripe-Longueville, F. (2006). A qualitative study of moral reasoning of young elite athletes. *The Sport Psychologist*, 20, 330-347.
- Lorimer, R., & Jowett, S. (2010). Feedback of information in the empathic accuracy of sport coaches. *Psychology of Sport and Exercise*, 11, 12-17.
- Loughead, T. M., & Hardy, J. (2005). A comparison of coach and peer leader behaviors in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 6, 303-312.
- Mageau, G.A., & Vallerand, R.J. (2003). The coach-athlete relationship: A motivational model. *Journal of Sport Sciences* 21, 883-904.
- Malikiose-Loizou, M. (2001). *Η συμβουλευτική ψυχολογία στην εκπαίδευση. Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Martens, R., Burton, D., Vealey, R.S., Bump, L.A., & Smith, D.E. (1990). Development and validation of the Competitive State Anxiety Inventory-2 (CSAI-2). In: *Competitive*

- anxiety in sport*. Eds: Martens, R., Vealey, R.S. and Burton, D. Champaign, IL: Human Kinetics. 117-190.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 17, 433-442.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators* (pp. 3-31). New York: Basic Books
- McMahon, S.D., Wernsman, J.M., & Parnes, A.L. (2006). Understanding prosocial behavior: the impact of empathy and gender among African American adolescents. *Journal of Adolescent health*, 39, 135-137.
- Mehrabian, A., & Epstein, N. (1972). A measure of emotional empathy. *Journal of personality*, 40, 525-543.
- Mehrabian, A., & Epstein, N. (1972). A measure of emotional empathy. *Journal of Personality*, 23, 523-543.
- Muncer, S.J., & Ling, J. (2006). Psychometric analysis of the empathy quotient (EQ) scale. *Personality and Individual Differences*, 40, 1111-1119.
- Munroe, K., Estabrooks, P., Dennis, P., & Carron, A.V. (1999). A phenomenological analysis of group norms in sport teams. *The Sport Psychologist*, 1, 171-182.
- Nestoros, I., Ballianatou, N. (1996). Συνθετική Ψυχοθεραπεία: Με στοιχεία Ψυχοπαθολογίας. Synthetic psychotherapy. With elements of psychopathology. Εκδόσεις Ε.
- Newin, J., & Bloom, G.A. (2008). Youth ice hockey coaches' perceptions of a team-building intervention program. *The Sport Psychologist*, 22, 54-72.
- Nicholls, J. (1989). *The competitive ethos and democratic education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Northouse, P.G. (2001). *Leadership: Theory and practice (2nd ed.)*. Thousand Oaks CA: Sage.

Ntelopoulos, Αθήνα: Καστανιώτης, 1990.

Ntoumanis, N., & Standage, M. (2009). Morality in sport: a self-determination theory perspective. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21, 365-380.

Pain, M.A., & Harwood, C. (2007). The performance environment of the England youth soccer teams. *Journal of Sports Sciences*, 25(12), 1307-1324.

Parry, G. (1996). Ψυχολογικές κρίσεις και η αντιμετώπισή τους. Coping with Crises. Problems in Practice. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Β' έκδοση, Αθήνα. Β' Edition Athens: Greek Letters

Patsiaouras, A., Soulas, D., & Papanikolaou, Z. (2003). The use of person-centered approach for controlling the anxiety of the athletes. *Inquiries in Sport & Physical Education*, 1(3), 204-210. (Url: www.hape.gr).

Patsiaouras, A. (2008). Person-centered support and athletes' motivation for performance. *Perceptual and Motor Skills*, 106, 849-858.

Patsiaouras, A., Papanikolaou, Z., Haritonidis, K., Nikolaidhs, D., & Keramidas, P. (2008). The use of the person-centered approach for the reduction of the state-trait anxiety in volleyball players. *Athletic insight*, Vol.10/2 (The Online Journal of Sport Psychology, URL: www.athleticinsight.com)

Patterson, M.M., Carron, A.V., & Loughhead, T.M., (2005). The influence of team norms on the cohesion-self-reported performance relationship: a multi-level analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 6, 479-493.

Philippe, R.A., & Seiler R. (2006). Closeness, co-orientation and complementarity in coach-athlete relationships: what male swimmers say about their male coaches. *Psychology of Sport and Exercise*, 7, 159-171.

Piaget, J. (1932). The Moral Judgement of the Child. NY: Harcourt, Brace Jovanovich.

Potrac P, & Cassidy, T. (2006). The coach as 'more capable other'. In: Jones RL (ed) *The sports coach as educator re-conceptualizing sports coaching*, London Rutledge, pp 39-50.

- Preston, S. D. & de Waal, F. B. M. (2002) The communication of emotions and the possibility of empathy in animals. In: *Altruistic love: Science, philosophy, and religion in dialogue*, ed. S. Post, L. G. Underwood, J. P. Schloss & W. B. Hurlburt. Oxford University Press.
- Price, M.S., & Weiss, M.R. (2000). Relationships among coach burnout, coach behaviors, and athletes' psychological responses. *The Sport Psychologist*, 14, 391-409.
- Proios, M., Athanailidis, I., & Arvanitidou, V. (2009). Ethical climate in sport team. *Sport Management International Journal*, 5.
- Ray, R., & Wiese-Bjornstal, D.M. Counseling in sport medicine, Βιβλίο, αναφορά Martens.
- Reimer, H.A. (2007). Multi-dimensional model of coach leadership. In S. Jowett, & D. Lavallee (Eds). *Social Psychology in Sport* , pp.57-73. Champaign IL: Human Kinetics.
- Rierner, H.A., & Chelladurai, P. (1995). Leadership and satisfaction in athletics. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 17, 276–293.
- Reimer, H.A., & Chelladurai, P., (1998), Development of the Athlete Satisfaction Questionnaire. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(2), 127-156.
- Reinboth, M., Duda, J.L., & Ntoumanis, N. (2004). Dimensions of coaching behavior, need satisfaction, and the psychological and physical welfare of young athletes. *Motivation and Emotion* 28, 297–313.
- Reinboth, M., & Duda, J.L. (2006). Perceived motivational climate, need satisfaction and indices of well-being in team sports: a longitudinal perspective. *Psychology of Sport and Exercise*, 7, 269-286.
- Rieke, M., Hammermeister, J., & Chase, M. (2008). Servant leadership in sport: a new paradigm for effective coach behavior. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 3, 227-239.

- Romand, P., Pantaleon, N., & Cabagno, G. (2009). Age differences in individuals' cognitive and behavioral moral functioning responses in male soccer teams. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21, 49-63.
- Rest, J. (1983). Morality. In J. Flavell & E. Markham (Eds.), *Cognitive development*. From P. Mussen (Ed.), *Manual of child psychology* (vol. 3, pp.556-629). New York: Wiley.
- Rutten, E.A., Stams, G.J., Biesta, G.J., Schuengel, C. Dirks E. & Hoeksma, J.B. (2007). The contribution of organized youth sport to antisocial and prosocial behavior in adolescent athletes. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 255–264.
- Rutten, E.A., Dekovic, M., Stams, G.J., Schuengel, C., Hoeksma, J.B., & Biesta, G.J. (2008). On-and off-field antisocial and prosocial behavior in adolescent soccer players: a multilevel study. *Journal of Adolescence*, 31, 371-387.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L., (2001). On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well being.
- Sage, L., & Kavussanu, M. (2007). Multiple goal orientations as predictors of moral behavior in youth soccer. *The Sport Psychologist*, 21, 417-437.
- Senecal, J., Loughhead, T.M., & Bloom, G.A. (2008). A season-long team-building intervention: examining the effect of team goal setting on cohesion. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 30, 186-199.
- Sezen-Balcikanli, G. (2009). Fair play and empathy: a research study with student teachers. *Journal of US-China Public Administration*, 6, 79-84.
- Shields, D.L., & Bredemeier, B. (1995). *Character development and physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Shields, D.L., LaVoi, N.M., Bredemeier, B.L., & Power, F.C. (2007). Predictors of poor sportpersonship in youth sports: personal attitudes and social influences. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29, 747-762.

- Smith, R.E., Smoll, F.L. and Schutz, R.W. (1990). Measurement correlates of sport-specific cognitive and somatic trait anxiety: The Sport Anxiety Scale. *Anxiety Research*, 22, 263-280.
- Smith, R.E., Smoll, F.L., & Barnett, N.P. (1995). Reduction of children's sport performance anxiety through social support and stress-reduction training for coaches. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16, 125–142.
- Smith, R.E., & Smoll, F.L. (1997). Coach-mediated team building in youth sports. *Journal of Applied Sport Psychology*, 9, 114–132.
- Smith, R.E., & Smoll, F.L. (2002). *Way to go coach! A scientifically proven approach to youth-sports coaching effectiveness* (2nd ed.). Palo Alto, CA: Warde.
- Smith, R.E., & Smoll, F. L. (2007). Social-cognitive approach to coaching behaviours. In S. Jowett, & D. Lavallee (Eds). *Social Psychology in Sport* , pp.75-90. Champaign IL: Human Kinetics.
- Spink, K.S. (1995). Cohesion and intentions to participate of female sport team athletes, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17 , 416–427.
- Stalikas, A., & Xamodraka, M. (2004). Θεμελιώδη θέματα ψυχοθεραπείας. *Η ενσυναίσθηση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Stephens, D., & Bredemeier, B. (1996). Moral atmosphere and judgments about aggression in girls' soccer: Relationships among moral and motivational variables. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 18, 158–173.
- Stevens, D.E., & Bloom, G.A. (in press). The effect of team building on cohesion. *Avante*.
- Stornes, T. (2001). Sportpersonship in elite sports: On the effects of personal and environmental factors on the display of sportpersonship among elite male handball players. *European Physical Education Review*, 7, 283-304.
- Stornes, T., & Ommundsen, Y. (2004). Achievement goals, motivational climate and sportpersonship: a study of young handball players. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 48, 205-221.

- Tsai, E., & Fung, L. (2005). Sportpersonship in youth basketball and volleyball players. *Athletic insight, The Online Journal of Sport Psychology*, 7, 37-46.
- Turman, P.D., (2003). Coaches and cohesion: the impact of coaching techniques on team cohesion in the small group sport setting. *Journal of Sport Behavior*, 26, 86-104.
- Vallerand, R.J., & Losier, G.F. (1994). Self-determined motivation and sportsmanship orientations: an assessment of their temporal relationship. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16, 229-245.
- Vallerand, R.J., Deshaies, P., Cuerrier, J.P., Briere, N.M., & Pelletier, L.G. (1996). Toward a multidimensional definition of sportsmanship. *Journal of Applied Sport Psychology*, 8, 89-101.
- Wakabayashi, A., et al. (2006). Development of short forms of the empathy quotient (eq-short) and the systemizing quotient (sq-short). *Personality and individual Differences*, 41, 929-940.
- Westre, K.R., (2003). *Servant Leadership in Sport*, Unpublished Doctoral Dissertation, Gonzaga University.
- Weiss, M.R., & Friedrichs, W.D. (1986). The influence of leader behaviors, coach attributes, and institutional variables on performance and satisfaction of collegiate basketball teams. *Journal of Sport Psychology*, 8, 332-346.
- Westre, K.R., & Weiss, M.R. (1991). The relationship between perceived coaching behaviors and group cohesion in high school football teams. *The Sport Psychologist*, 5, 41-54.
- Widmeyer, W.N., & Ducharme, K. (1997). Team building through team goal setting. *Journal of Applied Sport Psychology*, 9, 97-113.
- Zarotis, I.A., Nanoure, F., & Psychountaki, M. (2008). Ηθική ωριμότητα και αθλητική εντιμότητα: οι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Προφορική ανακοίνωση στο 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αθλητικής Ψυχολογίας, 12-14 Δεκεμβρίου 2008, Αθήνα.
- Zapheroulis, K., Tsapou, O., Edvardsson, D., Kokaridas, A., Patsiaouras, A. (2010). Αξιοπιστία ερωτηματολογίου προσωποκεντρικού κλίματος στη Φυσική Αγωγή, μια

πιλοτική μελέτη. 18^ο Διεθνές Συνέδριο Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού 21-23
Μαΐου 2010, Κομοτηνή, Σ. 21

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α : ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΡΟΠΟΝΗΤΩΝ

ΦΥΛΟ:

ΗΛΙΚΙΑ:

ΑΘΛΗΜΑ:

ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΘΛΗΤΩΝ

ΦΥΛΟ:

ΗΛΙΚΙΑ:

ΑΘΛΗΜΑ:

ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ

ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ, ΣΕ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Παρακάτω θα βρεις μια σειρά από προτάσεις οι οποίες αναφέρονται στις απόψεις, στις σκέψεις και στα συναισθήματά σου για την προπόνηση. Παρακαλούμε να απαντήσεις σε όλες τις προτάσεις, κυκλώνοντας τον αριθμό στο συγκεκριμένο κουτάκι που πιστεύεις ότι σε αντιπροσωπεύει. Δεν υπάρχουν σωστές, ή λάθος απαντήσεις. Μη σπαταλάς πολύ χρόνο σε κάθε πρόταση, αλλά διάλεξε κατευθείαν αυτό που σου έρχεται στο μυαλό αυτή τη στιγμή.

25. Είμαι καλός/ή στο να προβλέπω πως νιώθει κάποιος αθλητής-αθλήτρια

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

26. Είμαι γρήγορος στο να εντοπίσω όταν κάποιος σε μια ομάδα νιώθει άβολα, ή αμηχανία.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

44. Μπορώ να νιώσω πότε είμαι ενοχλητικός, ακόμα και όταν οι άλλοι άνθρωποι δεν μου το λένε.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

52. Μπορώ να συντονιστώ με το πως κάποιος άλλος νιώθει, γρήγορα και διαισθητικά.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

54. Μπορώ εύκολα να καταλάβω για ποιό θέμα κάποιος άλλος στην ομάδα θέλει να μιλήσει.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

4. Βρίσκω δύσκολο να εξηγήω στους άλλους ανθρώπους, (συναθλητές), πράγματα που εγώ καταλαβαίνω εύκολα, όταν δεν τα καταλαβαίνουν με την πρώτη φορά.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

8. Δυσκολεύομαι να κατανοήσω τι πρέπει να κάνω στις κοινωνικές καταστάσεις.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

12. Οι φιλίες και οι σχέσεις είναι πολύ δύσκολες, οπότε προτιμώ να μην παιδεύομαι με αυτές.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

14. Βρίσκω συχνά δύσκολο να κρίνω αν κάτι είναι αγενές, ή ευγενικό. Διαφωνώ Απόλυτα
Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

35. Δεν τείνω να βρίσκω τις κοινωνικές συναναστροφές περίπλοκες.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

6. Μ' αρέσει να ενδιαφέρομαι για τους άλλους ανθρώπους, (αθλητές-τριες). Διαφωνώ Απόλυτα
Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

27. Εάν πω κάτι, που κάποιος άλλος (συναθλητής μου), προσβάλλεται από αυτό, πιστεύω πως αυτό είναι δικό του/της πρόβλημα, όχι δικό μου.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

32. Το να βλέπω ανθρώπους, (αθλητές-τριες) να κλαίνε, δεν με αναστατώνει ιδιαίτερα.

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

50. Συνήθως, παραμένω συναισθηματικά αμέτοχος, όταν παρακολουθώ ένα έργο, (έναν αγώνα).

Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα

59. Τείνω να αναμειγνύομαι συναισθηματικά με το πρόβλημα κάποιου φίλου μου, (συναθλητή μου). Διαφωνώ Απόλυτα Διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ Απόλυτα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟΥ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ, ΣΕ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ.

Παρακάτω θα βρεις μια σειρά από προτάσεις, οι οποίες αναφέρονται στις απόψεις σου για το κλίμα στην προπόνηση. Παρακαλούμε να απαντήσεις σε όλες τις προτάσεις, κυκλώνοντας τον αριθμό στο συγκεκριμένο κουτάκι που πιστεύεις ότι σε αντιπροσωπεύει. Δεν υπάρχουν σωστές, ή λάθος απαντήσεις. Μη σπαταλάς πολύ χρόνο σε κάθε πρόταση, αλλά διάλεξε κατευθείαν αυτό που σου έρχεται στο μυαλό, αυτή τη στιγμή. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι απαντήσεις σας θα είναι απόλυτα εμπιστευτικές.

	Βιώνω το κλίμα εδώ ως:	OXI Διαφωνώ απόλυτα	OXI Διαφωνώ	OXI Σχετικά διαφωνώ	NAI Σχετικά συμφωνώ	NAI Συμφωνώ	NAI Συμφωνώ απόλυτα
1.	Ένα μέρος όπου ο προπονητής έχει γνώσεις	1	2	3	4	5	6
2.	Ένα μέρος όπου μπορώ να βασίζομαι ότι λαμβάνω την καλύτερη προσοχή	1	2	3	4	5	6
3.	Ένα μέρος όπου αισθάνομαι ότι βρίσκομαι σε ασφαλή χέρια.	1	2	3	4	5	6
4.	Ένα μέρος όπου αισθάνομαι καλοδεχούμενος	1	2	3	4	5	6
5.	Ένα μέρος όπου είναι εύκολο να μιλήσω στο προπονητή	1	2	3	4	5	6

6.	Ένα μέρος όπου ο προπονητής χρησιμοποιεί γλώσσα που μπορώ να καταλάβω	1	2	3	4	5	6
7.	Ένα μέρος που είναι τακτοποιημένο και καθαρό.	1	2	3	4	5	6
8.	Ένα μέρος όπου ο προπονητής έχει χρόνο για τους αθλητές του	1	2	3	4	5	6
9.	Ένα μέρος όπου υπάρχει κάτι όμορφο να κοιτάξω	1	2	3	4	5	6
10.	Ένα μέρος που το αισθάνομαι σαν να είμαι στο σπίτι μου παρόλο που είμαι σε ένα γυμναστήριο	1	2	3	4	5	6
11.	Ένα μέρος όπου είναι δυνατόν να βγάλεις ανεπιθύμητες σκέψεις από το μυαλό σου	1	2	3	4	5	6
12.	Ένα μέρος όπου οι άνθρωποι μιλούν για συνηθισμένα πράγματα όχι μόνο για προβλήματα	1	2	3	4	5	6
13.	Ένα μέρος όπου ο προπονητής καταβάλλει λίγη παραπάνω προσπάθεια για το καλό μου	1	2	3	4	5	6
14.	Ένα μέρος όπου έχω επιλογές για παράδειγμα τι θα	1	2	3	4	5	6

	φορέσω						
15.	Ένα μέρος όπου μπορώ να πάρω «αυτό το κάτι παραπάνω».	1	2	3	4	5	6

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

ΣΥΝΤΟΜΕΥΜΕΝΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΗΘΙΚΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ.

Πιο κάτω περιγράφονται ορισμένες καταστάσεις που μπορούν να συμβούν όταν παίρνεις μέρος σε αγώνες και σε άλλες δραστηριότητες στο μάθημα της φυσικής αγωγής. Βάλε σε κύκλο τον αριθμό που δείχνει πόσο πολύ συμφωνείς, ή διαφωνείς, με την κάθε πρόταση.

Όσον αφορά στις δραστηριότητες στην προπόνηση:	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ Λίγο	Ουδέτερο	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1 ...είναι σημαντικό να παίρνω μέρος σε όλες τις δραστηριότητες.	1	2	3	4	5	6	7
2 ...συγχαίρω τον αντίπαλο, ακόμα και όταν χάσω.	1	2	3	4	5	6	7
3 ...υπακούω στο διαιτητή του παιχνιδιού.	1	2	3	4	5	6	7
4 ...ζητώ να μην αποκλειστεί ο αντίπαλος.	1	2	3	4	5	6	7
5 ...προσπαθώ όσο περισσότερο μπορώ.	1	2	3	4	5	6	7
6 ...δίνω το χέρι μου στον αρχηγό των αντιπάλων.	1	2	3	4	5	6	7
7 ...σέβομαι τις αποφάσεις του διαιτητή.	1	2	3	4	5	6	7
8 ...βοηθάω τον αντίπαλο αν χτυπήσει.	1	2	3	4	5	6	7

9 ...σκέφτομαι τι να κάνω για να βελτιωθώ.	1	2	3	4	5	6	7
10 ...συγχαίρω τους αντιπάλους μετά από έναν καλό αγώνα.	1	2	3	4	5	6	7
11 ...σέβομαι τον διαιτητή, ακόμα και αν κάνει λάθος.	1	2	3	4	5	6	7
12 ...επανορθώνω μια άδικη κατάσταση για τον αντίπαλο.	1	2	3	4	5	6	7
13 ...δεν τα παρατάω μετά από λάθη.	1	2	3	4	5	6	7
14 ...συγχαίρω τους αντιπάλους όταν κερδίσω.	1	2	3	4	5	6	7
15 ...συμμορφώνομαι με όλους τους κανονισμούς του παιχνιδιού.	1	2	3	4	5	6	7
16 ...δανείζω υλικό στον αντίπαλο (μπάλες, όργανα, ρουχισμό).	1	2	3	4	5	6	7
17 ...καταβάλω μεγάλη προσπάθεια, ακόμη και αν είναι σίγουρο ότι θα χάσω.	1	2	3	4	5	6	7
18 ...είτε κερδίσω, είτε χάσω, δίνω το χέρι στον αντίπαλο.	1	2	3	4	5	6	7
19 ...σέβομαι τους κανόνες του παιχνιδιού.	1	2	3	4	5	6	7
20 ...δεν εκμεταλλεύομαι τον τραυματισμό του αντιπάλου.	1	2	3	4	5	6	7

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

code = group of trainer1

Paired Samples Statistics^a

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	EQcognitive	16,25	12	2,340	,676
	POST_EQcognitive	15,4167	12	2,15146	,62107
Pair 2	EQsocialskills	9,83	12	1,749	,505
	POST_EQsocialskills	9,3333	12	1,37069	,39568
Pair 3	EQemotionalreactivity	11,33	12	1,435	,414
	POST_EQemotionalreactivity	11,5000	12	1,50756	,43519
Pair 4	CLsafety	41,50	12	6,303	1,820
	POST_CLsafety	41,0000	12	8,00000	2,30940
Pair 5	CLhospitality	23,08	12	3,502	1,011
	POST_CLhospitality	22,4167	12	4,42017	1,27599
Pair 6	MSOSDesmeusi	32,17	12	2,623	,757
	POST_MSOSDesmeusi	30,2500	12	3,91094	1,12899
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo	30,92	12	2,875	,830
	POST_MSOSSebasmosantipalo	29,1667	12	3,85730	1,11351
Pair 8	MSOSSebasmoskanones	26,92	12	4,461	1,288
	POST_MSOSSebasmoskanones	27,1667	12	4,06388	1,17314
Pair 9	MSOSAfosiosi	20,67	12	5,789	1,671
	POST_MSOSAfosiosi	22,9167	12	5,29937	1,52980

a. code = group of trainer1

Paired Samples Correlations^a

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	EQcognitive & POST_EQcognitive	12	,609	,035
Pair 2	EQsocialskills & POST_EQsocialskills	12	,518	,084
Pair 3	EQemotionalreactivity & POST_EQemotionalreactivity	12	,336	,286
Pair 4	CLsafety & POST_CLsafety	12	,480	,115
Pair 5	CLhospitality & POST_CLhospitality	12	,520	,083
Pair 6	MSOSDesmeusi & POST_MSOSDesmeusi	12	,607	,036
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo & POST_MSOSSebasmosantipalo	12	,739	,006
Pair 8	MSOSSebasmoskanones & POST_MSOSSebasmoskanone s	12	,598	,040
Pair 9	MSOSAfosiosi & POST_MSOSAfosiosi	12	,589	,044

a. code = group of trainer1

Paired Samples Test^a

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	EQcognitive - POST_EQcognitive	,83333	1,99241	,57516	-,43258	2,09925	1,449	11	,175
Pair 2	EQsocialskills - POST_EQsocialskills	,50000	1,56670	,45227	-,49543	1,49543	1,106	11	,293
Pair 3	EQemotionalreactivity - POST_EQemotionalr eactivity	-,16667	1,69670	,48979	-1,24470	,91136	-,340	11	,740
Pair 4	CLsafety - POST_CLsafety	,50000	7,44067	2,14794	-4,22758	5,22758	,233	11	,820
Pair 5	CLhospitality - POST_CLhospitality	,66667	3,96194	1,14371	-1,85063	3,18396	,583	11	,572
Pair 6	MSOSDesmeusi - POST_MSOSDesmeusi	1,91667	3,11764	,89999	-,06419	3,89752	2,130	11	,057
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo - POST_MSOSSebasmosantipalo	1,75000	2,59808	,75000	,09926	3,40074	2,333	11	,040
Pair 8	MSOSSebasmoskanones - POST_MSOSSebasmoskanones	-,25000	3,84057	1,10868	-2,69018	2,19018	-,225	11	,826
Pair 9	MSOSAfosiosi - POST_MSOSAfosiosi	-2,25000	5,04750	1,45709	-5,45703	,95703	-1,544	11	,151

a. code = group of trainer1

code = group of trainer2

Paired Samples Statistics^a

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	EQcognitive	14,91	11	2,625	,791
	POST_EQcognitive	15,4545	11	1,96792	,59335
Pair 2	EQsocialskills	10,36	11	2,693	,812
	POST_EQsocialskills	10,0909	11	2,02260	,60984
Pair 3	EQemotionalreactivity	11,64	11	1,748	,527
	POST_EQemotionalreactivity	11,7273	11	1,67874	,50616
Pair 4	CLsafety	44,82	11	4,191	1,264
	POST_CLsafety	43,9091	11	4,74246	1,42990
Pair 5	CLhospitality	22,64	11	4,319	1,302
	POST_CLhospitality	24,0909	11	2,58668	,77991
Pair 6	MSOSDesmeusi	32,55	11	1,368	,413
	POST_MSOSDesmeusi	32,3636	11	3,50065	1,05549
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo	29,64	11	6,169	1,860
	POST_MSOSSebasmosantipalo	29,7273	11	4,64954	1,40189
Pair 8	MSOSSebasmoskanones	28,00	11	3,493	1,053
	POST_MSOSSebasmoskanones	29,9091	11	2,66288	,80289
Pair 9	MSOSAfosiosi	24,36	11	4,545	1,370
	POST_MSOSAfosiosi	25,5455	11	4,15605	1,25310

a. code = group of trainer2

Paired Samples Correlations^a

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	EQcognitive & POST_EQcognitive	11	,880	,000
Pair 2	EQsocialskills & POST_EQsocialskills	11	,140	,681
Pair 3	EQemotionalreactivity & POST_EQemotionalreactivity	11	,508	,111
Pair 4	CLsafety & POST_CLsafety	11	,688	,019
Pair 5	CLhospitality & POST_CLhospitality	11	,487	,129
Pair 6	MSOSDesmeusi & POST_MSOSDesmeusi	11	-,129	,705
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo & POST_MSOSSebasmosantipalo	11	,910	,000
Pair 8	MSOSSebasmoskanones & POST_MSOSSebasmoskanone s	11	,376	,254
Pair 9	MSOSAfosiosi & POST_MSOSAfosiosi	11	,814	,002

a. code = group of trainer2

Paired Samples Test^a

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	EQcognitive - POST_EQcognitive	-,54545	1,29334	,38996	-1,41433	,32342	-1,399	10	,192
Pair 2	EQsocialskills - POST_EQsocialskills	,27273	3,13340	,94475	-1,83232	2,37777	,289	10	,779
Pair 3	EQemotionalreactivity - POST_EQemotionalreactivity	-,09091	1,70027	,51265	-1,23316	1,05135	-,177	10	,863
Pair 4	CLsafety - POST_CLsafety	,90909	3,56243	1,07411	-1,48418	3,30236	,846	10	,417
Pair 5	CLhospitality - POST_CLhospitality	-1,45455	3,80430	1,14704	-4,01031	1,10122	-1,268	10	,233
Pair 6	MSOSDesmeusi - POST_MSOSDesmeusi	,18182	3,91965	1,18182	-2,45144	2,81507	,154	10	,881
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo - POST_MSOSSebasmosantipalo	-,09091	2,73695	,82522	-1,92962	1,74780	-,110	10	,914
Pair 8	MSOSSebasmoskanones - POST_MSOSSebasmoskanones	-1,90909	3,50584	1,05705	-4,26435	,44616	-1,806	10	,101
Pair 9	MSOSAfosiosi - POST_MSOSAfosiosi	-1,18182	2,67650	,80699	-2,97991	,61628	-1,464	10	,174

a. code = group of trainer2

code = group of trainer3

Paired Samples Statistics^a

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	EQcognitive	15,50	2	3,536	2,500
	POST_EQcognitive	15,0000	2	4,24264	3,00000
Pair 2	EQsocialskills	11,50	2	2,121	1,500
	POST_EQsocialskills	9,5000	2	,70711	,50000
Pair 3	EQemotionalreactivity	10,50	2	2,121	1,500
	POST_EQemotionalreactivity	10,5000	2	,70711	,50000
Pair 4	CLsafety	46,50	2	2,121	1,500
	POST_CLsafety	44,0000	2	,00000	,00000
Pair 5	CLhospitality	23,50	2	,707	,500
	POST_CLhospitality	25,0000	2	1,41421	1,00000
Pair 6	MSOSDesmeusi	34,50	2	,707	,500
	POST_MSOSDesmeusi	34,0000	2	1,41421	1,00000
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo	30,00	2	2,828	2,000
	POST_MSOSSebasmosantipalo	30,5000	2	,70711	,50000
Pair 8	MSOSSebasmoskanones	29,00	2	5,657	4,000
	POST_MSOSSebasmoskanones	29,5000	2	3,53553	2,50000
Pair 9	MSOSAfosiosi	17,50	2	9,192	6,500
	POST_MSOSAfosiosi	18,0000	2	8,48528	6,00000

a. code = group of trainer3

Paired Samples Correlations^a

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	EQcognitive & POST_EQcognitive	2	1,000	,000
Pair 2	EQsocialskills & POST_EQsocialskills	2	-1,000	,000
Pair 3	EQemotionalreactivity & POST_EQemotionalreactivity	2	-1,000	,000
Pair 4	CLsafety & POST_CLsafety	2		
Pair 5	CLhospitality & POST_CLhospitality	2	1,000	,000
Pair 6	MSOSDesmeusi & POST_MSOSDesmeusi	2	1,000	,000
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo & POST_MSOSSebasmosantipalo	2	1,000	,000
Pair 8	MSOSSebasmoskanones & POST_MSOSSebasmoskanone s	2	1,000	,000
Pair 9	MSOSAfosiosi & POST_MSOSAfosiosi	2	1,000	,000

a. code = group of trainer3

Paired Samples Test^a

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	EQcognitive - POST_EQcognitive	,50000	,70711	,50000	-5,85310	6,85310	1,000	1	,500
Pair 2	EQsocialskills - POST_EQsocialskills	2,00000	2,82843	2,00000	-23,41241	27,41241	1,000	1	,500
Pair 3	EQemotionalreactivity - POST_EQemotionalreactivity	,00000	2,82843	2,00000	-25,41241	25,41241	,000	1	1,000
Pair 4	CLsafety - POST_CLsafety	2,50000	2,12132	1,50000	-16,55931	21,55931	1,667	1	,344
Pair 5	CLhospitality - POST_CLhospitality	-1,50000	,70711	,50000	-7,85310	4,85310	-3,000	1	,205
Pair 6	MSOSDesmeusi - POST_MSOSDesmeusi	,50000	,70711	,50000	-5,85310	6,85310	1,000	1	,500
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo - POST_MSOSSebasmosantipalo	-,50000	2,12132	1,50000	-19,55931	18,55931	-,333	1	,795
Pair 8	MSOSSebasmoskanones - POST_MSOSSebasmoskanones	-,50000	2,12132	1,50000	-19,55931	18,55931	-,333	1	,795
Pair 9	MSOSAfosiosi - POST_MSOSAfosiosi	-,50000	,70711	,50000	-6,85310	5,85310	-1,000	1	,500

a. code = group of trainer3

code = group of trainer4

Paired Samples Statistics^a

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	EQcognitive	15,00	8	2,390	,845
	POST_EQcognitive	16,8750	8	1,35620	,47949
Pair 2	EQsocialskills	9,25	8	1,165	,412
	POST_EQsocialskills	9,8750	8	,99103	,35038
Pair 3	EQemotionalreactivity	11,00	8	2,000	,707
	POST_EQemotionalreactivity	10,6250	8	2,06588	,73040
Pair 4	CLsafety	38,50	8	5,904	2,087
	POST_CLsafety	43,2500	8	6,47523	2,28934
Pair 5	CLhospitality	21,00	8	4,598	1,626
	POST_CLhospitality	23,8750	8	3,83359	1,35538
Pair 6	MSOSDesmeusi	32,00	8	2,138	,756
	POST_MSOSDesmeusi	32,2500	8	2,12132	,75000
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo	31,25	8	4,367	1,544
	POST_MSOSSebasmosantipalo	31,2500	8	3,84522	1,35949
Pair 8	MSOSSebasmoskanones	29,38	8	7,289	2,577
	POST_MSOSSebasmoskanones	27,5000	8	8,48528	3,00000
Pair 9	MSOSAfosiosi	19,88	8	7,318	2,587
	POST_MSOSAfosiosi	23,0000	8	6,71884	2,37547

a. code = group of trainer4

Paired Samples Correlations^a

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	EQcognitive & POST_EQcognitive	8	-,088	,836
Pair 2	EQsocialskills & POST_EQsocialskills	8	,155	,715
Pair 3	EQemotionalreactivity & POST_EQemotionalreactivity	8	,242	,564
Pair 4	CLsafety & POST_CLsafety	8	,781	,022
Pair 5	CLhospitality & POST_CLhospitality	8	,413	,309
Pair 6	MSOSDesmeusi & POST_MSOSDesmeusi	8	,409	,314
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo & POST_MSOSSebasmosantipalo	8	,821	,012
Pair 8	MSOSSebasmoskanones & POST_MSOSSebasmoskanones	8	,830	,011
Pair 9	MSOSAfosiosi & POST_MSOSAfosiosi	8	,787	,020

a. code = group of trainer4

Paired Samples Test^a

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	EQcognitive - POST_EQcognitive	-1,87500	2,85044	1,00778	-4,25803	,50803	-1,861	7	,105
Pair 2	EQsocialskills - POST_EQsocialskills	-,62500	1,40789	,49776	-1,80202	,55202	-1,256	7	,250
Pair 3	EQemotionalre activity - POST_EQemotionalre activity	,37500	2,50357	,88515	-1,71804	2,46804	,424	7	,685
Pair 4	CLsafety - POST_CLsafety	-4,75000	4,13176	1,46080	-8,20424	-1,29576	-3,252	7	,014
Pair 5	CLhospitality - POST_CLhospitality	-2,87500	4,61171	1,63049	-6,73048	,98048	-1,763	7	,121
Pair 6	MSOSDesmeusi - POST_MSOSDesmeusi	-,25000	2,31455	,81832	-2,18501	1,68501	-,306	7	,769
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo - POST_MSOSSebasmosantipalo	,00000	2,50713	,88641	-2,09602	2,09602	,000	7	1,000
Pair 8	MSOSSebasmoskanones - POST_MSOSSebasmoskanones	1,87500	4,73400	1,67372	-2,08272	5,83272	1,120	7	,300

Pair 9	MSOAFosiosi	-3,12500	4,61171	1,63049	-6,98048	,73048	-1,917	7	,097
	-								
	POST_MSOS								
	Afosiosi								

a. code = group of trainer4

code = group of trainer5

Paired Samples Statistics^b

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	EQcognitive	14,00	2	1,414	1,000
	POST_EQcognitive	13,5000	2	,70711	,50000
Pair 2	EQsocialskills	9,50 ^a	2	2,121	1,500
	POST_EQsocialskills	9,5000 ^a	2	2,12132	1,50000
Pair 3	EQemotionalreactivity	14,00	2	1,414	1,000
	POST_EQemotionalreactivity	14,0000	2	1,41421	1,00000
Pair 4	CLsafety	42,00 ^a	2	1,414	1,000
	POST_CLsafety	45,0000 ^a	2	1,41421	1,00000
Pair 5	CLhospitality	23,50 ^a	2	3,536	2,500
	POST_CLhospitality	24,5000 ^a	2	3,53553	2,50000
Pair 6	MSOSDesmeusi	32,50	2	3,536	2,500
	POST_MSOSDesmeusi	32,5000	2	2,12132	1,50000
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo	32,00	2	4,243	3,000
	POST_MSOSSebasmosantipalo	33,0000	2	2,82843	2,00000
Pair 8	MSOSSebasmoskanones	28,00	2	1,414	1,000
	POST_MSOSSebasmoskanones	30,5000	2	2,12132	1,50000
Pair 9	MSOAFosiosi	29,50	2	2,121	1,500
	POST_MSOAFosiosi	29,0000	2	,00000	,00000

a. The correlation and t cannot be computed because the standard error of the difference is 0.

b. code = group of trainer5

Paired Samples Correlations^a

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	EQcognitive & POST_EQcognitive	2	-.100	,000
Pair 3	EQemotionalreactivity & POST_EQemotionalreactivity	2	-.100	,000
Pair 6	MSOSDesmeusi & POST_MSOSDesmeusi	2	,100	,000
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo & POST_MSOSSebasmosantipalo	2	,100	,000
Pair 8	MSOSSebasmoskanones & POST_MSOSSebasmoskanones	2	,100	,000
Pair 9	MSOSAfosiosi & POST_MSOSAfosiosi	2	,100	,000

a. code = group of trainer5

Paired Samples Test^a

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	EQcognitive - POST_EQcognitive	,50000	2,12132	1,50000	-18,55931	19,55931	,333	1	,795
Pair 3	EQemotionalreactivity - POST_EQemotionalreactivity	,00000	2,82843	2,00000	-25,41241	25,41241	,000	1	1,000
Pair 6	MSOSDesmeusi - POST_MSOSDesmeusi	,00000	1,41421	1,00000	-12,70620	12,70620	,000	1	1,000
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo - POST_MSOSSebasmosantipalo	-1,00000	1,41421	1,00000	-13,70620	11,70620	-1,000	1	,500

Pair 8	MSOSSebasmoskanones - POST_MSOSSebasmoskanon es	-2,50000	,70711	,50000	-8,85310	3,85310	-5,000	1	,126
Pair 9	MSOSAfosiosi - POST_MSOSAfosiosi	,50000	2,12132	1,50000	-18,55931	19,55931	,333	1	,795

a. code = group of trainer5

code = group of trainer 6

Paired Samples Statistics^a

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	EQcognitive	15,50	8	1,604	,567
	POST_EQcognitive	15,2500	8	1,66905	,59010
Pair 2	EQsocialskills	10,75	8	1,669	,590
	POST_EQsocialskills	10,3750	8	2,38672	,84383
Pair 3	EQemotionalreactivity	11,25	8	1,035	,366
	POST_EQemotionalreactivity	11,6250	8	,91613	,32390
Pair 4	CLsafety	40,50	8	4,811	1,701
	POST_CLsafety	40,1250	8	5,13914	1,81696
Pair 5	CLhospitality	23,75	8	3,151	1,114
	POST_CLhospitality	24,1250	8	1,55265	,54894
Pair 6	MSOSDesmeusi	33,38	8	1,923	,680
	POST_MSOSDesmeusi	33,6250	8	,91613	,32390
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo	30,88	8	4,190	1,481
	POST_MSOSSebasmosantipalo	31,0000	8	4,59814	1,62569
Pair 8	MSOSSebasmoskanones	28,25	8	2,816	,996
	POST_MSOSSebasmoskanones	28,1250	8	3,04432	1,07633
Pair 9	MSOSAfosiosi	25,75	8	4,097	1,449
	POST_MSOSAfosiosi	25,5000	8	3,92792	1,38873

a. code = group of trainer 6

Paired Samples Correlations^a

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	EQcognitive & POST_EQcognitive	8	,160	,705
Pair 2	EQsocialskills & POST_EQsocialskills	8	,206	,624
Pair 3	EQemotionalreactivity & POST_EQemotionalreactivity	8	-,339	,411
Pair 4	CLsafety & POST_CLsafety	8	,777	,023
Pair 5	CLhospitality & POST_CLhospitality	8	,562	,147
Pair 6	MSOSDesmeusi & POST_MSOSDesmeusi	8	,172	,683
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo & POST_MSOSSebasmosantipalo	8	,838	,009
Pair 8	MSOSSebasmoskanones & POST_MSOSSebasmoskanones	8	,929	,001
Pair 9	MSOSAfosiosi & POST_MSOSAfosiosi	8	,639	,088

a. code = group of trainer 6

Paired Samples Test^a

		Paired Differences							
					95% Confidence Interval of the Difference				
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	EQcognitive - POST_EQcognitive	,25000	2,12132	,75000	-1,52347	2,02347	,333	7	,749
Pair 2	EQsocialskills - POST_EQsocialskills	,37500	2,61520	,92461	-1,81136	2,56136	,406	7	,697
Pair 3	EQemotionalreactivity - POST_EQemotionalreactivity	-,37500	1,59799	,56497	-1,71095	,96095	-,664	7	,528
Pair 4	CLsafety - POST_CLsafety	,37500	3,33542	1,17925	-2,41348	3,16348	,318	7	,760
Pair 5	CLhospitality - POST_CLhospitality	-,37500	2,61520	,92461	-2,56136	1,81136	-,406	7	,697
Pair 6	MSOSDesmeusi - POST_MSOSDesmeusi	-,25000	1,98206	,70076	-1,90705	1,40705	-,357	7	,732
Pair 7	MSOSSebasmosantipalo - POST_MSOSSebasmosantipalo	-,12500	2,53194	,89518	-2,24175	1,99175	-,140	7	,893
Pair 8	MSOSSebasmoskanones - POST_MSOSSebasmoskanones	,12500	1,12599	,39810	-,81635	1,06635	,314	7	,763
Pair 9	MSOSAfosiosi - POST_MSOSAfosiosi	,25000	3,41216	1,20638	-2,60264	3,10264	,207	7	,842

a. code = group of trainer 6

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
EQcognitive	43	11	20	15.40	2.280
EQsocialskills	43	6	16	10.09	1.950
EQemotionalreactivity	43	8	16	11.42	1.636
CLsafety	43	29	52	41.86	5.501
CLhospitality	43	16	30	22.74	3.742
MSOSDesmeusi	43	28	35	32.58	2.084
MSOSSebasmosantipalo	43	13	35	30.65	4.292
MSOSSebasmoskanones	43	12	34	28.05	4.456
MSOSAfosiosi	43	10	32	22.67	6.019
Valid N (listwise)	43				

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
POST_EQcognitive	43	12.00	20.00	15.5581	1.97969
POST_EQsocialskills	42	6.00	14.00	9.8095	1.69990
POST_EQemotionalreactivity	43	8.00	15.00	11.4884	1.63841
POST_CLsafety	43	24.00	52.00	42.3256	6.02266
POST_CLhospitality	43	16.00	30.00	23.6512	3.25052
POST_MSOSDesmeusi	43	19.00	35.00	32.0698	3.09681
POST_MSOSSebasmosantipalo	43	18.00	35.00	30.2791	4.03748
POST_MSOSSebasmoskanones	43	12.00	35.00	28.3721	4.62922
POST_MSOSAfosiosi	43	12.00	33.00	24.1395	5.26706
Valid N (listwise)	42				